ومن یتوکل علی اللہ فھو حسبہ

الاتیان

مطبع مصطفائی میں طبع ہوئی
۱۲۷ مصطفی محمد خان صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي له خزائن السموات وهو الفتاح العليم له المثل الاعلى وهو رب العرش العظيم ليس كمثله شيء فلا تجعلوا لله اندادا لم يلد ولم يولد فلا نظير ولا اشكال والاولاد فلا تضبط محامده ومحاسنه حتى الانضباط حتى يلج الجمل في سم الخياط

زیب جواہر عبارات نگین [illegible] نعت [illegible] ستائش [illegible]
و ثنا و درج حصر [illegible] و حسن فقرات [illegible] [illegible]
مدارک [illegible] [illegible] نکتہ [illegible] [illegible]
دیوان مصطفیٰ علیہ التحیۃ والثنا [illegible]
منتشر پریشان [illegible] شعر [illegible] سبب طبع

کتاب امثال مسمی بتحفۃ الامثال

[illegible] اصحاب فہم و ذکا و ارباب عقل [illegible]
ہوئے کہ [illegible] بیان [illegible] عبد الرحمن [illegible]
بن حاجی محمد [illegible] خان [illegible]
[illegible]
[illegible] اہل علم [illegible]

سبب طبع | بحر اول | نام مصنف و فہرست

[illegible handwritten marginal notes]

ایک نو خلاصہ دودمان مصطفوی نبیرہ خاندان مرتضوی شرافت پناہ نجابت دستگاہ مشفقی کرمی سید
مستجمع مجمع عنایات زمانی جناب سید محسن علی صاحب سلمہ اللہ تعالی ملاقات کو آئے
اثنای تذکرہ ذکر کمالات و تصنیفات ابنای الدہر کا درمیان میں لائے طی بیان میں فرمایا
کہ ایک رسالہ مثال جامع امثال عرب و فارس و ہند تصنیفات قبلہ گاہ مرحوم سے ہے
خزینۃ الامثال ایسا ہے کہ آج تک نظر نہیں آیا یہ سنتے ہی میں نہایت مشتاق ہوا
اور وعدہ انکا بھی گھڑی بہر کا بجہت فرط اضطراب کی نہایت شاق ہوا جب کتاب صورت نظر آئی
تو سنتے ہی یاد و یاد آئی کمال علمی مصنف مرحوم کہ نام نامی انکا سید حسین شاہ اور تخلص حقیقت اسما
کتاب سے آشکار ہے حیثیہ عمدہ منشی ریاست مندراس سرفراز ہے علم اور فضل انکا مشہور دیار ہے
ایسے کاملوں سے نمایاں ظاہر ہوتی کہ آج تک [illegible] انکی اوس سرکار سے تنخواہ پاتی ہے تصنیف انکی
آٹھہ کتابیں ہیں تیسری چھاپی جاتی ہے لیکن جو امثال عرب کتاب میں اصل تھیں اور سمجھنا انکا
ہر ایک کو مشکل تھا خیال میں آیا کہ اگر انکا ترجمہ ہو جاوے تو بہ سہل وجہ سب کی سمجھ میں آوے واسطے
مافی الضمیر اپنا خدمت میں حضرت فخر المحققین فخر المتبحرین یکتای ماہران فنون عقلی یگانہ واقفان علوم
نقلی ادیب بے بدل فلسفی بے تقید الشبل حکیم حکمت مصطفوی متتبع سنت سنیہ نبویہ لوذعی علمای فرنگ
المعی کملای جہان [illegible] فیوضات نامتناہی علم یزلی مولانا بالفضل والکمال اولانا جناب مولانا
ابو البرکات رکن الدین محمد الشہیر بمولوی تراب علی لا زالت شموس افاداتہ بازغۃ و ماہ
اقمار افاضاتہ ساطعۃ عرض کیا جناب معظم الیہ بالقابہ نے حسب ندای التماس اعراب اور ترجمہ اور مورد
استعمال امثال عرب لکھا بلکہ جس جا حل مطلب جسے سے بخوبی نہ ہوا وہاں توضیح حاشیے پر چڑھائی اور جو مثل پورے
کتاب میں نتھی تحریر پاتی کا [illegible] فرمائی حق یہ ہے کہ وصف فضائل جناب معظم الیہ بالقابہ خارج وہم و خیال سے ہے تحصیل مثل اور تحریر
استعمال کہ محال ہے انکی کمالات سے ادنی کمال ہے اب مبتدیوں کو فائدہ عام ہوگا اور منتہیوں کو نفع تمام ہوگا جب
کتاب اس طرح سے طیار ہوئی پھر اسکو چھپوایا یعنی مطبع عاشی نصرت اور مصنف اور ترجمہ متخرج کی وسیلہ مقبول بنایا اب امید
[illegible] ہے کہ جب اس سے فائدہ اٹھاویں مصنف اور مترجم اور [illegible] جو لوگ کہ سعی میں سبب ہوئے خیر یاد فرماویں خطبہ از مصنف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تنزه عن سمات النقص وتعالى وله العز والعظمة و

ستایش مر خدای راست که پاک شد از نشانهای نقصان و برتر شد و مر او راست غلبه و بزرگی و

الكبرياء والمثل الاعلى على ما خص الناس من بين خلقه بالتكليف

بزرگی و شان بلند بر آنچه خاص کرد مردمان را از میان مخلوق خود بتکلیف

ولم يكلف نفسا الا طوقها وضرب لهم الامثال ولم يستحي

و تکلیف نداد جانی را مگر مقدار طاقت وی و بیان کرد برای ارشان مثلها و شرم نکرد

ان يضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها فوعد للذين استجابوا

از آنکه بزند مثل پشه را و آنچه بالاتر از آن است و وعده داد برای آنانکه قبول کردند

له حسن المآب واوعد لمن لم يستجيبوا له بسوء العذاب

مر او را نیک بازگشت را و بترسانید مر آنانرا که قبول نکردند مر او را بعذاب بد

پس از حمد چنین معبودی که بی شبیه و بیمثال ست بنگام نعت رسولی ست که منقش نقش پیر
از عالم خیال ست رباعی آن خواجه که قرب حق بود مایه او به معراج بود پایه
پایه او بی خط و زده بر همه دیوان خط نسخ بی سایه و کائنات در سایه او صلی الله
علیه وآله واصحابه وسلم اب بعد حمد و نعت کی مخفی نہ رہے کہ یہ حقیر مترجم رسائل
ناوانی بنده نامه سیاه حسین شاه متخلص بحقیقت عفا الله تعالی عن سیئاته
فی یوم القیمة صاحبان سخن کی خدمت میں ملتمس ہے کہ ایک روز غریب خانے میں
مجمع اون دوستان موافق اور یاران صادق کا مانند عقد پروین پیرن کی تہا جو
اون میں سے سخن فہمی و نکتہ شناسی بہم گرمی و لطیفہ سنجی میں ضرب المثل تہا

لے یعنی تکلیف کرد انسان را باحکام شرع ۱۲
۲ قوله الامثال بضرب المثل ۱۲
۳ قوله حسن المآب مفعول لقوله وعد ۱۲
۴ قوله بسوء العذاب متعلق ست بقوله

سب شکل بلبل نغمہ سرا اور طوطی شکرین نوع کی چہچہی بھر رہی تہی اور باہم چرچا ہر ایک فن کا اور
تذکرہ شعر و سخن کا کر رہی تہی اتفاقاً برسبیل تذکرہ ذکر امثال کا درمیان آیا سب لی یک زبان
ہوکر بندہ کو فرمایا کہ دفتر کی دفتر انواع علوم سی آراستہ ہین اور اقسام فنون سی پیراستہ
مگر ایسی کتاب جو جمیع امثال ہو نظر نہین آئی اگر تو ہماری پاس خاطر سی موافق اس مثل کی بیکار
مباش کچھ کیا کر امثال پریشان کو جمع کری تو خالی لطف اور فایدی سی نہوگا ہرچند بندہ اپنی
تئین مرد اس میدان کا نجانتا تہا لیکن دوستون کی کہنی سی اس وادی پر خطر مین گام زن ہوا
اور بعونہ تعالی (بحمد اللہ تعالی) بہت سی محنت اور مشقت کرکی ایک مدت مدید اور عرصہ بعید مین امثال
عربی و فارسی اور ہندی کو کہ زبان زد خواص و عوام کی تہین جمع کین اور ہر مثل کو مواضع
اور مواقع لائقہ مین مانند دانون سبحہ لآلی کی منتظم اور منسلک کرکی موسوم بہ خزینۃ الامثال
کیا تو بہلا جو لانگاہ سخن سنجی مین پانچون سوارون مین شامل ہون اور لہو لگا کی شہیدون مین
داخل اب امیدوار جناب باری سی یہ ہی کہ اس نسخہ بی نظیر کو مقبول خاطر اہل سخن کا کری نہ ہدف
تیر ملامت عیب جویان طعنہ زن کا **فائدہ** اب اتنا معلوم کیا چاہیی کہ بنا اس خزانہ
عامرہ کی بہ ترتیب حروف تہجی اکتیس خزینی پر ہوئی اور بنا ہر خزینی کی کئی گنجینی پر اور لکہنی
مین کہاوتون کی رعایت دوسری بلکہ تیسری حرف کی بہی اسلئی سہولت نکال لینی مثل
مطلوب کی کی گئی مثلاً یہ مثل اختلاط زیادہ بہ آشنائی باعتبار دوسری حرف کی الف اور
خی کی ساتھہ لکہی گئی اور آس کہاوت کو کہ ایک تو میان تہی ہی نہی اور دوسری کہائی
بہنگ الف مع الیا کی مقام پر لکہا اور اول جس مثل عربی کی کہ الف لام تعریف ہی مثلاً
یہ مثل کہ الکتوب نصف الملاقاۃ حرف میم مین اوسکو لکہا نہ حرف الف
مین اسی طرح سب کہاوتون پر قیاس کیا چاہیی اب یہہ بہی دریافت کرنا ضروری ہی کہ
مثل کیا ہی مثل وہ ہی کہ جس سی احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہی کہ اوس کہاوت کو کسی نی وقت

ظاہر ہوئی کسی حادثہ کی یا واسطے مثال دینی ایک حال کی ساتھ حال دوسری کی ایک لطف و غرابت کی ساتھ وضع کیا ہو تو جس وقت ویسا ہی سانحہ ظاہر ہو اوس مثل کو کہتے ہیں والو نکو شی مخیل محقق ہو جاوے اور متوہم بصورت متیقن کی نظر آوے یا غائب بمنزلہ مشاہد کی دکہا دے اور کچھ پردہ حقیقت میں اوس چیز کی نہ رہے اور اگر ساتھ موقع کی کسی عبارت میں کوئی کہاوت درج کی جاوے تو کلام کا کلام ایک خوبی اور رنگینی لطافت اور ملاحت بہم پہنچاتی ہے کہ سلف کی لوگ کہتے ہیں اَلْمَثَلُ فِی الْکَلَامِ کَالْمِلْحِ فِی الطَّعَامِ یعنی کہاوت کلام میں جیسی نمک ہی طعام میں خزینہ اوّل در امثال الف مشتمل بر ... گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَخُوْکَ اَمِ الذِّئْبُ + اٰخِرُ الدَّوَاءِ الْکَیُّ + اُخُذِ الْبَرِیْءَ حَتّٰی یَقَعَ

ایا برادر تست گرگ + پسین علاج تست + بگیر بی عیب تا ... شود

النَّطَفُ + اٰفَةُ الْجَمَالِ الْخَبَلُ + اٰفَةُ الْمُرُوَّةِ خُلْفُ الْمَوْعِدِ + اٰفَةُ الْمُلُوْکِ

الورگی عیب + آفت خوبی صورت تباہی اعضا + آفت مروت خلاف کردن وعدہ است + آفت پادشاہان

سُوْءُ السِّیْرَةِ + اٰفَةُ الْوُزَرَاءِ خُبْثُ السَّرِیْرَةِ + اٰفَةُ الرَّعِیَّةِ مُفَارَقَةُ الطَّاعَةِ

بدی عادت است + آفت وزیران پلیدی عادت است + آفت رعیت جدا شدن طاعت است

اٰفَةُ الْعُلَمَاءِ حُبُّ الرِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الزُّعَمَاءِ ضُعْفُ السِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الرِّ...

آفت عالمان دوست داشتن سرداریست + آفت کلانان سستی رعیت داری + آفت ...

ضُعْفُ السِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الْقُضَاةِ شِدَّةُ الطَّمَعِ + اٰفَةُ الْعَدْلِ قِلَّةُ

سستی رعیت داری است + آفت قاضیان رسید سخت است + آفت عادلان کمی

ما ۱ نطف بالتحریک آلودگی بعیب گویند بضم اول از بیب و النطف ۱۲ ص

ما ۲ خبل بالسکون تباہی در بدن شدن دست و پا گویند رجل مخبل ای مخبوط ۱۲ ص

ما ۳ خلف بالضم دروغ و دروغ کردن وعدہ یعنی خلاف کردن آن و لفظ خلف در مستقبل استعمال میکنند چنانکہ لفظ کذب در ماضی ۱۲ ص

ما ۴ سیرت بالکسر روش ۱۲ ص

ما ۵ رعیت عام مردم ۱۲ ص

ما ۶ مفارقت ...

ما ۷ ...

ما ۸ ...

ما ۹ قضاۃ ...

ما ۱۰ ...

ما ۱۱ عدل ...

الورع + آفة الجند مخالفة القادة + آفة الكرام مجاورة اللئام +

پرهیزگاریست + آفت لشکر مخالفت کشندهایست + آفت جوانمردان همسائگی بخیلانست +

آفة العلم النسيان + آفة الاحسان المن + آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشی است + آفت احسان منت نهادنست + آفت گنهگار خوش

الظن + آلف من غراب عقدة + آلف من حمام الحرم + آمن

گمانیست + دوستی گیرنده تر است از زاغ نخلستان + دوستی گیرنده تر است از کبوتر حرم + بی‌بیم‌تر

من حمام مكة + الآن حصحص الحق + الآن كما كان + الآن قد ندمت

از کبوتر مکه + اکنون هویدا شد حق از باطل + اکنون چنانکه بود + اکنون پشیمان شدی

وما ينفع الندم + أبخل من مادر + ابدأ اهم بالشهر اخر

و حال آنکه نفع نمیدهد پشیمانی + بخیل تر است از مادر + ابتدا کن اهم‌ها را بالا و بعد بحث

يقرؤا + ابرد من ثلج + ابرد من عضرس + ابرد من عبقر + ابرد

خواهند کرد بحث + سردتر از برف + سردتر از یخ بچه + سردتر از تگرگ سرما + خشک‌تر

من قرة + ابرد من ماء همدان + ابين من قشرة + ابر من هملس + ابرما

از خشکی چشم + سردتر از آب همدان + ظاهرتر از پوست + نیکوتر از هملس + آیا نشسته

قرونا + ابصر من كلب + ابطأ من فند + ابلغ من سحبان

بجیش خورنده دو جا + بیناتر از سگ + آهسته تر از کوه بزرگ + بلیغ تر از سحبان +

ابلغ من قس + ابن الفقيه نصف الفقيه + ابنك ابن بوحك +

و بلیغ تر از قس + پسر فقیه نیمه فقیه است + پسر تو پسر ذات تست +

اتبع السيئات بالحسنات + اتبع السيئة الحسنة تمحها +

پس گردی کن بدیهارا بنکوئیها + پس روی کن بدی را بنکوئی محو کند نکوئی بدی را +

اَتَتْكَ بِخَائِنٍ رِجْلَاهُ * اِتَّخِذِ اللَّيْلَ جَمَلًا تُدْرِكْ * اِتَّخِذُوهُ

آمد ترا خیانت کننده پاهای او * بگیر شب را شتر خوبی دریابی * بگیرید او را

فَعِيلًا لِحَاجَاتِهَا * اُتْرُكْ وَافْرَحْ * اَتْعَبُ مِنْ رَائِضِ مُهْرٍ * اِتَّقُوا

شتر جوان حاجتها * بگذار و خوش باش * مانده تر از ریاضت کننده کره اسب * پرهیز کنید

مَوَاضِعَ التُّهَمِ * اَتَمِيمِيًّا مَرَّةً وَقَيْسِيًّا اُخْرَى * اَيْتَمُ مِنْ

از جایهای تهمتها * آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر * ... از

الْمُرَقِّشِ * اَثْبَتُ مِنْ نَاصِحِ رَأْسٍ * اَثْقَلُ مِنَ الْكَانُونِ

مرقش * ثابت تر از ... سر * گران تر از کانون *

اَثْقَلُ مِنْ ثَهْلَانَ * اَثْقَلُ مِنْ هَيْضَةٍ * اَثْقَلُ مِنْ رَقِيبٍ بَيْنَ

گران تر از ثهلان * گران تر از هیضه * گران تر از نگهبان میان

الْمُحِبَّيْنِ * اَجْبَنُ مِنْ صَافِرٍ * اَجْبَنُ مِنْ صِفْرِدٍ * اَجْبَنُ مِنْ

دو دوست * بددل تر از صافر * بددل تر از صفرد * بددل تر از

الْمَنْزُوفِ ضَرِطًا * اَجْدَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا * اَجْرَأُ بِحَجَرِي

... * از تفاریق چوبدستی * ...

وَبَجَرِي * اَجِدَّكَ اَوْ اَبْتَغِي النَّوَافِلَ * اَجِعْ كَلْبَكَ يَتْبَعْكَ * اَجْلَبُ

و کارهای ... * گرسنه دار سگ خود را تا پیروی کند ترا * ...

بِالرَّكْبِ وَبَنِي مُجِيبٍ * اَجَلُّ النَّوَالِ مَا وَصَلَ قَبْلَ السُّؤَالِ * اَجَلُ

... * بزرگتر بخشش چیزیست که رسید پیش از خواستن * ...

مِنْ ذِي الْعِمَامَةِ * اَجْنَاؤُهَا اَبْنَاؤُهَا * اَجْوَدُ مِنْ حَاتِمٍ * اَجْوَدُ مِنْ هَرِمٍ

از صاحب دستار * ... * بخشنده تر از حاتم * بخشنده تر از هرم

اجهل الناس من قلّ صوابه وکثر اعجابه + احبّ الناس من اخذ

نادان‌تر مردمان کسیست که کم است درستی وی و بسیار است خودبینی او + دوست‌تر مردمان کسیست که بگیرد

بغیر حقّ واعطی غیر مستحقّ + احبّ للناس ما تحبّ لنفسک

بیرون حق و بدهد غیر مستحق را + دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای خود

احدی لیالیک فهیسی هیسی + احدی حظیات لقمان + احرص

یکی از شبهای تو پس فش فش کن + یکی از تیرهای بی‌پیکان لقمان + حریص‌تر

من نمل + احرّ من الجمر + احرّ من دمع المقلات + احذر من الحرباء

از مورچه + گرم‌تر از شراره‌های آتش + گرم‌تر از اشک بسیار مرده فرزند + هوشیارتر از آفتاب‌پرست

احزم من فرخ + احسن کما احسن الله الیک + احسن الی

هوشیارتر از بچه مرغ + نیکوئی کن چنانکه نیکوئی کرد خدا بجانب تو + نیکوئی کن بسوی

المسیء تسده + احسن من النار + احسن الاشیاء کلام

بدی کننده سزاوار خواهی شد + نیکوتر از آتش + نیکوتر چیزها سخن

صحیح من لسان فصیح فی وجه صبیح + الاحسان صنیعة

صحیح است از زبان فصیح در روی خوب + نیکوئی کردن هنر

الانسان + الاحسان یقطع اللسان + احشفا وسوء کیلة

انسان است + نیکوئی کردن می‌برد زبان را + آیا بدترین خرما را و بد پیمانه را

احشک وتروثنی + احقّ الخیل بالرکض المعار + احقر

آیا خشک سیدهم ترا و سرگین می‌افکنی مرا + سزاوارتر اسپان برای تاختن اسپ عاریه است + خوارتر

من ذرّة + احلب حلبا لک شطره + احمق من هبنقة + احمق

از ذره + بدوش دوشیدنی برای تست نصف آن + بی‌عقل‌تر از هبنقه + کول‌تر

مِن جُحَيٍّ أَحْمَقُ مِن حُمَيدَةَ أَحْمَقُ مِن دُغَةَ أَحْمَقُ مِن رِجْلَةٍ أَحْمَقُ

از جحی + گول تر از حمیده + گول تر از دغه + بی عقل تر از تره خرفه + بی عقل تر

مِن جَهِيزَةَ أَحْمَقُ مَا يَتَوَجَّهُ أَحْمَقُ مِنَ الَّذِي يَمْتَخِطُ بِكُوعِهِ

از جهیزه + گول ترست که بجز بی نادانی رود + بی عقل تر از کسیکه بینی بیفشاند بآرنج خود

الأَحْمَقُ مَن قَطَعَهُ العُجْبُ عَنِ الاِسْتِشَارَةِ وَالاِسْتِبْدَادِ

احمق کسیکه بریده او را تکبر از مشورت کردن و بخود تنفرد

عَنِ الاِسْتِخَارَةِ أَحْمَى مِن مُجِيرِ الظُّعُنِ أَحْنَاكُهَا مِحَاشُهَا أَحْنَى

از نیکوئی خواستن + نگاهدارنده تر از پناه دهنده زنان ...

مِن شَارِفٍ أَحْيَرُ مِن بَقَّةٍ فِي حُقَّةٍ أَحْيَرُ ... اخْتَلَطَ الخَاثِرُ

از ناقه کلان سال + حیران تر از پشه در حقه + ... آمیخت شیر ...

بِالزُّبَادِ اخْتَلَطَ الحَابِلُ بِالنَّابِلِ اخْتَلَطَ المَرْعِيُّ بِالهَمَلِ أَخَذَ

باشیر ... + آمیخت تار و پود + آمیخت ...

مِن ضَبٍّ أَخَذَ البَرِيءُ بِالجَرِيِّ أَخَذَ الغَرِيمُ بِفَضْلِ ثَوْبٍ

از سوسمار + گرفت بی گناه را عوض گنهگار + گرفت قرضدار ... بفزونی جامه

المُعْسِرِ الأَخْذُ سُرَيْطَى وَالقَضَاءُ ضُرَيْطَى إِخْرَاجُ العَيْنِ

درویش + وقت گرفتن ... وقت ادا کردن ... بیرون آوردن چشم

عَلَى المَدْخَلِ أَسْهَلُ مِن جِرَاحِ العَيْنِ فِي غَيْرِ المَدْخَلِ أَخْرَقُ

بر مدخل آسان تر است از خسته کردن چشم در غیر مدخل + گول تر

مِن صَبِيٍّ أَخْرَقُ مِن حَمَامَةٍ أَخْرَقُ مِن حَمَّالَةِ الحَطَبِ أَخْزَى

از کودک + گول تر از کبوتر + ... از زن ... هیزم ...

مِنْ ذَاتِ الْعَبَّيْنِ + اَخْشَنُ مِنْ لِيفَةٍ + اَخْطَأَتْ اِسْتُهُ الْحُفْرَةَ

از زن صاحب وشک ... درشت تر از پارچه پشمینه + خطا کرد مقعدش مغاک را

الاَمْرُ تُخْزِی + اِخْفَاءُ الشَّدَائِدِ مِنَ الْمُرُوَّةِ + اَخْلَى مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ

... پنهان داشتن سختیها از جوانمردیست + تهی تر از جوف حمار

اَخْلَفُ مِنْ شُرْبِ الْكَمُّونِ + اَخْلَفُ مِنْ عُرْقُوبٍ + الاَخْلَاقُ

... از نوشیدن زیره + خلاف وعده کننده تر از عرقوب + خلقها

كُنُوزُ الاَرْزَاقِ + اَخْنَثُ مِنْ دَلَالٍ + اِخْوَانُ هٰذَا الزَّمَانِ

گنجهای روزیهاست + سست تر از دلال + برادران این زمان

جَوَاسِيسُ الْعُيُوبِ + اَخُوكَ مَنْ وَاسَاكَ فِي الشِّدَّةِ + اَخُوكَ

جوینده گان عیبها اند + برادر تو کسیست که غمخواری تو کند در سختی + برادر تو

مَنْ وَاسَاكَ فِي النَّشَبِ لَا مَنْ سَاوَاكَ فِي النَّسَبِ + اَخُوكَ مَنْ

کسیست که حسن سلوک کند بتو در مال نه کسیکه همسر تو کند در نسب + برادر تو کسی

صَدَقَكَ لَا مَنْ صَدَّقَكَ + اَخْيَلُ مِنْ مُذَالٍ + اَخْيَبُ صَفْقَةً

که راست کند ترا نه کسیکه راست گوید ترا + متکبرتر از مذال + نومیدتر از روی صفقه

مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ + اَدَاءُ الدَّيْنِ مِنَ الدِّينِ + اَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ

از پیر مهو + ادا کردن قرض از دین است + ادب مرد بهترست از

ذَهَبِهِ + اَدْرِكْنِي وَلَوْ بِاَحَدِ الْمَغْرُوَيْنِ + اُدْعُ اِلَى طَعَامِكَ

زر او + دریاب مرا اگرچه بیکی از دو تیر باشد + بخوان بسوی طعام خود

مَنْ يَدْعُوكَ اِلَى جِفَانِهِ + اِدْفَعِ الشَّرَّ بِعُودٍ اَوْ عَمُودٍ + اَدَقُّ مِنْ

کسی را که میخواند بسوی کردن ترا + دور کن بدیرا بپاره چوب یا ستون خانه + باریکتر از

خَيْطٌ بَاطِلٌ + إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ فَأَكْرِمُوهُ + إِذَا انْتَهَى الْأَمْرُ

سراب + وقتیکه بیاید بشما عزیز قوم پس گرامی کنید او را + وقتیکه بنهایت رسد امر

إِلَى الْكَمَالِ عَادَ إِلَى الزَّوَالِ + إِذَا انْتَهَتِ الْمُدَّةُ لَمْ يَنْفَعِ الْعُدَّةُ

سوی کمال بازگردد بسوی نقصان + وقتیکه بنهایت رسد مدت نفع نکند سامان +

إِذَا أَدْبَرَ الدَّهْرُ عَنْ قَوْمٍ كَفَى عَدُوَّهُمْ + إِذَا أَلْقَيْتَ جِلْبَابَ

چون پشت دهد زمانه از قومی کفایت کند دشمن آن قوم را + وقتیکه افگندی چادر

الْحَيَاءِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ + إِذَا ارْجَحَنَّ شَاصِيًا فَارْفَعْ يَدًا + إِذَا

شرم را پس بکن آنچه خواستی + وقتیکه غالب شوی شاصی را پس بردار دست + [illegible]

الْيَهُودِيُّ نَظَرَ فِي حِسَابِ الْعَتِيقِ + إِذَا اصْطَلَحَ السِّنَّوْرُ وَالْفَأْرُ

یهودی نگرد در حساب مال کهنه + وقتیکه مصالحه کنند گربه و موش

دُكَّانُ الْبَقَّالِ + إِذَا اسْتَبَدَّ الْإِنْسَانُ بِرَأْيِهِ عَمِيَتْ عَلَيْهِ الْمَرَاشِدُ

دوکان بقال + چون مستقل شود آدمی بخرد خود پوشیده شود بروی [illegible]

إِذَا اصْطَنَعْتَ الْمَعْرُوفَ فَاسْتُرْهُ + إِذَا اصْطُنِعَ إِلَيْكَ فَانْشُرْهُ

چون نکوئی کنی مرد مشهور را پس بپوشش + وقتیکه نکوئی کرده شود بسوی تو پس فاش کن

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ شَيْئًا هَيَّأَ أَسْبَابَهُ + إِذَا اسْتَكْثَرْتَ بِجَاهِلٍ

هرگاه بخواهد خدا چیزی را پس آماده کند اسباب او را + هرگاه [illegible] از جاهل

اِخْتَارَ لَكَ الْبَاطِلَ + إِذَا بَلَغْتَ بِالسِّتِّينَ فَاقْتُلِ السِّكِّينَ +

اختیار کند برای تو ناحق را + چون برسد بشصت [illegible]

إِذَا تَكَرَّرَ تَقَرَّرَ + إِذَا تَمَّ أَمْرٌ بَدَا نَقْصُهُ + إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ

چون مکرر شود قرار گیرد + هرگاه تمام شود امری ظاهر شود نقصانش + چون کامل شود عقل کم شود

الکلامُ + إذا تمَّ الفقرُ فهو الله + إذا تخاصم السارقان

کلام + چون کامل شود فقر پس آن خداست + چون باهم جنگ کنند دو دزد

ظهر المسروق + إذا تغیَّر السلطان تغیَّر الزمان + إذا جاء القضاء

ظاهر شود دزدیده + چون متغیر شود پادشاه متغیر گردد زمانه + چون بیاید قضا

عمی البصر + إذا جاء أجلهم لا یستأخرون ساعة ولا یستقدمون

نابینا شود بینائی + وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یکساعت و سبقت کنند +

إذا جاء الضفدع البئر منیّة یعتصم بحبل الحیّة + إذا جاء

چون بیاید برای غوک چاه مرگ چنگ زند به رسن مار + چون بیاید

أجل البعیر حام حول البئر + إذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال +

مرگ شتر برگردد گرد چاه + چون بیاید احتمال باطل شود دلیل +

إذا جاءت الحین جاءت العین + إذا حاق القضاء ضاق

چون بیاید هلاکی بیاید چشم + چون فرود آید قضا تنگ گردد

الفضاء + إذا حلّت المقادیر ضلّت التدابیر + إذا حمل علی الثور

جای فراخ + چون فرود آید اندازها ضائع شود تدبیرها + چون بار کرده شود بر گاو

عقد الثریّا جدیر بنطاق الجوزاء السرطان + إذا خرج الحیّة

گره ثریا لائق است بکمربند جوزاء سرطان + چون بیرون آید مار

من جحر فتلت بالحجر + إذا ذکرت الذیب فأعدّ له القضیب +

از سوراخ کشته شود بسنگ + چون ذکر کردی گرگ را پس آماده گردان برای او چوب را +

إذا ذهب الحیاء حلّ البلاء + إذا ذهب الوفاء نزل البلاء

چون برود شرم فرود آید مصیبت + وقتیکه برود وفا نازل شود مصیبت +

إِذَا زَلَّ الْعَالِمُ زَلَّ بِزَلَّتِهِ الْعَالَمُ + إِذَا سَادَ اللِّئَامُ بَادَ الْكِرَامُ

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان + چون سردار شوند ناکسان هلاک گردند کریمان

إِذَا سَادَ السَّفِلُ خَابَ الْأَمَلُ + إِذَا سَمِعْتَ بِسُرَى الْقَيْنِ فَاعْلَمْ

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید + چون بشنوی شب رفتن آهنگر را پس بدانکه

أَنَّهُ مُصْبِحٌ + إِذَا سَكَتَّ عَنْ جَاهِلٍ فَقَدْ أَوْسَعْتَهُ جَوَابًا وَأَوْجَعْتَهُ

بتحقیق او بامداد کننده است + چون خاموش شدی از جاهل پس البته فراخ گردانیدی او را از روی جواب و دردناک کردی

عِتَابًا + إِذَا ضَحِكَ الْقِرْدُ يَبْكِي اسْتُهُ + إِذَا ضَاقَ الْأَمْرُ اتَّسَعَ + إِذَا

از روی عتاب + چون بخندد بوزینه بگرید کون او + چون تنگ شود امر فراخ شود + چون

طِرْتَ فَقَعْ قَرِيبًا + إِذَا طَلَعَ السُّهَيْلُ قُطِعَ السَّيْلُ + إِذَا عَزَّ

پرواز کردی پس بیفت قریب + چون طلوع کند سهیل بریده شود آب آن + چون غالب شود

أَخُوكَ فَهُنْ + إِذَا عُرِفَتِ الْحَوْبَةُ قُبِلَتِ التَّوْبَةُ + إِذَا فَاتَ الشَّرْطُ

برادر تو پس خوار شو + چون شناخته شود گناه قبول کرده شود توبه + وقتیکه فوت شود شرط

فَاتَ الْمَشْرُوطُ + إِذَا قُلْتَ لَهُ زِنْ طَأْطَأَ رَأْسَهُ وَحَزِنَ + إِذَا قَلَّتِ

فوت گردد مشروط + چون بگفتی مر او را بسنج فرود کند سر خود را و غمگین شود + وقتیکه اندک شود

الْعُقُولُ كَثُرَتِ الْفُضُولُ + إِذَا قَامَتِ الْقِيَامَةُ تُعَدُّ الثَّوَابِتُ

عقلها زیاده شود بیهودگیها + چون قائم شود قیامت شمار کرده شوند عملهای ثابت

شعر إِذَا كَانَ الْغُرَابُ دَلِيلَ قَوْمٍ + سَيَهْدِيهِمْ طَرِيقَ

چون باشد زاغ رهنمای گروه + نزدیک است که ببرد ایشان را براه

الْهَالِكِينَا + إِذَا كُنْتَ كَذُوبًا فَكُنْ ذَكُورًا + إِذَا لَمْ تَسْتَحِي

هلاک شوندگان + وقتیکه شوی بسیار دروغگو پس باش نگاه دارنده + وقتیکه نه استحیا م

لم تجلد لي + اذا لم تستحي فاصنع ما شئت + اذا لم تغلب فاخلب +

تازیانه نزنی مرا + چون شرم نکنی پس بکن هرچه خواهی + وقتیکه غالب نشوی پس فریب کن +

اذا ما القارظ العنزي آبا + اذا ما تلقى من هم فجاولها وناولها +

وقتیکه قارظ عنزی بازآید + وقتیکه ملاقات کنی از اندوه پس قصد کن آنرا و دریاب آنرا +

اذا مروا باللغو مروا كراما + اذا مات الاعتصام عاش الانتقام

وقتیکه بگذرند بسوی لغو بگذرند درحالیکه کریمانند + چون بمیرد چنگ زدن زندگانی کند عوض گرفتن

اذا مكر الله ببلدة جعل حاكمها قردة + اذا ملك الاراذل

وقتیکه بیازماید خدا شهری را گرداند حاکم آنرا بوزنه + چون مالک شدند دونان

هلك الافاضل + اذا ملكت فاسجح + اذا نزل القدر بطل

هلاک شوند فاضلان + چون مالک شدی پس آسانی کن + چون فرود آید حکم خدا باطل شود

الحذر + اذا وافق الهوى الحق ارضيت الخالق والخلق + اذا

ترسیدن + چون موافق شود خواهش حق را راضی کنی خالق را و مخلوق را + وقتیکه

وافق هواك رشادك فقد احرزت معادك + اذا وجدت

موافق شود خواهش تو راه یابی ترا پس بتحقیق فراهم کردی آخرت خود را + چون بیابی

القبر مجانا فادخل فيه + اذا هبت الرياح فاغتنمها فان لكل عاصفة

قبر را رایگان پس داخل شو در آن + چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنها را پس بتحقیق برای [illegible]

سكودا + اذا يئس الانسان طال لسانه + اذكر غائبا تره + اذكر

ایستادن است + وقتیکه ناامید شود آدمی دراز گردد زبانش + یاد کن غائب را ببینی آنرا + یاد کن

غائبا تقرب + اذل من المطايا + اذل من جنيب + اذل من [illegible]

غائب را نزدیک شود + خوارتر از بارکشان + خوارتر از مسافر + خوارتر از [illegible]

آذلُّ من وَتِدٍ بِقاعٍ × آذلُّ من اُمویٍّ بکوفةَ یوم عاشوراءَ ×

خوارتر از میخ جایها × خوارتر از اموی در کوفه روز دهم محرم ×

الأُذُنُ تَعْشَقُ قبلَ العَیْنِ أحیاناً × إذا وَرَدتَ ماءً لم تَصْدُرْ

گوش عاشق می‌شود پیش از چشم در بعضی اوقات × چون وارد شوی بر آب اول دنباله

أرأفُ من اُمٍّ بِحُوارٍ بِحُوارِها × إرادةُ الله غالبٌ علی إرادة

مهربان‌تر از ناقه بر بچه خود × اراده خدا غالب است بر اراده

النّاس × أرى كثيرها ما جار مشفق × أربابُ الدُّوَلِ مُلْهَمُونَ

مردمان × می‌بینم ترا بسیاری چیزش نزدیک × صاحبان دولتها الهام کرده شده

أرَدْتُ عَمْراً وأرادَ اللهُ خارجةَ × أرسبُ من رَصاصةٍ × أرسِلْ

خواستم عمرو را و خواست خدا خارجه را × بیشتر نشیننده از ارزیز × بفرست

حكيماً ولا تُوصِهِ × الأرضُ الطيّبُ يُخرِجُ نباتاً حسناً و الّذي

حکیم را و وصیت مکن او را × زمین پاکیزه

خَبُثَ لا يَخرُجُ إلّا نَكِداً × أرقُّ من النسيمِ ومن الهواءِ × أرقُّ

پلید است بیرون نمی‌آید مگر اندک × نازک‌تر از نسیم و از هوا × نازک‌تر

من دينِ القرامطةِ × أرقُّ من النسيبِ × أربابُ القرى مركبُ عثرة

از دین قرامطه × نازک‌تر از نسیب

أروى من النعامةِ × أروى من النقاقةِ × أرِنيها نَمِرَةً أُرِكَها مَطِرَةً

سیراب‌تر از شترمرغ × سیراب‌تر از غوک

أزنى من هرٍّ × أزنى من سجاحٍ × الأزواجُ ثلثةٌ زوجُ بِرٍّ زوجُ

زانی‌تر از گربه × زانی‌تر از سجاح

دهرٌ وزوجٌ مهينٌ آسامٌ الكفرِ موافقةُ النفسِ + اسائر

زمانه و شوهر ... + عیاد ... کفر موافقت کردن نفس است + ای سیر کننده

اليومَ وقد زالَ الظهرُ اسئالُ من فلحسٍ + استأهلي اهالتي و

روز وتحقیق زائل شد وقت ظهر خواستیدتر از فلحس + خری کن ... پیه مرا

احسني ايالتي + استُ الحالبِ أعلمُ + استأصلَ اللهُ شأفتهٗ

نکوئی کن ... مرا + کون دوشنده شیر داناترست + ببرد ... خدا بیخ او را

استراحةُ النفسِ في اليأسِ من ايدي الناسِ + استراحَ من لا

آسایش جان در ناامیدیست از دستهای مردمان + آرام یافت کسی که

عقلَ له + استُرْ سوءةَ اخيكَ لما تعلمُ انتَ انها فيكَ + الاستشا

عقل مر او را نیست + بپوش عیب برادر خود را بنابر آنچه میدانی تو که البته آن عیب در تست + مشوره گرفتن

عينُ الهدايةِ + استعبدَ الانسانَ احسانٌ + استعينوا على

عین رهنمونیست + بنده گرفت انسان را نکوئی + مدد خواهید بر

حوائجِكم بالكتمانِ + الاستعارةُ من المستعيرِ كالسؤالِ من الفقيرِ

حاجتهای خود بنهان داشتن + عاریت گرفتن از عاریت گیرنده مانند سوال کردن است از محتاج

الاستقامةُ فوقَ الكرامةِ + استقدمتْ رحالتُكَ + استكرمتَ

استقامت بالای کرامتست ... پیش رفت زین چرمین تو + بزرگواری بدست

فاربطْ + استنوقَ الجملُ + استنّتِ الفصالُ حتى القرعى + الاستيثا

پس ببند + ناقه شد شتر + برجست شتربچه ... تا آنکه شتران آبله‌دار هست

من علامةِ الافلاسِ + اسدٌ حطومٌ خيرٌ من ملكٍ غشومٍ

از نشان افلاس ... + شیر شکننده یعنی شیر نر بهترست از بادشاه ظالم +

أسرع من نكاح أم خارجة + أسرع من لحس الكلب أنفه + أسرع

شتابنده تر از نكاح ام خارجه + شتابنده تر از لیسیدن سگ بینی خود را + شتابنده تر

من طرفة عين + أسرع من السيل إلى الحدور + أسرع من النار

از برهم زدن چشم + شتابنده تر از رفتن آب بسوی جای نشیب + شتابنده تر از آتش

تدنى من الحلفاء + أسرع إلى القلوب من النار إلى اليراع + أسرق

که نزدیک کرده شود از گیاه + شتابنده تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب + دزدنده تر

من كلبة + أسرق من شظاظ + أسرق من عقعق + أسعد الرعاة من سعدت

از موش کور + دزدنده تر از شظاظ + دزدنده تر از عکه + نیکبخت ترین نگهبانان کسی است که نیکبخت

به رعيته + أسعد أم سعيد + اسق أخاك النمري يصطبح + اسق

سبب [illegible] + آیا سعد یا سعید + سیراب کن [illegible] + سیراب [illegible]

رقاش إنها سقاية + أسمع جعجعة ولا أرى طحنا + أسمع من سمع

رقاش را [illegible] + می شنوم آواز آسیا را و نمی بینم آرد را + شنواتر از بچه گرگ

أسهل من جلدان + أشأم من الغراب + أشأم من منشم + أشأم

نرم تر از جلدان + بدفال تر از زاغ + بدفال تر از منشم + بدفال تر

من قاشر + أشأم من خوتعة + أشأم من طويس + أشأم من البسوس

از قاشر + بدفال تر از خوتعه + بدفال تر از طویس + بدفال تر از بسوس

أشأم من داحس + أشأم من الشقراء على نفسها + أشبه شرج

بدفال تر از داحس + بدفال تر از شقراء بر ذات خود + مانند شد شرج

شرجا لو أن أسيمرا + اشتر الموتان ولا تشتر الحيوان + اشدد

شرج را اگر [illegible] + مرده را بخر و مخر جاندار را + [illegible]

الشين

لِنَفْسِكَ وَلِلسُّوقِ + الاِشْتِغَالُ بِمَا فَاتَ تَضْيِيعُ الاَوْقَاتِ +

برای ذات خود و برای بازار یعنی تجارت + مشغول شدن بانچه فوت شد ضائع کردن وقتهاست +

اَشَدُّ الْغُصَصِ فَوْتُ الْفُرَصِ + اَشَدُّ الْعُقُوبَاتِ عُقُوبَةُ الْفِرَاقِ +

سخت ترین غصه ها در گذشتن فرصتهاست + سخت ترین عذابها عذاب جدائیست +

اَشَدُّ عَصَبِيَّةً مِنَ الْجِحَافِ + اَشَرُّ السَّلَاطِينِ مَنْ خَافَهُ الْبَرِيءُ وَ

سخت تر از روی حمایت از کوه + بدترین پادشاهان کسیست که بترسد او را بی گناه و

يَعْتَمِدُ عَلَيْهِ الْجَرِيءُ + اَشْرَفُ الْغِنَى تَرْكُ الْمُنَى + اَشْغَلُ مِنْ ذَاتِ

اعتماد کند بروی دلیر + بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوهاست + مشغول تر از زن صاحب

النِّحْيَيْنِ + اَشْقَرُ اِنْ يَتَقَدَّمْ يُنْحَرْ وَاِنْ يَتَاَخَّرْ يُعْقَرْ + اَشْكَرُ مِنْ بَرْوَقَةٍ

دو مشک + شتر سرخ مو اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس ماند خسته کرده شود + شاکرتر از برروقه +

اَشْهَرُ مِنْ قِفَا نَبْكِ + اَشْهَى مِنْ قُبْلَةِ الْعَذَارِ + الاَشْيَاءُ تَتَبَيَّنُ

مشهورتر از قفا نبک + خواهان تر از بوسه رخسار + چیزها هویدا می شوند

بِاَضْدَادِهَا + اَصْبَحَ اَمِيرًا وَاَمْسَى اَسِيرًا + اَصْبَرُ مِنْ ذِي ضَاغِطٍ

بضدهای خود + صبح کرد درحالیکه امیر است و شام کرد درحالیکه اسیر است + صابرتر از صاحب

اَصْبَرُ مِنَ الاَثَافِي عَلَى النَّارِ + اَصْحَبِ السُّلْطَانَ بِالْحَذَرِ + اَصْدَقُ

صابرتر از دیگپایه ها بر آتش + مصاحب شو پادشاه را بخوف + راست تر

الْمَقَالِ مَا نَطَقَتْ بِهِ صُورَةُ الْحَالِ + اَصْرَدُ مِنْ عَيْنِ الْحِرْبَاءِ + اَصْرَدُ

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال + نافذتر از چشم آفتاب پرست + نافذتر

مِنَ الْعَنْزِ الْجَرْبَاءِ + اَصْعَبُ الاَشْيَاءِ الْمَشْيُ بِالاَقْدَامِ + اَصْغَرُ

از ماده بز گر خارش دار + دشوارترین چیزها رفتار کردن بقدمها + خردترین

القوم شفرهم + اصفى من عين الديك + اصفى من عين الظبي

گروه خادم ایشان است + صاف تر از چشم خروس + صاف تر از چشم آهو

اصفر الوجنتين كالمنافق + اصنع للمعروف ولو الى كلب +

زردروتر هر دو رخساره مانند منافق + بکن نکوئی اگرچه بسوی سگ باشد

حرف الضاد

اصنع من النحل + الاصيل لا يخطي + اضبط من عائشة

صانع تر از مگس شهد + اصیل خطائی نکند + نگاهدارنده تر از عائشه

اضرب البري حتى يعترف السقيم + اضرع من كلب + اضر عنى

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهکار + خوارتر از سگ + خوار کرد مرا

الحمى + الاضطرار يذهب الاختيار + اضل من سنان + اضل

تب + بیقراری می برد اختیار را + گمراه تر از سنان + گمراه تر

من قارظ عنزة + اضل من موؤدة + اضمار الغضب على من قد

از چیننده برگ سلم از قبیله عنزه + گمراه تر از دختر زنده در گور کرده شده + پنهان داشتن خشم بر کسیکه [illegible]

مكن مهلك + اضيع من غمد بغير نصل + اضيع من يد في رحم

[illegible] هلاک کننده است + ضایع تر از نیام بدون شمشیر + ضایع تر از دست در زهدان

حرف الطاء

اضيق من سم الخياط + اطالة الكلام مفض الى الملال و

تنگ تر از سوراخ سوزن + دراز کردن سخن رساننده است بسوی اندوه

الابرام + اطرق كرى ان النعامة في القرى + اطلب من حديث

[illegible] + خاموش باش ای کروان البته شترمرغ در ده است + [illegible]

يطلبون ولكن + اطلبوا الخير عند حسان الوجوه + اطمع من اشعب

[illegible] + طلب کنید نیکی را نزد نیکو رویان + طامع تر از اشعب

أطول صحبة من نخلتي حلوان + أطول من فراسخ دير كعب + أطيش

درازتر از رفاقت از دو درخت خرمای حلوان + درازتر از فرسخهای دیر کعب + سبکتر

من طامر + أطيش من فراشة + أظرف من زنديق + أظلم

از کیک + سبکتر از پروانه + ظریف تر از زندیق + ظالم تر

من الشيب + أظلم من صبي + أظل من حجر + أظمأ من رمل + إظهار

از پیری + ظالم تر از کودک + سایه ناک تر از سنگ + تشنه تر از ریگ + ظاهر کردن

الغنى من الشكر + أظهر من الشمس وأبين من الأمس + الإعلاق

توانگری از شکر است + ظاهر تر از آفتاب و پیداتر از دی + آویختن

بناب الفيل أسهل من التعلق بباب البخيل + أعدى من

بدندان پیل آسان تر از متعلق شدن بدروازه بخیل + از حد درگذرنده تر از

الشنفرى + أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك + أعدل

شنفری + دشمن تر دشمن تو نفس تست آنکه میان هر دو پهلوی تست + منصف تر

من الميزان + أعذر من أنذر + أعرى من المغزل + أعرضت القرفة

از ترازو + بسیار گناهگار آنکه ترسانید + برهنه تر از دوک + ظاهر کرده شد جدائی

أعرف من الماتح بأست المائح + أعز من كليب وائل + أعز من

شناساتر از دلو کشنده بمقعد چاه پر کننده آب + نادرتر از کلیب وائل + نادرتر از

بيض الأنوق + أعز من الأبلق العقوق + أعز من الغراب الأعصم

بیضه ماده کرکس + نادرتر از سپید و سیاه باردار + نادرتر از زاغیکه نوک بازوی او

أعز من أم قرفة + أعط القوس باريها + أعطي العبد كراعاً فطلب ذراعاً

نادرتر از ام قرفه + بده کمان را بسازنده او + داده شد بنده پاچه را پس طلب کرد دست

اَعَقُّ مِنْ ضَبٍّ + اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِیدُ الْعِقَابِ + الْاَعْمَالُ بِخَوَاتِیمِهَا + الْاَعْمَالُ

نافرمان تر از سوسمار + بدانید که البته خدا سخت ترست عذاب او + اعتبار عملها بخاتمه هاست + ثواب عملها

بِالنِّیَّاتِ + الْاَعْمَالُ ثِمَارُ النِّیَّاتِ + اَعْقَمُ مِنْ [illegible] + اَکْثَمُ مِنْ نَصْرٍ + اَعَقُّ مِنْ صَوْعٍ [illegible]

به نیتهاست + عملها بار [illegible] نیتهاست [illegible]

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْقَضِیَّةِ الْمَعْکُوسَةِ + اَعْوَرُ عَیْنَكَ وَالْحَجَرُ + اَعْیَی مِنْ بَاقِلٍ + اَعْیَی الدَّاءِ

پناه میگیرم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده + یک چشم [illegible] سخت شد عاجزتر از باقل + عاجزکننده ترین

الدَّوَاءُ + اَعْیَبُ مِنْ بَغْلَةِ اَبِی دُلَامَةَ + اَعْیَیْتَنِی بِاُشُرٍ فَکَیْفَ بِدُرْدُرٍ

دوا را + معیوب تر از استر ابو دلامه + عاجز کردی مرا [illegible]

اَغْدَرُ بِقَیْنَةٍ اَوْدَعْ + اَغْدَرُ مِنْ صَقْرٍ + اَغَرُّ مِنْ ظَبْیٍ مُقْمِرٍ + اَغَرُّ مِنْ

بی وفائی کن [illegible] بی وفاتر از چرغ + فریبنده تر از [illegible]

سَرَابٍ + اَغْزَلُ مِنْ وَرِعِلٍ + اَغْزَلُ مِنِ امْرِئِ الْقَیْسِ + اَغْلَی فِدَاءً مِنْ

نمایش آب + عاشق تر از [illegible] + غزل گوینده تر از امرؤ القیس + گران تر [illegible] از

حَاجِبِ بْنِ زُرَارَةَ + اَغْلِقِ الْاَبْوَابَ اَیُّهَا الْبَوَّابُ + اَغْنَی الصَّبَاحُ

حاجب پسر زراره + ببند درها را ای دربان + بی نیاز کرد صبح

مِنَ الْمِصْبَاحِ + اَغْنَی مِنَ التُّفَّةِ عَنِ الرُّفَّةِ + اَفِقْ صَرِیكَ نَعْلَم [illegible]

از چراغ + بی نیازتر از [illegible] از کاه + [illegible] جدائی [illegible]

اَفْتَكُ مِنَ الْبَرَّاضِ + اَفْحَشُ مِنْ فَاسِیَةٍ + اَفْرِخْ رَوْعَكَ + اَفْرَسُ

دلیرتر از براض + بیهوده تر از فاسیه + [illegible] + داناتر

مِنْ مُلَاعِبِ الْاَسِنَّةِ + اَفْرَسُ مِنْ عَامِرِ بْنِ الطُّفَیْلِ + اَفْرَغُ مِنْ

از بازی کننده نیزه ها + داناتر از عامر بن طفیل + فارغ تر از

حَجَّامِ سَابَاطَ + أَفَسِحْرٌ هٰذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ + إِفْشَاءُ الْأَسْرَارِ لَيْسَ

حجام ساباط + آیا پس جادوی است این یا شما نمی بینید + هویدا کردن راز ها نیست

مِنْ سُنَنِ الْأَحْرَارِ + أَفْضَلُ الزُّهْدِ إِخْفَاءُ الزُّهْدِ + أَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ تُفْسِدِ

از روشهای شرفاء + بهترین زهد پوشیدن زهد است + بهترین مردمان کسی است که تباه نکند

الشَّهْوَةُ دِينَهُ + أَفْضَلُ الْبِرِّ مَا لَا مَنَّ فِيهِ وَلَا مَطْلَ + أَفْضَلُ الْمَعْرُوفِ

خواهش نفس دین او را + بهتر نکوئی آنکه احسان نباشد در آن و نه درنگ + بهترین نکوئی

إِعَانَةُ الْمَلْهُوفِ + أَفْضَحُ مِنْ حَبَقَةٍ فِي حَلْقَةٍ + أُفٍّ لِمَنْ لَا تَنْدَى صَفَاتُهُ

مدد کردن غمگین است + رسواتر از ناوان در جماعت + اف است مر کسی که جوانمردی نکرد

أَفْلَتَ وَلَهُ حُصَاصٌ + أَفْلَتَ وَانْحَصَّ الذَّنَبُ + أَفْلَتَ فُلَانٌ

جست و حال آنکه مر او را گوز زدن است + جست و حال آنکه بریده شد دم + جست فلان

بِجُرَيْعَةِ الذَّقَنِ + أَفْوَاهُهَا مَجَاسُّهَا + الْأَفْوَاهُ مُقَدِّمَةُ الْكَوْنِ + الْأَقَارِبُ

بجرعه زنخ + دهنهای شتر جسهای او است + دهنها مقدمه وجود است + نزدیکان

كَالْعَقَارِبِ + أَقْبَحُ الْكَلَامِ مَدْحُ اللِّئَامِ + أَقْبَحُ مِنْ قِرَدَةٍ + اُقْتُلُونِي

مانند کژدمهاست + زشت ترین سخن ستایش ناکسان است + زشت تر از بوزینه + بکشید مرا

وَمَالِكًا + أَقْذَرُ مِنْ حَيْضَةٍ + أَقْرَى مِنْ حَابِي الذَّهَبِ + أَقْسَى مِنَ

و مالک را + پلیدتر از حیض + مهمانی کننده تر از دهنده زر + سخت تر از

الْحَجَرِ + أَقْطَفُ مِنْ ذَرَّةٍ + أَقَلُّ فِي اللَّفْظِ مَنْ لَا شَيْءَ فِي الْعَدَدِ + أَقَلُّ

سنگ + نیک بند از مورچه + کمتر در گفتن کسی است که نیست چیزی در شمار + کمتر

مِنْ هٰذَا أَيُّهَا عُسَابَةُ + أَقَلُّ التَّأَنِّي أَجَلُّ مِنْ أَكْثَرِ الْعَجَلَةِ + أَقْلِلْ

ازین ... + کمتر توقف کردن بزرگتر است از بیشتر شتابی + اندک کن

أعوذ من صب — اعلموا أن الله شديد العقاب — الأعمال بخواتيمها — الأعمال

[illegible] — کارها بخاتمه‌هاست — کارها

بالنيات — الأعمال ثمار النيات — أحمق من [illegible] — أعمى من [illegible]

بنیتهاست — کارها [illegible] نیتهاست — [illegible]

أعوذ بالله من القضية المعكوسة — أعور عينك والحجر — أعيى من باقل — أعيى

[illegible] — [illegible] از باقل — [illegible]

الداء — أعتب من [illegible] إلى [illegible] — أعيتني بأشر فكيف [illegible]

درد را — [illegible] از [illegible] — [illegible]

أغدة كغدة البعير — أغدر من [illegible] — أغر من [illegible] — أغر من

[illegible] — [illegible] از چرخ — [illegible]

سراب — أغزل من فرعل — أغزل من امرئ القيس — أغلى فداء من

[illegible] — [illegible] از امرء القيس — گران بهاتر فدا از

حاجب بن زرارة — أغلق الأبواب أيها البواب — أغنى الصباح

حاجب پسر زراره — ببند [illegible] درها را ای دربان — [illegible] بی‌نیاز کرد صبح

من المصباح — أغنى من التفة عن الرفة — أقبح [illegible]

از چراغ — بی‌نیازتر از [illegible] — [illegible]

أفتك من البراض — أفحش من فالية — أفرح [illegible] — أفرس

دلیرتر از براض — [illegible] از فالیه — [illegible]

من ملاعب الأسنة — أفرس من عامر بن الطفيل — أفرغ من

از بازی‌کننده نیزه‌ها — داناتر از عامر بن طفیل — فارغ‌تر از

مجامر ساباط + افضح من الماء لا تبصرون + افشاء الاسرار لیس

مجامر ساباط + ای پس ما در حق اینکه هیچ نمی بینید + هویدا کردن راز با مست

من شکر الاحرار + افضل الزهد اخفائه + لفضل الناس من لم تفسد

از روشهای شکرگزاری بهترین زهد + پوشیدن اوست + بهترین مردمان کسی که نیابد

الشهوة دینه + افضل البر ما لا من فیه و لا مطل + افضل المعروف

خواهش نفس دین او را + بهتر نکوئی آنکه احسان نباشد در آن و نه درنگ + بهترین نکوئی

اعانة الملهوف + افضح من حبقة فی حلقة + افن لمن لا انتدی صفاته

مدد کردن غمگین است + رسواتر از نادان در جماعت + ان مست کسی که جوانمردی نکرد

افلت و له حصاص + افلت و انحص الذنب + افلت فلان

جست حال آنکه مراد آنکه زود رفت + جست و حال آنکه بریده شد دم + برجست فلان

محرنبعة الذقن + افواهها مجاشها الا فواه مقدمة الکون الاقارب

بر جهید ریش + و دهنهای شتر تنفسهای او + دهنها مقدمه وجود است + نزدیکان

کالعقارب + اقبح الکلام مدح اللیام + اقبح من قرکة + اقتلونی

مانند کژدمهاست + زشت ترین سخن ستایش ناکسان است + زشت تر از بوزینه + بکشید مرا

و مالکا + اقذر من حیضة + اقری من حابی الذهب + اقسی من

و مالک را + پلیدتر از حیض + مهمانی کننده تر از ... زر + سخت تر از

الحجر + اقطف من ذرة + اقل فی اللفظ من لا شیء فی العدد + اقل

سنگ + نیک برنده تر از مورچه + کمتر در گفتن کسی است که نیست چیزی در شمار + کمتر

من هذا ایقرع شابیه + اقل التأنی اجل من اکثر العجلة + اقلل

ازین ... میزند کنار لب خود را + کمتر توقف کردن بزرگتر است از بیشتر شتافتن + اندک کن

طعامك تحمد مناماك * الاقلام مطايا الافهام * اكتب وعلق

طعام خورد تا ستایش کنی خواب را * قلمها سواریهای فهمهاست * ...

على الجمل * اكثر مصارع العقول تحت بروق المطامع * اكذب

بر شتر * بیشتر جای افتادن عقلها زیر برقهای طمعهاست * دروغگوتر

الظنون ميون * اكذب من دب ودرج * اكذب من البهائم

گمانها دروغهاست * دروغگوتر از هر که رفت و با خبر رسید * دروغگوتر از سراب

اكذب من سهيلة * اكذب من المهلب بن ابي صفرة * اكذب

دروغگوتر از سهیله * دروغگوتر از مهلب پسر ابو صفره * دروغگوتر

من فاختة * اكذب من سجاح * اكذب من ابي ثمامة * اكذب

از فاخته * دروغگوتر از سجاح * دروغگوتر از ابو ثمامه * دروغگوتر

من صبي * اكرم من حاتم * اكسفوا امساكا * اكسى من بصل

از کودک * جوانمردتر از حاتم * ... * پوشیده‌تر از پیاز

اكفر من حمار * اكفر من ناشرة * اكل وشهد خير من اكل وذم * اكل

کافرتر از حمار * کافرتر از ناشره * خوردن و گواهی بهتر از خوردن و نکوهش * خوردن

اللحم عتيبه وتقدده تورث القلب غلظة وقسوة * الاكل من

گوشت ... دل را درشتی و سختی * خوردن از

الدين * اكل الدهر عليه وشرب * اكيس من قشة * الام من

وام * خورد زمانه بر وی و نوشید * داناتر از قشه * لئیم‌تر از

راضع * الام من ماص * الا اكن صعالفا فاني اخو عزم * الاحظية

راضع * ناکس‌تر از ... * اگر نیستم ... * ...

فلا الیته * النفث حلقتا البطان * النقی البطان والحقب * الحسن من

پس نیست آنچه بآن شرح سینه ... * با هم بیست تنگ شد ... * ... نیکوتر

الجواد ثابت * الحسن من قبیح * یرید الخیر ماسببت * اللذ من غصه

رو بجراو * نیکوتر از ... * ... لذیذتر از خشن

الفجر الذی من لامن * اللذ من الغنیمة البارده * اللذ من المنی الرف

... * لذیذتر از امن * لذیذتر از غنیمت خنک * لذیذتر از آرزوها

النشؤ ما دام حارا * الص من کندش * الص من شظاظ * الق

شو زرا ... گرم است * دزدتر از کندش * دزدتر از شظاظ * ...

حصاة مما الی دلوک فی الدلاء * اللهم زد ولا تنقص * الله جمیل

مصاحبت ... در دلوها * بارخدایا زیاده کن و کم مکن * خدای خوب

ویحب الجمال * الله بس ما بقی هوس * الکیس الصبح قریب الیک

دوست دارد جمال را * خدا کافی است ... باقی ماند هوس * آیا نیست صبح نزدیک بسوی تو

یساق الحدیث * اکحل من الرهات * الامر کالنساء امرعی

رانده میشود حدیث * بیشتر ... از باطلها * امر ... مانند زنان است ... گیاه ...

وادیه واجتنی حلبه * امرعت فانزل * الامر فوق الادب * الامر

... او و کامل شد گیاه او * ... آید ... فرود آی * بالای ادب است * حکم

بالشیء یحبی من ضده * امس بدا انک ما امسی * امر فیست

چیزی ... از ضد وی * ... بیماری ... آن ... آید ...

فانامت * امنع من ام قرفه * امنع من لبدة الاسد * الامور مرهونه

پس ... * مانع‌تر از ام قرفه * مانع‌تر از لبده [illegible] * کارها گرو کرده شده

بِأَوْقَاتِهَا الأمِينُ آمِنٌ وَالخَائِفُ خَائِفٌ ✢ أَنَا ابْنُ جَلَا ✢ أَنَا الغَرِيقُ فَمَا

بوقتهای خود ✢ امانت دار بی بیم و ترسنده در ترس است ✢ من پسر [illegible] ✢ من غریق هستم

خَوْفِي مِنَ البَلَلِ ✢ أَنَا بِالنَّهَارِ خَطِيبٌ وَفِي اللَّيْلِ أَطِيبُ ✢ أَنَا عَهِيدُ

ترس من از تر شدن ✢ من در روز خطیب و در شب [illegible] ✢ من [illegible]

وَأَنْتَ رَعَدِيدٌ وَبَيْنَنَا بَوْنٌ بَعِيدٌ ✢ أَنَا فِي مُفَارَقَةِ مَنْ أُرِيدُ وَ

و تو ترسنده هستی و میان ما جدائی دور است ✢ من در جدائی کسیکه اراده میکنم

صُحْبَةِ مَنْ لَمْ أُرِدْ كَوَاجِدِ مَا لَا يَشْتَهِي وَمُشْتَهِي مَا لَا يَجِدُ ✢ أَنَا كُلِّفُ

صحبت کسیکه اراده نمیکنم مانند یابنده چیزیکه نمی خواهد و خواهنده چیزیکه نمی یابد ✢ من عاشق

وَأَنْتَ صَلِفٌ فَكَيْفَ نَأْتَلِفُ ✢ أَنَا مِنْهُ فَالِجُ بْنُ خَلَاوَةَ ✢ أَنَا مِنْهُ

و تو لاف گو پس چگونه الفت کنیم ✢ من از آن فالج بن خلاوه ام ✢ من از او

كَحَاقِنِ الإِهَالَةِ ✢ أَنَا نَذِيرٌ لِكُلِّ فَتًى وَثِقَ بِامْرَأَةٍ ✢ إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا

مانند [illegible] ✢ من ترساننده ام برای هر جوانی که اعتماد کرد بزنی ✢ تحقیق یافتیم پدران خود را

عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ✢ إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ

بر گروهی و تحقیق ما بنشانهای ایشان پیروی کننده ایم ✢ اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لِأَنْفُسِكُمْ ✢ إِنْ أَعْيَا البَعِيرُ فَزِدْهُ نَوْطًا ✢ إِنْ أَرَدْتَ المُحَاجَزَةَ

برای نفسهای خود ✢ اگر عاجز شود شتر پس زیاده کن او را ✢ اگر اراده کنی [illegible]

فَقَبْلَ المُنَاجَزَةِ ✢ إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ✢ إِنَّ اللهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ المُحْسِنِينَ

پس پیش از مقاتله ✢ تحقیق خدا با صابران است ✢ تحقیق خدا ضایع نمیکند مزد نکوئی کنندگان

إِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ✢ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ مَعَالِيَ الأُمُورِ ✢ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ

تحقیق خدا بسیار آمرزش کننده بسیار مهربان است ✢ تحقیق خدا دوست میدارد کارهای بزرگ را ✢ تحقیق خدا دوست

الشجاع + إنّ أوّل ما بين أولى ما بين + إنّ أبانا ندلّ علينا + إنّ البعير

دلیر است + بتحقیق اول مردان اول ... + بتحقیق آنا ما دلالت کند بر ما + بتحقیق شتر

مع تحمّل ثقالا + إنّ البغاث بأرضنا لا كبر + إنّ البغاث بأرضنا

گران + بتحقیق بغاث در زمین ما ... + بتحقیق بغاث در زمین ما

لكبر + إنّ البغاث بأرضنا تستنسر + إنّ الباطل كان زهوقا

بزرگ ... + بتحقیق بغاث در زمین ما کرکس میشود + بتحقیق باطل بود نیست

إنّ الجواد عينه فراره + إنّ الحديد بالحديد يفلح + إنّ الخبر

بتحقیق اسب ... + بتحقیق آهن بآهن شکافته شود + بتحقیق خبر

تحتمل الصدق والكذب + إنّ الدواهي في الآفاق تهترس

احتمال دارد راستی و دروغ را + بتحقیق مصیبتها در عالم ...

إنّ الرقين تغطّي أفن الأفين + إنّ الشقيّ وافد البراجم + إنّ الصبر

بتحقیق درم می پوشد حماقت احمق را + بتحقیق بدبخت رسول براجم است + بتحقیق صبر

[illegible] لا يزال + إنّ العوان لا تعلّم الخمرة + إنّ

... + بتحقیق ... + بتحقیق میانه سال تعلیم کرده نشود ... + بتحقیق

العصا قرعت لذي الحلم + إنّ الفتنة أشدّ من القتل + إنّ القراد

عصا کوفته شد برای صاحب حلم + بتحقیق فتنه سخت است از کشتن + بتحقیق کنه

بقراب كلبين + إنّ القصير قد يطيل + إنّ القيامة ألف هول

با قراب ... + بتحقیق ... + بتحقیق قیامت هزار ترس است

أهونها الموت والموت ألف هول أهونها الفراق الأحبّة + إنّ الكريم

آسان آنها مرگ است و مرگ هزار ترس است آسان آنها جدائی دوستان + بتحقیق جوانمرد

لو دعي الى طعن الاحباب + ان المعاذير قد يشوبها الكذب + ان

اگر خوانده شود سوی طعنه کردن دوستان + بتحقیق عذرها گاهی می آمیزد بدروغ + بتحقیق

المقدرة تذهب الحفيظة + ان الموصين بنو سهوان + ان

[illegible] + بتحقیق [illegible]

النفس لامارة بالسوء + ان الهدايا على مقدار مهديها + ان النباض

نفس [illegible] + بتحقیق [illegible]

بغير توتير + ان بعض الطرات [illegible] + انت تشوله الناصحة + انت

بدون [illegible] + بتحقیق بعضی [illegible] + تو [illegible]

الشعار دون الدثار + انت تئق وانا مئق فكيف نتفق + انت

[illegible] + تو [illegible]

كصاحبة النعامة + انتن من جيفة + انتفخ سحرك + انتظار الفرج

مانند [illegible] + بوی بدتر از مردار + [illegible] + انتظار [illegible]

عبادة + الانتظار اشد من الموت + انجد من رأى حضنا + انجز حر

عبادت است + انتظار سخت تر از مرگ + [illegible] + [illegible]

ما وعد + انجب من ام البنين + انجب من بنت الخرشب + انجب

آنچه وعده کرد + بزرگتر از ام بنین + بزرگتر از دختر خرشب + بزرگتر

من ام جبيلة + ان [illegible] + [illegible] انحلت عقدهم + اندم

از ام [illegible] + [illegible] + [illegible]

من الكسعي + انت دون الظلمة [illegible] فنادى + ان دواء الشق ان تحوصه

از [illegible] + بتحقیق [illegible] + بتحقیق [illegible]

أنزل الناس منازلهم * إن سرقت فاسرق درة وإذا زنيت فازن

فرود آر مردم را در مرتبهای شایان * اگر دزدی کنی پس بدزد مروارید را و چون زنا کنی [illegible]

بحرة الإنسان مركب من السهو والنسيان * الإنسان عبيد

بن حره انسان مرکب است از غفلت و فراموشی * انسان بنده

الإحسان * الإنسان مرآة الإنسان * الإنسان مع النسيان * الإنسان

احسان است * انسان آینه انسان است * انسان با فراموشی است * انسان

حريص على ما منع * الإنسان يساوي السهو والنسيان * الإنسان

حریص است بر آنچه بازداشته شد * انسان همعنان [illegible] غفلت و فراموشی را * انسان

[illegible] اللسان * الإنسان على نفسه بصيرة * أنشط من ظبي مقمر

هلاکت می زبان است * انسان بر ذات خود بیناست * شادان تر از آهوی شب مقمر

الإنصاف أحسن الأوصاف * أضعف لغارة من [illegible] أماها * أنصر

انصاف نیکترین صفتهاست * [illegible]

أخاك ظالما أو مظلوما * انظر إلى ما قال ولا تنظر إلى من قال * أن

برادر خود را [illegible] ظالم یا مظلوم * بنگر بسوی چیزی که گفت و منگر بسوی کسی که گفت [illegible]

على نفسك إن علا اللحم فاصبر إلى رخصه * إن في المعاريض

بر ذات خود [illegible] اگر گران شود گوشت پس صبر کن بسوی ارزانی آن * تحقیق در تعریضها

لمندوحة عن الكذب * إن في نفس الجمال ما [illegible] * نفس أنف

[illegible] از دروغ * تحقیق در ذات [illegible] در نفس [illegible]

في السماء وأست في الماء * أنفك منك وإن كان أجدع * انقطع السلا

در آسمان است و [illegible] در آب * بینی تو از تست اگرچه [illegible] بریده * منقطع شد [illegible]

لو دُعي إلى طعن الأحباب + إنّ المعاذير مشوب بالكذب + إنّ

اگر خوانده شود بسوی طعنه کردن دوستان + بتحقیق عذرها آمیخته است بدروغ + بتحقیق

المقدرة تذهب الحفيظة + إنّ الموصين بنو سهوان + إنّ

توانائی می برد حمیت را + بتحقیق وصیت کنندگان پسران غافل اند + بتحقیق

النفس لأمّارة بالسوء + إنّ الهدايا على مقدار مهديها + إنباض

نفس هر آینه بسیار حکم کننده است به بدی + بتحقیق هدیه ها باندازه هدیه دهنده است + کمان کشیدن

بغير توتير + إنّ بعض الظنّ إثم + أنت شولة الناصحة + أنت

بدون توتیر + بتحقیق بعضی گمان گناه است + تو شوله هستی نصیحت کننده + تو

الشعار دون الدثار + أنت تئق وأنا مئق فكيف نتفق + أنت

شعار هستی نه دثار + تو پر شونده هستی و من گریان پس چگونه متفق شویم + تو

كصاحبة النعامة + أنتن من جيفة + انتفخ سحرك + انتظار الفرج

مانند زن مالک شترمرغ هستی + بدبوتر از مردار + آماسید شش تو + انتظار گشایش

عبادة + الانتظار أشدّ من الموت + أجدّ من راكب حصان أجرد

عبادت است + انتظار سخت تر است از مرگ + ... از ...

ما وعد + أنجب من أمّ البنين + أنجب من بنت الخرشب + أنجب

انجاز وعده کرد + نجیب‌تر از ام بنین + نجیب‌تر از دختر خرشب + نجیب‌تر

من أمّ حبيبة + إنّ جهد العوز فزد ... + انحلّت عقدهم + أندم

از ام حبیبه + ... + گشاده شد گره ایشان + ...

من الكسعي + أنت دون الظلمة حرّض فتمادى + إنّ دواء الشقّ أن تحوصه

از کسعی + بتحقیق ... + دوای شکاف آنست که بدوزی

أنزل الناس منازلهم + إن سرقت فاسرق درّة وإذا زنيت فازن

فرود آر مردمان را در مرتبهای ایشان + اگر دزدی کنی پس بدزد مروارید را و چون زنا کنی پس زنا کن

بحرّة + الإنسان مركب من السهو والنسيان + الإنسان عبيد

بزن حره + انسان مرکب است از غفلت و فراموشی + انسان بنده های

الإحسان + الإنسان مرآة الإنسان + الإنسان مع النسيان + الإنسان

احسان است + انسان آئینه انسان است + انسان با فراموشی است + انسان

حريص على ما منع + الإنسان يساوق السهو والنسيان + الإنسان

حریص است بر آنچه باز داشته شد + انسان همعنان غفلت و فراموشی است + انسان

حتفه اللسان + الإنسان على نفسه بصيرة + أنشط من ظبي مقمر +

هلاکت وی در زبان است + انسان بر ذات خود بیناست + شادان تر از آهوی شب مهتاب

الإنصاف أحسن الأوصاف + أنصف القارة من راماها + أنصر

انصاف نیکوترین صفتهاست + انصاف کرد قاره را کسی که تیر انداخت سوی آن + یاری کن

أخاك ظالما أو مظلوما + أنظر إلى ما قال ولا تنظر إلى من قال + أن

برادر خود را اعانت کن ظالم باشد یا مظلوم + بنگر بسوی آنچه گفته شد و منگر بسوی کسی که گفت + آسان کن

على نفسك إن غلا اللحم فاصبر إلى رخيصه + إن في المعاريض

بر ذات خود + اگر گوشت گران شد پس صبر کن بسوی ارزانی او + تحقیق در تعریضها

لمندوحة عن الكذب + إن في نفس الجمال ما ليس في نفس + أنف

گنجایش است از دروغ + تحقیق در ذات خوب ... در نفس + بینی

في السماء واست في الماء + أنفك منك وإن كان أجدع + انقطع السلا

در آسمان و کون در آب + بینی تو از تست اگرچه بریده + منقطع شد سلا

فی البطن + انقطع قوةٌ من وادیه + إن کان الکذب ینجی فالصدق أنجی

در شکم + منقطع شد زور آور از جماعت اوست + اگر هست دروغ که نجات دهنده پس راستی بیشتر نجات دهنده است

إن کنتَ ریحاً فقد صادفتَ إعصاراً + إن کنتَ ذا طبٍّ فطبَّ لعینک

اگر هستی باد پس تحقیق یافتی گردباد را + اگر هستی طبیب پس علاج کن چشم خود را

انکحنا الفرا فسنری + إن کیدکن عظیم + إنک لا تجنی من الشوک العنب

نکاح کنانیدیم گورخر را پس خواهیم دید + تحقیق مکر شما بزرگ است + تحقیق تو نمی چینی از خار انگور را

إنک میت وإنهم میتون + إنک فی وادٍ وأنا فی وادٍ + إن لله جنوداً منها

تحقیق تو مرده هستی و تحقیق ایشان مردگانند + تحقیق تو در وادی هستی و من در وادی + تحقیق خدا را لشکر است

العسل + إن لکل عام طعاماً + إن لم تغض علی القذی لم ترض أبداً + إن لم

شهد + تحقیق برای هر سال خوراکی + اگر خاموش نشوی بر خاشاک [illegible] راضی نشوی هرگز + اگر نه

یکن وفاق ففراق + إنما الأعمال بالخواتیم + إنما هو کبارح الأروی + إنما

باشد موافقت پس جدائی است + جز این نیست که عملها به خاتمه است + جز این نیست که او [illegible]

الأیدی بأصابعها والملوک بصنائعها + إنما سمیت هانئاً لتهنأ + إنما المرء

کر دستها بانگشتها [illegible] و پادشاهان به هنرها + جز این نیست نامیده شدی [illegible] + جز این نیست مرد

بأصغریه قلبه ولسانه + إنما یعاتب الأدیم ذو البشرة + إنما أنشط من

به دو خرد خود است دل او و زبان او + جز این نیست که عتاب [illegible] + جز این نیست که گشاده شد از

عقال + إنما [illegible] + یتنافس فی الثمین + إنما السیل مع [illegible] + إنما

رسن + جز این نیست [illegible] + رغبت کرده شود [illegible] + جز این نیست [illegible]

النشید علی المسرة + إنما یغتسل کل طیر شبهه + أثم من الشجر + أثم من التراب

[illegible]

انم من الذكر + انم من الزجاجة + انم من النسيم + انم من الوشام + انم من اللسان

سخن چین از ... + سخن چین تر از آبگینه + سخن چین تر از باد + سخن چین تر از ... + سخن چین از زبان

إنّ مع العسر يسرا + إنّ من البيان لسحرا + إنّ من الكلام حكمة + إنّ

تحقیق با دشواری آسانی + تحقیق بعضی بیان برآئینه جادو بود + تحقیق بعضی کلام حکمت است + تحقیق

من الكلام ما هو أمرع من الغيث وما هو أقطع من السيف + إنّ

بعضی از کلام چیزیست که بارآورتر است از باران و چیزی که او برنده تر است از شمشیر + تحقیق

من لا يصلحه الخير يصلحه الشرّ + إن ملكت الملك فلك الفلك

کسیکه صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی + اگر مالک شدی ملک را پس ترا است فلک

إن هي إلّا فتنتك + إنّه لا أرى لي من قربه + إنّه لشراب بأنقع + إنّه لعاجز إلى نقده

نیست این مگر آزمایش تو + تحقیق ... + تحقیق ... + تحقیق ...

إنّك لأطوع من حذائك + أوفق من غذائك + إنّك لأتبع من ظلّك

تحقیق ... + ... + تحقیق ... پیرو تر از سایه تو

وأطوع من نعلك + أودى العير إلّا ضرطا + أوسع من دجلة + أوفى

و فرمانبردارتر از نعل تو + هلاک شد خر مگر گوز + وسیع تر از دجله + بیشتر وفا

من الحارث بن ظالم + أوفى من السموأل + أوفى من الكلبة + أوقل من

از حارث پسر ظالم + بیشتر وفا کننده از سموأل + بیشتر وفا کننده از کلبه + بیشتر ... از

غفر + أولى الناس بالنوال أزهدهم في السؤال + أول الحزم المشورة + أوهن

غفر + نزدیک ترین مردمان ... + اول هشیاری مشورت است + سست تر

من بيت العنكبوت + اهتموا بذبيحتكم + أهدى من غيص

از خانه عنکبوت + بشتابی کنید در ذبیحه خود + رهنما تر از غیص

الرَّمْلُ اَهْدیٰ مِنَ القَطَا + اَهْلُ البَیْتِ اَدْرٰی بِمَا فِیهِ + اَهْلُ طُوسٍ بِنَقْش [illegible]

رمل + رهنماتر از قطا + مردم خانه داناترست بانچه دراوست + مردم طوس [illegible]

اَهْلَكُ مِنْ تُرَّهَاتِ البَسَابِسِ + اَهْوَنُ مِنْ تَبَالَةَ عَلَی الحَجَّاجِ + اَهْوَنُ مِنْ

بالکتر از باطلهای بسابس + خوارتر از تباله بر حجاج + خوارتر از

قُعَیْسٍ عَلیٰ عَمَّتِهِ + اَهْوَنُ مَظْلُومٍ سِقَاءٌ مَرُوبٌ + اَهْوَنُ السَّقْیِ التَّشْرِیعُ

قعیس بر عمه خود + خوارترین ستم دیده [illegible]

اَیْاَسُ مِنْ غَرِیقٍ + اِیَّاكِ اَعْنِی فَاسْمَعِی یَا جَارَةُ + اِیَّاكَ وَمَا یُعْتَذَرُ مِنْهُ

نا امیدتر از غریق + خاص ترا میگویم پس بشنو ای همسایه + [illegible]

اِیَّاكَ اَنْ یَضْرِبَ لِسَانُكَ عُنُقَكَ + اِیَّایَ وَالْمِزَاحَ + اَیْبَسُ مِنْ قِدَّةٍ +

نگهدار خود را از اینکه بزند زبان تو گردن ترا + نگهدار مرا از شوخی + خشکتر از دوال +

اَیْبَسُ مِنْ صَخْرٍ + اِیمَانُ المَرْءِ یُعْرَفُ بِاَیْمَانِهِ + الاِیْنَاسُ قَبْلَ الاِبْسَاسِ + اَیْنَ یَرُوحُ الجَانُ

خشکتر از سنگ + ایمان مرد شناخته میشود به سوگندها + انس دادن پیش از [illegible] + کجا [illegible]

مِنْ دِیوَانِ سُلَیْمَانَ + اَیْنَ هُوَ اَیْنَ اَنْتَ اَیْنَ اَنَا + اَیْنَمَا اُوَجِّهْ اَلْقَ سَعْدًا + اَیُّ یَوْمَیَّ مِنَ المَوْتِ

از دفتر سلیمان + کجا او کجا تو کجا من + هر کجا [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست + آب ندیده موزه کشیده + آب و آتش با هم آشنائی [illegible] + آب چو از سر
گذشت چه یک نیزه چه یک [illegible] + آب بی لجام خورده است + آب [illegible] + آب
که جای بسیار بماند گنده میشود + آب تیز در خانه نماند [illegible] + [illegible] دریا
بکیل [illegible] میپیماید + آب از دریا بخشد + آب [illegible] + آب شیر [illegible]

آگنده ز آب و آتش کآبادی کجاست ٭ آب از غربال بخشش میکند ٭ آبی دین ناری باشد ٭ آتش چه
در پنبه افتد تر و خشک نداند ٭ آتش دوست و دشمن نداند ٭ آتش بدست خود زد ٭ آتش پاره را
خس پوش میسازد ٭ آتش زمستان رنگ سوری به ٭ آتش زن و زان خانه که دود وش کسی نه بیند ٭
آتش نشاندن و اخگر گذاشتن افعی کشتن و بچه اش نگاه داشتن کار خردمندان نیست ٭ آخر ساحر
کار فروشی هست ٭ آخر گذر پوست به دباغ خانه است ٭ آخر پیری و وداع عمر است ٭ آخر آب
بجوی باز خواهد رفت ٭ آخر بخیال سیر و عمر ٭ آدم خوش سود و اشتر یک مال مردم است ٭ آدم به آدم
میرسد کوه بکوه نمیرسد ٭ آدم را گندم بهشت نسازد ٭ آدمیان گم شدند ملک خدا گرفت ٭
آدمی آخر شیر خام خورده است ٭ آدمی جایز الخطاست ٭ آدمی را آدمیت لازم است ٭ عود را
گر بو نباشد هیزم است ٭ آدمی که شکم دیگران پر کند حیوانی باشد سگ شکم ٭ آرزو عیب نیست باشد
آری طریق دولت چالاکی است و چستی ٭ آزادی در خدا است ٭ آزادگان تهی دستند ٭ آزردن
دل دوستان جهل است و کفارت یمین سهل است ٭ آزرده دل آزرده کند انجمنی را ٭ آزموده را
چه آزمایی ٭ آزموده کار بازی نخورد ٭ آسوده کسیکه خر ندارد ٭ آسوده کسی که زن ندارد ٭
آسان گردد هر آنچه همت بستی ٭ آشنا را حال این است وای بر بیگانه ٭ آشنائی ملا تا سبق ٭
آش مردان و بیمی پز ٭ آشتی در راه است و گواهی در کار ٭ آفرین باد بر این همت مردانه تو ٭
آفتاب به انگل نمیتوان اندود ٭ آفتاب لب بام ٭ آفتابه خرج لحیم ٭ آفت همسایه بهمسایه
میرسد ٭ آلوچه با لو نگرد و رنگ برآرد ٭ آمدن بارادت رفتن باجازت ٭ آمد و آورد آنهم
گناه است ٭ آمین برای اجابت دعاست ٭ آن انکه غنی تر است محتاج تر است ٭ آن بلا نبود که
از بالا بود ٭ آن آتش فرو نشست ٭ آن دکان برچیده شد ٭ آن دفتر را گاو خورد ٭ آنرا که
عیان است چه حاجت به بیان است ٭ آنرا که خبر شد خبرش باز نیامد ٭ آنرا که چنان کند
چنین آید پیش ٭ آنرا که حساب پاک است از محاسبه چه باک است ٭ آنرا که بدادند بدادند باد ٭

ع فتنه برپا شود ... شقی الالزاب
ع تا ... مرد

ع بیرون ...

آنرا که دانی نسب نسبت حالش * دریا نبود هیچ گواهی چو جمالش * آن سر که [illegible]
آن شبی قدر که گویند اهل خلوت امشب است * یا رب این تاثیر صحبت ز آن ساقی [illegible] * آنکه
شیر از آن کند روی مزاج * احتیاج است احتیاج است احتیاج * آنکه در علم است [illegible]
اوست * آن گریه که ما کردیم یعقوب نکرد * و آن صبر که ما کردیم ایوب نکرد * آن [illegible]
آنهم گذشت اینهم گذشت * آواز دهل شنیدن از دور خوش است * آز سگان ظلم نکند [illegible]
گدار * آواز گدا رونق بازار کریم است * آواز مرگ نزد [illegible] * آدمی چه دارد * آهسته گو
که دیوار هم گوش دارد * آهن گشته را [illegible] * آهن سرد میکوبی * آئینه داری در مجلس
کوران * اهل [illegible] خانه کو ویران شود * ابر را بانگ سگ ضرر نکند * ابر گر
آب زندگی بارد هرگز از شاخ بید بر نخوری * ابروی هلال بوسه آسمان نشود * ابله
گفت و دیوانه باور کرد * ابلیس رفت و خباثت گذاشت * اجل سگ که رسد
نان چوپان بخورد * اجل سگ که آید مسجد خواب کند * احمق ریش راست کند [illegible]
محاسن * اختلاط زیاده پریشانی * اختیار بدست مختار * ادب آب حیات
آشنائی است * ارزان بعلت گران بحکمت * از آنجا رانده و از اینجا مانده * از [illegible]
کرده [illegible] رفت ترا با سیر و نیم سیر چکار * از آسمان هر چه آید زمین بر دارد * از آتش
گرم شده هم از دود [illegible] * از [illegible] باشد [illegible] * از اسپ فرود آورده بر خر نشاند
از بیضه خاکی چه زاید * از بیوه گدائی * از [illegible] * از [illegible] بود * از برای یک شکم
[illegible] دو کس نتوان کشید * از بیم باران [illegible] * از پای لنگ [illegible]
از پاچه [illegible] * از تو حرکت از [illegible] برکت * از [illegible] * از [illegible]
[illegible] ابو جهل [illegible] * از چشمه آفتاب [illegible] * از [illegible]
از حلوا [illegible] از جنگ در خانه [illegible]

از عزدان خطا و از بزرگان عطا ٭ از خشتاک پای چون میسازد ٭ از خیال پری مردی بگذرد ٭
آدمی را بچشم حال نگر ٭ از دوست یک اشاره و از ما بسر دویدن ٭ از دل برود هر آنچه
از دیده برفت ٭ از دست گرسنه چه خیزد ٭ از دام جو آزاد شدم در قفس افتادم ٭ از دو دوست
بر آتش بگذارد ٭ از یک روغن میکشد ٭ از ریش گنده بیرون بیت ٭ از سوزن گره
آهن پیچیدن خرید ٭ از سایه خود رم میکند ٭ از سودا می نقد بوی مشک می آید ٭ از صد بار
زبان خموشی نکو بود ٭ از ضعف سیرها که شکستیم طعن شد ٭ از فریاد که کسی نرنجید ٭ از قلقل
و زنجبیل سردی طلبت ٭ از مردم نادیده مروی مطلب ٭ از کوزه همان برون تراود که
در اوست ٭ از کفر ابلیس مشهورتر است ٭ از کاچوشتن خبر ندارد ٭ از کیسه خلیفه بخشش میکند
از کفچه با حلوا استوان خورد ٭ از کجا این خبر پیدا شد ٭ از کرامات شیخ ما عجب ٭ گربه شاشید
و گفت باران است ٭ از گریه ما نظم گل سوری نرسید ٭ از گره او چه میرود ٭ از گوشه بامی که
پریدیم پریدیم ٭ از لقلق سگ دریا مردار نمی شود ٭ از معاطله با خیر خاک بر خیزد ٭ از مکافات
عمل غافل مشو گندم از گندم بروید جو ز جو ٭ از مردی تا نامردی یک قدم است ٭ از ما شکستن
و از شما نجشیدن ٭ از ماست که بر ماست ٭ از نو کیسه قرض مخواه ٭ از نقش و نگار در و دیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را ٭ از نی بوریا شکر نخوری ٭ از هر جا که سنگ آید بالای لنگ است
از هر چه بگذری سخن از یار خوشتر است ٭ از یک دست صدا برنخیزد ٭ اسپ و زن و شمشیر
وفادار که دید ٭ اسپ خریدیم اشتر برآمد ٭ اسپ لقارچی شده است ٭ اسپ و فرزین می نهد
اسپ داده جو نخورد ٭ اسپ چوبین راه نمی رود ٭ اسپ بدویدن آخور یاد می کند
اسپ دو رکابه دوانید ٭ از استخوان سوخته اسگ نبوسد ٭ استر را گفتند پدرت کیست
گفت مادرم اسپ است ٭ اشتر که کاه میخورد گردن دراز میکند ٭ آشتی با مردان نر زندان
اشتها نیست جان من مرض است ٭ اصالت تاب بی حرمتی ندارد ٭ اصفهان

نصف جهان * اصل بد از خطا نکند * اطلس هر چند کهنه شود [illegible] نمی شود *
افزونی نور ماه برای پیری شدن ست * اگر [illegible] الرجال اقتدا [illegible] اگر گرگی
یکی افغان دوم کمبو سوم بد ذات کشمیری * اگر [illegible] ست کار سهل ست * اگر [illegible]
می توان خورد * اگر همه آتش شوی خود را بسوزی * اگر چه پیر [illegible] سلیمان [illegible]
اگر در دل خوناب باشد دیده تر او * اگر در دل نظر [illegible] بهای بی بها [illegible] * اگر [illegible]
در کشتی کنی دروغ همان دروغ و همان دروغ * اگر [illegible] بیمار شود [illegible] * اگر
قاروره پاک ست از طبیب چه باک ست * اگر این با جان [illegible] * دیگر [illegible]
نبود * اگر باور کنم عقلم نباشد * اگر خر نبود قاضی نمی شد * اگر نان [illegible]
راه چه شد * اگر شکار شغال [illegible] سامان شیر کن * اگر [illegible] خورشید [illegible]
بخورشید راه * اگر [illegible]
شبی دیگر نمی ماند * اگر [illegible] همین قدر بس ست * اللهم [illegible]
در پیش ست * امروز داری [illegible] * [illegible] * انتها [illegible]
آنچه بر سر خشت [illegible] آئینه * آنچه [illegible]
[illegible] نفهمیده بگو خطا ست * آنچه [illegible]
گرو سر خلیفه * آنچه در دل ست بزبان می آید [illegible] * آنچه [illegible]
رفت * آنچه [illegible] * آنچه [illegible]
بهم رسیده گرفتاری [illegible]
فیل [illegible] * انطباق شود [illegible] اطاعت ست [illegible]
روز نیست [illegible] انگشت [illegible]
حلق ست * انگشت اگر [illegible]

او داند و کار او داند ٭ اوقات مکن ضایع و تنها منشین ٭ اوقات شریف بین که چون
میگذرد ٭ اول بهاء مشک بها ٭ اول خوابش بعده درویش ٭ اول طعام بعده کلام ٭
اول بسم الله غلط ٭ اول دم نقد مطبخی را ٭ اول بخش بعد از ان گو بی نمک ست ٭ اول
اندیش و انگهی گفتار ٭ پای پیش آمده ست و پس دیوار ٭ اول با آخر نسبتی دارد ٭ اول شب
میکشد مفلس چراغ خویش را ٭ اول کسی که لاف محبت زند منم ٭ اول پایهٔ درد ناپاس
خداشناس ٭ ای باد صبا اینهمه آورده تست ٭ ای بسا آرزو که خاک شده ٭ ای تو
مجموعهٔ خوبی ز کدامت گویم ٭ ای خاک بران سر که در و مغز وفا نیست ٭ ای در تو میگویم
دیوار تو هم بشنود ٭ ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی ٭ ای زرفست بنجر در هر چه باشی زود باش
ای زبردست زیر دست آزار ٭ گرم تا کی بماند این بازار ٭ ای گل تو خرسندم تو بوی
کسی داری ٭ ایچی را چه زوال ٭ اینهمه از پی آنست که زر میخواهد ٭ اینهمه اندر عاشقی بالای
غمهای دگر ٭ اینهم آثار پیریست ٭ این را کسی گو که ترا نشناسد ٭ این گل دیگر شگفت ٭
این کار از تو آید و مردان چنین کنند ٭ اینک من و تو هر انچه دانی میکن ٭ اینک سر راه
برو خوش بسلامت ٭ این گنجشک امروز فردا بشکند ٭ این دست را سبا و بان دست اختیار
این تخم و این زمین ٭ این گوی این میدان ٭ این چاه و این ریسمان ٭ اینجا موش بعصا
راه میرود ٭ اینجا مقام دم زدن جبرئیل نیست ٭ اینجا حسب نگنجد و اینجا نسب نشید ٭
این کار دولت ست کنون تا کرا رسد ٭ این خانه تمام آفتاب ست ٭ این دعا از من
و از جمله جهان آمین باد ٭ این غلل دستان که می بینی نگسانند گرد شیرینی ٭ این سیدار تست
یارب یا بخواب ٭ این کشتی غرق شود من هم بکنم ٭ ای وقت تو خوش که وقت ما خوش کردی

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

امیر و چاک میں رہی تو جان جاتا رہی ٭ ابلا گلی پڑے ایل ہی جا ٭ آپ ہی بچھی سکو بس نہیں تو کچھ

آ پڑوسن لڑیں ٭ آ پڑوسن مجھی سے ہو ٭ آپ کاج مہا کاج ٭ آپ ہی میاں مانگتے اور باہر کھڑے
درویش ٭ آپ ہی ناک چوٹی گرفتار ہیں ٭ آتی کا نام سہا اور جاتی کا نام نکتا ٭ آتا ہی
جاتی ٭ آئی کا چراغ گھر رکھوں تو چوہا کھائی باہر رکھوں تو کوا لے جائی ٭ آئی ہی ساتھ
کہیں گھن نہ پس جائی ٭ آٹا نبڑا اور بوجھا شکا ٭ آٹھو گانٹھ کمیت ٭ آج مرے کل دوسرا
دن ٭ آج ہی سو کل نہیں ٭ آج تک پڑی ہینگ لگتی ہیں ٭ آج کل تو تمہاری سب
ناؤں کمان چڑھتی ہی ٭ آج برس کر پھر نہ برسوں ٭ آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
آدمی کا شیطان آدمی ٭ آدمی سا پکھیرو کوئی نہیں ٭ آدمی نی آخر کیا دودھ پیا ہے
آدھا تیتر آدھا بٹیر ٭ آدھا باپ گھر آدھا سب گھر ٭ آدھی کا رات دیوالی آدھی کا دن ہولی
آدھی قاضی قدوہ آدھی بابا آدم ٭ آدھی بن گئی تو ہم تم نہ دی ٭ آدمی کا بہار ٭ آدھی
کو چھوڑ ساری کو نہیں دوڑے ٭ آدھی رات کو بھائی آدھی شام سے منہ پھیلا دی ٭ آر عیب
نہیں ٭ آزاد کا سونٹا ٭ آسامی بن آسامی ٭ آستین کا سانپ ٭ آسمان میں تھگلی
لگاتی ہی ٭ آسمان سے گرا کھجور میں اٹکا ٭ آفتاب پر تھوکو اپنے ہی منہ پر پڑے ٭ آگ
لگنے جھونپڑا جو بچی سو لاہا ٭ آگ کا جلا آگ ہی سے اچھا ہو ٭ آگ کھائی سو انگارے ہگے
آگ لگائی پانی کو دوڑی ٭ آگ لگائی تماشا دیکھی ٭ آگ لگی ننہی پہ جھیتی پرائی ٭
آگ کہتی منہ نہیں جلتا ٭ آگی دوڑ پیچھی چھوڑ ٭ آگی ناتھ نہ پیچھی پگا ٭ آگی روک پیچھی
ٹھونک ٭ آم کے آم گٹھلی کی دام ٭ آم بو آم کھاؤ املی بو املی کھاؤ ٭ آم کھانی
سی کام کہ پیڑ گننی سی ٭ آم ملی بیٹھا ہو ٭ آن تیں ٭ آنتی اب
اس ٭ آنسہ ایک نہیں کچھ چوک تول ٭ آنکھ تیل ٭ آنکھ کا پانی ڈھل
گیا ہی ٭ آنکھ پھوٹی پیڑ گئی ٭ آنکھ پھوٹی ٭ آنکھ نہیں لگی ٭ آنکھ اوجھل پہاڑ اوجھل
آنکھ کا اندھا گانٹھ کا پورا ٭ آنکھ بچانی اور دیئی پرائی ٭ آنکھوں میں ٭ آنکھ

کاجل چرایا ہی ٭ آنکھوں میں چربی چھائی ہی ٭ آنکھوں کی اندھی نام شیخ روشن ٭ آنکھوں کی
اندھی نام نین سکھ ٭ آنکھوں کی ناخون لوہ ڈالو ٭ آنکھوں دیکھا بہت پڑا کہ مین کانون سنا ٭
آنکھوں میں خاک ڈال آئی ٭ آنکھین ہوئین چار دل مین آیا پیار ٭ آنکھین ہوئین اوٹ من
مین پڑی کھوٹ ٭ آؤ پیر گھر کا ہی لی جاؤ ٭ آہ مردان بلا ہی زنان ٭ آئی کی شادی
گئی کا غم ٭ آئی گا گنگا تو پایگا گنگا ٭ آئی میر بھاگی پیر ٭ آئی ہی جان کی ساتھ جاویگی
جانیکی ساتھ ٭ آئی تو روزی نہین تو روزہ ٭ آئی تو رمائی نہین فقط چارپائی ٭ آئی پر چھکی
نہین ٭ آئی نہ گئی کولی لاگی رگا بہن ہوئی ٭ آیا بندہ آئی روزی گیا بندہ گئی روزی ٭ آیا
تو نوش نہین تو فراموش ٭ اب ببے میر امردہ تیری زندی پر بھاری ہی ٭ اب پچھتائی
ہوت کیا جب چڑیان چگ گئین کھیت ٭ اپنی پتھر کی نیچی ہاتھ دبا ہی ٭ اب سی آئی
گہری آئی ٭ ابھی ہونٹون کا دودھ نہین سوکھا ٭ ابھی کچی گھڑی پانی کی بھرنی ہین ٭
اپنا دام کھوٹا تو پرکھنیوالی کو کیا دوس ٭ اپنا گھر ہگ بھر ا یا گھر تھوک کا ڈر ٭ اپنا گھر
دور سی سوجھتا ہی ٭ اپنا لال گنوائی کی در در مانگی بھیک ٭ اپنا لینا کیا پرایا دینا کیا ٭
اپنا دہی اور لڑائی مول لی ٭ اپنا نکال مجھی ڈالنی دی ٭ اپنا الو کہین نہین گیا ٭ اپنا
کوئی نہین ٭ اپنا سفیر انگا ناسور ہشیگ ا ٭ اپنی مین مجھی دی تو بھلاتی پھر ٭ اپنی نوکری
رام نہین ٭ اپنی بچی کو ایسا مارون کہ پڑوسن کی چھاتی پھٹی ٭ اپنی اپنی قبح کی سبھی
خیر مناتی ہین ٭ اپنی پاؤن مین آپ ہی کلہاڑی مارتی ہین ٭ اپنی ہاتھون اپنی قبر کھودتا ہی
اپنی ہی منہہ سی دھنا بائی ٭ اپنی ران کھولی اور اپہی لاجون مرئی ٭ اپنی اپنی کھال مین
سبھی مست ہین ٭ اپنی چھاچھ کو کوئی کھٹا نہین کہتا ٭ اپنی بچھڑا کی دانت کو سون سے
معلوم ہوتی ہین ٭ اپنی پیر کلہو گھما لاہری پیر کو بہو کم بھاتا ٭ اپنا کم کھیتی سہم بان
تکشنا سیرا بھیک نران ٭ اتنا جھوٹ بولو جتنا آٹی مین نون ٭ اتنا بچا کہ باسی تلکا ٭

اتنی بھی عقل اجیرن ہوتی ہے اٹھاوے کی کاگر٭ لنبا ہاؤ جا٭ اجیرن کو اجیرن
ہی ٹھیلی نہیں سرچڑھی کیلی اچھا کیا خدا نے٭ برا کیا بندے نے٭ اچھی مین پڑے خدا
کام نہ ڈالی٭ اچھی گھر بیانہ دیا٭ احسان لیجے جہان کا٭ احسان لیجے شاہجہان کا٭
احمد کی پگڑی محمود کی سر٭ ادھر قبلہ قطب اودھر خضحہ ہوتی گدھ٭ آدمی کی ہنسی کو کوئی
اوسکی ہاتھ سے نہ کھاوے٭ اٹھ مالی اٹھی دن کی ستی تی بھی پادشاہی کرلی ہے٭ ا
بیٹھی پاس کام آوے سراس٭ استا جانا نائی ایک مین ایک میرا بھائی٭ اس سے اگر
جو باویگا اسی لڑکی کو مار لیگا٭ اس سی تو لنگڑی کی بھی ناک نہ کٹی٭ اس سی اچھا خدا کا نام
اسکو تو شہر مار کی موت نہیں٭ اسکی گردن ہاں مار لی جہان پانی نہ ملی٭ اسکی دوا تو
نقمان کی یہاں بھی نہیں ہے٭ اس گھر کا باوا آدم ہی نرالا ہے٭ اسی دسیا وا ویسی کھاو
اتنی لستی٭ اتنی برس کی عمر اور نام میان مستعد٭ آنکھ لگا اچک سی٭ اگلی پانی
پچھلے کیچ٭ اگوں چلی آتی ہیں٭ الا تو لن بلا دین جھنک سرکارن٭ الف نہ ب
الف اللہ٭ الف کی ناؤن تک نہیں جانتی٭ اللہ دے اور بندہ لے٭ اللہ [illegible]
پاوی٭ اللہ ری حین٭ اللہ ری تیری دیدی کی جنتائی٭ اللہ اکبر٭ اللہ کی [illegible]
اللہ کا نام لو٭ اللہ سے تو کیا غم ہے٭ اللہ کی چوری نہیں تو بندہ بکا کیا٭ اماقی آبادانی
اتاریگا سونا بارہ بانی٭ ان بچاروں نی بینگ کہان پائی٭ ان بھی زرد سے
کہتی ہو سو چھین کی٭ ان تلون مین تیل نہیں٭ انڈھین دب اونگھتی بیتا ب
اندھیاری تقل تو اللہ دیتی ہیں٭ انت بھلی کا بھلا٭ ان دیکھا چور بیالی برابر٭ اندھا ان
کا بیل کبھی بھی کاہی٭ اندھا کیا چاہی دو آنکھین٭ اندھا بانی ایمان٭ اندھا رات جیت گری
اندھا بانٹی پھر پھر اپنوں ہی کو دی٭ اندھا آگہمہ بیٹی ہی بیتا ہی٭ اندھا تیسی نی جھین آمین
اندھا ملا ٹوٹی گی سپتیت٭ اندھا جوڑا نہوتی دوان٭ اندھا کیا جانی لالی کی بہار٭ اندھی کا

نام نین سکھ ہ اندھی کی ہاتھہ بٹیر لگی ہ اندھی مچھلی کٹہی جوہی ہ اندھی کی جورو کا اللہ رکھوالی
اندھی کی داد نہ فریاد ہ اندھا بانٹے ریوڑی پھر پھر اپنے گھر کو دے ہ اندھی کی آنکھ روئی دو نو دیدی کھوئی ہ اندھی مان
پوت کو سیج مُنہہ دیکھی ہ اندھوں کی گاؤں میں مار اور ٹیڑھی لنگڑی ہ اندھوں میں کانا راجہ ہ
اندھا دھند ہ منو سر لگائی ہ اندھیاری کئی کچھ پر ہ اندھی پیوی کوئی بچی لیوی کوئی ہ اندھا چاہے شہزادہ
آنکھ نہ پایا گو کھایا ہ ان پڑھن کا بھی بسکیہ وہی دیکھا یہہ بھی دیکھہ ہ آنت ملی کی گسل ہ
انوکھی گاؤں اونٹ آیا ہ اونی کی تلی ہزار برس ہ اوپر چہاپا پا بچہا بہیتر پا ان کا بھاڑ دو ناؤ لا
سو باولا ہ اوترا شحنہ مردک نام ہ اوتر گھاٹی سوا ماٹی ہ اوٹھا دو چولہا ہ اوٹھہ کپہلی نہیں
بہوتی ہ اوچھی پونجی کھای ہ اوچھی سی پیت ٹکری ہ اوچھی کی پیت بالو کی بہیت ہ
اوچھی کی بیل گری ہ اوچھی کی گھرآئی سند وری پانی پی پی ہوئی بدوری ہ او دلن ہار بھلا
بلیٹی بیمن بہانت دکہاوی ہ اودہو کا لین نہ مادھو کا دین ہ اودہم جوتی ہی ہ اور آئین
بھول گئی میری بسن آئو ہ اور رنگ لاگ لہری ہ اوڑی آڑی طاق بیٹھی ہ اوڑتی چڑیا کو
پہچانتی ہی ہ اوخیبری ساون آیا ہ اوڑھی چادر ہوئی برابر ہ اوسر چوکی ڈومنی گاوے
تال بیتال ہ اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہی ہ اوسکی جڑین تو پتال کو پہنچ گئی ہین ہ اوسکی ٹانگین اوسکے
گلی ہین ہ اوگلی کا کہانی بچتی کا نہ کہائی ہ اوکھلی مین سر دیا تو دھمکو نسی کیا ڈر ہ اوکھلی ہو
گیا مسترا مائی باپ بسرا ہ اولٹی چور کو توالی ڈانٹی ہی ہ اولتی کا پانی بلینڈی نہین جاتا ہ
اونٹ کی مُنہہ مین زیرہ ہ اونٹ ری اونٹ تیری کونسی کل سیدھی ہ اونٹ چڑھی
کتی کاٹی ہ اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تب معلوم ہی ہ اونٹ بلیاں لی
گئی ہان جی ہان جی لی گئی ہ اونٹ کی چوری اور جھکی جھکی ہ اونٹ ڈوبین بھیڑین تھاہ
مانگین ہ اونٹ بہت جاتین نگوڑا کبھی تھاہ ہی نہین ہ اونٹ سا قد بڑہایا پر شعور ذرہ
نہین ہ اونٹ بربراتا ہی لادی گی ہین ہ اونٹ کس کی ہی کو بہاگتا ہی ہ اونٹہ کا پاؤں زمین کا

نہ آسمان کا ہے اونٹ کی تہاوا ند پاوا دیا پاوا تو مس ہے اونٹ داغ ہوتی تہی تو بہی داغ ہوئی کو

آتی ہے اونچی دکان او پھیکا پکوان ہے لنگی کی [illegible] تجا پکڑ لیا ہے انگہتی کو تہیلتی کا بہانا ہے

اسیر کے دہینڈی ہتیا سر خود اسیر دیکہا لگدہ راستا ہے اسیر کے گہر تیتر باہر بگر

کہ بیتہر ہے ای تیرا کاتا نجیو ای تیری قدرت کی گہل [illegible] پسنی کا علم ہے اری

غیری فصل پڑی ہے ایسر سے بیٹہا نہیں ولد ری بچا ہے ایسی تیسی [illegible]

پڑی بہاتین کہائین ہے ایسی پرچین حرمت تیتی ہین ہے اری تیغ ماری کیا [illegible]

جیسی روپی کی تکی بہسالی ہے ایک پنتہ دو کاج ہے ایک تو سیان تہی [illegible] کہائی بہا

ایک تو کریلا دوسری نیم چڑہا ہے ایک تو کالی تہی جائی ہے دوسری جان [illegible] کہاتے

ایک بیرنی تہی ہی گہر دوسری آئی ڈولی چڑہے ہے ایک تو [illegible] تہا دوسری [illegible]

ایک چڑی لوٹتی ہین دوسری چوکہتی مانگتی ہین ہے ایک تیتی کی ڈال ہے ایک پل [illegible]

ایک دنکا مہمان دو دنکا مہمان تیسری دن بلائی جان ہے ایک غریب کو [illegible]

نکلی تہی ہے ایک کو سائی ایک کو مہ بائی ہے ایک چوری کی [illegible] ہنگست [illegible]

کہوٹی ہے ایک کانہ [illegible] جو ایا ہی [illegible] ہے [illegible]

ایک دو کہہ ہے ایک خطا دو خطا تیسری خطا [illegible] ہے ایک تو [illegible] دوسری [illegible] ہے ایک

ستر بلا ٹالتی ہی ہے ایک [illegible] ہے ایک [illegible] ہے ایک

ایک مشکل کی ہزار [illegible] آسان کہی ہین ہے ایک تو آدمی ہزار [illegible]

ایک جوڑ [illegible] ساری [illegible] ہے ایک [illegible]

کون سوتی ہوئی چلی ہے ایک مچہلی گندی ساری تال کو گندہ کرتی ہی ہے ایک [illegible]

دن کا او [illegible] ہے ایک [illegible] نہیں [illegible]

سو [illegible] نہیں [illegible] ہے ایک [illegible] ایک

اور ایک گیارہ معنی ہیں ایک باشندہ کہ ہر ایک باشندہ پڑہی بھری کے جہان ٹھون تہان ضم ای
سیری پہلی ایچا کھینچا وہ پہری جو پہلی تہا ہیچ نہیں ٹھی اینٹ کی لینی اور پتھر کی ینی اینٹ
کی بات دم مدارد اینٹ کا گھر بانی کہا خزینہ دوم در امثال حرف با مشتمل بر چہار گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

بَاءَتْ عَرَارِ بِكَحْلٍ اَلْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِهٖ بِظِلْفِهٖ اَلْبَادِیْ اَظْلَمُ

کشتہ شد عرار عوض کحل کاوندہ از مرگ خود بسم خود آغاز کنندہ ستمگار تر

بِاُذُنِ السَّمَاعِ سَمِعْتُ بَاقِعَةً مِنَ الْبَوَاقِعِ اَلْبَاقِیْ عِنْدَ التَّلَاقِیْ

بگوش شنوائی شنیدیم سختی از سختیہا باقی نزد ملاقات

بَارِکْ تَسْعَدْ بِالرِّجَالِ فَاسْتَبَانَ جُرْمٌ بِالْاَفْضَالِ تَعْلُو الْاَقْدَارُ بِالْبِرِّ

بر خیر بنگاہ نیک بخت شوی بمردان پیشاب کرد خرس پیدا شد گناہ بسبب بزرگی کردن بلند می آیند قدرہا بسبب نکوی

يُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ بِالرِّفَاءِ وَالْبَنِيْنِ بِالسَّاعِدِ يُبْطِشُ الْكَفُّ

بندہ گرفتہ می شود حر بآرام و پسران بجہت بازو حملہ میکند پنجہ

بِالشُّكْرِ تَدُوْمُ النِّعَمُ بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوٰتُ بِالْغَدَاةِ قَاصٍ

بجہت شکر ہمیشہ میماند نعمتہا بجہت انصاف قائم شدند آسمانہا بامداد قصہ گوئندہ

وَبِالْعَشِیِّ مَاصٍ اَلْبَحْرُ لَا يُخَافُ مِنَ الْغَرَقِ بِحَمْدِ اللّٰهِ لَا بِحَمْدِكَ

و بشبانگاہ مکندہ دریا نمی ترسد از غرق بحمد خدا نہ بحمد تو

اَلْبَخِيْلُ عَدُوُّ اللّٰهِ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا اَلْبَخِيْلُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

بخیل دشمن خداست اگرچہ باشد بی رغبت از دنیا بخیل داخل نمی شود بہشت را

اَلْبُخْرُ مِرْاٰةُ الْعَيْنِ بَدَلٌ اَعْوَرُ بَدَنٌ وَافِرٌ وَقَلْبٌ كَافِرٌ

بدرہ آئینہ چشم است بدل ناقص بدن کامل و دل کافر

صحو الرأي

الرزايا أهداف البلايا + الولد سلف + برد غداة أعز

مخلوقات نشانهای مصیبتها + نکوئی پدر و مادر سلف است + سردی بامداد عزیز است

عندي من ظماء البدائع البليات + برق من لا يعرفك + برق

نزد من از تشنه شدن نکوئی ... بلا ... که نمی شناسد ترا ...

لو كان له مطر + بركة العمر في حسن العمل + بركة لا يبطله بالمن

اگر باشد مر او را باران + برکت عمر در خوبی عمل است + نکوئی ... باطل ... احسان

صحو البستان

برئت قائبة من قوب + البستان كله كرفس + بسر السفر بالحقيقة

جدا شد بیضه از چوزه + باغ همه آن کرفس است + ... سفر ... حقیقت

صحو النشان

لو لم يختم بالدقيقة + بشاشة الوجه عطية ثانية + بسر

اگر ختم کرده شود به دقیقه + تازه روئی بخشش دوم است + ...

نفسك بالظفر بعد الصبر + بشر مال البخيل بحادث أو وارث

ذات خود را به پیروزی بعد صبر + مژده ده مال بخیل را به حادثه یا به وارث

صحو البطانة والعيان

بطن المرء عدوه + البطنة تأفن الفطنة + بع الدنيا من الآخرة

شکم مرد دشمن اوست + پری شکم سست میکند زیرکی را + بفروش دنیا را عوض آخرت

تنح بعث جاري ولو أبعد داري + بعد كل خير بئس + بعد خراب

... همسایه را ... بعد هر نکوئی ... است بعد خراب

البصرة بعد يوت الصفا خير من قرب بوت الجفا + بعض الشر

بصره ... دوری که ... آن صفائی ... بهتر از ... بعضی ...

أهون من بعض + لبعض البقاع أيمن من بعض + بعله الورى شمس الهدى

... است از بعضی + بعضی مکانها مبارک است از بعضی + ...

[illegible]

رطب المشان + البغل الهرم لا یفزعه صوت الجلجل بغیه

خرمای مشان سخت است + نهایت پیری رسیده را آواز جرس + درد نانش

الاثلب والحجر والکثکث بفیه + بطنك الحق نعلیك فابدل

خاک و سنگ و سنگ ریزه ها + در دهن آن را + به تدبیر خود + دورکن برو نعل خود را تجدید کن

قد عیاك بقیة العمر لا قیمة لها + البخل غیث اثار رغی + بلاء

بر درو قدم خود را + باقی زندگی نیست قیمت فراز را بهمه + باران فتنهای چیست + بلای

الانسان من اللسان وسلامته فی حبس اللسان + البلاء موکل

آدمی از زبان است و عافیت او در بند کردن زبان + بلاء گذشته شده

بالقول + البلاء بالولاء کالتهب للذهب + البلاء الاشد المعروف

بگفتن + بلاء بجهت پادشاهی مانند شعله آتش است برای زر + بلائی که سخت است نکوئی

والصنیعة عند الاحرار ودیعة + بلغ الحزام الطبیین + بلغ

و کار ابر ... نزد ... امانت است + رسید تنگ ستور بر دو پستان + رسید

السیل الربی + بلغ السکین العظم + بلوغ الامال فی رکوب

سیلاب پشته را + رسید کارد استخوان را + رسیدن امیدها در سوار شدن

الاهوال + البلیة اذا عمت طابت + مثل جاریة فلتزن الزانیة

ترسهاست + بلاء چون عام شود پاکیزه شود + مانند کنیز است پس باید که زنا کنند زانیه

سرا و علانیة + بنا قصرا وهدم مصرا + بوع لیشسع نعل کلیب

نهان و آشکارا + بنا کرد کوشکی را و ویران کرد شهری را + رجوع کن برای دوال نعل کلیب

بیت الزهرة میزان الطرب + بئس الفقیر علی باب الامیر

خانه زهره ترازوی خوشی است + بد فقیرست بر در امیر

ونعم الامیر علی باب الفقیر * بئس المال القلعة * بئس الاستعداد

وخوب امیرست بر در فقیر * بد مال عاریت * بد استعداد

الاستبداد * بئس المطاعم حین الذل تکسبها * بئست الحلة

اصرارست * بد خورشهاست که بوقت خواری حاصل کنیم آنها را * بد خورست

ان تمنع الخلیل الحلة لاجل خلة * بیضاء لا یدنی سناها الغنا

اگر منع کند دوست دوستی را بجهت سرکشی ... نکند روشنی را شب

بیضة العقر * بینهم عطر منشم * بین جبهته وبین الارض جبهات

اول تخم ماکیان * درمیان ایشان عطر منشم است * میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

با ادب باش تا بزرگ شوی * با ادب باش گر تو آزاده ای * بانگ ظرفان شکستن
عمر ضایع کردن است * بابا کار است ما را اندر کار نیست * با دوستان لطف با دشمنان
مدارا * باد در دکان هر که رانتاد برنتاد * باد در کسی رسد که دمی دارد * بادنجان [illegible] آفت
نرسد * بادنجان بد آفت ندارد لیکن بیچگی دارد * باد آورده را باد میبرد * بار گفته را
بار دیگر مگوید * بازی بهیچ خاطر خوش میکند * بازی بازی بریش بابا هم بازی *
بازار ما بازار بودن بچند ... بازار نشکنی * [illegible] بازی را نباید
اگر آزاری چنان آزاری که باز آری * باز و پریان باز دست باید * بازگرد و باصل خود
هرچیز باید دل چه سود گفتن * باغبان را وقت میوه گوش کر میباشد * باغ سبز
می نماید باقی داستان شب بر دهد * با ... ساله گل کن * بالا زر سیاه
رنگ دیگر نباشد * بالای بادیه دو بار [illegible] کن * با همه ...

با همه بازی بگیر با ریش بازی مکن ... با هر که بخت آید از جیب
در بهشت آید ... شاخ نیکو از هر دکان ... با این ریش و فش ... بیال بگیرد از
میکند در بام بلند دست به آسمان نتوان ... پیش بین مردم افتاده ... بخت
بد ... را دو کیسه ... دو گدا ... تا شکم ... طفل بچه تا نگرید مادر شیر ندهد ... بخت
با کسی که یار بود ... سنگ ... بخت گر یاری دهد ... دندان بشکند
بخت اگر برگردد از پالوده دندان بشکند ... بخت داری برو به پشت بخواب ... بخت که برگردد
اسب تازی خر گردد ... آب است که هر چه بیاید ترکند ... بد خواه کسان هیچ بمقصد
نرسد ... هم روزی می خورد ... دردی درمان نگرفتارست ... دعای گربه باران
نمی بارد ... گهر با کسی وفا نکند ... راه بی اهل باشد ... اگر مردی ... الی
برات عاشقان بر شاخ آهو ... چو چین ... است ... این مژده گر جان فشانم
رواست ... این مژده آسایش جان ماست ... برای ما سر خری ... برای ...
چو سنگ ... برای کوری ابلیس سایه ... دل نگرد ... راستی ... آنکه ...
... بدل ... کسی ... حذر باش ... شکند ... بلاغ
باشد ... هر چه آید ... اگر ... ای دل کسی ... است ...
... زنگی کافور ... و ... درویش ... شغل
... خدا ... بزرگی بایدت بخشندگی کن ... بزرگی طفل از ... است
بزرگی بعقل است نه بسال ... بزرگان خرده ... خرده دان ... بزرگش ... اهل خرد
که نام بزرگان ... راغم ... قصاب ... بزرگ ... بهار ...
بزرگ ... شد ... گاه ... مرده ... شاخ زرین ... بالهای ... زلف
سخن ... بسیار ... شنود ... بشنو ... گفتگو ...

تو پسر ادب شهر خویش هر کس شهر یا بیت بشهر خود رود و شهر آخر و باشد بعد از سه سن گذر
نیکو ن شد شده باشد بعد خرابی بصره [illegible] است عیب خود بینا باشد
بقدر مال باشد سرگرانی بکن بیت [illegible] ایک است منه بگفتن آتش دهن نمی سوزد
بلای طویله بر سر میمون [illegible] بلا افتد بهار را [illegible]
چه حاجت به بلند پروازی میکند [illegible] بی ضرب [illegible]
راضی شود بندگی با پیرزادگی منظور نیست بندگی کن [illegible]
بنده درگاه تا بخانه همراه بنشین [illegible]
بود هم پیشه با هم پیشه دشمن [illegible] نقش [illegible] انسان [illegible]
به پیغام سست نیاید [illegible] بوی مشک پنهان نماند بهار
دل آسوده را بکار آید بهانه بچه ها [illegible] تفاوت [illegible]
گوشت مردان [illegible] تقاضای زشت [illegible]
بهرماش که خوانی [illegible] اگر [illegible]
بهشت در پای مادران [illegible] آزاری نباشد [illegible] کسی [illegible]
بی بال پرید [illegible] خرابات [illegible] بی تاب عشق [illegible]
حق بدست اوست [illegible] آب است [illegible]
آویزه بسازد [illegible] فرو افتد [illegible]
هر چه [illegible] گرد [illegible]
عمر [illegible] نیست [illegible]

گنجینه سوم در مثلهای [illegible]

باب پ [illegible] پدری [illegible]

باپ کی آگی انی بیٹا کری بیٹی کی آگی آئی ٭ بایت پوت پتا پر گھوڑا بہت نہیں تو تھوڑا تھوڑا
بات کی بات خرافات کی خرافات ٭ بکری کی سینگھ پر نکچکی پیر کی بات ٭ بات رہ جاتی ہی پر
وقت نہیں رہتا ٭ بات پر بات یاد آتی ہی ٭ بات آئی اور گرائی ہوئی ٭ بات پوچھی بات کا
پچھن پوچھی ٭ بات جو چاہی آنے نہ تو بالک نہ پی ٭ باتین اگلی پگ تین خوار ٭ باتی باتی تا ہے
پائی اور باتی ہاتھی پائی ٭ بارہ بات اٹھارہ پینٹھی ٭ بارہ برس پیچھی گھوڑے کی بھی دن پھرتی
بارہ برس کی کاشی مین رہی ... بارہ برس دلی مین رہی محصول نہیں دیا گیا کرتی تھی
بھاڑ جھونکتی تھی ٭ بارہ ہی جب کھیت کو کھائی تو رکھوالی کون کری ٭ بازار کی مٹھائی جن نی
پائی تین نی کھائی ٭ باسی بچی تو کتا کھائی ٭ باسی کڑھی اُبال آیا ٭ باسی پھولون باس نہیں
پردیسی بالم تیری آس نہیں ٭ باتی کا مارا گاؤن اور آگ کا مارا چولھا ٭ باگ بکری کو ایک جگہ
پانی پلایا ہی ٭ بال کی کھال کھینچتی ہین ٭ بال باندھا چور ٭ بال باندھی کوڑی مارتا ہی ٭ باہمن
دان مانگتی ہین ٭ باندھ کھسی لی جیسے ٭ بانجھ بجوٹی شیطان کی لنگوٹی ٭ بانجھ بیانی سو ٹہہ
اوڑائی ٭ بانس ڈوبین پورین تہاہ مانگین ٭ باندی کی آگی باندی منہ گئی نہ آنا ہی ٭ باو
نہ بتاس تیرا انچل کیونکر ڈولا پوت نہ بہتا رتیرا ڈینڈا کیونکر پھولا ٭ باہر کی کھاجائین گھر کے
گیت گائین ٭ بائی پچ گئی بتیس دانت کی بہاکا خالی نہین جاتی ٭ بجا دے
خفیا ڈھولکی کہ میان خیر سی آئی ٭ بچ بچھا ندی آئی ٭ بچھڑا کھونٹی کی بہل ناچتا ہے
بچھو کا منتر نہ جانی سانپ کی بل مین ہاتھ ڈالی ٭ بخت اوڑ گئی بلندی رہ گئے
بخت دین یاری تو کر گھوڑی اسواری ٭ بخت نہ دین یاری تو کر کھاجو وی داری ٭ بختاور کا
آتا گیلا کمبخت کی دال گیلی ٭ بخشو بی بلی چوہا لنڈا ہی ہو کی جی گا ٭ بخشی کی دیگ ٭ بادون
کی للا ٭ بدلی مین دن نہ دیسی پھوٹ ٭ بڑی بسیں ٭ برا بیٹا کھوٹا پیسا کام ہی آرہتا ہی
براتی کنارے ہو جائین کی کام ٭ دولہن ہی آپڑیگا ٭ بریلی و پار یلی ٭ برا بول قاضی کا

پیادہ ہڑا ہی پانچ ہی [illegible] پیادہ وانی ہوئی پر ہی برتن [illegible] تھالی لگی [illegible] بس لگا ہی [illegible] کے
بات بڑی ہبڑی سیان تو بڑی کیان [illegible] سیان [illegible] جان [illegible] بول کا [illegible]
گھر [illegible] پہر دہو [illegible] بڑی [illegible] لائی بڑی [illegible] بس کی
سیان بس کر [illegible] دیکھا [illegible] انشا [illegible] بغل [illegible] لڑکا شہر میں
[illegible] ہو آنکہ ری فی [illegible] دیا [illegible] کی مان [illegible] سنائی گئی
بنگالی کا رن اولی تو ڑی [illegible] بنگالی بال [illegible] بنگالی [illegible]
گرو ہی [illegible] کی [illegible] بنگالا ہی پیکھا [illegible] بل [illegible] تو اپنا [illegible]
بل نہیں تو جا وی [illegible] ہی [illegible] لگی [illegible] بس [illegible]
[illegible] خدا کی لیی [illegible] نہیں [illegible] خواب [illegible] لاگ [illegible] بی کی [illegible]
[illegible] بلالی [illegible] لڑکی بالوں [illegible]
[illegible] نہیں [illegible] کہا [illegible] بال [illegible]
[illegible] کی [illegible] کھا [illegible]
[illegible] سوا [illegible] شادی کرتی [illegible]
لڑکا ہی [illegible] نہیں [illegible]
[illegible] مانگی [illegible] نہیں [illegible]
[illegible] تو بھائی نہیں [illegible] بیائی [illegible]
[illegible] نہیں [illegible] کی [illegible] جون کو
[illegible] ہی [illegible] کا [illegible] بوچا
سب [illegible] کی [illegible] ساتھ
[illegible] بوڑھے

منہ مہاسی لوک آئی تماشی بوڑہی کلا دت کی کون بنی بوڑہی توتی ہی کہسین [illegible]

بوڑہی پاری چلت دوڑی بوڑہی گہوڑا ہی اور لال لگام بوڑہی ڈر انام [illegible]

اور ہی کہال کی کہال لیوں تو بی بی میر [illegible] تو ورکا بہی نہین [illegible]

بیل کا بیاہ ہو یا نہ ہو یا سنت کا بیٹا بہت [illegible] منڈہی خراب بہت [illegible]

بہی [illegible] ہاتہ دہو بوڑہی آگی گا دیا اور لنگی آگی گل تہ بہی آگی نا چا [illegible]

دس گہر کہائی بیاہ [illegible] بہت [illegible] بی بی پا بہرائی کان [illegible]

بیلا دو چشی ایک بیلا بی بی واری باندی کہائی گہر کی بلا یا نجائی بی بی ایک

دال [illegible] وقت بیٹا [illegible] بیٹیان کی کہائی بین باپ بن کی بہت [illegible]

پیار کی اور نام کہا ایک [illegible] بیچ بیچ [illegible] کا بیاہ بہیائی کا [illegible]

بید دقصائی کیا جائی [illegible] میل نوکر دشمن [illegible] بیدائی [illegible]

بیدی کی پیا [illegible] بہت بہی کہین بیگار [illegible] کچہ کیا کر [illegible]

گون تماشا [illegible] کون [illegible] کا مار [illegible] کی بول کا [illegible]

گنجینۂ چہارم در [illegible] حرف بہا

بہات [illegible] کوئی بہت [illegible] کی بہات [illegible]

بہاری [illegible] کر [illegible] لگی [illegible]

[illegible] بہائی ایسا [illegible] نہین [illegible] بہائی ایسا [illegible]

اور پیار کری [illegible] بہت [illegible]

بہج [illegible] آپ کی [illegible] بہرا [illegible]

بہا [illegible] بہا [illegible]

ایک بات [illegible] نہین [illegible] بہائی اور [illegible]

پیر گہلی سب ہوا ہے بھوانی [illegible] بھوکی پر [illegible] کہا ہین [illegible]
بھوکی ہو تو بیری [illegible] بھوکی [illegible] روٹیان [illegible]
اگہا [illegible] بہات [illegible] بھوک کو [illegible]
بھوکا [illegible] بھوک [illegible]
کا [illegible] کہائی اب کہا [illegible]
گئی [illegible] ڈال [illegible] بہات [illegible]
[illegible] بہوکا [illegible] ساکی [illegible] بہیا جی کی [illegible]
بہیا جی [illegible] بہیا جی کی [illegible]
بہیک اور [illegible] بھینس کے آگے بین بجائے بھینس [illegible]

خزینهٔ سوم در امثال حرف بای پارسی مشتمل بر گنجینه

گنجینهٔ اول در مثلهای پارسی

پا جی [illegible] سال [illegible]
[illegible] پای [illegible]
[illegible] پای [illegible]
[illegible] پای [illegible]
[illegible] پراگنده [illegible]
[illegible] پست [illegible]
پستا [illegible] سال [illegible]
[illegible]

پابپای قسمت * خانهٔ خاندان بپوش گم شد * پس مانده گاو را نجر باید داد * پس مانده سگ هم
سگ را شاید * پس مانده سگ قابل شغال نیست * پشت بام دندان دروزے ×
پشت اگر نقره باشد لیکن نقره در پشت نباشد * پشم از خایهای رندان کم * پشمی در کلاه ندارد
پشه چو پر شد بزند پیل را * پنج انگشت برابر نیست * پند بی مانع نشد رسوای بادر ادراک * پوست
کنده بگوید * پهلوان زنده خوش است * پیچش مار از کجروی اوست * پیران نمی پرند
مریدان می پرانند * پیر شو بیاموز * پیری و صد عیب چنین گفته اند * پیر نابالغ * پیر من خس است
اعتقاد من بس است * پیر من هر چه کند عین عنایت باشد * پیر یکه دم ز عشق زند بس است
از شاخ کهنه میوه نو * پیش غنیمت ست * پیش زبان کوتاه است * پیش کسی که طلبگار
ناز بران کن که خریدار است * پیش طبیب مرو پیش کار آزموده برو * پیش از من هم درین
باغ آشیانی داشتم * پیش از عید مصلا میبرد * پیش از مرگ واویلا * پیش ناظم ناظر * پیش ناظم
ناظم * پیش مرد هیچ و پیش هیچ مرد * پیش دروغ گو هر کس لاجواب است ×
پیغمبر اول دعا برای خود کند * پیل در گل مانده را پیل باید تا کشد * پیمانه اش پر شده

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

پالی کا مال پرایت جائے ڈانڈ بھری یا چوری جائے * پاپی کی ناؤ ڈوبی پر ڈوبی ×
پاؤں تھا پہونچا اور دریا کا کس نے پھیر پایا ہی * پاس پڑوسی آنا ڑی جیتی * پاک رہو بیباک رہو
پال پال تیری جی کا ہوگا کال * پانچوں انگلیاں گھی میں * پانچوں انگلیاں برابر نہیں *
پانچوں سواروں میں ہم بھی ہیں * پانچ پنچ پنڈت چھٹی نرائن * پانچ میں فتح دستیاب دی
پانچ پنت سچا ہی ٹھاکر * پانچھی بھی نکلی پڑتی ہیں * پاڑی جی سچا دگی پھیر جئی سے
کھاتو گی * پاڑی جیونی بھی پھیلاتی ہیں * پاڑی دودھ سے گئی * پانی پت ذات پوچھتی ہیں ×

پانی پیچھی جہان کی اور پیچھی جان کی بپائی کا بنگامہ پڑتا ہی پانی سی پتلا کرڈالا اور پانی کا
پلیلا اوپاپڑ تلی کی زمین سخت ہی جاتی ہی **پیا** گہر کا اور لیپنا بشہر کا پتہ چونک نہیں تکتی سیار کو
ہین بندکر کہنی کی لائق ہین پہان ڑائی اور پہنی داڑہی پہنکا رہین ہاتھ کا پیٹ
کا ہی اور لیا لگا ہی پہوت **پچھلی** تکلیا کہاہی پچھلی عقل آتی ہی **پرائی** جیا روں مین مزا
ہوتا ہی پرائی مرہی اکہیڑنی ہین پرپکی پائی اپنی چیا بی کا انکہہ مین ٹکا ہوئی
پدکی لگائین کلیندی کہانی رہا ہی رہا ہی بہتی تیرجانی ہی پرکی کہیتی پر کی گاہ مین بہت
جو سبہ دو دین جائین پرکو گھدان کہودی اور آپہی ڈوبتا ڈوب مری جا پیکو دین
پرہولی سا سو پیون آئی آنسو **پروسی** کی منہہ سی گیا آتو جانی ہی ہوا آتا ہی
پڑ پیا مون منس گہتونا **پنہارنی** کی پوت کو پیپا لا انہ **پکا** ہو ٹھیکو جیب آجی
پگی پر کی مرنی والی ہین **پگڑی** پر گپڑی تکہیہ پگڑی پہ پڑی پگڑی اٹکی ہی
پیچ پل خدا خدا پل پیچ پیچ پل آسمان کی تولی ہی سی پیچ ال کرپہی کان ار تی اتی
نہ لاج **پوت** پروتی کا کنہہ سو ہاگن کا چوتی والی کی منہ بہائی پوت تہیہ ای کا
چال چلی اصلیون کی پوت ہوشیہ بہتہ ہشہ کرپا لکرکہاون پو جہتی پوجہتی دلی جی
جاتی ہین پوستی کی آنچ اور ایدہ ہین جانی کی پوس کی کی گہوس پہولی پولی آنچ سے
پون بہائی مرپالا بنا **پہلی** ہی بسم اللہ غلط پہلی چوپی کا ال کا پہلی کی سہت تو پہی تجا
پہلی پوری چرکی بیچ مین پوری ہوگئی بہی پڑی کی پہلی تو بہی اسہبان کی اس
پیادی پیادی پہیش کیا ہیا سائیں پہ جاتا ہی کنوا پیاسی پاس نہین آتا پیت
پیت ہی پرائی ہی پیت مین پڑی پونا مہ کو ناتہو پیت انبی منہ سی پیت
پرائی اور سو کی پہتی آدمی کی پیٹ پکی چالیس پیٹ مین ہین جا انہو
لنگا سچا اپنی سیمین پہان تہیان تو بہی گلہان ہیان پیٹ مین جیا ہی پیٹ

پانون نکالی ہین پیٹ سہر بیٹھہ لاوا ٭ پیٹھہ پیچھی بادشاہ کو بھی برا کہتی ہین ٭ پیٹ پیچھی ہزار نعمت
کھائی ٭ پرایسی دریا کی شفاعت کس کی کرین ٭ پر کو نہ شنید کو پہلی نکٹی کہا ٭ پیر پڑہی
ہون بی کھائی دیتا ہی ٭ پیتا پیچھی پہر اٹھایا ہی ٭ بیس ادن تو بیٹھون ٭ پیس موتی بچا مرنی
آتی نوشی کھا گئی ٭ پیسی پر ہیر کی بوشیان اندر اون سبھی سدور اوری ٭ پدوری اندر کیری

گنجینه سوم امثال حرف پہا

پہاٹک ٹوٹا گڑہ لوٹا ٭ پہاوڑیکا نام کل سلد پہاوڑا نہ کودا ٭ اپیٹ پہار آپیسٹ
وانکا جینا جوکی پرائی آس ٭ پہر بی کہو ری پہین سی ٭ پہر پا نہ ساری بڑی ٭ سو بہا بہاری کہیں
پانی سہالی پانی ٭ پہولی سبین آنکہی ٭ نہ سہین ٭ پہول جہری تو پہل لگی ٭ پہولی بدن پنیر
نہین سمائی ٭ پہوپٹ پہونک کی قدم رکھتی ہین ٭ پہیون پہونیوں ٹال بہر تا ہی

گنجینه چهارم در امثال حرف تا مشتمل بر شش گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ لَا یَرْبَحُ وَلَا یَخْسَرُ ٭ اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُوْمٌ

بازرگان بیدل سود مند نمیشود و زیانکار نمیشود ٭ بازرگان بدل محروم است

اَلتَّاجِرُ یَخْرُجُ مِنْ کَسْبِهٖ کَحُجْمِ الذُّبَابِ عَلَی طَبَقٍ وَلَا یَنْقُصُ مِنْهُ

بازرگان بیرون می آید از کسب او کالبَکش یعنی عرضش به طباق و کم نمی شود از ان

رَأْسُ بِرٍّ تَأْخِیْرُ الْاِسَاءَةِ مِنَ الْاِحْسَانِ ٭ اَلتَّأْخِیْرُ مِنَ الرَّحْمٰنِ

سر پیشه ٭ تاخیر بدی کردن از احسان ست ٭ تاخیر از خدا ست

وَالْعَجَلُ مِنَ الشَّیْطَانِ ٭ اَلتَّأْسِیْسُ خَیْرٌ مِنَ التَّأْکِیْدِ ٭

شتابی کردن از شیطان ست ٭ سخن نو آوردن بهتر ست از تاکید سابق

تأكل الكمثرى وتعتد الخلاف * تأكيد المودة بالحجة * تأمن

بالاستقامة وأنت تتعوّجين * تأمّل في أفعالك تبلغ آمالك

تبصّر العواقب تؤمن المعاطب * تبعة قياد الحبيب تجاوز

الرّوض إلى القاع القرق * التجارة ينبوع الأموال * تجربة المجرّب

تضييع العمر * التجربة مرآة العقل * تحسّن لقمان من غير سبع

تجوع الحرّة ولا تأكل بثدييها * تحدوه أحمار الحاجات

تحسبهم جميعًا وقلوبهم شتّى * تحسبها حمقاء وهي باخس

تحقره ويفتأ * تحكّكت العقرب بالأفعى * تخلّصت قائبة

من قوب * تدارك في آخر العمر ما فاتك في أوله * تربّص

تجربة وترقّي وسنًّا * الترحّم على الأشقياء ظلم على السعداء

تَرْكُ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ عِبَادَةٍ + تَرْكُ الذَّنْبِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

گذاشتن دنیا سردار هر عبادت است + گذاشتن گناه آسان‌تر است از طلب کردن توبه +

تَرْكُ الطَّبِيِّ ظِلَّهُ + تَرْكُ الشَّرِّ صَدَقَةٌ + تَرْكُ الْعَادَةِ عَدَاوَةٌ + تَرَكْتُهُ

گذاشتن آهو سایهٔ خود را + گذاشتن بدی صدقه است + گذاشتن عادت دشمنی است + گذاشتم او را

عَلَى مِثَالِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ + تَرَكْتُهُ مِثْلَ مَعْرَفِ الصَّمْعِ + تَرَكْتُهُمْ

مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای رستن صمغ عربی + گذاشتم ایشان را

فِي حَيْصَ بَيْصَ + تَرَكْتُ الرَّأْيَ بِالرَّيِّ + تَرَبَّوْا لِفِتْيَانٍ كَالنَّخْلِ وَمَا يُدْرِيكَ

در تنگی و سختی + گذاشتم اعتقاد را به ری + تربیت جوانان را مانند درخت خرما و کدام چیز آگاه کرد

مَا الدَّخْلُ + تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا + تُسَائِلُنِي بِرَمَّتَيْنِ سَلْجَمًا

که چیست دخل + ملاقات کنید و همسایگی مکنید + سوال میکنی مرا دو دیگ شلغم را +

تَسْمَعُ بِالْمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ + تَضَرَّعْ إِلَى الطَّبِيبِ قَبْلَ أَنْ

شنیدن تو معیدی را بهتر است از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب پیش از آنکه

تَمْرَضَ + تَطَأْطَأْ لَهَا يُخْطِئْكَ + تَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ + تَطَأْطَأْ الْمَثَالِبَ

بیمار شوی + سر پست کن برای وی فرود آید ترا + بجوی نشان را بعد شخص + جستن عیبها

شَرُّ الْمَعَايِبِ + تَعَاشَرُوا كَالْأَقَارِبِ وَتَعَامَلُوا كَالْأَبَاعِدِ + تُعْرَفُ

بدترین عیبهاست + آمیزش کنید مانند نزدیکان و معامله کنید مانند دوران + شناخته میشود

الْأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا + تَعْرِيفُ الْمَجْهُولِ بِالْمَجْهُولِ + التَّعْرِيضُ أَحْسَنُ

چیزها به ضدهای خود + تعریف نامعلوم بنامعلوم + تعریض خوبتر است

مِنَ التَّوْضِيحِ + التَّقْلِيدُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + تَغَافَلْ عَنِ الْمَكْرُوهِ

از توضیح + تقلید نشان نفاق است + غفلت کن از مکروه

توقّر تغافل كأنك واسطي تعالَ يا نميلة تفرقوا أيادي سبا

توقیر کرده شد ... غافل شو گویا که تو ...

تفكّر ساعة خير من عبادة ستين سنة التقادير

تفکر یک ساعت بهتر است از عبادت شصت سال ... تقدیر ...

تبطل التدابير التقادير يضحك التدبير تقرب الطريق في زيادة

باطل می‌کند تدبیرها را تقدیر ...

الحبيب تقلّد هاطوق الحمامة تكبّروا مع المتكبرين فإنه صدقة

محبوب ... قلاده ... گردن ... کبر کنید ...

مع المتواضعين تكرار القلم يبطل الخط تكلموا الناس على قدر

با فروتنی کنندگان ... تکرار قلم باطل می‌کند خط را ...

عقولهم تلدغ العقرب صنعا تأتيه العقرب ...

عقل‌های ایشان ... می‌گزد ...

الكلام يجدع الكرام تلف مال خلف ...

سخن ...

للناس تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض تمام ...

برای مردمان ... آن رسولان ...

تمنى تشتهي ... التمتع في أيام طويلة يوجد الصبر ساعة ...

...

قليلة تجيء حمقاء تحمار دوعة الابلق التمر بالسويق ...

اندک ...

والناظور غير نائم ٭ تنهانا أمنا عن الغي وتعدو فيه ٭ تواضع

و باغبان نیست نائم ٭ نهی میکند ما را مادر ما از گمراهی و تجاوز میکند در آن ٭ فروتنی

المرء یکرمه ٭ توبة نصوحا ٭ توبة الجانی اعتذاره ٭ توقر وتحمد

مرد را بزرگ میکند ادب او ٭ توبه کردن خالص ٭ توبه گنهگار عذر خواستن او است ٭ بسیار وقار میشود

توکل علی الله یکفک ٭ تهادوا تحابوا ٭ تهنیة النوال عن السؤال

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ترا ٭ هدیه بدهید یکدیگر را تا دوست دارید یکدیگر را ٭ مبارک باد بخشش بهای سؤال است

گنجینه دوم در امثال فارسیه

تا ببینیم که از غیب چه آید بیرون ٭ تا بدگمان خانه در گروی ٭ هرگز ای خام آدمی نشوی ٭ تا تریاق
از عراق آورده شود مار گزیده مرده بود ٭ تا تو آدم شده من خر شده ام ٭ تا تو بمن سپری من بخدا سپرم
تاج محمد قرة العین آدمیان است ٭ تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون ٭ تا در میانه خواسته کردگار
چیست ٭ تا در نرسد وعده هر کار که هست ٭ سودی نکند یاری هر یار که هست ٭ تا ریشه در
آب است امید ثمری هست ٭ تاریکی و اشاره ابرو ٭ تاریکی شب بچشم کور روشن است ٭ تا پیر
دیو مرگ یک است ٭ تا سال گرمی که خورد و زنده که ماند ٭ تا شب نروی روز بجائی نرسی ٭
تا صدف قانع نشد پر در نشد ٭ تا مرد سخن نگفته باشد ٭ عیب و هنرش نهفته باشد ٭ تا مار راست
نشود بسوراخ نرود ٭ تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها ٭ تا نفس باقی است راه زندگی هموار است ٭
تا یار کرا خواهد و میلش بکه باشد ٭ تناسخ روزگار نخورده است ٭ تبدیل فی الفقه مضایقه ندارد ٭
تخته تخت یا تخته تابوت ٭ ترازوی زهره از گرانی ستارگان نشکند ٭ ترازو و هر دو
قلب ٭ ترازو چیست که هر سو زیادت یافت سر فرود آرد ٭ ترا آب می برد و تشنه می نمائی
تربیت نا اهل را چون گردکان بر گنبد است ٭ ترسان دل را چه پری و چه عفریت ٭ ترکی

ترکی تمام شد تشنه در خواب آب می بیند **تصنیف** مصنف را تصنیف نیکو کند بیان
تعریف زیاده و بیزار و دشنام ست تعظیم کار گران عادت تعظیم صاحب جا نگاه کردن
پنبه از ریش حلاج بر داشتن ست **تقویم** پارینه بکار نیاید **تکبر** عزازیل را خوار کرد تکبر جانا
نکو چه بجای بزرگان توان زد دگر اف **تندرستان** را نباشد درد ریش **تن**
تا گرم ست نان توان بست تنها پیش قاضی روی راضی آئی **تواضع** کردن انها
نکوست تواضع ز سردار و تواضع گر کند در بلیغ افزاید تو بپایان چرا خود تو به کند
توبه برای شکستن ست تو پاک باش برادر ای برادر از کس باک تو دان و کار تو
انگور ساختن کو با آسمان نبرد ساختن تو کز آنقدر را از خواب بی نشتر چرا نمی بینی تو مرا
۱۵ دولیری بین رو چون خوان شیری بینی تو دری بد است بنال **تهی دست**
۱۶ **تیر** چون کمان جست باز نمی آید شود کمان گر دست در جنگ کار دیده باشد بر تیرش نگاه
خواهد و پیش آید خدا چوب تیشه گر قبیلست دو تا با تب نبود تیغ که ماند ست باشد

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی

الف **تارون** بهری رات نا آئی ما کهانی ترکی تر آس پاسی تا مساس بر هم گنجینه مانی دو
باجی نا نبا دیکهی چهیننا او گید دیکهی بهو نا نت بدی اور آل بهجها دو فی ماتنا
کهات نه تین تا مین ت **تاپنجه** نا ری ته رال رتی بر **تهری** ف بیا جنم
کهایا جیب بهی خود دیا یا تهی تجرکی گی نه ساله سالا اوپن **تهجی** تو جا
بهی پانی ترکهه او ان تجلی تا انسان تجهی بد کیا پری **تهجی** تجهی پیا
گنجینجی **تهت** وا ان بها بر کشت من تشنه شرق نانقی تر کر بهر بوت
تو باهر کی تمام ن بر چهه جابی کری تجم نارکی سی ته تا یان تکجر ن کی

تنکلی کا سا بل نکل گیا بل کہیرا او بہرا ہے تو بہو دیسی لگی ہی تھی ۔ انگ سا اوڈر ہا ٹانگ تی کی دات
تی اور اوپر کی اوپر رہ گئی تم بہی کہو گی کہ مجہی کوئی جبر دکہی تم روٹہی اور ہم چہوٹی تم کا ٹہو
ناک اور کانی مین چہوڑ دون اپنی بانی تمکو ون بہائی ہین پائون دیتی ہو تی اوڑائین ہم نے
بہون چہون کہائین تمہاری منہہ کا اوگال ہماری پیٹ کا او ہار تمہاری لڑکی ہی کبہو
پائون چلین کی [illegible] طالع کی قسم کہا لی تمہاری چہواڑی کیا کوریا لگائی ہین تمہارے
برابری ہو کری جو ٹانگ سا اوڑہا کر مری تمہاری برابری وہ کری جو دوڑ کر ہرن کو پکڑی ۔ تن
تنا جا تو قلندر راجا تنکی کی اوجل پہاڑ تنکا سی پل تسن مین بنڈی تنکی گئی فراخی آئی
تو بہ کر نیدی اس گندی روزگار سی تو تی پالین جو تہی اور شتی پائین مال کسی پالین جو ٹی
جو نکین پالا مال تو چا میری جائی کو مین جا ہون تیری کہاٹ کی پائی کہ تو چہوئی کو ہین لو
توڑ ڈال تا نگا تو کس بہڑوی کی منہہ لگا ہے تو ہی کہتی را جنی تو ایسی کرین گی ام جنا ہے تو کو
نہ مو کولی چولہی مین جہوکا ہے تو کو نہ بہناؤن تیرا بیٹیا اور بلاؤن تو کہولی میرا کنیا ہین
گہر سنبہالون اپنا ہے تو میرا لڑکا کہلا ہین تیری کہچڑی کہاؤن تو میری بالی کو چاہی تو ہین
بیٹہی کو چاہون تو مجکو تو ہین تجکو ۔ تو ہی پیر کی بوتی ہے [illegible] کی منہہ چہپی تیرا سو میرا میرا سو [illegible]
تیرا تہا سو میرا ہوا اب ای خدا [illegible] دیکہیں [illegible] تیرا اپنا ہین بہروں اور میرا ابہری کہار ہے تیری
جیتی گتا جیسی تیری کان کی تیری گسائین گی تیری گود مین بیٹہون اور تیری ہی [illegible]
کہسوٹون تیر نہ کمان کا ہی کا پٹہان تیر نہ کمان میری چچا خوب لڑی تیر نہ کمان پٹہان کا
اللہ نگہبان تیر تہہ گئی [illegible] آہی [illegible] مردہی حلال ہوتا ہی تیل دیکہو تیل کی دہار
دیکہو تیل تلون ہی سی نکلتا ہی تیل جلی کہی کی جلی تیل تیلی کی بیل کو کہر ہی کوس پچاس تیلی
خصم کر کی رکہا کہائی تیلی کا کام تیلی کرے جو لی مین آگ اوٹہی تیلی تیل مسو ہی کہلی تین تانک
میاں بجائین تالی تین چڑ پچاس کی میان ہاتہہ مین تین گناہ خدا بخشتا ہی تین مین تیرہ مین

نہ سیر بہر ستی میں ٹہکا بہر سوں میں شرمن تہ من بہی بہا [illegible] تمہیں تمہوک کہائی [illegible]

گنجینہ چہارم در امثال حرف تہا

تہا سچ جو کچہہ ارکی خروبی پیش آیا تہاں ہیوں [illegible] ہکا [illegible] تہکا اوت
سر [illegible] تہوڑا کہا نا [illegible] تہوڑا کہانا اور [illegible] نا [illegible]
[illegible] تہوک [illegible] تہوک [illegible] تہوک [illegible]

گنجینہ پنجم در مثلہای حرف ٹا

ٹانک کی بچی سی نکال دیا پیچکی [illegible] ٹی کی اوٹ [illegible]
ٹک جیا [illegible] ٹک کہا [illegible]
ٹکی کی لونگ [illegible] کی ٹی کی [illegible]
ٹوٹی بانہہ گلی [illegible] ٹوٹی کمان [illegible]
[illegible] نیک [illegible] کا چوکا دینا [illegible]

گنجینہ ششم در مثلہای حرف ٹہا

ٹہٹہری [illegible] ٹہکری [illegible]

خزینہ پنجم در امثال حرف ثا مشتمل بر یک گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

ثالثة [illegible] ثبات [illegible] ثلاث [illegible] ثبات

[illegible]

المنفس بالغذاء وثبات الروح بالغناء + ثبت العرش اولاً ثم

نفس بسبب غذا است و برجا می بود روح بسبب سرود است + ثابت گردان عرش را اول باز

انقش + الثرید فی الطعام کالمثل فی الکلام + ثقب الحجر

نقش کن + ثرید در طعام مانند مثل است در سخن + سوراخ سنگ

لیس کثقب الدر + الثقیل اذا خفف صار الطاحون +

نیست مانند سوراخ مروارید + گران چون سبک شود گردد آسیا +

الثکلی تحب الثکالی + ثلثة لا امان بها البحر والنار والسلطان

زن بی فرزند دوست میدارد زنان بی فرزند را + سه چیز است که نیست امان بآنها دریا و آتش و پادشاه

ثل عرشه + ثلمة الحرص لا یسدها الا التراب + ثم بدلنا مکان

ویران شد تخت او + رخنه حرص بند نمی کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم بجای

السیئة الحسنة + ثمر الجبن لا ربح ولا خسر + ثمر العجب المقت

بدی نیکی را + میوه بد دلی نیست سود و نه زیان + میوه تکبر دشمنی

ثمرة العلوم العمل بالمعلوم + ثناء اللئام اقبح الکلام + ثناء الرجل

میوه علمها عمل کردن است موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام است + ستایش مرد

علی معطیه مستزید + ثن احسانک بالاعتذار + ثبت تحی

بر بخشنده اش زیاده خواهنده است + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن + بازگشتی

بعراء الاوابد + ثواب الآخرة خیر من نعیم الدنیا + ثوب السلام

بمیدان جانوران وحشی + ثواب آخرت بهتر است از نعمت دنیا + جامه سلامتی

لا یبلی + ثوب الذل ولا یناطح + جد یا ابا الثور + تحمی انفه بروقه ثولول

کهنه نمی شود + جامه ذلت ... + سرگین گاو ...

جَسَدِهٖ لَا یُنَزَّعُ * ثَهْلَانُ ذُو الْهَضَبَاتِ مَا یَتَحَلْحَلُ * اَلْکَلْبُ [illegible]

پرتش کشیده نمی‌شود * کوه صاحب پشته‌ها نمی‌جنبد * [illegible]

گنجینهٔ دوم در امثال فارسیه

ثابت شدن [illegible] ثابت قدم گفت [illegible] ثانی

از اول [illegible] ثواب راه بجانه [illegible] گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی ثابت

قدم کو سب [illegible] ثابت [illegible]

کان بالیوں کا ارمان * ثواب [illegible] خزینهٔ ششم در مثلهای حرف جیم [illegible] گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

جَاءَ بِمَا صَأَى وَصَمَتَ * جَارٌ کَجَارِ اَبِیْ دُؤَادٍ * جَاءَتْ بِهِ [illegible] جَاءَ

آورد چیزی را که آواز کرد و خاموش بود [illegible]

فُلَانٌ یَنْفُضُ مِذْرَوَیْهِ * جَاءَ نَاشِرًا اُذُنَیْهِ * جَاءَ یَضْرِبُ اَصْدَرَیْهِ

فلان [illegible]

اَجَارَتَنَا الدَّارُ * جَاعَتِ الْفِرَاخُ حَتّٰی کَادُوْا یَاْکُلُوْنَ [illegible]

همسایه [illegible] خانه * گرسنه شدند [illegible]

[illegible] جَارُ الْجَادِ [illegible] الطُّبْیَیْنِ * جُبِلَتِ الْقُلُوْبُ

[illegible]

عَلٰی حُبِّ مَنْ اَحْسَنَ اِلَیْهَا وَبُغْضِ مَنْ اَسَاءَ اِلَیْهَا * اَلْجِدُّ [illegible] مَطْلُوْبٌ

[illegible]

جُدْ بِمَا تَجِدُ * جُدْ بِالْکَثِیْرِ وَاقْنَعْ بِالْقَلِیْلِ * جَاءَ [illegible] اَنْفِهٖ

[illegible]

بکفه + جراحات السنان لها التیام ولا یلتام ما جرح اللسان

بیخ چوب + خستگیها نیزه مر آنها راست پیوستگی + و نمی‌پیوندد آنچه خسته کرد زبان

الجرأة خیر من الجبن + جرح الکلام أصعب من جرح الحسام + الجرع

جرأت بهتر است از بددلی + خستگی سخن دشوارتر است از خستگی شمشیر + با تمام جرعه

أروی والنبت نفع + جری المذکیات غلاء + جری منه مجری

سیراب است و گیاه آب بسیار ... تشنگی است رفتن اسپان بقدر ... تا به مسافت + جاری شد از آن مقام

الدود + جری الوادی فطم علی القری + جراء مقبل الاست

دوا + جاری شد رود پس غرق کرد بر دهها + پاداش پیش آینده کون

الضرط + جزاء السیئة سیئة مثلها + الجزع عند البلاء تمام المحنة

گوز زدن + پاداش بدی بدی است مانند آن + ناشکیبائی نزدیک بلا آخر محنت است

جزی جزاء سنمار + جعلته دبر أذنی + الجفاء فی عین أمه حسن

جزا داد مانند جزای سنمار + گردانیدم آنرا پس گوش خود + ستم در چشم مادرش خوب است

جف القلم بما هو کائن + جلت الهاجن عن الولد + جلت هاجن

خشک شد قلم با آنچه او شونده است + حقیر شد هاجن از جهت فرزند + حقیر شد هاجن

عن الرقد + جلیس السوء شیطان + جلیس الخیر غنیمة + جلیس

از جهت تتوج بزرگ + همنشین بدی شیطان است + همنشین نیکی غنیمت است + همنشین

المرء مثله + جمال المرء فی الحلم + الجمال فی اللسان + جنتها بنانها الجنة

مرد مانند اوست + خوبی مرد در حلم است + خوبی در زبان است + بهشتهای آن ...

تحت أقدام الوالدین + جنة ترعاها خنازیر + الجنس مع الجنس

زیر قدمهای پدر و مادر است + باغیست که میچرانند آنرا خوکها + جنس با جنس

اُمیلُ الجنسِ مع الجنسِ [illegible] المجنونُ له فنونٌ الجوادُ قد یعثر

رغبت [illegible] جنس با جنس [illegible] دیوانه را [illegible] اسب [illegible]

الجودُ بالموجودِ غایةُ الجودِ جودةُ الکلامِ فی الاختصارِ جوع

بخشش به موجود نهایت سخاوت است خوبی سخن در اختصار است [illegible]

کلبک یتبعک الجوعُ خیرٌ من الخضوعِ جولةُ الباطلِ ساعةٌ و

سگ خود را [illegible] گرسنگی بهتر است از فروتنی جولان باطل [illegible]

جولةُ الحقِّ الی الساعةِ جهدُ المقلِّ کثیرٌ جی [illegible] من حیث

و جولان حق تا قیامت [illegible] کوشش [illegible]

گنجینهٔ ده صد و [illegible] های فارسی

جامه [illegible]

[illegible]

چنانکه حسین علیه السلام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] جل [illegible]

جنسیت علت ضم است [illegible] جواب [illegible]

[illegible] جواب [illegible]

[illegible]

[illegible] جهان [illegible]

گوید در منع جمع تا کہ بجائی رسے * در دکش تا بجدائی رسے *

گنجینہ سوم در مثلہای ہند

جا پڑے جو راکہی رام تا ہی * وہی جا وہ جو حق ہی کہ نبی * الا کا دہیا کو پیا نیت اوٹھ جائیں
وہی سہاگن جسے پیا چاہے * تا کو سوہ جاگی کا رت جنی ساری وہی ٹھہا دن اوگہاری جاگی سو گاجر
سو وہی سو رہ وہی جاگتی جو جان ہی تو جہان ہی * جان ہی جہان * یہ بچان بڑی خالا اسلام جانے
بیچارا قلندر * جسکا سہولی لجکول جاوی لا کہہ رہی سا کہ * جب باپ مرین گی تب بیل
بٹین گی * بیہنا تب پانچی میں * جب جنی تہی تب دہت نہ تہی دہت ہوئی تو جنی نہیں *
تب دیکہہ بیہنا حاضر میان تہوکا انا لا * جب سی جمی بال تب سی یہی احوال * جتنا گودڑ والا اوتنا
ٹہنہا بڑی جتنا اوڑہنا اوتنا پیر پہیلانا * جتنا بہوپا اوتنا کہونا * جتنا اوپرا اوتنا نیچی * جتنا سانپ
لنبا اوتنی گودڑی * جتنی کالی اوتنی میری باپ کی سالی * جٹہانی کا بیٹا اگر دہونڈ ہوں
جدہر رب اودہر سب * جدہر مولا ادہر دولا * جدہر جٹا وہ کہین نہ ہیرا ہین * جس تن لاگے
وہی جانی * جس کالی بین کہائی اوسی مین چہید کری * جسکا کام اوسی کو بہاجی اور کری تو ٹہینگا
باجی * جسکا کہائی اوسکا گائی * جسکا جیگا سو جہوالی گا * جسکا جاوی وہی جو رکہاوی * جسکے
ہاتہہ ڈوئی اوسکا سب کوئی * جسکی ہوئی ہین اسی وہ کری خصی * جسکی لگی ہو لوائی کیا جانی * سر آوی
جسکے وہی نہین اوسکی ویلی ہی ونی ہی * جسکی مان باپ جیتی ہین وہی حرامزادہ نہین کہتی * جسکے
بی بی ہی کام اوسکی لونڈی سی کیا کام * جسکے گود مین بیٹہی اوسکی اڑہی کہسوٹی * جسکی محل مین متا
مانگی پیالی دیا * جسکی لاٹھی اوسکی بہینس * جسکی دیغ اوسکی تیغ * جسکو راکہی سائیان مار سکی کون
بار نہ بیکا کر سکی جو جگ بیری ہوئی * جس گہر بڑا نہ بڑا وہ گہر دگم دگا * جس گہر مین نیست نہین تا سو لڑے
بہلا بیس * جس نی بیٹی دی اوس نی کیا رکہا * جیسی دیکہہ تاپ آوی ویسی شوہ بیاہن آوے

جیسی پی اوری مولا جگ بھرتا اور زرد موتی جگہ جگہ پہ دور اگر گری جلابی کا [illegible]
جلی بلی عجائب سر مونڈی بیٹھیں غائب جلی پاؤن کی ملی جلی پانی دیتی انہیں [illegible]
جلی گہری بلندی جگ پائن تہی نہیں نہیں وہیں گہری بس دیت کہا [illegible]
گریب نواج جہاں جاری انہیں بجاری [illegible]
مری رہی کناری بیٹھ جنگل میں [illegible] جنگل [illegible]
سینی آئی گہات جنہیں جاد گنبیری انہیں [illegible]
جنی بیائی موتی ڈیری لی ستائی جوان [illegible]
چلا چلی پر بیا کو بیاہ کی پڑی جو اپنی کا سوگنی [illegible]
کی جیب میں [illegible]
وال پہنچی گی تو ہم نگی ہی [illegible]
ہی جوت جوت میں [illegible]
پہ کہنا جو [illegible]
کہاریگا نہیں تو خاص ہلک جاری کا [illegible]
کسکی میت جو گی جگت جانی نہیں [illegible]
جو گکو کہانی سوکان چھد انی جو اپنی کی [illegible]
جو لون ہکہون اپنی نینا تو لوات [illegible]
جو من میں لیسی سبھی [illegible]
پہتل پاری جو [illegible]
آسیکا جہاز کا کو جہان [illegible] تہان [illegible] جہان [illegible]
رات جو ان سے تہان [illegible] جہان کا [illegible] تہان کی کر [illegible] جہان [illegible]

زر کہیں جہاں ڈر وہاں یار وہاں کہ نہماں دل تہاں یا دل جہاں جا بسے ہوکا تہاں پڑے
سو کہا چھدرا کہی کرتار وا کو بارہ بانگو جائی ٭ جیسا نکسیلی پہاگی ہوا سو یکہی لاگ ٭ جیسے ہیں نہیں
کہلی کی ٹلی جیسا ہیرن گلی گلی ٭ جیسی جی ویسیا موتی دہڑ ادہڑ پٹیا ٭ جیسی چاپ چاپ ہوتی ادب
واب ٭ جیسی کا گہر سوئی کی قبر ٭ جیسی آسا سوئی بر آسا ٭ جیسی کہی نہیں نگلی جاتی ٭ جیسے کی بھر دسے
پیٹ ٭ جیسے کنفشیتی تیسیر ٭ جیسا ہت ویسی ہیٹی جیسی ماں ویسی بیٹی ٭ جیسا دیس ویسا بھیس
جیسا کا چہ کا جیسی ویسا ناچ ناچی ٭ جیسا اونٹ ویسی ٹیسا گی ٭ جیسی کرنی ویسی بھرنی ٭ جیسے
سنج ویسی فرشتی ٭ جیسی واری ویسی ہرتالی ٭ جیسا بہرا ویسا سیہرا ٭ جیسی نیت تیسی برکت ٭ جیسی تری ناتی
بیٹی ویسا مورا انیا ٭ جیسی کہتا گہر رہے ویسی رہی پریں ٭ جیسی تن ویسی ہی من ٭ جیسی ہر گن گائے
تیسی ہیں بجائی ٭ جیسی سیاجن آئی تیسی بہو نا چہائی ٭ جی کا ہین لگتا نہیں جب دل کہیں لگ جائے ٭
جیسی ہیرا بہائی گہر بہو جائی ٭ جیسی نانی تیرا اور سوئی کر کیا اسرادہ ٭

گنجینہ چہارم در امثال حرف چہا

چہاڑ چہائی کالی اور سبی تہائی سو ٭ چہر پیچا کانٹا ٭ چہوٹا کوئی کہتا ہی تو ٹہی ہی کی لائج
جہوٹ بولوں تیری منہہ پر جہوٹ بولتا اور گرو کہتا ناہیں جہوٹ کہتا تو صرفہ کیا ٭ چہوٹے
ہاتہہ سی کتا نہیں مارتی ٭ چہوٹی کی آگی سنجار و مرتا ہی ٭ جہوٹی جگ جیتا ہی ٭ چہوٹی مرگئی ہمکو
تب ہی بتائی ٭ خزینہ ہفتم در مثلہای حرف جیم فارسی مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال پارسیہ

چارہ نیست درین واقعہ الا تسلیم ٭ چاش خورد برتر از سیر است ٭ خوب ست ٭ چاہ کن را چاہ در پیش ٭
چاہ کن ہمیشہ در چاہ است ٭ چاہ بیژن از زندان چہ باک کم نیست ٭ چرا کاری کند عاقل کہ باز آید

پشیمانی چراغ وقت مردن خانه روشن میکند٭ چراغ روشن را [illegible] چراغ مفلسان قمر [illegible]

چراغ مقبلان هرگز نمیرد٭ چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا٭ چراغی که ایزد برفروزد [illegible] هر آنکس تف زند ریشش بسوزد٭ چراغ را

نتوان [illegible] چراغ [illegible] چشم فلک [illegible]

[illegible] چشم [illegible] چشم [illegible]

چشم [illegible] چشم [illegible] باغ و بوستان [illegible] چشم

و بوستان [illegible] چشم [illegible] گل [illegible] چشم [illegible]

[illegible] چشم [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

چه خوش بود که برآید بیک کرشمه دو کار + چه خوش چراغ باشد + چه چلی خواهد + چه خواجه علی + چه کشته
بینوا همین دارد + چه گویم که ناگفتنم بهتر است + چه سگ کرده آن که این سگ کند + چه مردی بود کز زنی
کم بود + چه نسبت خاک را با عالم پاک + چیزی که نی باید نجو + چیزی بده درویش را چیزی
مگو درویش را + چینی شکسته صدا نمی کند + چنین ابروئی تو آن دیده +

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

چاٹنی کو بیٹی اور گھاؤ اپنی کا + چار دن کی آتیان اور سونٹہ بساہن جائیان + چار دن کی
چار چودس + چار دن کی چاندنی اور پھر اندھیرا پاکھ + چاکر یہین آکری کیا + چاکر کی آگی کوکر اور
کوکر کی آگی پھیکار + چاکر کو عذر نہین کوکر کو عذر ہی + چالیس سیری بات کہتی ہین + چام کے
دام + چاندنی ہار گئی + چاہتی کی نام سی گدہی نی ہی کہیت کھایا چھوڑ دیا تھا + چاہ کردن پیا
کردن چوٹ تلی انگاری ذہیر ون جل جای تو مین کیا کرون + چپڑی اور دو دو + چبتی بہر پانی میں
ڈوب مرو + چت بھی لگی پٹ بیاہ + چٹی ہر روا نا مار کھائین ملاب گانا + چچا ہی بنا کر چھوڑا +
چڑہی پر چڑہا و سر دکھی پاؤن + چڑہتی بارگاہ + چڑیا اپنی جان سی گئی لڑکا خوش نہوا + چڑیا
کری کہو بچا چڑا کری تو چا + چڑیان مرن گنوارن ہانسی + چڑیمار کا ٹولا بہانت بہانت کا جانور
بولا + چکنا دیکہہ پہسل پڑی + چکنا گہڑا + چلتی چور لنگوٹی لابہہ + چل چاؤن میں آئی ہون
جلد پر بناتی ہون + چل میری چرخی چرخ چون کہان کی ٹہیا کہان کا تون + چل نسکو نہیں
کہون نام + چلی چلی کہان گئی سوت کی پہر + چلی چلی بی بی ہاتھ آئین + چمار کو عرش پر بہی
بیگار + چار ونکی کوسی ڈہور نہین مرتی + چمری جای دمڑی نجای + چنبیلی چاہوین آ اتنی
بنجھیارا ریوڑیان بانٹی + چنبیلی چادہ مین آئی لڑکی بالی ساتہی لائی + چنی جیا کہ شہ بنا اچہا
چنی کا مارا آدمی مرجاتا ہی + چوپڑی گئی تہی چہبی ہونی دوبی ہو آئی + چور سوکا گانٹہتی ہین + چوٹی کہا

جلیبیوں کی رکھوال چھچھوندر ہزار ڈھونڈتی ہیں چھچھے لگی کیا ہیرا ہیبی سی ہو گیا
چور چور موسیرے بھائی چور چوری گیا سو [illegible] چور چور [illegible]
کھیں موس سا ہی کہیں جاگ چور کا شاہ چراغ چور کا بھائی گنٹھ کٹا چور کا [illegible]
چور کی گھر میں چور چور کی داڑھی میں تنکا چور کی ماں [illegible]
سوجھی چور کو چوری سجھائی [illegible] کی کہاوت [illegible]
بیگا بیوں [illegible] چولی چوری اور سینہ زوری چوری کا [illegible] چور کا [illegible]
پینوں بنگالی [illegible] کی کہاوت [illegible]
بیچاری چھینی اور [illegible] کی ایسی [illegible]
پیساری بہیا چھینکا ایسی [illegible]
چھپیٹوں کو [illegible]
چھوٹتے ہوئے آتی سے [illegible] ہیں

گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھاتی [illegible] **چھتی** [illegible]
پالی [illegible]
[illegible] **چھٹی** [illegible]
[illegible] **چھری** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

دوبن دی چہیکو لینڈ بگہار لینڈ دروہی لینڈ کا لینڈ + چہہ چاول اور لوکہال پانی + چہیلو
چہالی شیاسی + چہیلی چار گہاری پانچ + چہنکی چون لینڈ پہانی اور اور چاشیانی + چہینکی
ہی ناک کٹی + چہینکے کہائی پیٹ نہائی + چہینکتی پر گہر نجائی + خزینہ ہشتم در امثال ہندی تمام شد

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

الحادر ولیس الخبر + جار بعد ما کان + الحازم من حفظ

سر بود گو بیدد شتر نیست مرا در اشتری + کم گردید بعد زیاده شدن + هشیار کسی ست که نگاه دارد

ما فی یدیه ولم یؤخر شغل یومه لغده + حاصل الاهل لیس

آنچه در دست اوست و تاخیر نکند شغل امروز خود برای فردای خود + حاصل زن مرد نیست

بحث السهل + حافظ علی الصدیق ولو فی الحریق + حال الجریض

بحث آسان + حفاظت کن یار اگرچه باشی در آتش + حائل شد غصه

دون القریض + حال القدر دون الوطر + الحائک اذا صلی

نزدیک شعر + حائل شد قدر نزدیک حاجت + نوربافت وقتیکه بخواند

رکعتین فانتظر الوحی + حب الدنیا داء ولا دواء له + حب

دو رکعت پس منتظر شو وحی را + دوستی دنیا بیماریست نیست دوای مر او را + دوستی

الوطن من الایمان + حبة بر فی الدار خیر من الدر المستعار

وطن از جملہ ایمان است + یک دانہ گندم در خانہ بهتر است از مروارید عاریت گرفته شده

حبک الشیء یعمی ویصم + حبلی علی غاربک + حبه صید وان کان

دوستی تو چیز را کور میکند و کر میکند + رسن من به گردن تست + دوستی او شکار است اگرچه باشد

قیدا + الحب یتوارث + حتی اذا فرحوا بما اوتوا اخذناهم

قید + دوستی میراث میشود + تا آنکه چون شادان شدند بانچه داده شدند گرفتیم ایشان را

بغتةً + حتی یرجع الدّرّ فی الضرع + حتی یسأل الذئب الثلّة

ناگهان + تا آنکه باز گردد شیر در پستان + تا آنکه منع کند گرگ گوسپندان

الراعی + حتی یشیب الغراب + حتی یؤوب المنخّل + حتی یؤوب

چرانیدن را + تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه باز آید منخل + تا آنکه باز آید

المنخل + حتی یؤوب القارظان + حتی من یکرع [illegible]

منخل + تا آنکه برگردد هر دو چیننده برگ سلم + [illegible]

مع الدال

حِداءً حِداءً وراءك بُندقة + حد العفاف الرضا بالکفاف

ای حداء حداء پس تو [illegible] + حد پارسائی راضی بودن است به [illegible]

حدّة المرء تهلکه + حدّث عن البحر ولا حرج + حدّث عن الفضل

تیزی مرد [illegible] + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

ولا حرج + حدّث عن معن ولا حرج + الحدید بالحدید یُفلح

و باکی نیست + خبر ده از معن و نیست باکی + آهن [illegible] آهن

مع الذال والراء

الحذر اشدّ من الوقیعة + الحرب خدعة + الحرب

ترسیدن سخت تر است از فتنه + جنگ فریب است + جنگ

ایمة + الحرّ حرّ وان مسّه الضرّ والعبد عبد وان ملك الدرّ

[illegible] + آزاد آزاد است اگرچه در گیرد او را سختی و بنده بنده است اگرچه مالك شود مروارید

حرفة المرء کنزه + حرقة الاولاد محرقة للاکباد + الحرمان

پیشه مرد گنجینه اوست + سوزش فرزندان سوزاننده جگرهاست + بی نصیبی

موت + حرم الوفاء علی من لا اصل له + حروف القرآن

مرگ است + حرام شد وفا بر کسیکه نیست اصل او + حروف [illegible] قرآن

سیوف لقتل الشیطان + الحریص فقیر وان ملک الدنیا

شمشیرهاست برای کشتن شیطان + حریص محتاج است اگرچه مالک شود دنیا را

الحریة فی رفض الشهوات + حرکت حائلة من کوعها

حریت در گذاشتن خواهشهاست + رخنه افکند بیدگی از کوع وی

الحزم سوء الظن + حسبک من غنی شبع وری + الحسد

هشیاری بد گمانی است + بس است ترا از توانگری سیری و سیرابی + رشک

یقتل الحاسد قبل ان وصل الی المحسود + الحسد للصدیق من

می کشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسی که حسد کرده شده + رشک برای دوست از

سقم المروة + حسن الادب یستر قبح النسب + حسن الخلق

بیماری مروت است + خوبی ادب می پوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غنیمة + حسن الخلق یوجب المودة + حسن الذکر زیادة العمر

غنیمت است + خوبی خلق واجب میکند دوستی را + خوبی ذکر بر عمر است

حسن الصبر طلیعة الظفر + حسن نبات الارض من کرم

خوبی صبر طلایه پیروزی است + خوبی رویدگی زمین از جوانمردی

البذر + حسن الصوت والعقل لا یجتمعان + الحسن احمر

تخم است + خوبی آواز و عقل فراهم نمی شوند + خوبی سرخ است

حسنات الابرار سیئات المقربین + الحسنات یذهبن

نیکیهای نیکان بدیهای مقربان است + نیکیها می برند

السیئات + الحاسد مغموم + حشر الریاحین تنشر البساتین

بدیها را + حاسد غمگین است + جمع کردن ریحان مانند بوی خوش بوستانها

حفظ جبرائیل بین شدقی ضیغم + حفظ وافق کلمة حقر

بهره بزرگ میان دو کنج دهن شیر + بهره موافق شد سخنی را + برکند

آنهر + حفظ الله لحیة هارون من جدة موسی الحق مر

بارید + نگاه داشت خدا ریش هارون را از تیزی موسی + سخن راست تلخ است

حق یضر خیر من باطل یسر الحق یعلو ولا یعلی الحکم

سخن راست گزند رساند بهتر است از دروغ که شاد کند سخن راست بلند است و بلند نمی شود

لله الملک لله + الحکمة مفتاح السعادة + الحکمة یمانیة

مرخدای راست سلطنت و پادشاهی + حکمت کلید سعادت است + حکمت منسوب به یمن است

الحکماء الجهال رسل عزرائیل للاستعجال حلاوة

حکیمان نادانان رسولان عزرائیل اند برای شتاب + شیرینی

الدنیا للجهلاء و مرارتها للعقلاء + حلت حالیة عن کوعها

دنیا برای نادانان است و تلخی دنیا برای عاقلان + دور کرد گوشت از پی

حلب فلان الدهر اشطره + حل بواد ضبة کموت

دوشید فلان زمانه را پاره های او را + فرود آمد در رود پر ...

حل بواد غیر ذی زرع + حلت الدهر شطره + حلم المرء

فرود آمد در رودی که نیست صاحب کشت + فرود آمد زمانه را پاره اش را + حلم مرد

عونه + الحلم والمنی اخوان + الحلم من عرض جوهر النطق

مددگار اوست + حلم و آرزو برادرانند + حلم از متاع جوهر گویایی است

الحلم حجاب الآفات + الحلم اجل من العقل + حلی الرجال

حلم پرده آفتهاست + حلم بزرگتر است از عقل + پیرایه مردان

مع الطاء والفاء

مع القاف

مع الکاف

مع اللام

الادب وحلی النساء الذهب + جلبت صراه لا حمار ترکت

ادب ست . پیرایه زنان زرست + دو شیده شد صراه اش + خرست که فرود آمد ز

عنه لا تبال عن ترکبه + الحمار یعرف طریق الا بلف + حمرة

ازان مبالی مدار بکسی که سوار شوی آنرا + خر میشناسد راه کاه را + سرخی

الخد حمرة من اعتدال + حمرة الخجل تحکی لعرفه

رخساره خوبیست و سرخی چشم بیماریست + سرخی شرمنده حکایت میکند برای آن که

الوجل + حمرة المریخ من دماء + الحمق داء لا دواء له + خموصات

ترسنده یعنی بر روشنائی سرخی مریخ از خونهاست + نادانی بیماریست که نیست دوا برای او + ترشیها

الطعام خیر من حموضات الکلام + الحمی اضرعتنی لک

خوردنی بهترست از ترشیهای سخن + تب خوار کرد مرا برای تو

حمن قدح لیس منها الحوت لا یهدد بالغرق + خسران

بانگ کردن تیر نیست از ان + ماهی ترسانده نمیشود به غرق + نقصان

فی تجارة + حیاء المرء ستره + الحیاء یمنع الرزق + الحیاء خیر

در تجارتست + شرم مرد پرده اوست + شرم منع میکند روزی را + شرم بهترست

کله + الحیاء جزء من الایمان + حیثما کنت فانا

همه او + شرم حصه ایست از ایمان + هر جا که باشی پس من

صدرها + حیثما سقط لقط + الحیلة انفع من الوسیلة

سردار آن هستم + هر جا که بیفتد گرفته شود + حیله سودمندترست از وسیله

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را + حاجی حاجی را در مکه می بیند + حاصل تحصیل ما

تحصیل حاصل بوده است + حاکم تمام گوش می باید + حالا تخته بر سر استاد میزند + خدا
اگر خانه خود تمام گلشن است + حب وطن از ملک سلیمان خوشتر + حرام خوردن و شلغم
حرارتش فرونشست + حرف را پوست کنده باید گفت + حرف بد بر زبان بد باشد +
حرف حق بر زبان شود جاری + حریف با خته با خود همیشه در جنگ است + حریف حریف را می شناسد + حریف
حریف خود را میشناسد + حساب دوستان در دل + حسن چون بی پرده شد زنهار
گرد او مگرد + حق بحق دار میرسد + حکایت از مثل همثل شود + حکم حاکم مرگ مفاجات
حکمت شنیدن از لقمان صواب است + حلوا کسی نه که محنت نکشید + حلوا گفتن دهن را شیرین نسازد + حلوا
خوردن را روی باید + حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف + از دوزخیان پرس که اعراف بهشت است + حیف دانا
مردن و افسوس نادان زیستن + حیله جو را بهانه بسیار است + حیله رزق بهانه موت

گنجینه سوم در امثال هندیه

حاتم کے گور پر لات ماری + حاضر کو حجت نہیں + حاضر کی سیلی ہیں کوئی
ہو + حاضر گیہوں دور جہنمی + حال ہیں فال دہی ہیں موسل + حال گیا احوال گیا
دل کا خیال نگیا + حال کا نہ قال کا ٹکڑا روٹی چمچہ بھر دال کا + حج کا حج بنج کا بنج + حرام
کہانا اور شلغم + حرص ہی سو حساب جو جو بخشش سو سو + حساب نت نیا + حق
حق ہی اور ناحق ناحق ہی + حق کا راضی خدا ہی + حق کر حلال کر ایک دن میں
ہزار کر + حق نام اللہ کا + حلق کا نہ تالو کا یہ مال میان لالو کا + حلق کی زبان +
حلق رووی جیب لووی + حلوائی کی دوکان اور دادی جی کا فاتحہ + حلوائی کے
جائی سو وی ساتھ قصائی + حمایتی کی گھوڑی عراقی کو لات مارتی + حور رہی سوگن ہوا
سی پرسی ہی خوش بیری ہو + رہتو ٹی + خزینه نهم در مثلهای حرف خا مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

ف ا
سین
قاف واو قاف الف میم
واو ویا
الف
گنجینه سیوم
سین واو قاف الف میم
شمعه واو

تحقیق الحق که این لفظ بمعنی محکم است بقول مصنف این رساله موافق ... است جبکہ سپاہی جملہ خوانده ۱۲

خالطوا الناس وبما یلوهم + خالف نفسک تسترح + الخائن

آمیزش کنید با مردمان و فراولت که ایشانرا + مخالفت کن نفس خود را تا راحت یابی + بدخالی

وبال + الخائن خائف + الخامن فی البلد وبیک کالخاشی فی الموقف

[illegible] + خیانت کننده ترسان است + خائن در کاشته شده مانند خاک است در تمام

الخبیثات للخبیثین + خذ الامر بقوابله + خذ الرسل

زنان پلید برای مردان پلید اند + بگیر کار را به قابلهای او + بگیر [illegible] را

من اللئیم ذمه + خذ اللص قبل ان یاخذک + خذ النفس

از ناکس ذمت کن ... + بگیر دزد را پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر نفس را

قبل ان تاخذک + خذ درج الضب + خذ ما صفا ودع ما کدر

پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر راه سوسمار + بگیر آنچه صاف است بگذار آنچه تیره است

خذ من الرضفة ما علیها + خذ من جذع ما اعطاک + خذه اخذ

بگیر از رضفه آنچه بر روست + بگیر از جذع آنچه داد ترا + بگیر آنرا مانند گرفتن

سبعة + خذه ولو بقرطی ماریة + خرقاء وجدت صوفا

شیر ماده + بگیر آنرا اگرچه با شد بدو گوشواره ماریه + خرقاء یافت پشم گوسفند را

خرقاء ذات نیقة + خزائن البحار تستفیض من قطرات

خرقاء صاحب آراستگی + خزانه های دریاها استفاضه میکند از قطرها

الامطار + خسر الدنیا والآخرة + الخضاب شباب ثان

باران + زیانکار شد در دنیا و آخرت + خضاب جوانی دوم است

الخضوع عند الحاجة رجولیة + الخط عقال العقل + خف

فروتنی کردن نزدیک حاجت مردانگی است + نبشتن رسن عقل است + بترس

الله تأمن من غيره + خلاؤك اقنى لحيائك + خلالك الحق

از خدا تا بی خوف شوی از غیر او + تنها بودن تو نگاهبان‌تر است مر حیای تو + [illegible] تو جست

اقبض وافرح + خلّ الفقير لدى الاكابر بالمنّ اليسير الخلة

قبضه کن و شاد شو + خواهش شد محتاج نزدیک بزرگان باحسان اندک + و در [illegible]

تدعو الى ابتلائه + خلّ سبيل من وهى سقاؤه ومن هريق

مخوان سوی وزدی + بگذار راه کسیکه شکافته شد مشک او و کسیکه ریخته شد

بالفلاة ماؤه + خلوص الود من حسن العهد + خلوص

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمان است + خالص شدن

النية خلاصة العطية + خلو القلب خير من ملاء الكيس +

نیت خلاصه بخشش است + خالی شدن دل بهتر است از پری کیسه +

خليل المرء دليل عقله + الخمر ام الخبائث + الخمر مطية لكل

دوست مرد نشان دانش اوست + شراب اصل پلیدیهاست + شراب شتر است برای

خطيئة + خمول الذكر اسنى من الذكر الذميم + الخرق يخرق

گناه + پنهان گردیدن ذکر بهتر است از ذکر بد + نادانی پاره کند

الورق + خواص الاشياء حق + خوف الله يجلي القلب

برگ را + خواص چیزها ثابت است + ترس خدا روشن کند دل را

خير الاصحاب من يدلك على الخير + خير الامور اوسطها

بهترین یاران کسی است که رهنمونی کند ترا به نیکی + بهترین کارها میانه آنهاست

خير الاشياء جديدها وخير الاخوان قديمها + خير الرفقاء

بهترین چیزها نو آنهاست و بهترین برادران قدیم آنهاست + بهترین رفیقان

اربعة + خیر الرفیق فی الطریق. خیر الدقیق او السویق + خیر

چهار اند + بهتر رفیق در راه نان آرد است یا پست + بهتر

الزاد التقوی + الخیر عادة + خیر الغنی القنوع وشر الفقر الخضوع

توشه پرهیزگاریست + نیکی عادتست + بهتر توانگری قنوع ست و بد فقر فروتنی

الخیر فیما وقع + خیر قلیل ما بدأ به فضحت نفسی + خیر الکلام ما قلّ

خیر در چیزیست که واقع شده + خیر قلیل بوی رسوا شد نفس من + بهتر کلام آنکه اندک باشد

ودلّ + خیر المواهب العقل + خیر المناکح الابکار + خیر المال

دلالت کند + بهترین بخششها عقلست + بهترین زنان بکرهاست + بهتر مال

سکة مأبورة او مهرة مأمورة + خیر المال عین ساهرة

رسته خرمابن گشن داده شده یا کرهٔ مادهٔ اسپ برکت یافته شده در نسل + بهتر مال چشم بیدار است

لعین نائمة + خیر المال عین خرارة فی ارض خوارة + خیر

برای چشم خوابنده + بهتر مال چشمهٔ است بسیار روان در زمین خرمابن بسیار + بهتر

الناس من ینفع الناس + خیر النساء سوافر + خیر النساء

مردمان کسیست که نفع کند مردمان را + بهترین زنان کشاده روی اند + بهترین زنان

الودود الولود + الخیل اعلم بفرسانها

نهایت دوست زاینده + اسپ داناترست بسواران خود +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

خاک از تودهٔ کلان بردار + خاک در عزیزان آسایش دیدهٔ مشتاقان ست + خاک

[illegible] خاک غربیل را نشاید و خشت آسیا را + خاک الفت از خویش بهتر

خالی دست روسیاه + خاموشی زبان سوسن غماز آزادگی اوست + خاموشی

علامت رضاست ٭ خانهٔ درویش را شمعی به از مهتاب نیست ٭ خانهٔ تنگ و دل
فراخ ٭ خانهٔ خالی دیو میگیرد ٭ خانهٔ دوستان بروب و در دشمنان مکوب ٭ خانهٔ شیشه را
سنگی بس است ٭ خانه جدا اگر چه جدا ٭ خانه ویران نشود چون طفل گردد ٭ خانه دار ٭ خالی و خانه
درانی در بازار ٭ خبر حضری همه معتبر ٭ خدا با خلق و خلق با خدا ٭ خدا انده ٭ سلیمان کی دیده
خدا که میدهد نمی پرسد که کیستی ٭ خدا را ندیده اند به عقل شناخته اند ٭ خدا را
خدا آنکه دندان داد نان دهد ٭ خدا آنکه بالا بست آفرید ٭ زبر دست هر دست دستی آفرید
خدائی بهانه را جهان تنگ نیست ٭ کمیت مرا نیز با لنگ نیست ٭ خران را کسی در عروسی
نخوانده ٭ مگر آن زمان کآب و هیزم نماند ٭ خر ار جل اطلس بپوشد خر است ٭ خر بگیر ایر گیر از
منت بر آید ٭ خر بار بر به از شیر مردم در ٭ خر بسته بهتر اگر چه دزد آشنا باشد ٭ خربوزه بخور ترا
بفالیز چه کار ٭ خربوزه شیرین نصیب شغال است ٭ خربوزه شیرین نصیب کمبختی نفران ٭ خر
چه داند بهای قند و نبات ٭ خر خالی یرغه میرود ٭ خر خفته جو نمی خورد ٭ خر خفته اید ٭ خر من خواجه
خر را خدا شاخ نمیدهد ٭ خرس در کوه بوعلی سیناست ٭ خر عیسی اگر بمکه برندش چون
بیاید هنوز خر باشد ٭ خر عیسی با آسمان نرود ٭ خر که جو دید کاه نخورد ٭ خرگوش دم ندارد
نمی خرند ٭ خرما را پوست به از مغز ٭ خر و سواری هنگام است ٭ خیر جان است ٭ بالاتش
خری بیفتاد خیلی بدید ٭ خری که از خری بماند دم و گوشش باید برید ٭ خسر قرمساق شرعی
خس کم جهان پاک ٭ خصم چون پشت دهد ٭ بیچ مگو ٭ خصم خود را می شناسد ٭ خفته را خفته
کی کند بیدار ٭ خلاف رای سلطان رای جستن ٭ بخون خویش باید دست شستن
خلعت غفران گناه را بپوشد ٭ خلق خدا ملک خدا ٭ خلوت از اغیار باید نی ز یار ٭ خنده
مردم از گشادی دل ٭ خنده بیجا ز نادانی ٭ خنده گل گریه بلبل باشد ٭ خواب یک
و باشد ٭ تعبیر خواب ٭ خواب آسایش جان است ٭ خواب ...

میکند ٭ خواجه آنست که باشد غم خدمتگارش ٭ خواجه داند بهای شاخ نبات ٭ خواجه را
اگر ولی ست ما در بجلا ٭ خوب شد که بیل نبود ٭ خود فضیحت و دیگرانرا نصیحت ٭ خود غلط
انشا غلط املا غلط ٭ خود کرده را چه درمان ٭ خود گشته را تعزیت نمیدارند ٭ خود پسندی
جان من برهان نادانی بود ٭ خود پسند پسند خلق نیست ٭ خورده نبیند نی وای در رد
خورده بهان به که تنها خوردی ٭ وای بران خورده که تنها خوری ٭ خورشید روی همه
... که خانه پسید ٭ خوشی با کسی ندارد دوستی ٭ خوش سخن باش تا الهی باشی
خوش حال کسانیکه بهر حال خوش اند ٭ خوش حال کسی که یار ازو یاد کند ٭ خوشوقت کسیکه خر ندارد
خوش عیش آنکه زن ندارد ٭ خوش خویش بیگانگان است و بدخو بیگانه خویشان ٭ خوشا
هر که گفتی خوش آمد ٭ خوشه یکسر دارد ٭ خون حسن و حسین در هم لا خون نیست ٭ خون فلانے
سرخ تر از خون فلانی نیست ٭ خون را آب شوید خون را بخون نشویند ٭ خوبی بد طبیعتی که
نشست نرود جز بوقت مرگ از دست ٭ خویشی بخوشی بود از رضا ٭ خویش اند که در پی شکست خویش اند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

خاموشی کتیا محل کی جھول ٭ خاک چاٹ کی بات کرو ٭ خاک ڈالی چاند نہیں چھپتی ٭ خاک کے
دھول بکائن کی پھول ٭ خاک چھانتی اور پیر پیٹتی ٭ خالا کی ممانی ہاتھہ ڈال پچتانی ٭ خالا جیسی
خلسری خالا کی آنگن مولسری ٭ خالا کا پیٹ گندہ الاسات چوہے نکلا ایک نوالا ٭ خالی گھڑا
قلنسہ پیٹھی ٭ خالی بنیا کیا کری اس کوٹھی کی دہان اس کوٹھی مین کری ٭ خالی خریطی پوری نصیحتی
خالی ہاتھہ کیا جاؤن ایک سندیسا لیتا جاؤن ٭ خدا کا دیا سر پر ٭ خدا کا دیا کاندھی پر پنجیاں کا
دیا سر پر ٭ خدا کا گھر بہت سا کچھ ٭ خدا کی گھر بھی دیر ہے اندھیر نہیں ٭ خدا کی غضب سے ڈرتی رہی
خدا کی ٹوٹی ہی بوٹی چوہا نہیں مارتی ٭ خدا کی باتیں خدا ہی جانی ٭ خدا کی لاٹھی مین آواز نہیں

خدا کو دیکھا نہیں عقل سے پہچانا ہے * خدا رزاق کو ناخون نہ دیوے کہ سر کھجائے * خدا شکر خورہ کو شکر
دے تو وہ بھی سہی * خدا دیتا ہے تو چھپر پھاڑ کے دیتا ہے * خدا دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کہ تو
کون ہے * خدا رزاق ہے بندہ قزاق ہے * خدا لگتی کوئی نہ کہے منہ دیکھی سب کہیں * خدا
مہربان تو جگ مہربان * خدمت سے عظمت ہے * خراب خستہ تنگ ستا * خدا کا
کاٹھ کا الو ہے * خربوزے کو دیکھ کر خربوزہ رنگ پکڑتا ہے * خربوزہ چھری پر گرے
خربوزے پر چھری گرے یا چھری خربوزے پر گرے تو خربوزے کا ضرر ہے * خسم کا
کی * خضر ملے * خضری خبر سچی ہوتی ہے * خلق کا حلق کس نے بند کیا ہے * خنجر تلے کی
تنگ دم لیا تو پھر کیا * خواب خرگوش میں ہے * خوان پڑا خوان پوش پڑا کھول دیکھو
تو آدھا بڑا * خوان پاک خوان پوش پاک کھول دیکھو تو خاک ہے خاک * خوب ہے گالی
جوتی ہے * خوب ہے دانت کسٹی ہوئی * خود ہی اور خدائی میں پھرے ہے * خوشامد کا منہ کالا
خوگیر کی بھرتی * خیرات کی ٹکڑی اور بازار میں ڈکار * خیرات کا نارا پڑے ملے
ملا عقدا اور ملا راد خیال پانچ چیالجان پیا * خزینہ دہم در مثلہای حرف دال مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

دَاءُ النَّفْسِ الْحِرْصُ * دَارِ مَنْ جَفَاكَ تَخْجِيل * دَارٌ لَا أَمِيرَ مَا مِنَ الْفَقِيرِ

بیماری نفس حرص است * دعوت کن کسی را کہ ستم کرد تا شرمندہ شود * خانہ امیر جای ای خوف محتاج

الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ * الدَّرَاهِمُ مَرَاهِمُ * الدَّرَاهِمُ بِالدَّرَاهِمِ

رہنمای خیر مانند کنندہ نیکی است * درمہا بخششہاست * درمہا بدرمہا

تُكْسَرُ ... عُمْرَاهِبْ ... الْحَاجَةِ * دَرْدَبُ لِمَا عَضَّهُ

حاصل کردہ شود ... در ہر نیشی ... فرزندی ...

الثقلین + الدراهم جنة العقلاء + دع ما یریبك الی ما لا یریبك +

ثقلان + درهم سپر دانا یانست + بگذار چیزی را که در شک افگند ترا سوی چیزی که در شک نیفگند

دعوا دعوة کوکبیة + دعوة المظلوم مجابة + دقك

دعوت کردند دعوت کوکبی + دعای مظلوم مقبول است + کوفتن تو

بالمجاز حب لقلقل + دلني في العشق من یهدیك السبیل +

... را + رهنمونی کن مرا در عشق کسی که هدایت میکند راه را +

دلو السماء لا یروی الظمآن + دلیل عقل المرء قوله + ودلیل

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل دانش مرد سخن اوست + و دلیل

اصله فعاله + دماء الملوك اشفی من الكلب + دمث لنفسك

اصلش فعل اوست + خونهای پادشاهان شافی است از سگ + نرم کن برای خود

قبل النوم مضطجعا + دم علی كظم الغیظ تجد عواقبه +

پیش از خواب در حالیکه بپهلو خوابنده باشی + همیشگی کن بر فروبردن خشم بیابی اورا عافیتهای خود +

الدنیا اشبه شیء باحلام النیام وظل الغمام + الدنیا

دنیا مانا ترچیزیست به احتلام خوابندگان و سایهٔ ابر + دنیا

امنیة والاموال عاریة + الدنیا جیفة وطالبوها كلاب + الدنیا

آرزو هست و مالها عاریت + دنیا مردار است و خواهندگان او سگان + دنیا

دور لا یحصل الا بالزور + الدنیا سجن المؤمن وجنة الكافر

دروغ ست حاصل نمی شود مگر به دروغ + دنیا قیدخانهٔ مسلمانست و بهشت کافرست

الدنیا عرض حاضر یاكل منها البر والفاجر + الدنیا كنیف

دنیا متاعیست موجود میخورند ازان نیکوکار و بدکار + دنیا پاخانه

ادهم + اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ + اَلدُّنْیَا دَاحَةٌ لَیْسَ فِیهَا رَاحَةٌ +

آدهمست + دنیا کشت آخرتست + . دنیا نفقیست نیست دران آسایش +

اَلدُّنْیَا تَطْلُبُ الْهَارِبَ وَتَهْرُبُ مِنَ الطَّالِبِ + دُنْیَاکَ کُلُّهَا

دنیا بجوید گریزنده را و میگریزد از جوینده + دنیا همه آن

وَقْتُكَ الَّذِي أَنْتَ فِيهِ + دَوَاءُ الشَّوْقِ أَنْ تَحُوصَهُ + دَوْلَةٌ

وقتیست آنکه تو دران وقت هستی + دوای ~~[illegible]~~ دری آنرا + [illegible]

السُّرُورُ لِرُؤْيَةِ الْإِخْوَانِ + اَلدَّوَاةُ أَنْفَعُ الْأَدَوَاتِ + دَوْلَةٌ

خوشی دیدن برادرانست + دواة سودمند ترین آلهاست + دولت

الْأَشْرَارِ مِحْنَةُ الْأَخْيَارِ + دَوْلَةُ الْأَرْذَالِ آفَةُ الرِّجَالِ + دُونَهُ بَيْضُ

بدان آزمایش نیکانست + دولت دونان آفت مردانست + [illegible]

الْأَنُوقِ + دَوَاءُ الشَّوْقِ انْجِمَادُ + دِهْلِيْنِ + سَعْدُ الْقَيْنِ + دُنْيَا الشَّجَرِ +

دوای شوق [illegible] + بیکار شد + سعد آهنگر + دنیا [illegible] +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

داو چون [illegible] قابلیت شرط نیست + بلکه شرط قابلیت داد اوست + داشته آید بکار

گرچه بود زهر مار + داغ بالای داغ + دامن کشان سیر و + دامن کشان حسن بلا و نیز

[illegible] کاشفتگان عشق گریبان دریده اند + دامن پاک را که با دامن آلوده بندند

پاک هم پلید شود + دانا باشارهٔ ابرو کار کند و نادان بزخم چوگان + دانشمند را

دست کوته بهتر و دستار دراز + دانهٔ گندم از دانهٔ مروارید قیمتی تر است اگر وقت

گرسنگی پیدا شود + دایهٔ مهربان تر از مادر نیست + در آرزوی طمع مرغ و ماهی بند

بود و شره دیدهٔ تو [illegible] + در پیشهٔ گمان مبر که خالیست + شاید که پلنگ خفته

باشد + در برابر چو گوسپند سلیم + در قفا همچو گرگ مردم در + در بیابان فقیر سوخته را شلغم
پخته به که نقرهٔ خام + در بلا بودن به از بیم بلا + در پای تو ریزم آنچه در دست من است +
در جنگ حلوا بخش نمیکنند + در خانهٔ مور شبنمی طوفانست + در خانه بکدخدای ماند همه چیز +
در خانه اگر کس است حرفی بس است + در خانه آردنی و در کوچه دو تنور + در خانهٔ بینوا
چه پیچ و چه پیش + در خانه هرچه باشد مهمان هرکه باشد + در خانهٔ خدا دائم باز است + درخت
کاهی کمتر آورد بار + درختی که اکنون گرفته است پای + به نیروی مردی برآید ز جای + درخت
که از وی بکسی نرسد به بی آبی خشک به + درد را پیش دردمند بگو + درد که طبیب صبر فرماید
و این نفس حریص را شکر می باید + درد را خدا داد و درمان خود میدهد + درد هم از یار است
و درمان نیز هم + درد بکش تا بدوا رسی + درد عاشق نشود به مداوای طبیب + در طریقت
هرچه پیش سالک آید خیر اوست + در عفو لذتیست که در انتقام نیست + در عین اختیار بی اختیار
نیست + در غوره گی مویز شده + در فصل میان مرغ و ماهی خنک نگنجد + در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست +
در که میکوبی در خانه که می پرسی + در میان دریا گر همی خواهد + در مقام تشنگی هزار مروارید بقطرهٔ
آبی نیرزد + درمان بکسی رسد که درد دارد + در نیستی مردن به که حاجت پیش کسی بردن +
درویش هرجا که شب آید سرای اوست + درویش صفت باش و کلاه تتری دار + درویشی
روان بیند + دروغ گو را تا بخانه باید رسانید + دروغ مصلحت آمیز به از راستی فتنه انگیز + دروغگو
را حافظه نمی باشد + درود گری سر زنش کار نکند + درود گر تیشه برای خود میزند + دروازهٔ شهر را
میتوان بست دهن مخالفان نتوان بست + در هر که بنگری بهمین داغ مبتلاست + در
هشتاد سالگی مشق تنبور میکند + در یک خانه دو مهمان نگنجد + در یتیم را همه کس مشتری بود +
دزد از خانهٔ مفلس خجل آید بیرون + دزد مشتاق تر از صاحب کالا باشد + دزد باش و مرد
باش + دزد جوانمرد به از بازرگان بخیل + دزد ناگرفته سلطان است + دزد رای

رد و صاحب کالا راهی + دزد دانا باشد اول چراغ خانه را + دزد من با خانه میدزد و متاع خانه را
دزدیده بود و آنچه بماند بخداوند + دست از همه چیز شسته + دست بکار شست به پیشانی دست
بکار رود دل بیار + دست بی هنر کفچه گدائیست + دست بر ترکش زد + دست بالای دست بسیار
دست پیشین را بدل نیست + دست جوانمرد برای دادن خارد و کف بخیل برای ستیدن
از دست راست نمی شناسد + دست خود و دهان خود گر نخوری زیان خود + دست دست اول
ست دست او دست می شناسد + دست را دست بشوید و هر دو دست رو را + دست زیر
سنگ را آهسته می باید کشید + دست زور بالا + دست شکسته وبال گردن + دستش زیر سنگ است
دست تنها بر کیسه خلیفه ست + دست کار دل میکند و دل کار دست میکند + دست کوته
و کله دراز + دشمن اگر قویست نگهبان قوی ترست + دشمن دانا به از دوست نادان +
دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعای گوشه
نشینان بلا بگرداند + دلا کی و استغنا + دلا خوش باش نان بادر [illegible] + دل بدست
آور که حج اکبرست + دل بدست آر و هرچه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی
دل تاریک را جان روشن نباشد + دل از دل رنجورد و درد و جگر را + دل را بدل رهیست
درین گنبد سپهر + از سوی کینه کینه و از سوی مهر مهر + دل که افسرده شد از سینه بباید کرد
دل نخواسته عذر بسیار + دلیر تیغ انکار فرماید و غزو بانرا + دم عیسی ز زندگانی دلگیر
و نیم را بگرمی سپارد + دندان زن تیز شغال را سبا کست و ابو را شوهم دندان
طمع کنده + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کند + دنیا بیک قرار نیست
دنیا پنج روزه است + دوای غضب خاموشی است + دو بادا اگر آید کسی نجات
شاه + سوم هر آینه دوری کند به لطف نگاه + دو بار نیست کسی را زندگانی + دو
حرف در سبق بیاد کتاب در دستار + دو دل یک شود بشکند کوه را + پراگندگی

آرد انبوه را بهم و بنگی سیب انیسه لی دست+ دوران با خبر و حضور و نزدیکان بی بصر
دو دیده دوستان را کجا کنی محترم+ تو که با دشمنان نظر داری+ دوستان در زندان
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند+ دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی+ دولت نه بخدای کیمیا بغلط+ دولت تیز را بقا نیست+
دولت آنست که بی خون دل آید بکنار+ دولت زنان سرایست که از میهمان پرست+ دو
مرغ جنگ کنند فائده بشیر کند+ دو دیده با هست که دریا و کوه را سهل گیرد+ دو دیدن خر کو
پسندیدیم لیکن از گوشش میبیم+ ده خراب خراج ندارد+ ده درویش در گلیمی بخسبند
و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند+ ده در دنیا ستان در آخرت ده بگیر و ختنان بگیر+ ده
مینی و فرسنگ می پرسی+ ده مرده مرد را احمق کند+ دهن سگ بلقمه دوخته به+ دهن
بی آب را با انگشت باید و پیچانیده بسته را از ناخن+ ده ویران چراغ ندارد+ دیده
را ناخنه به از ناخن+ دیده سخت راسخن سخت می شکند چنانکه بادام را سنگ+ دیدی که
چه کرد اشرف خر+ او مظلمه برد و جان بگنبد زرد دیدم همه را و آزمودم همه را+ دیده نشنیده
غربت علی+ دیده شنید گواه شد+ دیر آشنا و زود رنج دیر آید درست آید+ دیر گیر و سخت گیرد
دیر آمدن و شتاب رفتن+ دی رفت و پری رفته و روز امروز نیست+ دیگ شراکت بجوش
می آید+ دیگ کرمش بجوش آید بجا رسیدن بجا هم رسید+ دیگ سینه جا بسینه میکند+ دیگدان نو سیاه
نشده+ دیوارش دوخته شد+ دیوانه بکار خویش هشیار+ دیوانه را هوئی بس است+ دیوانه
باش تا غم تو دیگران خورند+ دیوانه همان به که بود اندر بند+ دیوانه خدا خوش نشنو تا نشکند
دیو بگریزد از آن قوم که قرآن خوانند+ دیو خوش خلق به از حور گره پیشانی+

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

دا تا کی نا پہاڑ چڑھی+ داتا دی بھنڈا ریکا پیٹ پھٹی+ داتا کی تین گن

دی ندی کی چھین لی + داد ی راج نہ کھای پان + دانت دکھاوت گئی پران + دال
تی بچو + دام کرین کام + دام نگار و تھا یا تون بھی نہیں ہنتا + دانت کرید لی کو تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہی + دانہ نہ گھاس پانی چھ چھ وقت + دائی کو
تاپی سوار یکو پادی + دائی کی آگی پیٹ کیا چھپانا + دائی جانی اپنی بانی + دائی جیسلے
کی مرزا مو گرا + دائی کی سرپان پھول + دائی ہو بیٹھی دادا ہو بیٹھا سب گی کو جائی +
دائی دائی اوٹھی سوا گھڑا موتی + **دبا** بنیا پورا تولی + دبلی آرین نشاہ مدار + دبے
دوگئی بابا ملی نہ رام + دبی پر چیونٹی بہی کاٹ کھاتی ہی + **درزی کی** سوئی کبھی
مین کبھی ٹاٹ میں + دریا مین رہنا او ر مگر مچھ سی بیر + دریا پر جانا او ر پیاسی آنا + **دس**
اونگلی دس چراغ + دس سس گنتا ہی کی دیکھتی ہیں + دستار رفتار گفتار کردار سب کے
نجدی نجدی ہوتی ہی + دسی رہی سی + **دشمن** کہان بغل میں + دشمن سی نہ
دبی + دشمنو نہین یون رہی جیسی بتیس دانتو نمین زبان + **دکھ** گئی + اوٹھی رہی
چند یری جھاہ + دکھ بھری فاختہ کوا میوی کھاتی + دکھیا دکھ رو وی سکھیا نینکا
تو وی + **دل** بدل آئینہ ہی + دلکو دلسی راہ ہی + دل کا مالک خدا ہی + دل کو دل
دل ہو دشمن ہی + دل کی دلوالی منہہ چکنا پیٹ خالی + دل کی کمائی بارہ برس کی
گنوائی + **دمڑی** کی بلبل ٹکا چھٹائی + دمڑی کی ٹھپیا ٹکا سر منڈائی + دمڑی کی بچھیا بادل کی
ہتھیا + دمڑی کی گھوڑی چھ پسیری دانہ + دمڑی کی ارہر تو ساری رات گھر + دمڑی کی گھر
نو جتنی پھینوان + دمڑی کی ہانڈی لیتی ہین تو اوسی بہی ٹھونک بجا کی لیتی ہین + دم کا
آنا او ر پھنا یا پہانا + دم غنیمت ہی + دم کا کیا بہروسا آیا نہ آیا + دم میری شدہ باندہ کی
چاندنیکو سونپ یا دمہر بانکس دن آیا ہی + دن کو دا او رات کو چرخا بیدلی + دنیا
کی رات + دنیا بجای امید ہی + دنیا ان پر پیٹ کے + دنیا ہی او ر خوشامد ہی + دو لوگو

کیا سر سینگھ ہوتی ہین + دیوانی سی آنکھہ نہین ملتی + دوا کی لیی ڈہونڈہی بہی تو نہین
ملتا + دوالی کی کلہیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودہ کا جلا چہاچہہ بہی
پہونک پیی + دودہ دہو بہی دہولا چہاچہہ بہی ہوئی + دودہ کا دودہ پانی کا پانی + دودہ کی
دانت ابہی نہین ٹوٹی + دودہ کا سا ابال آیا چلا گیا + دودہ کی سی مکہی نکال کر پہینک
دیا + دودہیل گای کی دولاتی بہی سہتی ہین + دور کی ڈہول سہانی + دوڑ چلی گر
پڑی + دو تہانہ نہین گای چہوڑا + دوگانو کی پاہی گتی مری آ جاتی + دو دن کی
مرغی حرام + دو سلمانی تسمین بہی مکانی + دونو ہاتہون پگڑی سنبہالنی پڑتی ہی
دونو ہاتہون سنبہالی نہین سنبہلتا + دونو ہاتہون تالی باجتی ہی + دور دور سے
گہی پاڑی جلوا دنیا اڈہی + دو پوشش شلغیہ بہاری + دہی بہات کا موسل
دیہاری آڈہی آتا ہی + دیانہ پانی منڈو پہری اتراتی + دیا قاتہ کو لگی لٹانی دیکی
دار کا کان سا تشہ دیہی + دو شہین ولیس چوری کا چریس ہیک + دیکہی اونٹ کس
کل بیٹہی + دیکہی پیا اوبار پہر اٹہ + دیکہی سانپ کی ناک کہالاتی + سونیکا نوالا + دیکہی
بہالی تسبیح کا اونچی چڑی اتیہ ہوتی ہین + دیکہی کا دہرتی ان کی بہی جنت ہی + دیکہی
تیری کرامات + دیکہی تیری کالپی اور باون پورا اوجا + دیکہا شہر بنگالا دانت لال منہہ
کالا + دیکہا [illegible] چہند بہو بیٹا چلا [illegible] + دیکہا سو کہا یا [illegible] + دیکہا نہ بہالا
صندوق کی تہی قالا + دیکہیں بگلا چہری ست [illegible] + دینا تہوڑا دلاسا بہت + دینے کی
ناتو دروازہ نہین [illegible] دیکھیگا سو پاویگا بو دیگا سو لونگا + دیکی کی نیا غیبیا

گنجینہ چہارم امثال حرف ڈال

ڈہال پات + ڈہاتی مہا کی گور کہا سو پاتی + ڈہم ڈہم ہو سٹر کا کہی مٹہا گری

بنج نہ آوی ٹوٹلو دھنّا سیٹھ ہی ہین + دہن کا دہن گیا اور ست کی پت گئی + بینتی کی کا شاہ جہلا وڑی لوگ ہجاتے + دھوبی کا چھیلا آدھا ادھا جلا آدھا پھیکا + دھوبی رو وی ٹہلاتی کو میان رو وین کپڑون کو + دھول بٹیا جا ساسیٹی اور ٹیا جے + دھوکی کی ٹٹی ڈھول کی رسّی نہین بانٹی جاتی + دھوبی تھی دو پاون دھوتی پڑی چار پاوتی وہی چھوڑ دا ما دیا + دھیر اسو گنبہیرا + دھیر ہاری میں گھون اوبہ ہاری تو کاٹ + دیہا ہو کر سیان کی نوکر رہ کی پینک بگو لا

گنجینۂ پنجم در مثلہای حرف ڈال

ڈائن کہای تو منہ لال نہ کہا ی تو منہ لال + ڈائن ہی دس گہر چھوڑ کر کہاتی ہی + ڈربی رنڈی بیہیا دیبیسی + ڈربن لومڑی سی اور نام دلیر خان + ڈوبا بنس کبیر کا جوا پوت کمال + ڈوبی کنتہہ بہرو سی تیری + ڈوبتی کو تنکی کا آسرا بہت ہی + ڈوری ڈالتی ہین + ڈوم بنیا پوستی تینوں بی ایمان + ڈومنی کی لونڈی + ڈیڑہ پاو آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑہ چاول کی جدی ہی جلی پکاتی ہین ڈیڑہ اینٹ کی مسجد جدی ہی بناتی ہین ڈیڑہ دل کی ...

گنجینۂ ششم در امثال حرف ڈہا

ڈہاک کی تین ہی پات + ڈہاک تلی کی بہو ہر مہو یا تلی کی ... ہا کی بنتا ...کی کنگال + ڈہال تلوار سرہانی اور چور بند نجاتی + ڈہونڈ لاو تو بتا دون + ختم شد خزینۂ چہارم در مثلہای حرف ذال مشتمل بر یک گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال ہجریہ

ذرِ الطَّاغِيَ فِي طُغيَانِهِ + ذِكرُ العَيشِ بَعضُ العَيشِ +

بگزار طاغی را در طغیانش + یاد کردن عیش نصف عیش ست +

ذِكرُ الشَّبَابِ حَسرَةٌ + ذِكرُ الوَحشَةِ وَحشَةٌ + ذِكرُ المَوتِ جِلَاءُ

یاد کردن جوانی حسرتست + یاد کردن وحشت وحشت ست + یاد کردن موت صفای

القَلبِ + ذَكَّرتَنِي الطَّعنَ وَكُنتُ نَاسِيًا + ذَكَّرَنِي حِمَارِي أَهلِي

دل ست + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا خرمن اهل مرا

ذَلَاقَةُ اللِّسَانِ رَأسُ المَالِ + ذُلُّ المَرءِ فِي الطَّمَعِ + ذٰلِكَ

تیزی زبان اصل مال ست خواری مرد در طمع ست + آن بسبب

بِمَا قَدَّمَت يَدَاكَ + ذَلَّ مَن لَا سَيفَ لَهُ + ذَلَّ مَن طَمِعَ +

چیزیست که پیش رسانید هر دو دست تو + خوار شد کسی که نیست شمشیر او را + خوار شد کسی که طمع کرد

الذُّلُّ مَعَ الطَّمَعِ + ذَلِيلُ الفَقرِ عَزِيزٌ عِندَ اللهِ + ذَلِيلٌ عَاذَ

خواری با طمع ست + خوار حاجت گرامی ست نزد خدا خوار پناه گرفت

بِقَرمَلَةٍ + ذَنَبُ السِّرحَانِ كَمَنِيَّةٍ لِلغَزَالَةِ + ذَنَبُ عَقرَبٍ

بدرخت + دم گرگ مانند مرگ ست برای آهو + دم عقرب

رَأسُ النُّحُوسَاتِ + ذَنبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ وَأَلفُ طَاعَةٍ قَلِيلٌ +

نحوستهاست + یک گناه بسیارست و هزار طاعت اندک ست +

ذُو الأَمَانِ كَنَملٍ عَلَى كَفِّ سُلَيمَانَ + اللهُ وَدُّ إِلَى اللهِ وَدٌّ

صاحب امان مانند مورچه ایست بر پنجه سلیمان + ذود باذود

إِبِلٌ + ذَهَبَ أَمسِ بِمَا فِيهِ + ذَهَبَ اللهُ وَلَهُ بُولَهُ

شتر + شد رفت دیروز با آنچه در و بود + رفت خدا و لات بشتر +

ذَهَبَ عَصِیرِی وَبَقِیَ ثَجِیرِی + ذَهَبَ الْقَوْمُ تَحْتَ کُلِّ

رفت فشردهٔ انگور من و باقی ماند تفت من + رفتند گروه زیر

کَوْکَبٍ + ذَهَبَ مِنْهُ الْأَطْیَبَانِ + ذَهَبَتْ رِیحُهُ + ذَهَبَتْ

ستاره + رفت ازان خوردن و جماع + رفت بوی او + رفت

هَیْفٌ لِأَدْیَانِهَا + اَلذَّهَبُ عَقْلُ الْأَحْمَقِ وَحُمْقُ الْعَاقِلِ +

باد گرم برای عادتهای خود شد + زر دانش نادانست و نادانی دانا -

اَلذِّیبُ أَدْغَمُ + اَلذِّیبُ أَعْلَمُ بِمَکَانِ الْفَصِیلِ الْیَتِیمِ

گرگ سیاه رنگ است + گرگ داناتر است بمکان شتر بچه از باد جدا شده یتیم است

اَلذِّیبُ لِلضَّبُعِ + اَلذِّیبُ یَأْدُو لِلْغَزَالِ لِیَأْکُلَهُ +

گرگ برای کفتار است + گرگ می فریبد آهو را برای خوردنش +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ذره را با خورشید چه نسبت + ذکر عیش نصف عیش است + ذو الفقار علی در نیام و زبان
سعدی در کام نباشد + ذوق چمن ز خاطر بلبل نمیرد + ذوق گلچیدن اگر داری سوی گلزار برو +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ذات بهانت پوچهی ناکوی جنیو سن کی با من هوی + ذات بده بیی معلوم
هوی + ذات خدا کی لی عیب هی + ذات کی بلائی برابر بیٹھی کلمہ ذات بلائی پنچ بیٹھی
ذو ... کهائی میں ... خزینهٔ دوازدهم در مثلهای حرف ... مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

اَلرَّاجِعُ فِي هِبَتِهِ كَالرَّاجِعِ فِي قَيْئِهِ + رَاحَةُ الْجِسْمِ فِي قِلَّةِ

بازگردنده در هبهٔ خود مانند بازگردنده است در قی خود + آسایش بدن در اندک

الطَّعَامِ وَرَاحَةُ الرُّوحِ فِي قِلَّةِ الْكَلَامِ + رَأْسُ السَّخَاءِ سَخَاءُ السِّرِّ

خوردن است و راحت روح در اندک کلام است + سر جوانمردی جوانمردی سر است

رَأْسُ الرِّيَاسَةِ تَهْذِيبُ السِّيَاسَةِ + رَأْسُ اللَّعِبِ عِرْفَانُ

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست است + سر بازی شناختن

الْحَرِيفِ + رَاعِ النَّفْسَ فِي غَلَبَاتِ النَّفْسِ + رَاعِ أَبَاكَ يُرَاعِكَ

حریف است + نگهدار دم را در غلبه های نفس + نگهدار پدر را تا رعایت کند ترا

ابْنُكَ + رَائِدُ الصَّادِرِ وَالْوَارِدِ + رَأْيَانِ خَيْرٌ مِنَ الْوَاحِدِ الرَّأْيِ

پسر تو + جنبیده بازگردنده و آینده + دو رای بهتر است از یک رای رای

السَّدِيدُ خَيْرٌ مِنَ الْأَيْدِ الشَّدِيدِ + رَأْيُ الْعَلِيلِ عَلِيلٌ + الرَّأْيُ

راست بهتر است از توانائی سخت + رای بیمار بیمار است + رای

قَبْلَ الشَّجَاعَةِ الشُّجْعَانِ + الرَّأْيُ لَا يُحِيلُ + الرَّأْيُ نَائِمٌ وَ

پیش از دلیری دلیر است + رای حواله میکند + رای خوابنده است و

الْهَوَى يَقْظَانُ + الرِّبَاحُ مَعَ السَّمَاحِ + رُبَّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ

خواهش بیدار است + سود با جوانمردی است + بسا برادر اند مر ترا که زاینده

أُمُّكَ + رُبَّ أُمْنِيَّةٍ جَلَبَتْ مَنِيَّةً + رُبَّ أَكْلَةٍ تَمْنَعُ أَكَلَاتٍ

مادر تو + بسیار آرزو است که میکشد مرگ را + بسا کیبار خوردن باز میدارد از خوردنها

رُبَّ آمِلٍ خَائِبٌ + رُبَّ بَيْتِ شِعْرٍ خَيْرٌ مِنْ بَيْتِ تِبْرٍ + رُبَّ

بسا امیدوار محروم است + بسا خانهٔ شعری بهتر است از خانهٔ زر بسا

خيرٌ في شرٍّ ورُبَّ شفاءٍ في ضُرٍّ + ربّات الضأن وبق + رُبَّ

نیکی در بدی ست و بسا شفا که در گزند ست خاک گون گوسفند پس آماده کن ... + بسا

ربحٍ يؤدّي إلى الخسران + رُبَّ رأسٍ حصيدُ لسانٍ + رُبَّ

سود میرساند سوی زیانکاری + بسیار سر درو کرده شده زبان ست + بسا

رجاءٍ يؤدّي إلى الحرمان + رُبَّ رميةٍ من غير رامٍ + رُبَّ

امید میرساند سوی بی نصیبی + بسا انداختن ست از غیر اندازنده + بسا

ساعٍ في ما يضرّه + رُبَّ صلفٍ تحت الراعدة + رُبَّ صنعةٍ

سعی کننده ست در آنچه گزند میرساند او را + بسیار ابر بی باران زیر آواز کننده است + بسیار صنعت

أصعب من ابتدائها + رُبَّ صاعدٍ لقاعدٍ + رُبَّ طمعٍ أدّى

دشوارتر ست از آغاز او + بسیار بالا برآینده برای نشیننده است + بسیار طمع رساند

إلى عطبٍ + رُبَّ عجلةٍ تهب ريثًا ورُبَّ فروقةٍ يدعى

سوی هلاکت + بسیار شتابی می بخشد درنگ را + و بسیار ترسنده خوانده می شود

ليثًا + رُبَّ عينٍ أنمّ من لسانٍ + رُبَّ عتبٍ تحت طلبٍ +

شیر را + بسا چشم نمام ترست از زبان + بسیار خشم زیر طلب ست +

رُبَّ قعدةٍ تمنع نعداتٍ + رُبَّ قولٍ أشدّ من صولٍ

بسا یکبار نشستن باز میدارد چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت ترست از حمله کردن +

رُبَّ كلمةٍ تقول لصاحبها دعني + رُبَّ لائمٍ مليمٌ + رُبَّ

بسا سخن ست که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده سزاوار ملامت ست + بسا

ملومٍ لا ذنب له + رُبَّ مملوكٍ لا يستطاع فراقه + رُبَّ

ملامت کرده شده نیست گناه مر او را + بسا بنده که طاقت داشته نمی شود جدائی او + بسا

اَلْحِلْفُ مَعَ الْمُخَالَفَةِ دَعَتْ اِلٰی مُخَالَفَةٍ + رُبَّ مَنِیَّةٍ تَحْتَ اُمْنِیَّةٍ + رُبَّمَا

سوگند خوردن بخواند سوی مخالفت + بسا مرگ زیر آرزوی است + بسا

صَحَّتِ الْاَجْسَامُ بِالْعِلَلِ + رُبَّمَا اَصَابَ الْاَعْمٰی رُشْدَهٗ وَاَخْطَأَ الْبَصِیْرُ

تندرست شده تنها سبب بیماریها + بسا است که یافت نابینا رشد خود را و خطا کرد بینا

قَصْدَهٗ + رُبَّمَا اَدْرَكَ الظَّنُّ الصَّوَابَ + رُبَّمَا جَاعَ الْكَلْبُ فَقَتَلَ

مقصود خود را + بسا است که دریافت گمان صواب را + بسا است که گرسنه شد سگ پس کشت

صَاحِبَهٗ + رُبَّمَا كَانَ السُّكُوْتُ جَوَابًا + رُبَّمَا يَأْتِی الْفَرَجُ

مالک خود را + بسا است که باشد خاموشی پاسخ + بسا است که می آید گشایش

وَسْطَ الشِّدَّةِ + رُتْبَةُ الْعِلْمِ اَعْلَی الرُّتَبِ + اَلرَّثْيَةُ تُطْفِیْ

میان سختی + مرتبه علم برترین مرتبها است + گریستن فرو نشاند

اَلْغَضَبَ + رَجَعَ بِخُفَّیْ حُنَیْنٍ + رَجَعَ عَلٰی حَافِرَتِهٖ + اَلرَّجُلُ

خشم را + بازگردید به دو موزه حنین + بازگردید بر حافره خود + مرد

اَلْمُتَجَاهِلُ عَاقِلٌ + رَحْمَةُ اللّٰهِ عَلَی النَّبَّاشِ الْاَوَّلِ + رَحِمَ اللّٰهُ

نماینده جهل دانا است + بخشش خدا باد بر نباش نخستین + رحمت کند

مَنْ هَدَانِیْ اِلٰی عُيُوْبِیْ + اَلرَّحٰی تَعْلُو الثِّقَالَ + رِزْقِیْ

کسی را که رهنمونی کرد مرا سوی عیبهای من + آسیا بلند شود بر گرانی + روزی من

تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِیْ + رِزْقُكَ يَطْلُبُكَ فَاسْتَرِحْ + اَلرِّزْقُ يَطْلُبُ

زیر سایه نیزه من است + روزی تو میجوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

اَلْعَبْدَ اَكْثَرَ مِمَّا يَطْلُبُهُ الْعَبْدُ + اَلرِّزْقُ مَقْسُوْمٌ + اَلرِّزْقُ بِالْجِدِّ

بنده را بیشتر از آنچه میجوید آنرا بنده + روزی قسمت کرده شده است + روزی بکوشش است

مع السين

لا بالكد + رزمة ولا درة + رسول الموت الشيب + رسول

نه بکوشش + آوازست ونیست بکوئی + قاصد مرگ پیریست + قاصد

مع الشين

الموت الولادة + الرشف انقع + الرشوة رشاء الحاجات +

مرگ زاد نیست + مکیدن آب نافع تر است + رشوت رسن حاجتهاست +

مع الضاد

الرضا بالقضاء باب الله الاعظم + رضي الخصم ولم يرض

پسندیدن حکم خدا دروازه بزرگ خدا است + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد

القاضي + رضيت من الغنيمة بالاياب + رضينا قسمة الجبار

قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب بازگشتن + خوشنود شدیم از قسمت کردن جبار

مع الطاء والعين

فينا رطب الحجاز في لبن الشيراز + رعونات النفس

در ما خرمای تر حجاز در شیر شیراز + رعونتهای نفس

تتبعها + رعى فاقصب + رفاهية العيش في الامن + الرفق

اندر میکند آنرا + چرانید پس سیر کرد جانور + رفاهیت زندگانی در ایمنی است + نرمی

مع الفاء

مفتاح الحاجة والرزق + رفيق المرء دليل عقله + الرفيق

کلید حاجت و روزیست + رفیق مرد دلیل دانش اوست + رفیق

مع القاف والكاف

ثم الطريق + رقص البعير يلوي بصوت الحمير + ركب

پیش راه + رقص شتر سزاوار است بآواز خر + سوار شد

العصا قصير + ركض ما وجد ميدانا + رمتني بدائها

برعصا قصیر + راند چیزی را که یافت میدان را + انداخت مرا به بیماری خود

مع الميم

مع الواو

وانسلت + روعي جعار وانظري اين المفر + رؤية الحبيب

و بیرون رفت + بترس ای کفتار و بنگر کجا است جای گریز + دیدن محبوب

جِلاءُ العَیْنِ + رُؤْیَةُ الغَزْوِ + رَهْبُوتٌ خَیْرٌ مِنْ

سرمهٔ چشم ست + مهلت ده چهادر را تا بیرون آید بچه از شکم + ترس بهتر است از

رَحَمُوتٍ + اَلرِّیَاسَةُ سَعَةُ الصَّدْرِ + رِیقُ العِدَاءِ سَمٌّ قَاتِلٌ +

رحم + ریاست فراخی سینه ست + آب دهن دشمن زهر ست کشنده

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

راحت بدل رسان که همین مشرب ست و بس + راز دل خود بیار نتوان گفت + راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خدا است + راستی را زوال کی باشد + راستی آور که شوی رستگار + راست گو را همیشه راحت در پیش ست + راست گوئی در رزق خود خلل رسد + دروغ بگردن راوی راست ست که دروغ از ما ست + راضی شدن خصم کم از انتقام نیست + راه بردن لیکن راه خدا بین + راه میدانی دزد سنگ می پرسی + ردّ خلق قبول خالق + رزق را روزی رسان پر میدهد + رسیده بود بلائی ولی بخیر گذشت + رشته در گردنم افگنده دوست میکشد هرجا که خاطر خواه اوست + رضای خود از همراه او رفت + چندین آرزو با خاک برد + رگ جوانی برجاست + رگ خواب را گرفت + رموز عاشقان عاشق بداند + رموز مصلحت ملک خسروان دانند + رنج خود و راحت یاران طلب + رندان را رندان می شناسند + رند عالم سوز را با مصلحت بینی چه کار + رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی + رنگم به بین و حالم مپرس + رنگ و باخته رنگ ریزی میکند + رنگ ریز ریش خود در باند + رنگ ریزی ماه قصب را زیان دارد + روبرو به از پهلو + روباه بازی میکند + روبه را گفتند پوستین پوشی گفت آنچه پوشیده ام

بمن بگذارید + روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم + روز شنبه بجهود ارزانی + روز
تنگی سیاهست + روز سیاهی در پیش است + روز نو و روزی نو + روزی از کیسه اش
میرود + روزی خود در سفرهٔ دیگر میخورد + روزی خود را یکجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقرر است + روستائی را عقل از پس می آید + روستائی را حمام
خوش آمد + روستائی اگر ولی بودی خرش کوه بوعلی بودی + روستائی
عیدید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود نه از روشنائی بولهب + روغن با بالشید
روغن قاز میمالد + روغن از سنگ میکشد + روغن ریگ بیابان میکند + روسپیدگی
پیشه کن و مطربی آموز + رونده کسی ست که قدمی دارد + روی و ریخ کو سیاه +
روی مفلس سیاه + روی سیاه هم ولایتی خسته است + ره راست برو اگرچه
دور است + زن بیوه مکن اگرچه حور است + ریاضت کش ببادامی نسازد -
ریسمان سوخته لیکن کجیش بیرون نرفته + ریشش به آب آید باقی شد - ریش
خام طمع و رکوان مفلس + ریش در آسیا سپید کرده + ریش خود را
بدست دیگری داده + ریشش بدست دیگریست + ریگ صحرا بسی انگشت می شمارد

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

راٹ تھوڑی سانگ بہت + راجا راج اور پرجا سکھی + راجا
کی گھر موتیوں کا کال + راجا کی سونیا پاسا پڑی سو داؤ + راجا بازو
بہاری آوی + راجا کی رانی کماوی + راجا چھوڑی نگری جو بہاوی
سولی + راجا کا دان پرجا کا اشنان + راجا روٹھی گا اپنی نگری لی گا + راجا
کا دو جانا ریکری کا تیجا دونو خراب + راست کو مفلس مجلس میں جہوٹا

رام جھوڑی اجودھیا من بہاونی سو لی + رانی کو رانا پیارا کانی کو کانا پیارا + رانی خان کی سالی + رانی روٹھی گی اپنا سہاگ لی گی کیا کسی کا بہاگ لی گی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کی چرخی کی طرح چلا ہی جاتا ہی + رانڈ گیا سگے کو آپکو لائی کہ بہائی کو + رانڈی کی گہر ماڈھی او ر عاشقوں کی گہر کڑاکا + راہ چھوڑ گمراہ چلی ترت دہوکا کہای + راہ کی بات ہی + راہ پڑی جانی کہ بانہہ پڑی رہی راہ سو راہی راہ + راتین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + رائی سی پربت بناتا ہی + رٹیا چاکر گسیا گہوڑ کہای بہت اوپراجی تہوڑ + رجب ہتیلی کی چہری + رحمان جوڑین پلی پلی لقمان لٹہا وین گیا + رد بندہ خودیار خدا + رزالا مست ہو اخدا کو بہول گیا + رزالی کی ناخن ہوی + رزالی کا لٹہہ + رزالی کی جورو کو سدا طلاق + رسی جل گئی پر بل نہین گیا + رسون جکڑی اب نہین ٹہرتی + رکہہ پت رکہا پت + رکہی تو بیت نہین تو پلیت رم کی کہم گاڑی ہین رنڈی کی ناک نہوتی تو گوہ کہاتی پہرتی + رنڈی ہی تو آپ سی نہین سگی باپ سی + رنڈی کی گالی اور بہوت کی پتہر کی چوٹ نہین لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ تو اسا اور مہتاب نا ون + روپ رودین بہاگ کہادین + روتی کیون ہو میان صورت ہی ایسی ہی + روتا جای موی کی خبر لای + روٹی کو ٹوٹی پانیکو پتا خصم کو داوا + روٹی کہای شکر سی دنیا لیجیی مکر سی + روٹی کو رو وی اور چہلی پیچہی سو وی + روٹی پڑی منہہ مین دات پڑی گوہ مین + روٹہی کو منای پہٹی کو سلای + رو رو کی دان مانگتی ہین روزی کو گی نماز گلی پڑی + روزی خور خدا کی چور + روزہ گئی تو اکوزا روزہ بانی پیتا + رو رہا سو منہہ دہو یا + رہتون گہر نہین ہوتا + رہی تو ٹہیک سی جاتی تو

بھجو بیج سی + رہی نام اللہ کا + رہی محمود کی اشتی دی مسعود کی + رہی
پہونچے ہیں خواب دیکھی محل کا ریاست بی سیاست نہیں ہوتے +
رہیں گی تو پتھر مارین گی + پیچھہ بچاؤ اور گولی بچاؤ + ریس بہلی بُری (?)
بُری + خزینہ بیست دہم در مثلهای حرف زای معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

زَاحِمْ بِعَوْدٍ اَوْ دَعْ + تَرَايَعُ الرَّبِيعُ تُحْصَدُ الشُّرُورُ + الزَّبُونُ

مزاحمت کن با آنکه ... یا بگذار + کشته کشته ... [illegible]

يَفْرَحُ بِلَا شَيْءٍ + الزُّجَاجُ نَمَّامٌ + زَحْمَةُ الصَّالِحِينَ رَحْمَةٌ

شادمان میشود بدون چیزی + شیشه سخن چین است + زحمت شایستگان رحمت ... [illegible]

غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا + زُرِ الْمَرْءَ بِقَدْرِ اِكْرَامِهِ لَكَ + زَكٰوةُ ... الْعِلْمِ

بعد یکی دو زیاده کنی دوستی را + زیارت کن مرد را باندازه بزرگ کردن وی ترا + زکوة ... [illegible]

زَلَّةُ الرِّجْلِ عَظْمٌ يُجْبَرُ وَزَلَّةُ اللِّسَانِ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ + زَلَّةُ

لغزش پا استخوانست که شکسته و بسته میشود و لغزش زبان باقی نمی دارد و نمی گزارد + لغزش

الْعَالِمِ كَبِيرَةٌ + زَلَّةُ الْعَالِمِ زَلَّةُ الْعَالَمِ + زَلَّةُ الْعَالِمِ يُضْرَبُ

عالم بزرگ است + لغزش عالم لغزش جهان است + لغزش عالم زده می شود

بِهَا الطَّبْلُ وَزَلَّةُ الْجَاهِلِ يُخْفِيهَا الْجَهْلُ + زَلِقَ الْحِمَارُ

بوی دہل و لغزش جاہل می پوشاند آنرا جهالت + لغزید خر

وَكَانَ مِنْ شَهْوَةِ الْمُكَارِي زِنِ الرِّجَالَ

و بود از خواهش کرایه دهنده + وزن کن مردان را

بِجَوَارِ بَنِيهِمْ زَوَالُ الدَّوْلَةِ بِارْتِفَاعِ السَّفَلَةِ + زَوَالُ العُلَمَاءِ

به ترا نزدیکانی ایشان دور شدن دولت به بلند شدن رذیلان ست + او بار عالمان

أَهْوَنُ مِنْ مَوْتِ العُلَمَاءِ + زَوَايَا الدُّنْيَا مَشْحُونَةٌ بِالرَّزَايَا

سبکترست از مرگ عالمان + گوشه های دنیا پرست مصیبتها

زَوْجٌ مِنْ عُودٍ خَيْرٌ مِنْ قُعُودٍ + زُهْدُ العَالِمِ رَحْمَةٌ + زُهْدُ

جفت از چوب بهترست از نشستن + زهد عالم رحمت ست + زهد

العَاصِي فَضْلَةٌ + الزُّهْدُ قَطْعُ العَلَائِقِ وَهَجْرُ الخَلَائِقِ +

گنهگار فضله ست + زهد بریدن علاقها ست و گذاشتن مخلوقات +

الزُّهْدُ أَقْرَبُ إِلَى التَّقْوَى + زِيَادَةُ المَرْءِ فِي دُنْيَاهُ نُقْصَانٌ

زهد نزدیکترست سوی پرهیزگاری + زیادتی مرد در دنیای و نقصانست

وَرِبْحُهُ دُونَ مَحْضِ الخَيْرِ خُسْرَانٌ + زِيَارَةُ الحَبِيبِ طَرَاوَةُ

و سود او جز خالص نیکی زیانکاری ست + زیارت معشوق تازگی

المَحَبَّةِ + زِيَارَةُ الضُّعَفَاءِ ظَنٌّ + الزِّيَارَةُ لَحْظَةٌ +

محبت ست + زیارت ضعیفان گمان ست + زیارت یک لحظه ست +

الزَّيْتُ فِي العَجِينِ لَا يَضِيعُ + زَيْنَبُ سُتْرَةٌ + زِينَةُ

روغن زیتون در خمیر هلاک نمی شود + زینب ستره ست + زیبائی

المَرْءِ حُسْنُ الخُلُقِ وَالأَدَبِ + زِينَةُ البَاطِنِ خَيْرٌ مِنْ زِينَةِ الظَّاهِرِ

مرد خوبی خلق ست و ادب + زیبائش باطن بهترست از زیبائش ظاهر

زَيْنُ الشَّرَفِ التَّغَافُلُ + زَيْنٌ فِي عَيْنِ وَالِدِهِ وَلَدُهُ +

زیبائش شرف تغافل ست + زیبائش ست در چشم پدرش فرزند او +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

الف
با
جاها
دال
را
صاد معجم
نون

زاده ظالم ستمگر میشود + تیغ چون انبک خنجر میشود + زان گناه که نفعی رسد بغیر
چه باک + زانوی گفتار بگفتن کلوخ می بندد + زاهد بدر مسجد و مینخوار بدیر + زاینده
کس و گاییده کسی جان بابا + زاید که و گاید که در دبیرکه + زبان خلق نقاره خدا +
زبان سرخ سر سبز میدهد بباد + زبان زیر زبان دارد + زبان پاسبان سرست + زبان
برید بکنجی نشسته صم بکم + به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم + زبان خوش مار را
از سوراخ بدر می آرد + زبان گوشتیست بهر طرف که بگردانی میگردد + زبانش با سرش بازی
میکند + زبانش مو برآورد + زحل هندی از ترکی مریخ نترسد + زخم دندان دشمنی
تیز است + که نماید بچشم مردم دوست + زده را نتوان زد + زدیم چه صفت زندان و
هرچه باد اباد + زر به سر فولاد نرم شود + زر بزور دولت بهر درگشت + زر تیغ تیز
میرود + زر دادن و درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه است + زر کار کند
مرد لاف زند + زعم جعبه آید یکی پریشان + زمانه با تو نسازد تو با زمانه بساز + زمانه خود
پرورست زمانه سفله پرور است + زمانه سامانی میکند + زمرگ خر بود سگ را عروسی + زمین سخت
آسمان دور + زمین شور سنبل برنیارد + در وی تخم امل ضایع مگردان + زمین تشنه پیدا
شد سر خر + زمین را با آسمان میدوزد + زن از نغاره سرخر و شود مرد از غزا +
زن بد در سرای مرد نکو + هم درین عالمست دوزخ او + زن بیکار عزیز شود یا
زن جوان را تیری در پهلو نشیند به که پیر + زن خود گاییدن و پنبه خاییدن + زن
خود گاییدن و دست دیگران نکش + زن دهقان زاید یا نزاید مرا و خر مرا جا باید
زندگی را عشق است + زنده کسی است که دمی دارد + زنده کسی هست کز زن

نظاره + زنده بلا بس نبود مرده بلا شد + زن راضی شوہر راضی گو زبرنیں
قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مرد کش به از مرد زن کش +
زن وا ژدہا ہر دو در خاک به + زنیکو ہر چه صادر گشت نیکوست + زور
بخر نرسیده بپالانش + زور به گاو و نا ر بر گردون + زور لب گور + زہر
طرف که شود کشته سود اسلام ست + زه کردن این کمان بسی دشوار ست +
زہی مراتب خوابی که به ز بیداریست + زہی تصور باطل زہی خیال محال +
زیارت بزرگان کفاره گناه + زیبائی زنان از سر خر وئی مرد است
و زیبائی مردان از سرخی رو + زیره بکرمان میفرستد + زیر کاسه نیم کاسه ست +
زیر بار اند درختان که تعلق دارند + زنهار از قرین بد زنهار +

گنجینه سوم در امثال ہندیه

زاہد کا کیا خدا ہی ہمارا خدا نہیں + زبان کی آگی خندق نہیں + زبان سی
خندق پار + زبان شیرین ملک گیری + زبان ٹیڑہی ملک بانکا + زبان چلی
ایک بار زبان چلی بار بار + زبان کی سی کہون کہ تلوون کی سی + زبان کی تلی
زبان ہی + زبان ہی ہاتھی چڑہاوی زبان ہی سر کٹواوی + زخمی دشمنون
مین دم لی تو مری نہ دم لی تو مری + زر بل نہ زور بل + زردار کا سودا ہی
بی زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چارون فضیه کا گہر + زر کو زر کہینچتا ہی
زر زینت عشق ٹین ٹین + زمینداری دوب کی جڑ ہی + زور نہ ظلم عقل
کی کوتاہی + زور تہوڑا غصہ بہت مار کہانی کی نشانی + زور کی آگی نہیں
نہین چلتی خزینه چہاردہم در مثلہای حرف سین مہمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مع الجیم

سَاعِرٌ حَیَانٌ شَقِیٌّ + السَّاجُورُ خَیْرٌ مِنَ الْکَلْبِ + السَّآمَةُ

اندوهگین کرد چرا شدگان لیس آنها + ساجور بهتر ست از سگ + بستوه آمدن

مع الباء

مِنْ أَخْلَاقِ الْعَامَّةِ + سَبَّحَ لِیَسْرِقَ + سَبَقَ السَّیْفُ الْعَذْلَ +

از خلقهای عوام ست + تسبیح کرد تا دزدی کند + سابق شد شمشیر ملامت

سَبَقَ دِرَّتُهُ غِرَارَهُ + سَبَقَكَ بِهَا عُکَّاشَةُ + سَبَّكَ مَنْ بَلَّغَكَ

سابق شد شیر او مکی شیراو + پیشی کرد ترا بوی عکاشه + دشنام داد ترا کسی که رسانید ترا

مع الحاء

السَّبُّ سَحَابَةُ صَیْفٍ عَنْ قَلِیلٍ یَتَقَشَّعُ + سَحَابَةٌ تَقَشَّعُ +

دشنام را + ابر گرما از اندک دور می شود + ابر کشاده شد.

مع الخاء

سَخَّ حَالٌ إِذْ رَعَدَ + السَّخِیُّ حَبِیبُ اللّٰهِ وَلَوْ کَانَ فَاسِقًا +

ریزش کرد حال وقتیکه غرید + جوانمرد دوست خدا است اگرچه باشد گنهگار +

السَّخِیُّ لَا یَدْخُلُ النَّارَ + سَدَادٌ مِنْ عَوَزٍ سَدَّ ابْنُ بَیْضٍ

جوانمرد داخل نمی شود در دوزخ + راستی از درویشی ست + بند کرد ابن بیض

مع الدال

مع الراء

الطَّرِیقُ السَّرَاحُ مِنَ النَّجَاحِ + السِّرُّ إِذَا جَاوَزَ الْاِثْنَیْنِ شَاعَ

راه را + طلاق از رستگاری ست + راز وقتیکه تجاوز کند دو را مشهور شود

سِرْ عَنْكَ + سَرَقَ السَّارِقُ فَانْتَحَرَ + سُرُورُ الْکِرَامِ مِنَ الْإِعْطَاءِ

سیر کن از خود + دزدید دزد پس کشت خود را + خوشی جوانمردان از دادن ست

مع الواو

وَسُرُورُ اللِّئَامِ مِنَ الْأَخْذِ + سُرُورُكَ بِالدُّنْیَا غُرُورٌ + السَّعَادَةُ

و خوشی لئیمان از گرفتن + خوشی تو به دنیا فریب ست + نیکبختی

بِالحِيلَةِ + اَلسَّعَادَةُ اِدرَاكُ الاُمنِيَاتِ + اَلسَّعِيدُ مَنِ اتَّعَظَ بِغَيرِهِ

بحیله ست + نیکبختی دریافتن آرزوهاست + نیکبخت کسی ست که پند گیرد از غیر خود

اَلسَّعِيدُ سَعِيدٌ فِي بَطنِ اُمِّهِ وَالشَّقِيُّ شَقِيٌّ فِي بَطنِ اُمِّهِ + اَلسَّعِيدُ

نیکبخت نیکبخت ست در شکم مادر خود و بدبخت بدبخت ست در شکم مادر خود + نیکبخت

مَن اَكَلَ وَزَرَعَ وَالشَّقِيُّ مَن مَاتَ وَوَدَعَ + اَلسَّعيُ مِنِّي وَ

کسی ست که خورد و کشت کرد و بدبخت کسی ست که مرد و ودیعت نهاد + کوشش از من ست و

الاِتمَامُ مِنَ اللهِ تَعَالىٰ + اَلسَّفَاهَةُ اَقتَلُ مِنَ السَّيَّافِ

تمام کردن از خدای تعالی + نادانی کشنده‌تر ست از صاحب شمشیر

وَمِنَ السَّهمِ الزُّعَافِ + اَلسَّفَرُ سَقَرٌ وَلَو كَانَ مِيلًا + اَلسَّفَرُ قِطعَةٌ

و از تیر کشنده + سفر سقرست اگرچه باشد یک میل + سفر پاره

مِنَ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ مِيزَانُ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ وَسِيلَةُ الظَّفَرِ + سَفِينَةُ

از دوزخ + سفر ترازوی دوزخ ست + سفر وسیله رستگاری ست + کشتی

نُوحٍ نَظَمَ البَرِيَّةَ + سَفِيهٌ لَم يَجِد مُسَافِهًا + سَقَطَ العَشَاءُ بِهِ

کشتی نوح منتظم کرد خلق را + نادان نیافت دشنام دهنده را + بیفتاد طعام شبانگاه

عَلَى سِرحَانٍ + سَكَتَ اَلفًا وَنَطَقَ خَلفًا + سُكرُ الحُكُومَةِ

بر گرگ + خاموش ماند هزار سال و گویا شد به باطل + مستی حکومت

اَشَدُّ مِن سُكرِ الخَمرِ + سُكرُ الاَحيَاءِ سُوءُ الخُلقِ + سُكُوتُ

سخت‌ترست از مستی شراب + مستی دوستان بدخلقی ست + خاموشی

اللِّسَانِ سَلَامَةُ الاِنسَانِ + اَلسُّكُوتُ يَزِيدُ الرَّجُلَ سَكِينَةً

زبان سلامتی انسان ست + خاموشی می افزاید وقار را مرد

ابراهيم لا يذبح اسمعيل + سلامة الانسان في حفظ اللسان +

ابراهیم ذبح نمیکند اسماعیل را + سلامتی انسان در نگاهداشتن زبانست +

السلامة احدى الغنيمتين + السلامة في الوحدة والآفات

سلامتی یکی از دو غنیمت ست + سلامتی در یکیست و آفتها

بين الاثنين + السلام ينبي عن السلامة + سلاح الضعفاء

میان دو + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوانان

الشكاية + السلطان العادل خير من مطر وابل + السلطان ظل الرب

گله است + پادشاه منصف بهتر است از باران سال آینده + پادشاه سایه پروردگار

وفضل البر + السلطان احوج الى العقلاء من العقلاء الى

و فضیلت نیکوکار + پادشاه محتاج تر است سوی عاقلان از عاقلان سوی

السلطان + سل علامة عن علمه + سلكى وليست بمخلوجة +

پادشاه + بپرس نشان را از علمش + نیزه راست است نیست کج +

السماء لله والارض لبني عبد الله + سمن كلبك يأكلك +

آسمان برای خداست و زمین برای پسران بنده خداست + فربه کن سگ خود را تا بخورد ترا

سمنكم هريق في اديمكم + سمو المرء في التواضع وهلاكه في

روغن شما ریخته شده در مشکهای شما + بلندی مرد در فروتنی ست و هلاکت او در

العجب + سناء ذكاء لا يزول من دعاء الخفاش + سنة

عجب است + روشنی آفتاب دور نمی شود از دعای شپره + خواب

الفراق سنة وسنة الوصال سنة + السنور المغلوب

جدائی یکسال است و سال وصال یکخوابست + گربه مغلوب

يصول على الكلب سواء قوله وبوله + سواء علينا

حمله میکند بر سگ + برابر است سخن او و پیشاب او + برابر است بر ما

قاتله و سالبه + سواد القرآن بياض الإيمان + السؤال

هر دو کشنده او و رباینده اسباب او + سیاهی قرآن سفیدی ایمان است + سوال

انثى والجواب ذكر + سوء الاستمساك حسن من حسن الصناعة

زن است وجواب نر + بد گرفتن نیک است از خوب فنّاوری [?] +

سوء التدبير سبب التدمير + سوء الخلق وحشة لا خلاص

تدبیر بد سبب هلاک گردانیدن است + بد خُلقی وحشت است نیست خلاصی

منها + سوء الظن آية العشق + سوء الظن من الحزم + السوء

از آن + بد گمانی نشان عشق است + بدگمانی از احتیاط است + بدی

لا يخاف آخره + سؤر المؤمن شفاء + سويق الغريب في السبيل

ترسیده نمی‌شود انجام او + پس خورده مسلمان شفا است + پست مسافر در راه

أفضل من ألف ألف عديل + سهامك من سماك الرامح

بهتر است از کرور هم مثل + تیرهای تو از سماک رامح است

سهم السعادة في قوس المشتري + سيد القوم خادمهم

تیر نیکبختی در کمان مشتری است + سردار قوم خادم ایشان است

سير السواقي سفر لا ينقطع + سير المرء تبنى على سريرته

سیر ستوران آب‌کش سفر پیوسته که منقطع نمی‌شود + سیرتهای مرد بنا کرده می‌شود بر طبیعت او

السيف لمن ضرب + السيف والخنجر ريحاننا [illegible] السيف

شمشیر برای کسی است که زند + شمشیر و خنجر نیکوترهاست + شمشیر

أهونُ ما يُرى مسئولا + السيفُ أخرُ الحيل +

آسان شده ترست — راز چیزی که دیده شود بر چشم + شمشیر آخر حیلهاست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ساقیا امروز می نوشیم فردا را که دید + سالی که نکوست از بهارش پیداست +
سال گذشت حال گذشت + سایهٔ هما برای دولت والا چو بیند نه بهر دفع
گرما + سبزه به سنگ نروید چه گنه باران را + سپر داری میکند + سخت
زنی سخت خوری + سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان
دارد + سخن نشنیدن رنج دولت + سخن تا نپرسند لب بسته دار + سخن است
از دیوار هم بشنو + سخن بگو صبا ز دلهاست + سخن است تلخ نباید باشد + سخن از
سخن بر خیزد + سخن بسیار دانی اندکی گوی + سخن گواه حال گوینده است
سخن راست از دیوانه بشنو + سخن بد آواز گنبد است + سخن یک است و دگرها حکا
یت + سخی اسیر بلند + سخی و بخیل برسال برابر شود + سخیان ز اموال بر نخورند + بخیلان
غم سیم و زر نخورند + سر بریده بانگ نکند + سر سبزی تو ز سرخ روئی خیزد +
زانکه زنگار ز مس میزاید + سر قبیله را چرب باید کرد + سرکه مفت به از عسل است
سر گل میخاید + سر مار باید کوفت + سرو از راستی آزاد شد + سرو بستان یاد دهانیست
سر یکه بار کسی نکشد باری باشد بر گردن + سرای گران فروش نخریدن است
شکست قدم به بیند + سطرهای راست آید چون کجی در سطر است + سعی
بسیار کفش پاره کند + سفله چو جاه آمد و سیم و زر پیش سیلی خواهد بضرورت
سر ... از دوکان آهنگر چه خیزد + سگ اصحاب کهف روزی
چند پی نیکان گرفت مردم شد + سگ باش و برادر خورد مباش + سگ بدریا

سفت گاه نشود چون که تر شد باید تر باشد + سگ حق شناس از آدم ناحق شناس +
سگ حضور به از برادر دور + سگ با اندکفش گر گرد لبان چه پیت + سگ بالمسجد
کار + سگی را طوق گردن دایرهٔ دولت ست + سگ زرد برادر شغال + سگ سیر
وقلیهٔ پیش + سگ که شد منظور نجم الدین سگان را سرورست + سگ کوی لیلی ست +
سگ گزنده هم آن به که آشنا باشد + سگ نشیند بجای که پای سلام روستائی
بیغرض نیست + سلسلهٔ جنبان ست سنگ بد و بخت آمد + سنگ بر بارهٔ
حصار زدن + چه بود که حصا بسنگ آید + سنگ را سنگ می شکند + سنگ زدن
بمحل به از زر دادن بیمحل + سنگ هفت و کلاغ هفت + سوال دیگر جواب دیگر +
سود سفر سلامتی ست + سود از کلهٔ دور + سوزنده آتش ست که هرگز سیر نشود +
سوز دل نوح علیه السلام ز طوفان تو انگشت + سوز باید مرد را گو سازی آهنگ نیست
هست + سوزن عیسی با خبر رشتهٔ مریم در خور نباشد + سوزن جاسوس ست
و تیغ زبان گیر سوزن + سیاقت عطارد از روز نامهٔ شمس روشن شود + سیر را
چه غم گرسنه ست + سیر نخورده ام که از بوی گندش ترسم + سیر باشیر اگر چه گندیده ست
لیکن ایجاد بنده ست + سیلی نقد به از حلوای نسیه + سیماب زر را سفید رو گرداند +
سیمرغ نیز گریست و سی مرغ دیگر + سی هم به سر خمیر + سیه روی آهنگر سر چرخهٔ
آهن ست + سیه لی دوات سر قلم را سیه کند + سیه روی ز حل بیک دلو شسته نشود +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ساتھ پانچ کی لاٹھی ایک جنے کا بوجھ + سات سو چوہے کھا کے بلی حج کو چلی
سات روہن + ساجن تیڑ دہر ملی جھوٹی بھی سبھیٹھ + ساجھا جورو خصم ہی کا

بہلا + ساجھی کی ہانڈی چوراہی مین پہوٹی + ساجھی کی ہولی سب ہی جلی + سارے پیڑ
پیر کی کیا جانی انجان + سارا نور دا پہردی کو اوکہہ دہر دی + سارا دن پہر
نہ بد اوکہہ ڈہری + سارا گاؤن جل گیا کالی بیگیا پانی دی + ساری بد نہیں زبان
ہی حلال ہی + ساری رات کہانی سنی سبح پوچھی تو پا مرد + ساری ہانڈی مین
ایک ہی چاول ٹٹولتی ہین + ساری عمر روزہ رکہا کہا کہولا تو گوہ سی + ساری
گڑیان مر گئین نانی سی رنجہولی + ساس کی ہی چوڑی ایک اندہا ایک کوڑہی
ساس گئی گاؤن بہو کہی مین کیا کیا کماؤن + ساس ننند آپہی اندہی
ساس کو نہین پانچی بہو کو چاہی تنبو اور سراچی + ساس کی چیزی سب چہوڑی
ساس کی آگی بہو کی کیا بڑائی + ساس پیٹ کا دکہہ سالی آدہی نہالی اوسلیچ
پوری اچوہی + سالی کے سنتری اور سسری کی الٹی ہوتی ہون + سانچ کو
آنچ نہین + سانچ کہی سو مارا جای جہوٹا بہرو لڈو کہای + سانچی بات
کہی سب کی تن سی آو ترا ہی + سانچی گرو کا چیلا مری نہ مارا جائی + سانپ نکل گیا
لکیر پیٹا کر + سانپ کا سر ہی کچلتی ہین + سانپ کی سی کینچلی جہاڑی + سانپ
کی منہہ مین چہچہوندر نکلی تو اندہا اوگلی تو کوڑہی + سانپ کا کاٹا رسی سی ڈرتا ہی + سانپ
کا کاٹا سوی بچہو کا کاٹا روی + سانپ کی بچکہ ٹیڑہا پر اپنی بل مین سیدہا + ساون
کی اندہی کو ہرا ہی ہرا سوجہی + ساون ہری نہ بہادون سوکہی + ساون مین کریلا
پہولا نالی دیکہہ نواسا بولا + ساتہن تا اوصر ہی آتی + ساٹہن سی سچار ہو اور [illegible]
[illegible] بیت بہا ٹہ بادون [illegible] کیس کرہا دون گوشت [illegible] سب ایک تہیلی کی
[illegible] نہ نوٹری [illegible] ایک
[illegible] سب [illegible] نہ لگی تلوار کی دہار [illegible] سب

بھلی چپ + سب کوئی بلیو لنگو چیانہ بلیو + سب کچھ گیا میان کی ٹیچ ٹیچ نہ گئی + سب گُن
پوری کوئی نہ کہیو بنڈوری + سبھی کو کر چو کاشی جائیں تو پاتر جائیں کون + آئین
سپاہگری کی چھتیس من میں + سپاہی کو ڈہال دہرنیکو جگہہ چاہیے + سپنی مین
راجا بہئی دیکھو وہی احوال + ستھرہ بھترہ + سختی سہی شوم بلا جو جلدی دیوی
جواب + سنچی شوم سیر سوین دن برابر ہوتی ہین + سخی و اتار ستہلی و تار + سخی کا
سر بلند + سدا میان گھوڑنیا ہی تو خیر دیکھی ہین + سدا کی بدنی آ۔ دو دیکھو دو شن
سدا کی دانی سوسن کی توتگی + سدا کی دکھی اور مجبا و رنام + سدا کسی کی نہیں رہی
سدا نہ پھولی تو ۔ ئی سدا نہ ساون ہوئی + سدا نہ جوبن تر رہی سدا نہ جیونی کوئی +
بھر پور آئی چل گئی تو بھی مدار ہی مدار + سر تو نہیں کھجایا + سر تو نہیں پھرا +
سر چاند منہہ پہاڑ + سر اریکا ڈنڈا اٹھا ہی + سر سی سہرا ہی + سر سہلا ئی ہیجا
کہائی + سر سجدہ مین من بدیون مین + سر کالا منہہ بالا + سر گ سی او ترا بیون مین
اٹک رہا + سر منڈاتی ہی اولی پڑی + سر منڈی ہیٹون غائب جلی بلی بجاب
سر ہی کی بیٹھ کانی + سری فلانی او مخمل کا بجنا + سستی بھیڑ کی دُم او ٹہا
او ٹہاو یکیتی ہین + سسر گی نجاوی تو کیا ہو + سسکتے گئی بلکتی آئی + سکھہ
مین آتی کرم چیند لگی منڈاون کو بھجہ + سکھہ سو وی ہو رو جسکی گائین نہ گو رو + سکھہ
سو وہی کمہار جو چونلی واکی مٹیا + سکھ سینت کا سب کو ڈساتی + سکھڑ
سگھڑ ہنس گیتن بہو ہڑون کو آیا ہانسا + سلامت رہی بہو جسکا بڑا بہر و سا
سلیمو بن عید کیسی + سما پلٹ ڈہہ رکی پاتی جب لکہوری بہات آئی یہ تہیو
بوجھو لکھو تالی جو جہو + سمجہنی والی کی موت ہی + سن ری ڈہول بہولی بولی
سوا سو جوکا + سوا سوا برابر ہی + سو پا جیو نکا ایک بچاوہ + سو بولی کالی

وہ بھی برابر نہرا کاٹی وہ بھی برابر + سوتیا ڈاہ مشہور ہی + سوت چونٹی کی بھی بری ہی
سوت جاہی سوت کا ناہرا نچاہی + سوت بھلی سوتیلا برا + سوت نہ کپاس
کولہیو سی لٹھم لٹھا + سوتی لڑکی کا منہہ چوما نہ ماں خوش نہ باپ خوش + سو ٹھیا
ٹھرف + سوجھی نہیں غلیل کا لیس + سو دن چور کی ایک دن ساہ کا + سوڈی
کا منہہ کُتا چاٹی + سو ڈنڈنہ ایک لپٹنت سو رو اس جنم کی آندہر + سو رنڈی
نہ ایک لونڈا سو گنتی نہ ایک پونڈا + سو سیانی ایک مت + سو سنار کی نہ ایک
لوہار کی + سو ہمند ون ایک کپوت سو ننگون ایک سپوت + سو غلامون گہر
سونا + سو کو ونہین ایک نگلا بھی ترسے + سو کہی ساون رو کہی بہادون
سو کہی ہالون پانی پڑا + سو گالیون کا ایک گالا + سو گاڑی نہ ایک چھکڑا سو
سوتی نہ ایک مچلا + سو گز واری گز بہر نہ پھاڑی + سولی پر بھی نیند آتی ہی بھوکے
پر کی روٹی کھاتی ہین + سو نکٹو نہین ایک ناک والا نکو + سونا سوگند سونا جیا ئی
کسی اور مالن چاتی لیسی + سونا او جہالتی چلی جاو + سونی کی کٹاری سی کوئی
پیٹ نہین مارتا + سونی کی چڑیا ہاتھہ سی اڑ گئی + سونی کی چڑیا ہاتھہ لگی ہی
سونی سی گھڑائی مہنگی + سونی سیج سی مرکہنا بھلا اچھا + سونی پر جو اچٹاتی کا لہنگا
سوئی کی ریت نہین شروع کی توفیق نہین + سوئی سوتی جاگین یا باسی باگین
سوئی کی ناکی سی سب کو نکالا ہی + سوئی جہان نجاوی وہان سوا گھسیڑتی ہین
سہ بندی کی پیاو پیا آکا پیچھا برابر + سہتا سہی اَن سہتا جہاتی پہٹ ہی سپیا
بھیتی کو دیا آب و دکہا ہی کا + سیان کی بیتی جیا کنیز چمنا اور دہ مین ساسر
جاوین + سیانا ہی کوّا انگوہ کہاتا ہی + سیام چھوڑو چھوڑ و نہ سیب دو نو ناردوا
ایک ہی کہیت + سیاہی مو کی گئی دل کی آرزو نہ گئی + سیار اور ون کو شگون بدی

آپ کٹنوں سی جھولتی + سیدہی اونگلیوں گہی نہیں نکلتا + سیر ہیں پنسیر کا دہوکا + سیر پر سوا سیر + سیکہہ سیکہہ پڑہو سنو تیری لچھن + سینگہہ کٹا کی بچہڑوں میں ملی +

خزینۂ پانزدہم در مثلہای حرف شین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

اَلشَّاةُ لَطِيفَةٌ وَالْفِيلُ جِيفَةٌ + اَلشَّاةُ الْمَذْبُوحَةُ لَا يُولِمُهَا السَّلْخُ

گوسپند پاک است مردہ پیل مردار است + گوسپند ذبح کردہ شدہ در نمی رساند او را پوست باز کردن

اَلشَّاكِرُ يَسْتَحِقُّ الْمَزِيدَ + اَلشَّاكِي فِي الرِّزْقِ وَالشَّاكُّ فِي التَّوْحِيدِ

شکر کنندہ سزاوار می شود زیادتی نعمت را + شکایت کنندہ در روزی و شک کنندہ در توحید

كِلَاهُمَا وَاحِدٌ + شَاهِدُ الْبُغْضِ النَّظَرُ + شَاهِدُ الْقَوْلِ مَانِعُ الْفِعْلِ

هر دو یک اند + شاهد بغض نگریستن است + شاهد سخن باز دارندہ فعل است +

شَاهِدُ اللَّحْظِ أَصْدَقُ + اَلشَّاهِدُ يَرَى مَا لَا يَرَاهُ الْغَائِبُ + اَلشَّبَابُ

شاهد نگریستن راست تر است + حاضر می بیند چیزی را کہ نمی بیند آنرا غائب + جوانی

جُنُونٌ يَزِيدُ السُّكْرَ + اَلشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ + اَلشَّبَابُ لَيْسَ

دیوانگی است کہ زیادہ میکند نشہ را + جوانی شاخی است از جنون + جوانی نیست

بِالْخِضَابِ + اَلشَّبْعَانُ يُعْنِتُ لِلْجَائِعِ + اَلشِّبْلُ مِثْلُ الْأَسَدِ + شَتَّى

بہ خضاب + مرد سیر از طعام می رنجاند مر گرسنہ را + بچہ شیر مانند شیر است + در حالیکہ متفرق

تَؤُوبُ الْحَلَبَةُ + اَلشُّجَاعُ أَحْمَقُ + اَلشَّجِيُّ يَبْعَثُ الشَّجِيَّ +

رجوع کردند متفرق + دلیر احمق است + غمگین بر انگیختہ میکند غمگین را

شُحُّ الْغَنِيِّ عُقُوبَةٌ + شَحْمِي فِي قَلْعِي + شَحْمُ الْأَذَانِ تَبْحِيحٌ

بخل توانگر عذاب است + پیہ من در توشہ دان من است + پیہ فربہای زنان بخیل

غنيٌّ أفقرُ من فقيرٍ سخيٍّ + شحيحٌ في الإثراءِ وسخيٌّ في الأرضِ شرُّ

توانگر محتاج تر است از فقیر جوانمرد + یکی بخیل در آسمان است و یکی سخی در زمین + بدترین

الأشرارِ من لا يقبلُ الاعتذارَ + شرُّ الأمورِ أقربُها من الشرِّ + شرُّ الإخوانِ

بدان کسی است که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکترین آنهاست از بدی + بدترین برادران

من تُكُلِّفَ له + شرُّ إخوانِك من لا يُعاتِبُ + شرُّ أيّامِ الدّيكِ يومُ

کسی است که تکلف کرده شود برای او + بدترین برادران تو کسی است که عتاب نکند + بدترین روزهای خروس روزیست

يُغسَلُ رِجلاهُ + شرٌّ أهرَّ ذا نابٍ + شرُّ الهمِّ الدَّينُ + شرُّ

که شسته شود پای او + بدی بانگ آورد صاحب دندان را + بدترین اندوهها قرض است + بدترین

الرِّعاءِ الحُطَمةُ + شرُّ المجالسِ قُلعةٌ + شرُّ المالِ ما لا يُزكّى ولا يُزكّي

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین مالها آنست که زکوة داده نشود

شرُّ المصائبِ الجهلُ + شرُّ النّاسِ من ينصرُ الظَّلومَ ويخذُلُ

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی است که یاری کند ظالم را و رسوا کند

المظلومَ + شرُّ النّاسِ من لا يُبالي أن تراهُ مُسيئاً + شرُّ النّاسِ

مظلوم را + بدترین مردمان کسی است که باک ندارد از آنکه ببینی او را بدکار + بدترین مردمان

من يتّقيهِ النّاسُ + الشرُّ بالشرِّ خليقٌ + شربُ الخمرِ مفتاحُ الشرِّ

کسی است که بپرهیزند از او مردمان + بدی به بدی سزاوار است + نوشیدن شراب کلید بدیست

الشرطُ أملكُ عليكَ أم لكَ + شرطُ الألفةِ تركُ الكلفةِ + شرفُ

پیمان قادرتر است بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گذاشتن تکلف است + بزرگی

ما أبانَ المحسنَ + شرفُ الأكمالِ في تقصيرِ الآمالِ + شرفُ المكانِ

چیزیست که جدا کند نیکوکار را + بزرگی عقلها در کوتاه کردن امید است + بزرگی مکان

بِالْمَكَانِ + شَرَفُ النَّاسِ بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ لَا بِالْمَالِ وَالنَّسَبِ + شَرَفُ الْكَبِيرِ

به صاحب مکانست بزرگی مردمان بعلم و ادبست نه بمال و نسب + بزرگی آفتاب

فِي الصِّغَرِ + شَرَفُ الْغَزَالَةِ بِالْحَمَلِ + شَرَفُ الْعِلْمِ فِي اللهِ وَرَبِّ + الشَّرَفُ

در گرما افتنست بزرگی آفتاب به حملست + بزرگی علم در خداهاست + بزرگی

بِالْهِمَمِ الْعَالِيَةِ لَا بِالرِّمَمِ الْبَالِيَةِ + اَلشَّرُّ كَامِنٌ فِي طَبِيعَةِ كُلِّ وَاحِدٍ

بهمتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاصل ست در طبیعت هر یک

فَإِنْ غَلَبَ صَاحِبُهُ بَطَنَ وَإِنْ غَلَبَ عَلَى صَاحِبِهِ ظَهَرَ + شَرٌّ مَا

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود بدی و اگر غالب شود بدی بر صاحبش ظاهر شود بدی + بدترین چیز

يُجِيئُكَ إِلَى مُخَّةِ عُرْقُوبٍ + شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا يُتَمَنَّى مَعَهُ الْمَوْتُ +

که بیقرار کند ترا بسوی مغز استخوان عرقوب + بدترست از مرگ آنچه آرزو کرده شود با وی مرگ +

اَلشُّعَرَاءُ تَلَامِيذُ الرَّحْمٰنِ + اَلشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ + اَلشَّعِيرُ

شاعران شاگردان خدا اند + شاعران پیروی میکنند آنرا گمراهان + جو

يُؤْكَلُ وَيُذَمُّ + شَغَلَتْ شِعَابِي جَدْوَايَ + اَلشُّغْلُ لِلْقَلْبِ لَيْسَ

خورده میشود و نکوهیده میشود + باز داشت راهها من بخشش مرا + شغل برای دل ست نیست

الشُّغْلُ لِلْبَدَنِ + شَفِيعُ الْمُذْنِبِ إِقْرَارُهُ وَتَوْبَتُهُ اعْتِذَارُهُ +

شغل برای بدن + شفاعت کننده گنهکار اقرار کردن اوست و توبه او عذرخواهی اوست

شَقْشَقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ + اَلشَّفِيقُ عَلَى سُوءِ الظَّنِّ

بانگ شتر بود که بیش قرار گرفت + برادر بر بدگمانی

مُوْلَعٌ + شَيْءٌ مِنَ الْمَعْرِفَةِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِ الْعَمَلِ + شَمِّرْ فِي طَلَبِ

حریص ست + چیزی از شناختن حق بهترست از بسیار عمل + دامن بر چین آماده شو در جستن

الجنّة + شِنْشِنَةٌ أَعْرِفُهَا مِنْ أَخْزَمَ + شَوَى أَخُوكَ حَتَّى

بهشت + این عادتیست که می‌شناسم آنرا از اخزم + بریان کرد برادر تو تا آنکه

إِذَا نَضِجَ رَمَّدَهُ + الشُّهْرَةُ آفَةٌ وَالْخُمُولُ رَاحَةٌ + شَهْرٌ لَا خَيْرَ فِيهِ

چون پخته شد در خاکستر کرد + شهرت آفت است و گمنام شدن آسایش است + ماهی که نیست نیکی

لَا تَعُدَّ أَيَّامَهُ + شَهْرٌ لَيْسَ لَكَ فِيهِ رِزْقٌ لَا تَعُدَّ أَيَّامَهُ + الشَّيْبُ

شمار مکن روزهای آنرا + ماهی که برای تو در آن روزیست شمار مکن روزهای آنرا + پیری

مِنِ اسْتِعْمَالِ الطِّيبِ وَهِجْرَانِ الْحَبِيبِ + الشَّيْبُ تَدْبِيرُ الْمَوْتِ + شَيْبُكَ

از استعمال کردن خوشبوست و جدائی محبوب + پیری تدبیر مرگ ست + پیری تو

نَاعِيكَ + شَيْخٌ يُعَلِّلُ نَفْسَهُ بِالْبَاطِلِ + الشَّيْخُ فِي قَوْمِهِ كَالنَّبِيِّ

خبر مرگ رساننده است ترا + پیریست که مشغول میکند ذات خود را بباطل + شیخ در گروه خود مانند پیغمبرست

فِي أُمَّتِهِ + الشَّيْخُ عَدِيُّ شَيْخٍ آخَرَ + الشَّيْطَانُ لَا يُخَرِّبُ كَرْمَهُ +

در امت خود + شیخ قبیله شیخ دیگرست + شیطان ویران نمی‌کند کرم خود را

شَيْنُ الْعِلْمِ الصَّلَفُ + شَيْئًا مَا يُطْلَبُ السَّوْطُ إِلَى الشَّقْرَاءِ

زشتی علم لاف زدنست + چیزی که طلب کرده می‌شود تازیانه بسوی شقرا

الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ يُذْكَرُ + الشَّيْءُ إِذَا ثَبَتَ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ + الشَّيْءُ إِذَا خَلَا عَنْ مَقْصُودٍ

چیزی بچیزی ذکر کرده می‌شود + چیز وقتیکه ثابت شود ثابت شود با لوازمات خود + چیز وقتیکه خالی شود از مقصود

لَغَا + شَيْئَانِ عَجِيبَانِ هُمَا أَبْرَدُ مِنْ يَخٍّ شَيْخٌ يَتَصَبَّى وَصَبِيٌّ يَتَشَيَّخُ

لغو شود + دو چیز عجیب که آن سرد و سردتر از یخ + [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هر جا که روید هم گل ست + شاخی که بلند شد تبر خورد + شبی گفت که من نیم شکر خورد
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن + شاگرد رفته رفته باستاد می رسد + شاه گر
لطف بیند در اندیشه بنده باید که حد خود داند + شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را + شاهان
کم التفات بحال گدا کنند + شاید که همین بیضه برآرد پر و بال عنقا گردد + شب بسیار سیاه و
بیکاره + شب حامله ایست تا چه زاید پیشم + شب پره گر طاوس همی نماید + شب گربه سمور نماید
زنگی بچه حور مینماید + شب تار هم صبحی دارد + شب پرک پروانهٔ شمع خورشید نشود + شب پره گر وصل
آفتاب نخواهد + رونق بازار آفتاب نکاهد + شتر ارزان ست اگر قلاده در گردن نیست
شتربان در و دانچه خر بنده گشت + شتر در خواب بیند پنبه دانه + شتر صالح به از هر دو طالح +
شتر نیستم که دو جا گردنم بزنی + شتر نی شد و گرچه خواهد شد + شراب مفت را قاضی هم
خورده + شراب زده را شراب دواست + شرط همه وقتی بود لائق کشتی + شرم عثمان مرا ایمان
ست نه برای روزی + شعر فهمی عالم بالا معلوم شد + شعر فهمیدن به از گفتن بود + شکل
درویش صورت سوال ست + شکم درویشان تغار خدا است + شلغم پخته به که نقره خام +
شماتت دشمن به که سرزنش دوست + شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کسی + شمشیر کهن بسته که
من نوکر شاهم + شمشیر مردان خالی نمی باشد + شمع از پشت در روشن نباشد + شمع را هر چند سر
بزنند روشن تر شود + شمله بمقدار علم + شنیده کی بود مانند دیده + شود شود نشود نشود گو مشو
چه خواهد شد + شوق رهبر دل که باشد رهبری در کار نیست + شوخی ان زشت روی نابینا + شیر
قالین گر دو شیر نیستان دگرست + شیشهٔ شکسته را پیوند کردن مشکل ست + شیطان خانه خود خراب نکند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی تیری ڈہرکی کو یا دی آپ لگا دی لڑکی کو + شاکر کو شکر ہو

کوتنگر + شام کی مُرو تکوکب تک روتی + شان کا مارا و وداروتی ہی + شاہین کی اجتھتی
چٹہرین گی + شاہ کا مال بہوتین پڑہی دونا + شاہ کی جورو کی + شاہجہان پور بیقلین
چُہری کہاتی ہیتی نیت بری + شاہد وارہ وار گواہ بابیار + شتر غمزی کرتی ہین شحنہ
لگا پیار تند کو کہہ بیری ہونکے کہڑی بچاری کہیت مین پٹواری کی چوری + شرابیون
سی دوری بہلی + شرع مین شرم کیا + شرم کی ہوبنت بہو کی مری + سنگار
کی وقت کتیا ہگاسی + شکر خوریکو شکر ملتی ہی + شکردیئی مری تو زہر کاہی کو
دیجیی شلیتی مین پنج نکہیی لشکر مین شیخ نکہیی + شمع کا پٹت روبرابری + شہو
پودنا مین بہینسا یہ تماشا کیسا + شور با کہای سو ڈلی دی + شوق داد الہی ہی
شہد لگا کر چاٹو + شہر مین اونٹ بدنام + شیخی اور تین کانی + شیخی خور بیبی
کہا تیر اگہر جلتا ہی کہا بلاسی میرے شیخی تو میری پاس ہی + شیخ کیا جانی صابون کا بہاؤ
شیخ کی پچھو یکو بہی دغا دی ہی + شیخ چلی ناں نہ رہی نکہی نہ رہی بال + شیخ سعدی
شیرازی عاشقوں کی بادشاہ معشوقون کی قاضی + شیر بکری کو ایک
گہاٹ پانی پلا یا ہی + شیر کی برقع مین چہچہری کہاتی ہین + شیرہ نکا منہ
کس نی دہو یا ہی + شیرشاہ کی داڑہی بڑی کہ سلیم شاہ کی + شیطان سی
زیادہ مشہور ہی + شیطان کی کان کاٹی ہین + شیطان کی کان بہری
شین کی شتاکی - خزینہ شانزدہم در مثلہای حرف صاد جملہ مشتمل بر گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

صَاحِبُ الخَیرِ دَاخِلُ الخَیرِ + صَاحِبُ الهَوىٰ شَرِیکُ العَمی

صاحب ، نیکے داخل نیکیست + صاحب خواہش شریک نابینائیست

صَاحِبُ الْحَاجَةِ اَعْمٰی + صَاحِبُ الْغَرَضِ مَجْنُوْنٌ + صَاحِبُ الْاَحْیَا

صاحب حاجت نابیناست + صاحب غرض دیوانه ست + صاحب نیکان

یَامَنُ الْاَشْرَارَ + صَاحِبُ عَصًا فِیْ بَطْنِهٖ + صَادَفَ دَرْءُ السَّیْلِ دَرْءًا

بی خوف میشود از بدان + آواز کرد گنجشکهای شکمش + یافت دربار سیلاب آنرا سیلاب

یَصْدَعُهٗ + صَارَ الْاَمْرُ اِلَی الْوَزَغَةِ + صَارَ اِلٰی مَا مِنْهُ خُلِقَ +

که می شکافد آنرا + گردید کار بسوی آفتاب پرست + گردید بسوی آنچه که از آن پیدا شده شد

صَارَتِ الْقَوْسُ رَکْوَةً + صَارَتِ الْعَصَا کُوْزَةً + صَارَ الزُّجُّ قُدَّامَ

گردید کمان کوزه آب نوشیدنی + گردید عصا کوزه + گردید تیزی آهن نیزه پیش

السِّنَانِ + صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا + اَلصُّبْحُ یَطْلُعُ فِیْ اَثْنَاءِ

نیزه + روزه داشت یکسال باز نوشید پیشاب + صبح طلوع میکند در میان

الظَّلَامِ + اَلصَّبْرُ اِلَی الْمَحْبُوْبِ + اَلصَّبْرُ اَوَّلُهٗ اَمَرُّ مَذَاقَةً وَّلٰکِنَّ

تاریکی + صبر آرنده معشوق ست + صبر اولش تلخ ترست از روی مزه + ولیکن

اٰخِرُهٗ اَحْلٰی مِنَ الْعَسَلِ + اَلصَّبْرُ خَیْرُ مَطِیَّةٍ یَرْکَبُهَا الْاِنْسَانُ + اَلصَّبْرُ

آخر او شیرین ترست از شهد + صبر بهتر سواریست که سوار می شود آنرا انسان + صبر

عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْاُوْلٰی + اَلصَّبْرُ عَلَی الْمُصِیْبَةِ مُصِیْبَةٌ عَلَی الشَّامِتِ + صَبْرُکَ یُوْرِثُ

نزدیک صدمه بهتر ست + صبر بر مصیبت مصیبت ست بر شامت + صبر تو پیدا میکند

الظَّفَرَ + اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ + اَلصَّبْرُ مَطِیَّةُ الظَّفَرِ + اَلصَّبْرُ وَالتَّاَنِّیْ

رستگاری را + صبر کلید کشایش ست + صبر سواری رستگاریست + صبر و درنگ کردن

مِنْ فِعْلِ الْکِرَامِ وَالْعَجَلَةُ مِنْ فِعْلِ اللِّئَامِ + اَلصَّبْرُ یُخْرِجُ الرَّجُلَ

از فعل کریمانست و شتابی از فعل لئیمان + صبر بیرون می آرد مرد را

مِنَ الْبِئْرِ وَتَحْمِلُهُ عَلَى السَّرِيرِ + اَلصَّبِيُّ صَبِيٌّ وَلَوْ كَانَ نَبِيًّا +

از چاه وی نشاند او را بر تخت + کودک کودک است اگرچه باشد پیغمبر +

اَلصُّحْبَةُ مُؤَثِّرَةٌ + صِحَّةُ الْجِسْمِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ + صَحِيفَةُ الْمُتَلَمِّسِ

صحبت تأثیر کننده است + تندرستی بدن از کمی رشک است + نامه متلمس

صَدَقَنِي سِنَّ بَكْرِهِ + صِدْقُ الرَّجُلِ نَجَاتُهُ + اَلصِّدْقُ يُنْجِي ...

آگاه کرد مرا سال ماده شتر را + راستی مرد نجات او است + راستی نجات میدهد از ...

لَا الْوَعِيدُ + اَلصَّدَقَةُ تَرُدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ فِي الْعُمُرِ + صُدُورُ الْأَحْرَارِ

نه وعید + صدقه دفع میکند بلا را و افزون میکند عمر + سینهای آزادگان

قُبُورُ الْأَسْرَارِ + صَدِيقُ الْوَالِدِ عَمُّ الْوَلَدِ + صَرَّحَ الْحَقُّ عَنْ مَحْضِهِ

قبرهای رازها است + دوست پدر عم پسر است + ظاهر شد حق از خالص خود

صَرَّحَتْ بِجِدَّانٍ + صَفَاءُ الْمَوَالِي يُمَهِّدُ الْأَمْوَالَ + صَفْقَةٌ بِنَقْدٍ خَيْرٌ

هویدا شد و در جلدان + صفای مولایان هموار میکند مالها + معامله کردن به نقد بهتر

مِنْ بِدَارَةٍ بِعَاجِلٍ + صَفْوُ الْعَيْشِ فِي الْقَنَاعَةِ + صَلَّهُ عَمِيٌّ ...

از ... به وعده + صفائی زندگانی در قناعت است + ...

لِلْأَرْحَامِ يَكْثُرْ حَشَمُكَ + صَلَاحُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ + صَلَّتْ

خویشاوندان را بیشتر شود حشمت تو + نیکی انسان در نگهداشتن زبانست + ...

عَلَى الْأَسَلِ وَبُلَّتْ عَنِ النَّقْلِ + اَلصُّلْحُ خَيْرٌ + اَلصَّمْتُ حِكَمٌ وَقَلِيلٌ

بر نیزه و شتاب کردی از نقل + صلح بهتر است + خاموشی دانائی است و اندک

فَاعِلُهُ + اَلصَّمْتُ خَيْرُ الْحِكْمَةِ + اَلصَّمْتُ زِينَةُ الْعَالِمِ وَسِتْرٌ

کننده او + خاموشی بهتر دانائی است + خاموشی پیرایه عالم است و پرده

وسیلة الجاهل + الصناعة کنز لا یفنی + الصناعات انما ...

و پردهٔ جاهل + هنر گنجیست که فنا نمی شود + صناعتها چرا این نیست که کامل

بتلاحق الافکار + الصوفی ابن الوقت + الصوفی یاکل سبعین مرة +

بتلاحق شدن فکرها + صوفی پسر وقت است + صوفی بخورد هفتاد بار +

الصید لمن اخذه لا لمن اثاره + الصیف ضیعت اللبن +

شکار برای کسی است که گرفت نه برای کسی که برانگیخت + در تابستان خراب کردی شیر را +

گنجینه دوم مثلهای فارسی

صاحب خبر داخل خبر است + صاحب کرم همیشه مفلس است + صاحب تعزیت آدم
شمارست + صاحب خبر را پس خبر نمی توان دید + صباح خواستم خضری ببینم خرسی
دو چار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخ است و لیکن بر شیرین دارد + صبر نما تا که
بجائی رسی + صحبت نیکان بدانرا سود نیست + صدای دهل از خالی بودن شکم است
صدا از هر دو دست می براید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد ره رشته کشاد و چو بسته شود
دری + صدر هر جا که نشیند صدر است + صد شکر که چغندر نبود + صدقه دادن رد بلاست
صدق پیش آور که اینجا هر چه آرند آن برند + صد کلاغ را یک کلوخ بس است + صد کوزه
بساز و که یکی دسته ندارد + صد کشته چو من به که تو غمگین نفسی + صد گربه و یک موش + صد
موش یک گربه بس است + صفای خانه از آب و جاروب است + صفرای با لیمو نمی شکند
صف مغلوب راه تو بس است + صلای سمرقندی + صلا شد بلا شد + صلاح
کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان تراست صلاح + صلح اول
به از جنگ آخر + صورت گرگ دیدن مبارک است و ندیدن هم مبارک است + صوفی
نشوی صافی تا در نکشی جامی + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صاف

دل بر وفق می بند - صیاد + بازیغال چ بار شیدکی گی زود تیگین بر شیب چون اهن پانجوی

گنجینه سوم در امثال هندیه

صبح کا بھولا شام گھر آوی اوسی بھولا نہیں کہتی ہین + صبح کی نہاری اور ستھرا اپنی گا تین پچھایت صبح کر ہو ہنی اور اسد بیان کی آس صبر وا و خدا کی ہاتھہ ہی + صحبت اچھی بیٹھی کہا ہی ناگر پان + بری صحبت بیٹھہ کی کٹا ہی ناک اور کان + صبح گئی سلامت آئی + صدر جہان کے بدر جہان چھوڑ بہانی جاتین کہاتی + صدقہ دیا رد بلا + صندل کی چھاپی منہہ کو لگی + صورت نہ شکل چولہی سی نکل + صورت چڑیل کے نام پریو کا سا + خزینه هفتدهم در مثلهای حرف ضاد معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

ضاق صدر من ضاق یده + ضاقت الدنیا علی المتباغضین

تنگ شد سینه کسی که تنگ شد دست او + تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان با یکدیگر

ضاقت علیه الارض برحبها + الضجور قد یحلب العلبة

تنگ شد بروی زمین بفراخی خود + بی قرار گاهی مید و شد علبه را +

ضح رویدا عن مطالها - ضدان لا یجتمعان + ضرب

نا ایدناالیدن نرم از ظلمهای او + دو ضد جمع نمی شوند + ظاهر کرد

اخماسا لاسداس + ضرب یضرب و یحزا دبجرا + ضربة السیف

اخماس را برای اسداس زدن بدولت + و تیک کشیدن بجنبه ریه + ضرب شمشیر

عَلَی الرَّاسِ اَهْوَنُ مِنْ مِیْتَةٍ عَلَی الْفِرَاشِ + ضَرْبُ الْحَبِیْبِ زَبِیْبٌ +

بر سر ... سبکتر ست از مردن به بستر + زدن معشوق مویز

ضَرْبُ الْحَبِیْبِ اَوْجَعُ + ضَرْبُ الصِّبْیَانِ کَالْمَاءِ فِی الْبُسْتَانِ + ضَرْبُ

زدن معشوق دردناکتر ست + زدن کودکان مانند آب ست در بستان + زدن

الطَّبْلِ تَحْتَ الْکِسَاءِ + ضَرْبُ الْغُلَامِ اِهَانَةُ الْمَوْلٰی + ضَرَبَ فِی

دهل زیر چادر ست + زدن غلام سبک کردن آقا ست + زد در

جِهَازِهٖ + ضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِیَ خَلْقَهٗ + ضَرْبُ اللِّسَانِ اَوْجَعُ مِنْ

بالان شتر خود کله + زد برای ما مثلی و فراموش کرد پیدایش خود را + زدن زبان بسیار دردناکتر است

طَعْنِ السِّنَانِ + ضَرْبُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ کَالْمَاءِ لِلزَّرْعِ + اَلضَّرِیْرُ اَیْقَظُ

از زدن نیزه + زدن پدر مر پسر را مانند آب ست برای کشت + نابینا بیدارتر

مِنَ الْبَصِیْرِ + ضُعْفُ الْحِیْلَةِ اَنْفَعُ مِنْ اَقْوَی الشِّدَّةِ +

کننده است از بینا + سستی حیله سودمندتر است از بیشترین سختی +

ضِغْثٌ عَلٰی اِبَالَةٍ + ضَلَّ دُرَیْصٌ نَفَقَهٗ + ضَلَّ سَعْیُ

دسته گیاه بر دسته کلان هیزم ست + گم کرد بچه موش سوراخ خود را + گم شد کوشش

مَنْ رَجَی غَیْرَ اللهِ + ضَلَّ مَنْ ذَکَرَ الْاَسْرَارَ + ضَمِنَ اللهُ رِزْقَ

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسی که ذکر کرد رازها را + ضامن شد خدا روزی

کُلِّ اَحَدٍ + ضَمِیْرُ الْاَحْرَارِ مَحَلُّ الْاَنْوَارِ + ضَمِیْرُ الْعَارِفِ لَا یَعْلَمُ

هر یک را + دل بزرگان جای نورهاست + نهان عارف نمیداند

اَحَدٌ اِلَّا هُوَ + ضِیَاءُ الْقَلْبِ مِنْ اَکْلِ الْحَلَالِ + ضَیَّعَ مَا نَالَ اَبُوْهَا

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال ست + ضائع کرد آنچه یافت پدرش

ترجّي + اَضَلَّتَ مِنْ غِشٍّ ثَمَانِينَا - ضِيقُ الْبَخِيلِ مِنَ

امید رحمتش تباه کردی بسبب گینهٔ ثنت را + مهمان بخیل را خوفست

مِنَ التُّخَمِ + ضِيقُ الْيَدِ اَشَدُّ مِنْ ضِيقِ الْقَلْبِ +

از تخمه را + تنگی دست سخت ترست از تنگی دل +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ضابطه یاری در سرو دندان نیست کیسه + ضرب المثل در کار نیست ضرب ابلیست ضرب [illegible]

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ضامن نه جی گره کا دیجی ضامنی پوونی کی کیا + ضرور کو گدہی کو بہی سالا کرتی ہین + خزینهٔ نوزدهم در مثلهای حرف طای مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

طَابَ وَقْتُ مَنْ وَثِقَ بِاللّٰهِ + طَارَتْ بِهِمُ الْعَنْقَاءُ + طَارَتْ

خوش شد وقت کسی که اعتماد کرد بر خدا + پرانید ایشان را عنقا + پرید

عَصَافِيرُ رَاسِهِ + طَارَ فِيْهِ + طَاعَةُ الْوُلَاةِ بَقَاءُ الْعِزِّ +

گنجشکهای سر او + پرید پس باز آمد + فرمان برداری حاکمان باقی ماندن عزتست

طَاعَةُ النِّسَاءِ نَدَامَةٌ + طَاعَةُ الْعَدُوِّ هَلَاكٌ + طَالَ عُمُرُهُ

فرمان برداری زنان شرمندگیست + فرمان برداری دشمن هلاکتست + دراز شد عمر او

طَالَ رَجَاؤُهُ + طَالَ عُمُرُ مَنْ قَصُرَ كَدُّهُ + الطَّامِعُ فِي

آنکه دراز شد امید او + دراز شد عمر کسی که کوتاه شد مشقت او + طمع کننده در

وِفَاقُ الْمَلِكِ + طَائِرُ كُلِّ اِنْسَانٍ فِيْ عُنُقِهِ + اَلطِّبُّ لِلْمُلُوْكِ

بندشاه است + پرنده هر انسان در گردن اوست + طب برای پادشاهان

لَا لِلْمَفَالِيْسِ + طَبِيْبٌ يُدَاوِيْ وَهُوَ عَلِيْلٌ + طِرْ مَعَ الْاَسْكَا

نه برای مفلس + طبیب علاج میکند وحال آنکه او بیمارست + بپر با شکلها +

طَرِيْقُ الْعَقْلِ وَاحِدٌ + طَعْنُ اللِّسَانِ اَشَدُّ مِنْ طَعْنِ السِّنَانِ

راه عقل یک است + زدن زبان سخت تر است از زدن نیزه +

طَعَنَ فِيْ حَوْصِ اَمْرٍ + اَلطَّعْنُ يَظَّارَهُ + طَلَبُ الْاَدَبِ خَيْرٌ مِنْ طَلَبِ

دریدن ورد و رفتن چیزیست + طعنه مهربان میکند او را + جستن ادب بهترست از جستن

الذَّهَبِ + طَلَبُ الْعَيْرِ قَرْنَيْنِ تَضْيِيْعُ الْاُذُنَيْنِ + طَلَبُ الْكُلِّ

زر + جستن گورخر دو شاخ را خراب کردن هر دو گوش است جستن همه

فَوْتُ الْكُلِّ + طَلَعَتِ الشَّمْسُ فِيْ خُرْشَاءَ طَمِعَ فِي الرِّيْحِ

درگذشتن همه است + طلوع کرد آفتاب در عبا ...

حَتّٰى فَاتَهُ رَأْسُ الْمَالِ + اَلطَّمَعُ الْكَاذِبُ يَدُقُّ الرَّقَبَةَ +

تا آنکه فوت شد او را اصل مال + طمع دروغ میکوبد گردن را +

اَلطَّمَعُ مَرَضٌ وَالسُّؤَالُ نَزْعٌ وَالْحِرْمَانُ مَوْتٌ + طَمِعَ مَنْ

طمع بیماری است وسوال نزع است وبی نصیبی مرگ است + طمع کرد کسیکه

لَا يَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ + طُوْبٰى لِمَنْ رُزِقَ بِالْعَافِيَةِ + طُوْبٰى

دفع نمیکند از ذات خود + خوشی برای کسی که روزی داده شود به عافیت + خوشی

لِمَنْ اَهْدَاَ لَهُ + طُوْلُ الْعَهْدِ يُنْسِيْ + طُوْلُ النَّبَاِ مَسْلَاةٌ

برای کسی که ... + درازی زمانه فراموش میکند + درازی خبر ...

طوبیٰ للصافی + طول المقال یمل و طول الکلام یذل + طوبیٰ

برای صفائی صحبت درازی سخن ملالت می آرد و درازی کلام خوار میکند سپاسیست

الطباب للطیبین - الطیر بالطیر یقع - طین الجدار الطاهر علی بلاله

بر تری گیاه + زنان پاکیزه برای مردان پاکیزه اند + پرنده به پرنده میگیرد + گل دیوار پاک

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان ندارد خانه ام پنهان مگر + طاقت دیدن ندارد روی پنهان میکند + طامع همیشه ذلیل است + طبل پنهان چه زنم گفت من از بام افتاد + طبیب مهربان از دیده بیمار می افتد + طفلی دو دامان مادر خوش بهشتی بوده است + طفل مکتب نمیرود ولی بردنش + طفل دامن گیر من آخر گریبان گیر شد + طفیل کبیر و کرم هم آب می یابد + طمع آرد بر مردان روی زردی + طمع را سر بیرا گر دانی + طمع را سه حرف است هر سه تهی + طوق لعنت بگردنش افتاد + طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + طینت بمعنی سفالینه ...

گنجینه سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا ہی شر و ر جگمین خوار جتسی دو + طبیلی کی بلا بندر کی سر + طوفان شیطان الله نگهبان + طوطی کی سی آنکھین پھیر لینا + طوطی و ٹرکنی + خزینه ۱ نزدهم در مثلهای حرف ظای معجمه مشتمل بر گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

ظاهر العتاب خیر من باطن الحقد + الظاهر عنوان الباطن ظرف

ظاهر خشم بهتر است از باطن کینه + ظاهر سرنامهٔ باطن است

فی جنبه غدد ظرف بخل عن مثل + الظفر لمن احتج لا لمن

در گریبانش غدد است + ناخن تو مانده می‌شود از مانند + رستگاری مر کسی راست که حجت آرد نه کسی

ظل الاعوج اعوج + ظل السلطان ظل الله + ظل الکریم فسیح

سایهٔ کج کج است + سایهٔ پادشاه سایهٔ خداست + سایهٔ جوانمرد وسیع

ظلامة الظلوم لا تضیع + ظلّ لنا لغنم عندنا + ظل سیال ریح حرور

دادخواهی ستمگار ضائع نمی‌شود + [illegible] + سایهٔ بسیار رود و باد گرم

ظل عمر الظالم قصیر ظلم الظالم یقوده الی الهلکة + ظلم الملوک اولی من

سایهٔ عمر ظالم کوتاه است + ستم ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهتر است از

دلال [illegible] ظلم ظلمات یوم القیامة + الظلم مرتعه وخیم ظما

ناز [illegible] + ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستم چراگاه او ناموافق است

قادح خیر من ری فاضح + ظما المال اشد من ظما الماء ظن

دشوار بهتر است از سیرابی رسوا کننده + تشنگی مال سخت‌تر است از تشنگی آب

العقلاء بمنزلة الیقین ظن العقلاء کهانة ظن العاقل اصح من یقین الجاهل

عاقلان بمرتبهٔ یقین است + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان زیرک صحیح‌تر است از یقین جاهل

ظن المؤمن لا یخطی + ظنوا بالمؤمنین خیرا ظهر دوم خیر من [illegible]

گمان مومنان خطا نمیکند + گمان کنید بمومنان نیکی را + [illegible] دوم بهتر است از [illegible]

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ظالم [illegible]

ظالم بگرید بمکافات + ظالم پای دیوار خود را می کند + ظاهر از شیخ و باطن از شیطان + ظاهر عنوان باطن ست + ظرافت آتش افروز بیدادست + ظرفیکه سنگ لیسد قابل اشتغال + ظریف همیشه سرگردان ست + ظلم ظالم باعث ویرانی ملک ست + ظلم بسویت عدل ست

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ظالم کی رسی دراز + ظالم کا زور سر پر + ظالم کا پیشا ہی نرالا ہی + ظاہر رحمان کا باطن شیطان کا

خزینهٔ بستم در مثلهای حرف عین مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

عَادَاتُ السَّادَاتِ سَادَاتُ الْعَادَاتِ + عَادَتْ لِعِتْرِهَا لَمِيسُ

عادتهای سرداران سردارهای عادتهاست + بازگردید بسوی اصل خود لمیس

اَلْعَادَةُ طَبِيعَةٌ خَامِسَةٌ + عَارَتْ عَلَى الضَّرْطِ وَقَبِلَتْ بَوْلَهَا + الْعَاشِيَةُ

عادت طبیعت پنجم ست + ننگ کرد بر گوز زدن و قبول کرد بول خود را + زن عاشیه

تُهَيِّجُ الْآبِيَةَ + عَاطٍ بِغَيْرِ أَنْوَاطٍ + عَاقِبَةُ الصَّبْرِ إِلَى السَّلَامَةِ وَ

بر انگیخته میکند زنان بی رغبت را + برگزیده بدون تعلق شده اند + انجام صبر بسوی سلامت ست

عَاقِبَةُ الْعَجَلَةِ إِلَى النَّدَامَةِ + عَاقِبَةُ الصَّبْرِ مَحْمُودٌ

انجام شتاب بسوی شرمندگی ست + انجام صبر ستوده شده ست

عَاقِبَةُ الظَّالِمِ وَخِيمَةٌ + الْعَاقِلُ يَكْفِيهِ الْإِشَارَةُ + الْعَالِمُ بَيْنَ الْجُهَّالِ

انجام ستمگار بد ست + دانا کفایت میکند او را اشاره + عالم میان جاهلان

كَالْمُشْتَرِي بَيْنَ الْحَشِّ + الْعَالِمُ بِلَا عَمَلٍ كَالْحِمَارِ فِي الطَّاحُونَةِ + الْعَارِ

مانند مشتریست میان ستارهای بیابان + عالم بدون عمل مانند خر است در آسیا + ننگ

بلا علم کالعالم بلا عمل کالقوس بلا وتر + العام لا ینفع بارتفاع الخاص

بدون علم [illegible] عالم بدون عمل مانند کمانست بدون زه + عام بر نفع نمی شود بمرتفع شدن خاص

عبده خلی فی یدیه + العبد وما فی یده لمولاه + العبد اصبر جمالا

بنده او خالی کرده شده در هر دو دست او + بنده و آنچه در دست اوست برای مالک است + بنده صابرتر از شتر

واخبر اصبر [illegible] + العبد عبد علی نسله + العبد یدبر والله یقدر + العبد

[illegible] بنده بنده است با اولاد خود + بنده تدبیر میکند و خدا تقدیر میکند + بنده

[illegible] بالعصا [illegible] یعیب العاب قبل العقاب عتب ولا بعد عتب

کوفته میشود بچوب [illegible] + لنگیست و نیست [illegible]

الرجل زل القدم وعثرة اللسان تزیل النعم + عثیثة تقرم جلدا املس

پامی لغزاند قدم را ولغزش زبان دور میکند نعمتها را + کرمکی ضعیف خوردن میخواهد پوست [illegible]

العجز عن الدرك ادراك + العجلة تورث الندامة + العجلة اخت

عاجز شدن [illegible] شتابی [illegible] شرمندگی [illegible] شتابی [illegible]

الندامة + العجلة اخرها الندامة + العجب فی العجب به ما شئت + العجل

شرمندگیست شتابی آخرش شرمندگیست [illegible] + شتابی

مخطی ان [illegible] والمثبت مصیب وان هلک + العداوة فی الاقارب

خطاکننده است اگرچه [illegible] + دشمنی در نزدیکان

کالسم فی العقارب + عدة القارض [illegible] عدة المؤمن کاخذ الکف +

مانند زهر است در کژدمها + [illegible] وعده کردن مومن مانند گرفتن [illegible]

العدة لیوم الشدة + عدل الساعة خیر من عبادة الثقلین + علام [illegible]

[illegible] + از عبادت [illegible] +

عَلَی الْمُصِیبَةِ مُصِیبَةٌ فَوْقَ جَمِیعِ الْمَصَائِبِ + عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَیْرٌ مِنْ صَدِیقِ

بر مصیبت مصیبت ست بالای همه مصیبتها + دشمن دانا بهترست از یار

جَاهِلِ الْعُذْرُ عِنْدَ کِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ + عَرَضٌ سَابِقٌ + عَرْ

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول ست + عرض سابق ست + پیش کرده

عَلَیْهِ سَوْءَ مَقَالَتِهِ + الْعِرْقُ نَزَّاعٌ + عِزُّ الْمُلُوکِ فِی کَثْرَةِ الْمَمَالِکِ + — مع الزاء

بر روی بهای عالم را + رگ سخت کشنده است + عزت پادشاهان در کثرت مملکتهاست +

الْعِزَّةُ فِی الْقَنَاعَةِ + عَزَّ مَنْ قَنِعَ + عُسْرُ الْأُمُورِ مُقَدِّمَةُ الْیُسْرِ + عَسَی — مع السین

عزت در قناعت ست + عزیز شد هر که قناعت کرد + دشوار شدن کارها مقدمهٔ آسانی ست + نزدیک ست

أَنْ تَکْرَهُوا شَیْئًا وَهُوَ خَیْرٌ لَکُمْ وَعَسَی أَنْ تُحِبُّوا شَیْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَکُمْ + عَسَی

آنکه مکروه دارید چیزی را و حال آنکه او بهترست مر شما را + و نزدیک ست که دوست دارید چیزی را

الْغُوَیْرُ أَبْؤُسًا + الْعُشَّاقُ لَا یُؤَاخَذُونَ بِمَا صَدَرَ مِنْهُمْ + عِشْ رَجَبًا — مع الشین

غویر بلا شد + عاشقان مؤاخذه کرده نمی شوند با نچه صادر شود از ایشان + زندگی کن

تَرَ عَجَبًا + عِشْ قَنُوعًا تَکُنْ مَلِکًا + الْعِشْقُ تَرْکُ السَّلَامَةِ فِی اخْتِیَارِ

ببینی عجب را + زندگی کن بقناعت شوی پادشاه + عشق گذاشتن سلامتی ست در اختیار کردن

الْمَلَامَةِ + عَشِّ وَلَا تَغْتَرَّ + الْعَصَا مِنَ الْعُصَیَّةِ + الْعُصْفُورُ فِی الْکَفِّ — مع الصاد

ملامت + طعام شبانگاهی بخوران و غافل مشو + عصا از عصیه ست + گنجشک در کف

وَالطِّفْلُ فِی الطَّرَبِ + الْعَفْوُ أَحْسَنُ الْأَعْمَالِ + الْعَفْوُ زَکَوةُ — مع الفاء

و کودک در خوشی ست + درگذشتن خوبی عملهاست + درگذشتن زکوة

الظَّفَرِ + الْعَفْوُ عِنْدَ کِرَامِ النَّاسِ مَأْمُولٌ + الْعَفْوُ عِنْدَ الْاِقْتِدَارِ مِنْ

ظفر است + درگذشتن نزدیک مردمان بزرگ امید داشته شده است + درگذشتن نزدیک قادر شدن از

علو الاقدار + العفو عن الظالم جور على المظلوم + عفو الملوك إبقاء الملك +

بلندی قدرهاست در گذشتن از ظالم ستم است بر مظلوم + در گذشتن پادشاهان باقی داشتن سلطنت است

العقر والآخر + العقلاء يعرفون الرجال بالحق والجهلاء يعرفون

عقر دیگر + عاقلان می‌شناسند مردان را به حق و جاهلان می‌شناسند

الحق بالرجال + عقل بلا ادب كشجاع بلا سلاح + العقل عقال

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیر است بدون سلاح جنگ + عقل رسن

الإنسان + العقل نصف الكرامات + العقل والإلهام لا يفترقان

انسانست + عقل نیمه کرامتهاست + عقل و الهام جدا نمی‌شوند +

العقل مخ الرؤس والعظام + العقل وزير ناصح والعشق وكيل فاضح

عقل مغز سرها و استخوانهاست + عقل وزیریست نصیحت کننده و عشق وکیلیست رسوا کننده

عقوبة الظالم سرعة العقاب + العقوق ثكل من لم يثكل + عقيب كل

عذاب ستمگار شتابی عقوبت + عقوق بی فرزندی کسی ست که بی فرزند نشده پس هر

يوم ليل + عكت على الغزل بأخرة فلم تدع بنجد قردة + علقت

روز شب است + حمله کرد زن بر رشتن در انجام پس نگذاشت در نجد پارهٔ از پشم + بند گردید

معالقها وصر الجندب + علل الافهام اشد من علل الاجسام +

در پاهای او و آواز کرد جندب + بیماریهای فهمها سخت‌تر است از بیماریها بدنها

العلماء ورثة الانبياء + العلم افضل النسب واشرف اللقب + العلم يبحث

عالمان وارثان پیغمبران هستند علم بزرگتر نسبت و بزرگتر لقب است + علم از بحث

للعقل لا يبحث للنقل + العلم حلية الفقيه والجهل حلية السفيه +

کردن معقول است از بحث کردن منقول + علم زیور داناست و جهل زیور نادانست +

العلم حجاب اکبر + العلم زین والجهل شین + العلم صید والکتابة

علم پرده بزرگیست + علم زینت ست وجهل عیب ست + علم شکاریست ونوشتن

قید + علم لا ینفع کدواء لا ینجع + علو الخیالات لیس من سمو المقام

قیدست + علمی که نفع نکند مانند دواست که گوارا نشود + بلندی خیالها نیست از بلندی مقام

علو الهمة من الایمان + علی الاکثر حکم الکل + علی اهلها تجنی براقش

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر ست حکم همه + بر اهل خود جنایت میکند براقش

علی الخبیر سقطت + علی الناس کرباسة + علی انا کرباسة علی قدر

بر مرد بسیار دانا بر افتادی + بر مردمانست کرباسه + بر منست من کرباسه ام + بر اندازه

یکون الشوق + علیک بالحفظ دون الجمع من الکتب + علی هذا دار

عیار شد شوق + لازم کن بر خود حفظ را نه جمع کردن کتابها + بر همین گردید

القمقم + علی کما تجتمع قزاع الخریف العم عم + عنایة القاضی خیر من

قمقم + علی بر من + چنانکه جمع می شود پاره های ابر خریف + اعم اند و دو شاهد + عنایت قاضی بهتر است

شاهدی عدل + عند الجدال یظهر فضل الرجال + عند الامتحان

از دو گواه عادل + نزدیک جنگ آشکارا میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

یکرم المرء او یهان + عند جهینة الخبر الیقین + عند البرهان تعرف

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه ست خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السوابق + عند الشدائد یذهب الاخفاء + عند الصباح یحمد القوم

معاملها + نزدیک شدتها میرود پنهان کردن + نزدیک صبح ستایش میکند قوم

السری + عند الضرورات تباح المحظورات + عند النطاح یغلب الکبش

شب روی را + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود

الاَجم + عِندَ النّازِلَةِ تَعرِفُ اَخاكَ + عَنزٌ وَتَيسٌ وَعلاّ + عُنوانُ صَحيفة

قلعه را + نزدیک مصیبت می‌شناسی برادر خود را + ماده آهوست نر آهو و نر آهوست و ماده آهو + سرنامهٔ کتاب

المؤمنِ حُسنُ الخُلقِ + العوقُ بعدَ النّوقِ + العَودُ اَحمَدُ + عَودٌ

مسلمان خوبی خلق ست + ماده‌ها بر نخاله بعد شتر ماده‌گان + باز گردیدن خوبتر ست + چوبیست

يُقلَمُ اَسنانُه + عودٌ يُقلَحُ + عودٌ يُعلَمُ العَجي + العِيانُ لايَحتاجُ

که پاک میکند زردی دندانش را + چوبیست که پاک میکند زردی دندانها را + چوبیست که می‌آموزاند عجز را + نگریستن بچشم محتاج نمیشود

اِلَى البَيانِ + عَيبُ الكَلامِ تَطويلُه + عُجَرُه و بُجَرُه + العَيرُ يَضرِطُ والمِكواة

ببیان کردن + عیب کلام درازکردن اوست + عیب نهان و آشکار او + خر گوز میزند و آهن داغ

فِي النّارِ + العَينُ حَقٌّ + عَينُ السَّماءِ بالبِرِّ والعَطاءِ + عَينُ الهِرَّةِ قَصرٌ

در آتش است + چشم زخم ثابت است + چشم آسمان نکوئی نکوکاری است و بخشش + چشم گربه به بدن

الفارَةِ + عَينُه فِرارُه + العِدَّةُ تَشفِي الحَربَ + عَينِي جَعارِ + عَيرٌ بالاِسنافِ

موش است + چشم او فرار اوست + سامان جنگ شفا میدهد جنگ را + دروغ گفتنی + خر به سبب

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

عارف بخود عیار نیست + عارف که برنجد تنک آبست هنوز + عاشقی راز رسیاند
نه لاف + عاشقم لیکن تا کنار بام + عاشقم لیکن تا زمستونی دارم + عاشقی بس مشکل
عاشق مهربان تر از پدر است + عاشق کور میباشد + عاقبت میمون لولی راگذر بر چیست
عاقبت گرگ زاده گرگ شود + گرچه با آدمی بزرگ شود + عاقلان خود میدانند + عاقلان
پیروی نقطه نکنند + یا نخوانند یا غلط نکنند + عاقل دوباره فریب نخورد + عالمی را بهم
جو نخرم + **عبارت** از نظر بی‌نظیر شود + عبد العظیم حاشنی دگر دارد + **عجب**
که ترا یاد دوستداران شد + **عدو** شود سبب رزق گر خدا خواهد + **عذر** بدتر از گناه

عذر تقصیرات ما چند انکه تقصیرات ما + عروس که بن رسید شب کوتاه شد + عروس که دوری
عدو بس غربیل پنهان کند بخشش ما حاجت نیست + عزیز هر کس بود ست آنکس ست + عزیز
جابست این نه جنگ ست + عشق ست و از او ست + عشق ست و هزار بدگمانی + عشق
بازی را از مجنون یاد می باید گرفت + عشق و مشک پنهان نمی ماند + عشق آمدنی بود نه
آموختنی + عشق آتشی ست که پیر و جوان را خبر کند + عصای پیر بجای پسر + عصمت بی بی
از بیچادری + عطای شما بلقای شما بخشیدم + عطاردی باید که تاب نزدیکی
آفتاب آرد + عقل چون آید بگو گوید که آن کن + عقل مرد به چیزی دیگرست + علاج
واقعه قبل از وقوع باید کرد + علت پیر دو عادت نرود + علم نجوم قیافه روزگار ست +
علم شی به از جهل شی + علم در سینه باید نه در سفینه + علم غیب خاصه خداست + علم مرغ جسته
علم و ادب بهر که از ... عمر کوتاه + عمر بهر ... عمر دراز برای تجربه بست +
عنقا را نیچو اید که بدام گیرد + عوان عود سوزد و گنده دوزخ شود + عود و پیرکین
دراتش رود خاکستر ست + عوض نیکی بدیست + عیان را چه بیان + عیب خود را کسی نمی بیند +
عیسی بدین خود موسی بدین خود + عیش را در جهان خزان داده +

گنجینه سوم در امثال هندیه

عاشقی اور خالاجی کا گھر + عاشقی خالاجی کا گھر نہیں + عاشقی اگر بھی
تو کیا کہاس کھوی + عاشق کی آبرو بھی گالی اور مار کھانا + عاشق اندھا ہوتا ہی +
عالی ہمت مفلس + عالم گیر پانی چولہی آگ نہ گھڑی پانی + عراقی چڑھ ورنہ چلا
گدھی کی کان آمیٹھی + عطائی نان خدائی + عقل بڑی کہ ... + عقل
کہ بھینس + عقل چیزی ست که پیش مردان بیاید + عقل کی طوطی اور ... + عقل کے

دشمن کی لات دھوتی دہالی چاہی عادت کیونکر جای + عیب بھی کرنیکو ہنر چاہیے +
عید کی پیچھے چاند مبارک + عید کے چاند ہو گئے ہیں + عید کے پیچھے ٹھر +

خزینه بست و یکم در مثلهای حرف غین معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

غاب شهر بن حاء بکلیتین + غاب حظ من غاب

ناپدید شد دو ماه باز آورد دو کرده را + ناپدید شد بهره کسی که ناپدید

نفسه + غالها من غال الناقة + الغائب حجته معه + غبار

ہوش + ہلاک کرد آنرا کسی که ہلاک کرد مادہ شتر را + غائب دلیلش با ویست + گرد

العمل خیر من عبیر العطل + غثك خیر من سمین غیرك +

عمل بهترست از عبیر خالی از عمل + لاغری تو بهترست از فربه شدن جز تو +

غدر بك من دلك علی الاساءة + غدوها شهر ورواحها

بے وفائی کرد بتو کسی که رہنمونی کرد ترا بر بدی کردن + بامداد او یک ماہست شبانگاہ او

شهر + الغراب اعرف بالتمر + الغربان سواد وجه البستان

یک ماہست + زاغ شناسا ترست به خرما + زاغها سیاہی روی باغ

الغربة کربة والفرقة کلها حرقة الغرة تجلب الدرة + غرثان

سفر ہمہ آن اندوہ ست و جدائی ہمہ آن سوزش ست + ناآزمودگی میکشد دُرّ را +

فاربکولہ + الغریب اعمی + الغریب من لیس له الحبیب + الغریق

مسافر نابیناست + غریب کسی ست که نیست مر او را معشوق + غریق

یتشبث بکل حشیش + غزارة الجواد عزازة الجود + غش

چنگ میزند بہر گیاہ + بسیاری جوانمرد گرامی شدن جوانمردی ست + کینه

القُلُوبُ تَظهَرُ فِی فَلَتَاتِ الأَلسُنِ وَ صَفَحَاتِ الوُجُوهِ + غَشَّكَ مَن اَسخَطَكَ

دلها پیدا میشود در لغزشهای زبانها و کرانه های رویها + پند خالص نمود ترا کسیکه خشم [illegible]

بِالبَاطِلِ + غَشَّكَ مَن اَرضَاكَ بِالبَاطِلِ + غَضَاضَةُ الوَردِ مِن

به ناحق + پند خالص نداد ترا کسیکه راضی کرد ترا به ناحق + تازگی رنگهای گل از

مع الضاد

دِمَاءِ الخُدُودِ + غَضَبُ البَخِیلِ عَلَی اللَّحمِ + غَضَبُ العُشَّاقِ کَمَطَرِ الرَّبِیعِ +

خونهای رخسار است + خشم گرفتن بخیل بر گوشت + خشم گرفتن عاشقان مانند باران بهار

غَضَبُكَ عَنِ الحَقِّ مَقبَحَةٌ + غُلَامٌ عَاقِلٌ خَیرٌ مِن شَیخٍ جَاهِلٍ + غَلَبَ

خشم گرفتن تو از حق زشت گردیدن است + کودک دانا بهتر است از پیر نادان + غالب شد

مع اللام

الحَزمَ القَدَرُ + غَلَطُ العَامِّ فَصِیحٌ + غَلَّ یَدًا مُطلِقُهَا وَاستَرَقَّ

هشیاری تقدیر را + غلطی بیشتر مردمان فصیح است + محکم کرد دست [illegible] بگشاید و بنده کرد

رَقَبَةً مُعتِقُهَا + الغِنَاءُ غِنَی النَّفسِ + الغِنَاءُ غِذَاءُ الرُّوحِ کَمَا اَنَّ

برده را آزاد کننده او + بی نیازی توانگری نفس است + سرود غذای روح است چنانکه

مع النون

الطَّعَامَ غِذَاءُ النَّفسِ + غِنَی المَرءِ فِی الغُربَةِ وَطَنٌ + غَنِیمَةُ المَرءِ وِجدَانُ

طعام غذای نفس است + توانگری مرد در سفر وطن است + غنیمت مرد یافتن

مع الیاء

الحِکمَةِ + الغَیبُ عِندَ اللهِ + الغِیبَةُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا + الغَیثُ یُصلِحُ مَا

دانش است + غیب نزدیک خداست + غیبت سخت تر از زنا است + باران نیکو میکند [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

غربت دیده مهربان باشد + غرق شده [illegible] الغریق [illegible] + غریب کور باشد

غریب نیستم بیارم + غضب مرد نمک اوست + غلام همت آنم

غین با راء

که دل کسی نه بهمه + غلام جمال نازد و آقا بهبود + غلگه ارزان شود مسال سپید شود +
غم فردا امروز نباید خورد + غم نداری بخر بز + غنچه از ترش روی ولنگ است + غنی
هر چند کریم باشد سفره بر سر راه نمی اندازد + غواص در دریا چیزی دیده است
که بغورش غوطه میزند + غوره مویز شود مویز غوره نمیشود + غول بیابان

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

غرض باولی هی + غریب کو کوڑی اشرفی هی + غریب کی جورو سب کی
بهابهی + غریب کی جورو همیشه خانم نانون + غریبون نی روزی رکهی ون
بڑی آی + غصه بهت زور تهوڑا مار کهانی کی نشانی + خزینه
بست و دوم در مثلهای حرف فا مشتمل بر ۳ گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

قَدْ فَازَ مَنْ سَلِمَ عَنْ شَرِّ نَفْسِهِ + فَاضِحٌ لِي أَقْدَحْ لَكَ + فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي
نجات یافت کسی که رهائی یافت از بدی ذات خود + پس روشن کن برای من تا چیز خوردنی بگیرم برای تو + پس عبرت گیرید ای
الْأَلْبَابِ + الْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ + فَتًى وَلَا كَمَالِكٍ فَخْرُ الْمَرْءِ
صاحبان عقول + فتنه سخت تر است از کشتن + جوانست و نیست مانند مالک + فخر کردن مرد
بِفَضْلِهِ أَوْلَى مِنْ فَخْرِهِ بِأَصْلِهِ + فَدَبِّرْهُ تَدْبِيرَ مَنْ طَبَّ لِمَنْ
به بزرگی خود بهتر است از فخر کردن به اصل خود + پس تدبیر کن او را مانند تدبیر کسی که علاج کرد برای
حَبَّ + فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ + فُوهُ
کسی که دوست داشت + پس پند ده جز این نیست که تو پند دهنده هستی نیستی بر ایشان برگماشته + پس بد آنرا

جَزَاهُ اللّٰهُ خَيْرًا + اَلْفِرَاقُ بَعْدَ الْوِصَالِ اَشَدُّ مِنَ الْمَمَاتِ + فَرْشُتُهُ لَهُ

پاداش دهد او را خدا نیکی را + جدائی پس از وصال سخت تر است از مرگ + گستردم او را برای وی

وَخَلَّى اَمْرِي + اَلْفُرَصُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ + فَرْعُ الشَّيْءِ يُخْبِرُ عَنْ اَصْلِهِ

وگذاشت او کار مرا + فرصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل خود

فُرِّقَ بَيْنَ مَعَدٍّ تَحَابٌّ + اَلْفَرْقُ بَيْنَ النُّطْقِ وَالسُّكُوتِ كَالضِّفْدَعِ

جدائی کن میان معد باهم دوست گردند + فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

وَالْحُوتِ + فُرْقَةُ الْاِخْوَانِ مُحْرِقَةُ الْجَنَانِ + فَرَّ مِنَ الْمَطَرِ وَوَقَفَ

و ماهی است + جدائی برادران سوزاننده دل است + گریخت از باران و بایستاد

تَحْتَ الْمِيزَابِ + فَرَّ مِنَ الْمَوْتِ وَفِيهِ وَقَعَ + فَمَا بَيْنَنَا الظَّرِبَانُ

زیر پرناله + گریخت از مرگ و در آن بیفتاد + گوزگرد میان ما ظربان

فَسَدَتْ نِعْمَةُ مَنْ كَفَرَهَا + اَلْفَضْلُ اَكْمَلُ مَالٍ وَاَجْمَلُ جَمَالٍ +

تباه شد نعمت کسی که ناسپاسی کرد آنرا + بزرگی کاملتر است از مال و خوبتر است از جمال

فِطْنَةُ الْمَرْءِ تَدُلُّ عَلَى اَصْلِهِ + فِعْلُ الْحَكِيمِ لَا يَخْلُو عَنِ الْحِكْمَةِ

زیرکی مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمیشود از دانش

فِعْلُ الْمُلُوكِ مُلُوكُ الْاَفْعَالِ + فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ + فَقْدُ

کار پادشاهان پادشاهان کارهاست + پس گریختم از شما هرگاه ترسیدم از شما + گم کردن

الْاِخْوَانِ غُرْبَةٌ + اَلْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ + اَلْفَقْرُ كَنْزٌ

برادران غربت است + درویشی سیاهی رو است در هر دو جهان + درویشی گنج است

مِنْ كُنُوزِ اللّٰهِ + اَلْفَقْرُ مَعَ الْقَنَاعَةِ اَحْسَنُ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْحِرْصِ

از گنجهای خدا + درویشی با قناعت خوبتر است از توانگری با حرص

مع البین | مع الضد | مع الطاء والعین | مع الفاء والقاف

اَلفُقَرَاءُ كَنَفسٍ وَاحِدَةٍ + اَلفَقِيرُ لَا يَحتَاجُ + فَكَاكُ المَرءِ فِي
همه درویشان مانند یک جان هستند + درویش محتاج نمی شود + رهائی مرد در
الصِّدقِ + فُلَانٌ اَجوَعُ مِن كَلبَةِ حَومَلَ + فُلَانٌ فَاتِكٌ
راستی ست + فلان گرسنه ترست از مادهٔ سگ حومل + فلان نهایت بیحق
تَاِئكٌ + فُلَانٌ قَد نَصَبَ شَبَكَةً + فُلَانٌ كَالكَعبَةِ يُزَارُ وَلَا يَزُورُ
نهایت احمق ست + فلان البته بپا کرد دام را + فلان مانند کعبه ست که زیارت کرده میشود و زیارت نمیکند
فُلَانٌ هَالِكٌ فِي الهَوَالِكِ + فُلَانٌ يَاكُلُ لَيلًا مِن اَيرِ الغِلمَانِ
فلان هلاک شونده ست در بلاکشها + فلان میخورد وقت شب از ذکرهای غلامان
تَهَادِ البَغضَةِ الاِخوَانِ + فُلَانٌ يَنتَجِبُ غَيرَ عِضَاهِهِ + فَلَتَ فُلَانٌ
دور ده دوری ست محبت برادران + فلان برگزیده میکند جز درخت خار خود را + رهائی یافت فلان
بِجَرِيعَةِ الذَّقَنِ + فَلتَكُن الوَجبَةُ + فَلَكَ عَلَى خَصمِكَ بِالاِحتِمَالِ
به جریعه زنخ + پس باید که شوی وجبه + فیروزی تو بر دشمن تو موقوف بر تحمل ست
فَليَضحَكُوا قَلِيلًا وَليَبكُوا كَثِيرًا + فَمَا اَعتَلَّ نَسِيمُ الصَّبَا
پس باید که بخندند اندک و باید که بگریند بیشتر + پس بیمار نشد باد صبا +
اَلحُبُّ بِزَهرِ الرُّبَى + فَوَاتُ المَطلُوبِ اَهوَنُ مِنِ احتِمَالِ
بسبب محبت شگوفه ربی + فوت شدن مطلب سهلتر ست از برداشتن
الذُّلِّ فِي تَحصِيلِهِ + فَوقَ كُلِّ ذِي عِلمٍ عَلِيمٌ + فِي الحَرَكَةِ
خواری در حاصل کردنش + بالای هر صاحب علم داناست + در حرکت
بَرَكَةٌ + فِي اللَّدُدِ رَاحَةٌ لِلمَفؤُودِ + فِي التَّاخِيرِ آفَاتٌ + فِي القَمَرِ
برکت ست + در بلدود آسایش ست برای مرده + در درنگ کردن آفتهاست + در ماهتاب

ضیاءٌ + والشمسُ اَضوءُ منهُ + فی اللخالط کل بخارها + فی النار

روشنی هست + و آفتاب روشن‌تر ست ازان + در آتش

والسقر + فی بیته یؤتی الحکم + فی بطن هامان زاده + فی ذنب

دود و زرنج + در خانه اش آورده میشود حاکم + در شکم تخم زده زیاده کرد او را + در دم

الکلب یطلب الهالة + فی سعة الاخلاق کنوز الارزاق + فی سمک

سگ میجوید هاله را + در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در برد شتن

الورد یشغل عن مذاقته + فی کل شجر نار + فی کل قلب شغل +

گل گلاب بی پروا از چشیدن اوست + در هر درخت آتش است + در هر دل کاریست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکرست + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو زن بهر کاری +
فالیز جان بهر خزان آمده است + فتراک جوانمردان دست آویز امید ست +
فتنه خفته را مکن بیدار + فتنه در خواب ست بیدارش مکن + فراخ روزی را با قحط
چه کار + فراموشی زیاران لازم افتادست دولت را + فربه خواهیم و مرد آدمی شد
فربهی شی دیگر و آماس چیزی دیگرست + فردا کند خمار که امشب مستی + فردا
که دیده است + فرزند اگرچه عیبناکست + در چشم پدر ز عیب پاکست + فرزند کسان
نمیکند فرزندی + فرمان بردار و آینده روزیست + فریب صیاد باشد خواب صیاد +
فریاد شغال مگیر باران گشت + فریاد سگان کم نکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع
است تا ننمایند + فعل بد کرده را سزا فرستاد + فکر زاهد دیگر و سودای عاشق دیگرست +
فلانی پس بقدر همت اوست + فلانی نابین که خود مست + فی در فلان بارات

قطرہ بر جہنم خوردنی بیارد + فہم سخن گر نکند + فیل اگرچہ مردہ ہست لیکن بپوستش بار زخم

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

فاتحہ نہ درود کہا گئی مردہ ود + فاقہ میں تنک تو ڈم تاک او لنگری تسود + فال کی کو تہان
ملا کو حلال ہیں + فالودہ کہاتی دانت ٹوٹی تو بلا نسی + فتح دادا تہی ہی فرق
فالودہ ایک بہاو نہیں ہوتا + فضل کری تو پہنسیاں عدل کری تو لٹیاں +
فقط تعویذ سی کام نہیں نکلتا کچہ کرنی بہی ہوتا چاہیی + فقیر کی صورت ہی سوال ہی +
فقیر کو کس ہی ودشالا + فقیر قرضدار کا تیوہار نہیں بہتی + فلانا تو بارہ برس ہی
فلانی کہ میان نی خصم کیا بر کیا کرکی چہوڑ دیا اور بہی بر کیا + فوج بی وکیل سلطنت بی ...

خزینہ بست و سوم در مثلہای حرف قاف مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

قَاتِلُ الحَرِیصِ حِرصُہٗ + اَلقَادِمُ یُزَارُ وَلَا یَزُورُ + اَلقَاسِمُ مَحرُومٌ +
کشندہ حریص حرص اوست + باز آیندہ سفر زیارت کردہ شود و زیارت نمی کند + بخشش کنندہ محروم ست +

اَلقَاصُّ لَا یُحِبُّ القَاصَّ + اَلقَانِعُ غَنِیٌّ وَاِن کَانَ جَائِعًا + قَبَّحَ اللّٰہُ
قصہ گو قصہ گو را دوست ندارد + قناعت کنندہ توانگر است اگرچہ باشد گرسنہ + زشت کند خدا

مِعزیٌ خَیرُہَا خُطّۃٌ + قَبَّحَ اللّٰہُ سِرًّا عِندَ لمُعتَدِی + اَلقَبضُ دَلِیلُ المُلکِ
بزرا کہ بہتر او خطہ ست + زشت کرد خدای رازرا نزدیک ظالم + قبضہ نشان ملک ست +

قَبلَ البُکَاءِ قَد کَانَ وَجہُکَ عَابِسًا + قَبلَ الرَّمیِ یُرَاشُ السَّہمُ + قَبلَ الرِّمَاءِ ...
پیش از گریستن بتحقیق بود روی تو ترش + پیش از تیر انداختن پر نہادہ می شود تیر + پیش از تیر انداختن ...

يملأُ الكنائنَ + القُبلةُ عنوانُ الصِلَةِ + قَتْلُ الموذي قبلَ الإيذاءِ +

پر کرده شود تیردانها + بوسه آغاز وصل است + کشتن موذی پیش از ایذاست

قد بيَّنَ الصبحُ لذي عينين + قد حيلَ بين العَيرِ والنَزَوانِ + قد يُذهِبُ

بتحقیق پیدا شد صبح برای صاحب دو چشم + بتحقیق واقع شد حیلوله میان گورخر و جستن + تحقیق که

الغيظَ + قد سَرَّ المرءَ ما يُهِمُّه + قد سَرَّ لذّاتِ العيشِ بعدَ المصائبِ +

می برد خشم را + قد سر و چیزی ست که مقصود باشد او را + قدر لذتهای عیش بعد مصیبتهاست +

قَدِّرْ في العملِ تنجُ من الزَلَلِ + قدِّمْ لخروجٍ قبلَ الولوجِ + قدِّمْ خيرك

اندازه کن در عمل تا نجات یابی از لغزش + پیش کن خروج را پیش از درآمدن + پیش کن خیر خود

لمن أمرك + قد وَجِدَتْ فاغتبطْ واستكرمتَ فاربطْ + قد هاجت

با سوزن خود را + بتحقیق یافتی پس بارزو یا + چیزی نفیس گرامی پیدا کردی پس ببند + تحقیق برانگیخت

زَبْراءُ + قد يبلغُ الخضمَ بالقضمِ + قد يرتوي بالقليلِ فيكفي ويخرق

زبراء + گاهی می رسد خوردن بهمه دهان بسبب خوردن بکناره دندان + گاهی سیری می کند با اندک پس کفایت

بالكثيرِ فلا يكفي + قرابةُ الودادِ خيرٌ من قرابةِ الولادِ + قُرِبَ الأمرُ

بسیار پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهتر است از نزدیکی ولاد + نزدیکی بدان

مصرعٌ + قُرِّبْ نجاراً من الذهبِ ولا تقل له ساءَ القرضُ مقراضُ المحبةِ +

گزند رساننده است + نزدیک کن خود را از مغاک و مگو مر او را که او را بکمین کرده + قرض مقراض دوستی است +

القربُ في غِبّ أمِّها حسنةٌ + القريبُ من تقرَّبَ لا من تنسَّبَ + قرينُ المرءِ

بعد موسل کلا گروش بچشم اندر خوبست + قریب کسی ست که نزدیکی شد نه کسی که خویشی کرده + یار مرد

دليلٌ على عقلهِ + القِشعُ رهيصٌ + قصيرةٌ من طويلةٍ قضى

نشان عقل است + شیر بچه سخت گیر است + کوتاه از دراز است + حکم کرده

الامر الذی فیه تستفتیان + قضیة ولا ابا حسن لها + قطرة

امری که در ان فتوی طلب میگوید + قضیه ایست و نیست ابا حسن برای ان قضیه + قطره

علی قطرة اذا اتفقت نهر + ونهر الی نهر اذا اجتمعت بحر +

بر قطره . وقتیکه جمع شود نهر ست + و نهر بسوی نهر چون جمع شود دریاست +

القعود خیر من اخلاق العجائز + قلب الاحمق فی

نشستن جوان بهتر ست از خلقهای پیرزنان + دل نادان در

لسانه + قلب الاحمق وراء لسانه + قلب المؤمن عرش الله

زبان اوست + دل احمق جز زبان اوست + دل مومن عرش خدای

تعالی + قلب المؤمن مرآة الصفاء + قلبت له ظهر المجن + قلة

تعالی ست + دل مومن آئینه صفائی ست + برگردانیده شد برای وی پشت سپر + کمی

العیال احدی الیسارین + قلة الکلام یستر العیوب +

عیال یکی از دو توانگری ست + کمی سخن می پوشد عیبها را

قل کل یعمل علی شاکلته + قل لا یستوی الخبیث و الطیب +

بگو هر یک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نمی شود پلید و پاک +

القلم احدی اللسانین + القلوب مع القلوب تتشاهد + القلوب

قلم یکی از دو زبان ست + دلها با دلها گواه میشود + دلها

تتشاهد والضمائر تتناجی + قلیل عاجل خیر من کثیر اجل +

گواه میشود و نهانها راز میگوید + اندک بی مهلت بهتر ست از بیشتر با مهلت +

قلیل فی الجیب کثیر فی الغیب + قلیل النار تخمد بالریح ق

اندک در گریبان ست بیشتر در غائب ست + اندک از آتش سرد می شود بسبب باد و

كَثِيرِهَا تُوقَدُ مِنْهَا + اَلْقَلِيلُ مِنَ التَّدْبِيرِ اَبْقَى مِنَ الْكَثِيرِ مَعَ التَّبْذِيرِ +

بیشتر از آتش افروخته کرده میشود از هوا + اندک از تدبیر باقی تر است از بیشتر با تبذیر +

اَلْقَلِيلُ النَّافِعُ خَيْرٌ لَكُمْ مِنَ الْكَثِيرِ الضَّارِّ + اَلْقَلِيلُ يَدُلُّ

اندک سودمند بهتر است برای شما از بیشتر ضرر کننده + اندک دلالت میکند

عَلَى الْكَثِيرِ + اَلْقَمِيصُ بِالْقَمِيصِ + اَلْقَنَاعَةُ اِلَى الْغِنَاءِ +

به بیشتر + پیراهن مقابل پیراهن است + قناعت بسوی توانگری است +

اَلْقَنَاعَةُ اَفْضَلُ الْغِنَاءِ + اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى + اَلْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ

قناعت بزرگتر توانگریست + قناعت گنجیست که فانی شود + قناعت مالیست که کم نشود

اَلْقَنَاعَةُ مِنْ طَبْعِ الْبَهَائِمِ + قَوِّ بِي وَالْطِفْ + قَوْلُ الْعَطَّارِدِ مِنْ

قناعت از طبیعت جانوران است + قطع کن و لطف کن + سخن عطارد از

دَقَائِقِ السُّنْبُلَةِ + اَلْقَوْلُ مَا قَالَتْ حَذَامِ + اَلْقَوْلُ بِحَسَبِ

باریکیهای سنبله است + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

هِمَّةِ الْقَائِلِ يَقَعُ وَالسَّيْفُ بِحَسَبِ عَضُدِ الضَّارِبِ يَقْطَعُ

همت گوینده واقع می شود و شمشیر موافق بازوی زننده می برد

قَوْلُ الْمَيْتَةِ مَيْتَةٌ + قَيْدُ الْمَاءِ اَشَدُّ مِنْ قَيْدِ الْحَدِيدِ + اَلْقَيْدُ

سخن مردار مردار است + قید آب سخت تر است از قید آهن + قید سبب

وَالرَّتْعَةُ + قِيلَ لِلْبَغْلِ مَنْ اَبُوكَ قَالَ الْفَرَسُ خَالِي + قِيمَةُ الْمَرْءِ

و فراخی در رزانی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ ماموی من است + قیمت مرد

هِمَّتُهُ + قِيمَةُ الْمَرْءِ مَا يُحْسِنُهُ

همت اوست + قیمت مرد چیزی است که آراسته کند او را

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

قارون هلاک شد که چهل خانهٔ گنج داشت + نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت + قاضی به دو گواه راضی + قاضی به رشوت راضی + قاضی چیست گواه سست + قاضی از پس اقرار نشنود انکار + قاضی ار با ما نشیند برفشاند دست را + محتسب گر می خورد معذور دارد مست را + قحبه چون پیر شود پیشه کند دلالی + قدر عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار آید + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری + قدر عیسی کجا شناسد خر + قدر نعمت ست بعد زوال + قدم نامبارک و مسعود + گر به دریا رود برآرد دود + قرآن را از لوح زر چه زیب + قرب سلطان آتش ست از وی بترس + قرض که از هزار گذشت نان و گوشت باید خورد + قرض حیض دانست + قرض شوهر دانست + قرض بغدا و بدست + قرض نداری برو به پشت بخواب + قسم برای خوردنست + قصه کوتاه + قضای نبشته نباید سترد + قضیهٔ زمین بر سر زمین + قطب از جا نمی جنبد + قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود + قطع نظر از کشف و کرامات دیگر حضرت تاریخ دان نیز هستند + قفا زدن گردن کشا گردن زدن ست و سیلی خوار ارادو الی خارش کردن + قفل بدر پا نتوان زد + قفل بر در آسمان زده + قلاده به از سگ + قلم رفته را چه چاره کند + قلم جو المرست + قلم بخت من شکسته سرست + قلم اینجا رسید و سر بشکست + قلندر هرچه گوید دیده گوید + قلیه از مزه در گذشت + قمار و راه قمار + قناعت توانگر کند مرد را + قول مردان جان دارد + قهر درویش بر جان درویش + قهر درویش بان ریش + قیامت گرچه دیر آید بیاید + قیمت بی حکمت نیست + قیمت زعفران چه داند خر +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

قاضی جی دبلی کیون بهی شهر کی اندیشی سی + قاضی کی گهر کی چوهی سیانی + قاضی کی مرغ + قاضی نیا بکریگا

گھر تو آنی دیگا + قاضی بھیرا ہرا رہی پر بندہ نہ ہارا + قاضی کی موس میں ناڑا + قاضی کی لونڈی مری سارا شہر آیا قاضی مری کوئی نہ آیا **قبر** پر قبر نہیں ہوتی + قبر کا منہ جھانک آئی ہیں **قرآن** پر قرآن رکھنی کا کیا مضایقہ + قرض کا نہ مہانی کی لونڈوں ماروانے کی قرض کی کیلیان موتی ہی **قسمت** کی لکھی کو کوئی میٹ نہیں سکتا + قسم کھانی کی لیی ہی **قصائی** بچہ کبھی نہ سنجا جو سنجا سو کچا **قضیبی** دلال **قل** پڑھ + قلمی کہا لکھی **قند لٹین** اور کو تلون پر مہر + **قوت** تھوڑا منزل بڑی ہی + قید سہ او بساہی دال سی سلا **خزینہ بست وچہارم در شعہای حرف کاف** ختم شد

گنجینہ اول در امثال عربیہ

کاد جحش عادا او کلیب لوائل + کاد العروس یکون

گردید تیمو عاد وکلیب برای وائل نزدیک ست کہ عروس شود

ملکا + کاد الفقر یکون کفرا + کاد النعل یکون ابا + کالراجی الی الجنۃ

پادشاه + نزدیک ست کہ فقر شود کفر + نزدیک ست کہ نعل پوشنده شود سوار + کالزجو افر امید وار

من مسلم شحیح + کالابرۃ تکسو العراء وجسمہا

از مسلمان بخیل + مانند سوزن کہ می پوشاند برہنہ را و حال آنکہ بدنش

عریان + کالاشقران یتقدم ینحر وان یتاخر یعقر + کالبائع

برہنہ است + مانند شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس ماند پی کرده شود + مانند فروشنده

الکبۃ بالحبۃ + کالباحث عن الشفرۃ + کالبحر یغرق

اسپ عوض جامہ کہنہ + مانند جوینده از کارد + مانند دریا غرق میکند

کل ما القی فیہ + کالبلا یا ذو سہا فی الولایا + کالحصی یعجر

چیزی را کہ انداختہ شود در آن + مانند ناقہ ہای ستر کہ سرہای آنہا در گلیمہاست + مانند خصی کہ می نازد

بُ مولاہ + کالشاۃ تبحث عن سکّین جزّاز + کالفاخرۃ

بنده مالک خود + مانند گوسپند که می جوید از کارد قصّاب + مانند زن فخر کننده

بحدج ربتها + کالقابض علی الماء + کالکبش یحمل شفرۃ

که می بیند اسپ خود را + مانند قبضه کننده بر آب + مانند کبش که بردارد کارد را

وزنادها + کالمبهوت من مال ابیها + کالمهورۃ احدی

وزنادرا + مانند زن مبهوت شده از مال پدر خود + مانند زن مهر داده شده یکی

خدمتیها + کالمهدر فی العنۃ + کان حمارا فاستاتن +

از دو پای حکین او + مانند شتر بانگ کننده در حظیره + بود خر پس ماده خر شد +

کان تلک من جراب النورۃ + کان کراعا فصار ذراعا +

بود بیوارے تو از انبان آهک + بود پاچه پس گردید ذراع

کانت وقرۃ فی صخرۃ + کانما علی رؤسہم الطیر + کانہ

بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرهای ایشان پرنده ہست + گویا که وے

بیضۃ الدیک + کانہ قاعد علی الرضف + کانہ قلم یکتب

تخم مرغ ست + گویا که وے نشیننده ہست بر پالان + گویا که وے قلم ست که می نویسد

الشعادۃ وھو عریان + کانوا کامس الذاھب + کبر عمرو

نیک بختی را و حال آنکه وے برہنه ہست + بودند مانند دی رونده + کلان شد عمرو

عن الطوق + کبرق الخلّب + کتخلل الفاصل بین المصاف

بسبب طوق + مانند برق بی باران + مانند در میان آمدن فاصل میان چوب

لحانها + کثرۃ الاختلاف فی شیء دلیل کذبه + کثرۃ

دوست آن + کثرت اختلاف در چیزے نشان دروغ اوست + کثرت

اَلتَّوَاضُعُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + كَثْرَةُ الْخِلَافِ شِقَاقٌ + كَثْرَةُ الْآمَالِ

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی ست + کثرت امید ها

تَقْطَعُ أَعْنَاقَ الرِّجَالِ + كَثْرَةُ الْعِتَابِ يُوجِبُ الْبَغْضَاءَ + كَثْرَةُ

می بُرد گردنهاے مردمان را + کثرت عتاب موجب می شود دشمنی سخت را + کثرت

الْغَنَمِ لَا يَهُولُ الْقَصَّابَ + كَثْرَةُ الْوِفَاقِ نِفَاقٌ + كَثِيرُ الْحَمْ...

گوسپند نمی ترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بسیار ...

يَكْفِيهِ قَلِيلٌ مِنَ النَّارِ كَثِيرُ النُّصْحِ يَهْجُمُ عَلَى كَثِيرِ الظِّنَّةِ + كَحُسُو

کفایت میکند آنرا اندکے از آتش بسیار پند ناکامی در آید بر بسیار تهمت + مانند آب خوردن

الدِّيكِ كَدُودِ الْقَزِّ الْكِذْبُ أَعْظَمُ الْخَطَايَا + كَذْبَةُ صَبَاغٍ

خروس مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهانست + انکار کردن از ازار رنگریز

الْكَذُوبُ مُتَّهَمٌ وَإِنْ صَدَقَتْ لَهْجَتُهُ وَصَحَّتْ حُجَّتُهُ + الْكَذُوبُ

بسیار دروغگو تهمت داشته شده ست اگرچه باور کند آنرا زبانش و ... بسیار دروغگو

يَعْشِي وَلَا يَغْدِي الْكِرَابُ عَلَى الْبَقَرِ + الْكَرِيمُ إِذَا وَعَدَ

طعام شب بخورد و طعام بامداد نخورد + آبهای راه رود بر گاو ... جوانمرد چون وعده کند

وَفَى + الْكَرِيمُ الْمُخْتَارُ مَنِ اسْتَوَى عِنْدَهُ الذَّهَبُ وَالْأَحْجَارُ +

وفا کند + جوانمرد برگزیده کسی ست که برابر باشد نزد او زر و سنگها +

الْكَسْبُ حَبِيبُ اللهِ + كَسَدَتِ الْيَوَاقِيتُ فِي بَعْضِ الْأَوْقَاتِ

روزی جستن محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضی جا ها +

الْكَسَلُ بَابٌ مِنَ الزَّنْدَقَةِ + كُسَيْرٌ وَعُوَيْرٌ وَكُلٌّ غَيْرُ خَيْرٍ +

سستی دریست از بیدینی + شکسته و یک چشم و هر دو غیر خیر است +

كَطَالِبِ القَرْنِ جُدِعَتْ أُذُنَاهُ + كَفَاكَ شَيْنًا مِن عُيُوبٍ
مانند جوینده شاخ که بریده شد هر دو گوش او + بس شد ترا از عیبها
الدُّنْيَا إِنْ لَا تَبْقَى + كَفَاكَ هَمًّا عِلْمُكَ بِالْمَوْتِ + كَفٌّ بِكَفٍّ
دنیا اینکه باقی نمی ماند + بس شد ترا از روی اندوه علم تو بمرگ + یک پنجه بقیمت
كَفَى بِمَنْ كَنْزُ عِلْمٍ + كَفُّ الْبَلِيَّةِ + كُفْرٌ سِيَّانِ الْكُفْرَانُ
بهتر است از گنج علم + شتابی کردن ست + سو بلیه مانند دو پیچ گرو + کفر انعمت
أَشَدُّ مِنَ الْكُفْرِ + كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا + كَفَى بِالشَّيْبِ دَاءً +
سخت تر است از کفر + بس شد مرگ از روی پند دهنده + بس شد پیری از روی بیماری
كَفَى الْحَسُودَ حَسَدُهُ + كَفَى لِلْحَسُودِ حَسَدُهُ + كِلَا جَانِبَيْ
بس شد حاسد را حسد ش + بس شد برای حاسد حسد وی + هر دو جانب
هَرْشَى لَهُنَّ طَرِيقٌ + كَلَّا زَعَمْتَ الْعِيرَ لَا تُقَاتِلُ + الْكِلَابُ عَلَى
هرشی برای آن زنان راه است + چرا گمان کردی گورخر را که نمی جنگد + سگان بر
الْبَقَرِ + كَلَامُ الْمُلُوكِ مُلُوكُ الْكَلَامِ + كَلَامُ الْمَرْءِ بَيَانُ فَضْلِهِ وَ
گاو دشتی + کلام پادشاهان پادشاهان کلام است + کلام مرد بیان بزرگی او ست
تَرْجُمَانُ عَقْلِهِ + كَلَامُ اللَّيْلِ يَمْحُوهُ النَّهَارُ + كَلَامُ الْمَجَانِينِ
و بیان عقل است + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان
لَا يُعْتَبَرُ + كَلَامٌ لَيِّنٌ وَظُلْمٌ بَيِّنٌ + كَلَامُ الْعَاقِلِ أَكْثَرُهُ مَالٌ وَ
اعتبار کرده نمی شود + کلام نرم و ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مال ست و
كَلَامُ الْجَاهِلِ أَكْثَرُهُ وَبَالٌ + كَلَامٌ كَالْعَسَلِ وَفِعْلٌ كَالْأَسَلِ +
کلام نادان بیشتر او وبال است + کلام مانند شهد است و فعل مانند خار دراز است +

كلامك كمالك + الكلام يجر الكلام + كل ازب

کلام تو کمال تست + کلام میکشد سوی کلام + هر پشم بسیار موی

نفور + كل امرء في بيته صبي + كل امرء فيه ما يزريه + كل امرء

رمنده است + هر مرد در خانه خود کودک ست + هر مرد در وی هست چیزی که ... هر مرد

يعرف بقوله ويوصف بفعله + كل اداة الخير عند سمحة +

شناخته می شود بسخن خود و وصف کرده میشود بفعل خود + هر وسیله نیکی نزد یک جوانمرد خود ست +

كل اناء يترشح بما فيه + كل الحذاء يحتذي الحافي الوقع +

هر آوند میچکد بانچه در وی است + هر کفش را نعل میکند در پای برهنه پا که پای سوده است

كل الناس راض عن عقله + كل امر مرهون بوقته + كل امر يكون

همه مردمان راضی اند از عقل خود + هرکار گرو داشته شده است بوقت خود + هر کاری که باشد

بالعجلة لا تدوم ايامه + كلب عس خير من كلب ربض + كلب

بشتابی همیشه نمی ماند روزهای او + سگی که شب پاسبانی کرد بهتر است از سگی که بزانو نشسته + سگ

اجول خير من اسد رابض + الكلب ينبح والبدر يلوح + كل جديد لذة

بسیار نافع بهتر ست از شیر زانو نشسته + سگ بسیار آواز کننده است و ماه شب چهاردهم هویدا میشود + هر نو لذیذ

كل حزب بما لديهم فرحون + كل حي تابع اثره + كل ذات صدار خالة + كل ذات

هر گروه بانچه نزد او ست شادان اند + هر قبیله پیروی کرد نشان خود را + هر زن صاحب پیراهن خاله است + هر

ذيل تختال + كل سر جاوز الاثنين شاع + كل شاة برجلها

صاحب دامن ناز میکند + هر راز که تجاوز کرد دو لب را مشهور شد + هر بز بپای خود

سقاط + كل شيء هالك الا وجهه + كل شيء كتب على الانسان

لغزنده است + هر چیز هلاک شونده است مگر ذات او تعالی + هر چیزی که نوشته شده بر انسان

يُعِدُّهُ + كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَى أَصْلِهِ + كُلُّ شَيْءٍ أَخْطَأَ الْأَنْفَ جَلَلٌ +

می یابد آنرا + هر چیز باز میگردد بسوی اصل خود + هر چیز

كُلُّ شَيْءٍ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْحُبَارَى + كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الظَّرِيفِ

هر چیز دوست میدارد بچه خود را تا آنکه حباری ف ۳ هر چیز از ظریف

ظریف ست + كُلُّ شَيْءٍ مَهَهٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِكْرَهُنَّ + كُلُّ شَهْرٍ لَا

ظریف ست + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماه که نیست

خَيْرَ فِيهِ عَدُّكَ أَيَّامَهُ جُنُونٌ + كُلُّ صَيْدٍ فِي جَوْفِ الْفَرَا

نیکی دران شمار کردن تو روزهای آن را دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خر است ف ۴

كُلُّ ضَبٍّ عِنْدَهُ مِرْدَاتُهُ + كُلُّ طَوِيلٍ أَحْمَقُ + كُلُّ فَحْلٍ

هر سوسمار نزدوی سر کشته اوست + هر دراز قد نادان ست + هر نر

يُمْذِي وَكُلُّ أُنْثَى تَقْذِي + كُلُّ فَتَاةٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ +

منی آرد و هر ماده قذی می افگند + هر زن جوان به پسر خود خوشنود شونده

كَلَّفَنِي الْأَبْلَقَ الْعَقُوقَ + كُلُّ قَصِيرَةٍ فِتْنَةٌ + كُلُّ قَلِيلًا

تکلیف داد مرا ابلق عقوق را ف ۹ هر زن کوتاه قد بلاست + بخورید اندکے

تَعِشْ كَثِيرًا + كُلُّ كَلْبٍ بِبَابِهِ نَبَّاحٌ + كُلُّكُمْ يَطْلُبُ صَيْدًا + كُلُّ

تا زندگی کنی بیشتر + هر سگ بدروازه خود بسیار آواز کننده ست + همه شما میطلبد شکار را + هر

مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ + كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ + كُلُّ مُدَّعٍ كَذَّابٌ +

آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شده برای آن + هر که بالای زمین ست فنا شونده است + هر مدعی بسیار دروغگو ست

كُلُّ مَخْلُوقٍ سَيَمُوتُ + كُلُّ مَرْزُوقٍ سَيَفُوتُ + كُلُّ مَكْتُوبٍ

هر مخلوق نزدیک ست که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک ست که فوت شود + هر نوشته

كَائِنٌ + كُلُّ مُصِيبَةٍ أَخْطَأَتْكَ شَوًى + كُلُّ مَنْ أَقَامَ شَخَصَ وَ

شدنی ست + هر مصیبت که خطا کند ترا سهل ست + هر کس که اقامت کرد تنها ورخند و

كُلُّ مَنْ زَادَ نَقَصَ + كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ + كُلُّ نِجَارِ إِبِلٍ

هر کس که زیاده کرد ناقص گردید + هر جان چشنده مرگ ست + هر رنگ شتر

نِجَارُهَا + كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ + كُلٌّ يَحْصُدُ مَا زَرَعَ وَيُجْزَى لَهُ

حسب اوست ف۳ هر کس عمل میکند بر نیت خود + هر کس درو میکند چیزی را که کشت کرد و پاداش داده

مَا صَنَعَ + كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ + كُلُّ يَوْمٍ أَبْتَرُ + كُلٌّ يَجُرُّ النَّارَ إِلَى

آنچه عمل کرد + هر روز وی در حالت ست + هر روز ابتر ست ف۴ هر کس میکشد آتش را بسوی

قُرْصِهِ كَمَالُ الْعِلْمِ فِي الْعَمَلِ + كَمَالُ الْجُودِ الْاعْتِذَارُ مَعَهُ + كَمَا

کلیچه خود + کمال علم در عمل ست + کمال سخاوت اعتذار ست با وی + چنانکه

تَزْرَعُ تَحْصُدُ + كَمَا تَدِينُ تُدَانُ + كَمُسْتَبْضِعِ تَمْرٍ إِلَى هَجَرٍ + كَمُعَلِّمَةِ

کشت میکنی درو میکنی + چنانکه میکنی پاداش داده میشوی + مانند بضاعت کننده خرما تا هجر + مانند زن تعلیم

أُمِّهَا الْبِضَاعَ + كَمْ مِنْ مُؤْمِنٍ فِي قَبَاءٍ وَكَمْ مِنْ كَافِرٍ فِي عَبَاءٍ + كَمْ

که مقصودش جماع ست + بسیار از مومن در قباست و بسیار از کافر در گلیم ست + بسیار

مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللهِ كَنَدْمَانَيْ

از گروه اندک غالب شود گروه کثیر را به پروانگی خدا + مانند دو همنشین

جَذِيمَةَ + كُنْ عِصَامِيًّا وَلَا تَكُنْ عِظَامِيًّا + كُنْ لَيِّنًا وَلَا تَكُنْ عَبُوسًا +

جذیمه + باش عصامی ف۵ و مباش عظامی + باش نرمی کننده و مباش ترش رو

كُنْ هِلَالًا وَلَا تُبَالِ مَا صَنَعْتَ + كُنْ يَهُودِيًّا وَلَا تَلْعَبْ بِالتَّوْرَاةِ

شو ماه نو و باک مدار آنچه عمل کردی + شو یهودی و بازی مکن به توریت

الكوفيّ لا يُوفي كيف تُوقّي ظهر ما أنت راكبه

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه دارنده پشت آنرا که تو سوار او هستی

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

کار بکار آگاه ور انسان دگر است + کار نیکو کردن از پر کردنست + کارها نیکو شود لیکن بصبر +
کار بانیست کار استاد است + کاری که نکو نشد نکو شد که نشد + کاری که نکاشتی زنهار مکن +
کاریکه بعقل در نیاید دیوانگی در او بیاید + کار را کار فرما میکند + کار تنک ریگ خورد است +
کار امروز بفردا نباید گذاشت + کار بچه خام و عقل غلام کم + کارها را کار فرما آب بی تا میدهد +
کارد با استخوان رسیده + کارد دستهٔ خود را نمی برد + کاسه از آتش گرمتر + کاسهٔ لولیان جدا +
کاسهٔ همسایه پا دارد + کاشکی بی بی بری + کافر همه را بکیش خود پندارد + کالای بد بریش
خاوند + کاه در کاهدان نمی ماند + کار کهنه بباد میدهد + کاکلی بخور ورا کی بده + کاهل را یک
کار فرما و صد بند برایش شنو + کبوتر با کبوتر باز با باز + کند همجنس با همجنس پرواز + کجا
بیسیه جای روشن + کجا بنگاله کجا نور بانی + کج دار و مریز + کج نشین راست گو + کرده خویش
می آید پیش + کردی و مردی + کرمی بکشم به که کلنگی بهوا + کرمی که مصحف خورد از و باشد چه غم +
کرمش مانع سر گرد است + کرم نما و فرود آ که خانه خانهٔ تست + کریمان را بدست اندر نهان
طفیلی را + کریم را صد دنیا خرج شود و بخیل را انبار + کس چه داند که پس پرده که خوب است
و که زشت + کس نگوید که دوغ من ترش است + کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من +
کس نیاید بزیر سایهٔ بوم + ور هما از جهان شود معدوم + کس نیاید بخانهٔ درویش + که خراج
زمین و باغ بده + کس نیاموخت علم تیر از من + که مرا عاقبت نشانه نکرد + کسی را که
که اشتر سیچراند + کسی کجاست که او دامنی نیالودست + کسی که جامه ندارد ز دامن از کجا

کسی کو غبار و نشان پدر است تو بیگانه خوان و مخوانش پسر * کعبتین فلک بر خوش مهره
بر می چینند * کفچه زدی کفچه زدی حلوا گو * کفش دوز چرم آلوده خاید و نعمت پاک خورد * کفش تنگ
شب از مرده نترسد و روز از زندگان برد * کلاه ما گو تو باشی چه عقل باشد * کلاه اگر
بر سر ... دی نهد * کلاغ بهر دو پا به دام می افتد * کلاغی تک کبک در گوش کرد و تک خویشتن
هم فراموش کرد * کلند چاه کن را آب دادن حاجت نیست * کلوخ انداز را پاداش سنگ
کمان چون بکشیدن تیر گشاده شود * کمتر بخور و لاغری بگیر * کنج با اشتهین به که خور
جان من است * کی یاد کرد شما * کند هر چه خواهد برادر خانه نیست * کوتاه خرد شده از ناودان
بلند * کودکی که به عقل پیر بود نزد اهل خرد کبیر بود * کور و نظاره بازی * کور چه خواهد دو چشم
کور به کار خود بیناست * کور احتیاج چراغ ندارد * کور را تماشای گلستان چه کار * کوری به از
نادانی * کوزه گر در کوزه شکسته آب میخورد * کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید * کوزه نو دو روز
آب را سرد دارد * کوشش چه سود چون نکند بخت یاوری * کوشش بنده بهر بخت است و همه
... کور گرفته اند چون گو نیست * کوه ... است ... دارد * گو کندن
و کاه برآوردن * کوه ... پیش ... است * که آن تمامت ... طالب از زبان ... * که
بالحنت ... خلق * که ... * که ... * که خواجه
خود در ... * ... * گنج * که
بیافت * که ... بی سبب است * گنج ... * که محرم
... * ... شب ... * ... بود کس باشد
که ... * ... * ... بر ... خود
کی آید ... یک ... * ... گنج ... یافته

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

کاٹھی باڑہ نام تلوار کا لنڈی سپاہی نام سردار کا ٭ کاٹھ کی گھوڑی دوڑائی ہین ٭ کاٹھ کی
ہانڈی بار بار نہین چڑہتی ٭ کاٹھ کا اُلّو ٭ کاجل سب کوئی دی پر چتون بہانت بہانت ٭
کاجل تہ پایہ کو پیا دیستا ہا ٭ کاسا بہر کہانا عصا بہر چلنا ٭ کاغذ کی ناو آج نہ ڈوبی کل
ڈوبی ٭ کاغذ کی گھوڑی دوڑاتی ہین ٭ کاکا کری ساگا ٭ کاکی بہینسی بہتیجی کی توند ٭ کاگا ر
کالی بادل ڈراونی دہولا برسن ہارا ٭ کالی کی آگی چراغ نہین جلتا ٭ کالی کی سی ایک لہر جاتی
کالی سر کا ایک نہین چہوڑا ٭ کالی کو سون ٭ کالی ہانڈی سچی ٭ کالک کی کوٹہری مین جو جاینگا
اوسی داغ لگیگا ٭ کالا نیلی ہاتہہ پاون ٭ کالا مُنہہ کر جگت دکہلاوی تب لالن کے
لالی پاوی ٭ کالا مُنہہ کریل کی دہنت ٭ کال کا مارا ٭ کال جوانی ٭ کام کا نہ کاج کا سیر بہر
اناج کا ٭ کام چہور نوالی حاضر ٭ کام اپنا ہی کام ہی ٭ کام پیارا ہی چام نہین پیارا ٭ کانی
چوٹ کنوڈی بہینٹ ٭ کانی نہی گوڑدی باو تیری سہائی بول ٭ کانی کی ایک رگ سوا
ہوتی ہی ٭ کانی کو کانا پیارا ٭ کانی کو کون سراہی کانی کا میان ٭ کانی اپنا ٹینٹ نہ نہارے
اوروں کی پہلی دیکہتی پہری ٭ کانا تہو اور بد ہو نفر ٭ کانا دوزخی کانا مو کو بہاتی نہین اور کانی بن
سہاتی نہین ٭ کان پر جون نہین چلتی ٭ کان مین تیل ڈالی بیٹہی ہین ٭ کان ڈالی چلی جاو
کان کہل گئی ٭ کانٹی پر کی اوس ٭ کانٹی پر کی بہنبہیری ٭ کانٹی بوئی ببول کی آم کہان سی ہوئیں
کبڑی کا بس ہو تو اونا چلی ٭ کب موٹی کب کپڑی ٹڑی ٭ کبہی ناو گاڑی پر کبہی گاڑی
ناو پر ٭ کبہی کی دن بڑی اور کبہی کی رات بڑی ٭ کبہی تو سہ پا چونری اور کبہی وسلی بہلا
کچہری جنبی جگ بہاتا کہانا کہائی من بہاتا ٭ کتا ہی دہوبی کا نہ گہر کا نہ گہاٹ کا
کتا چوک جیرہ ہی چکی چاٹنی جاوی ٭ کتا پائی تو سوا من کہائی نہین تو دیا ہی چاٹ رہ جاوی
کتا ہی بیٹہتا ہی تو دم ہلا کر بیٹہتا ہی ٭ کتی کا گوہ نہ لیپنی کا نہ پوتنی کا ٭ کتی کا مغز کہایا ہی
کتی تیرا مُنہہ نہین تیری سائین کا مُنہہ ہی ٭ کتی کو گہی نہین پچتا ٭ کتی کی پسلی پڑی ٭ کتی کر

دم بارہ برس زمین مین گاڑی پھر ٹیڑہی کی ٹیڑہی + کتیا چورون مل گئی پہرا دیسو کون +
کتیا کی جہنالی مین پھنسی ہین + گٹی ریون گٹی گا کا ہو کا سیکھی گانا کا کہڑی کہائی دن
بہلائی کہیری بہائی گہر کو آئی + کہچوری تو ابتک نہین گئی + کچی شیشی ہست بہرو اور حصن
پڑی لنگٹی بالی پن کی عاشقی گلی پڑی زنجیر + کچی بیٹی دستر خان کا ضرر + کچہ انسو نہی نچی تاڑ
کچہ پسنت کی بھی خبر ہی + کچہ تم سمجہی کچہ ہم سمجہی + کچہ تو دال مین کالا کالا ہی + کچہ تو خلل ہے
کہ جس سی یہ خلل ہی + کچہ گہر ہی کی سکہتی ہین + کچہ گہیوں گیلی کچہ جانتی ڈہیلی + کچہ نہین ہو کہا اپنا
کام کیا ہی کچہ دیتی ہو کہا یہ شرارت بند کیو نہین آتی + کچہ چہچی گئی [illegible] بلی ہو آتی کر ما استاد
نکرما شاگرد + کرتب کی بڑیا + کر تو ڈر نکر تو خدا کی غضب سی ڈر + کسو اکہا سو [illegible] کر گا جہو
تماشی جانی ناچ جو شہر لایا کہائی + کرم کا ہیتا کہیتی کری بہیا مرجاہی کہ بچہ بری + کرم کے
بلیا بکاؤ کی کہیر ہو گیا دلیا + کرم کسان کسو جن بالی اور کری سو آپن جانی + کری داڑہی والا
پکڑا جائی وجہین والا + کریال مین غلیلا لگا + کڑی بیٹ گیہون کہیت اجوائی
مشتی کہا + کڑہی مین کوئلا کس تی پیتا پانی + کس باغ کی مولی + کسکا ہاتہ چلی کسکی
زبان چلی + کسیکو تو نہین دکہائی دیتا ہی کسیکو آرسی مین + کسیکا بہگن بادی کسیکو پہت
لگڑی کی چہو کو گردن مین [illegible] کی کالسر [illegible] آفت ہی + کل کا لیا دو بہائی آج کا لیا
دیکہو آئی + کل کس نی دیکہی ہی + کلنک کا ٹیکا + کلوا کی اگاڑی اور قصائی کی پچہاڑی کبہی کہلی
جاتی ہی + کما دین جانخانان [illegible] + کمآو پوت کلیجی ہوت + کمبخت گئی ہاٹ [illegible] علی
[illegible] علی بابت + کمر مین توشہ تو راہ کا بہروسا + کمہہ [illegible] بات سیر اور من [illegible] نان
کنڈن کو جاؤن کہ ٹیرن کو + کنوا ایجابی کنوی کا پانی نہین پیجا + کنوی کی مٹی کنوی ہی کو
لگتی ہی + کنوئی جہانکتی ہین + کنوی مین بہنگ پڑی ہی + کنو دان مین بانس لوائی + کوا
چاڑی کا دوا + کوا اکلا چلا لایا پیا چلا لگا + کوا ہنس کی چال سیکہتا تہا اپنی بہی چال

بھول گیا ✝ گھونگھا ناک لی گیا ناک کو نہیں دیکھتی کوی کی نہی دوڑی جاتی ہین ✝ کونہ گردن تنگ
پیشانی جہ افزا دیکی ہی نشانی ✝ کو ٹہی وہوچی کیچ ہاتہ لگی ✝ کو ٹہی کہلی کو ہاتہ نہ لگاو گہر بار تمہارا ہے ✝
کو دون دیکہ پڑی ہین ✝ کوڑی نہین گانٹہ مین اور باتی لوپر کی سیر ✝ کوڑی کی واسطی مسجد ڈہاتی ہین ✝
کوزہ اور ڈیٹ ✝ کوڑہ مین کہاج ✝ کوڑی کی جون نہین ہوتی ✝ کوس نکلی بابا پیاسی ✝ کو جتی ہین
اسیسی مری ✝ کو کہنہ کی آنچ سہی جاتی ہی پٹروکی آنچ نہین سہی جاتی ✝ کولی کا گہر چلی قلندر کیٹہ اتار
کونڈہا کاڑہنی ہوئی ہی ✝ کون [illegible] تالیق ہو سمجہانی کا ✝ کون سا بھلا آدمی ہی جو اپنی گہر دال
روٹی نہین کہاتا ✝ کونسا درخت ہی جسکو ہوا نہین لگی ✝ کو نڈی تن بابا یا اوس پار ✝ کو وی کو
کو سی ڈہور نہین مرتی ✝ کووہ کا کو کلیا ہی کی کو کیسی کل پاسی ہی ✝ کو ٹکوکی ڈالی مین ہاتہ کالی ✝ کویل
بولی سہ بندی ڈولی ✝ کویل کو کی جورو ✝ کوئی تولون کم کوئی مولون کم ✝ کوئی کسیکی قبر مین نہین
جا نیکا ✝ کوہی کی گانٹہ مین انار کی کلی ✝ کوی فی دیا گڑا تو مر اگیا بہکڑا **کہان** رام رام
کہان ٹین ٹین ✝ کہان راجہ بہوج کہان گنگا تیلی ✝ کہان چہون چہونٹی کا بل نہین ملتا ✝ کہین
تو مان ہاری جای نہ کہون تو باپ کتا کہائی ✝ کہین وسون پیاس بجہتی ہی ✝ کہین تل دہرنی
جگہ نہین ✝ کیا لی گیا شیر شاہ کیا لی گیا سلیم شاہ ✝ کیا درزی کا کچ اور کیا مقام ✝ کیا پدڑے
اور کیا پدڑے کا شوربا ✝ کیا ننگی نہائی گی اور کیا نچوڑی گی ✝ کیا جانی گنوار گہنگرو کا بار ✝ کیا تہان مین چہپٹی
پڑ جائین گی ✝ کیا چوڑیان پہوٹ جائین گی ✝ کیا پاون مین مہندی لگی ہی ✝ کیا منہ مین گہنگہنیان بہری
کیا کلہیا مین گڑ پہوڑتا ہی ✝ کیا بیچ مین راہ مارتی ہین ✝ کیا دن جاتی دیکہی ✝ کیا آگ لینی آئی تہی
کیا منہ سی پہول جہڑتی ہین ✝ کیا شہد پر پہٹکار برستی ہی ✝ کیا ہی مٹی پکڑی ہی ✝ کیا کان مین گیرو
نہین ہوتی ✝ کیا کام کیا دل نی دیوانی کو کیا کہیی ✝ کیا پر گرنجا نا مین ہوتی تو کر دکہلاتی ✝ کیون شہر
گہسیٹتی ہو ✝ کیون بہشت مین لاتین مارتی ہو ✝ کیون جا جا کر باتین کرتی ہو ✝ کیون آنکہون مین خاک ڈالتی ہو

گنجینہ چہارم در امثال حرف کہا

کہا سغل کی طاہری اب کہاں جاتی گی بابرتی کہانا پینا گا ۔ تہ کاڑی سلام علیک کہانا
وہاں کہاؤ تو باتہ یہاں ہو ۔ کہانیکی وات اور بچین ۔ کہانیکی اور ۔ کہانی کو شلی گہلی نام
کہانیکو اُڑ دم ۔ وبادی کو ہیچ دو ۔ کہانیکو ادشکل عقل کو چہبونا ۔ کہادی پاں اور ٹر ۔ بکو چران
کہادی بکری کی طرح سوکہی لکڑی کی طرح ۔ کہانی لڑدی وکہا گئی ۔ سینگہ ۔ کہادی کا ۔ نہانی کی بال نہیں
چہیپے ۔ کہائی پر کہا یا وہ بہی اوما گیا ۔ کہانی نہ کہلائی ۔ خالا دیوان آگی نہ پی ۔ کہا مین یہین گہر آگ
اور ہین خضر کی پاس ۔ کہا مین کیسا کا ۔ بچہ سکا ۔ کہا پا ٹہری کہ نہ پایا ۔ **کہتری** سی گو
کہری مزدوری چوکہا کا مزہ ۔ کہری جی کہو تا اور عرش کا ۔ کہری چارپائی پر تو نشین کی
کہری گہاٹ کلیا ۔ **کہلاوی** کی سنگاری ایک ۔ کہلائی کا ۔ نہین ۔ وا ۔ بیکا نام **کہوالی**
دین اور بہی چاہین ۔ کہول کیسہ کہا مرپیسہ **کہیت** ۔ پچ ۔ نی ۔ کہیت کہا مین ار سپر
پادری چاہین ۔ کہیتی خصمری ۔ کہیل کہلاڑی کا ۔ ہنگت ۔ پیا سی کی ۔ سیل بجانی ۔ مرشی کا ۔ زاوی
لگیا بارہ ۔ کہ تمین نہ کہان خوان ۔ تہ مان ۔ **نجینہ ۔ بست ۔ پنجم ۔ در شکلہائی ۔ کاف فارسی**

گنجینہ اول امثال فارسیہ

گاو ۔ شاخ دست ۔ گاو زال از شیر اوان ترشیر دان تر ۔ گا ۔ پا شد گر گو ۔ کی نادان ۔ نعلط
پر ہدف زند تیری ۔ **گدا** اگر ہمہ عالم بد و دہند گدا ہست ۔ گدائی بہ ۔ بت ۔ **گذشت**
آنچہ گذشت گذشتہ را صلوات ۔ گرآب چاہ نصرانی نہ پاکست ۔ جہود مردہ شویم چہ باک ہست
گر دولت ۔ بت ۔ بگ ۔ گر دی ۔ گرچہ گشتن پہ دزد ۔ اول گر ۔ پای ۔ پیش نمی گیرد گرہ
گرسنہ ۔ خور ۔ کہ ۔ سلیمان اگر ۔ پشتی ۔ گنجشک ۔ ہر شتی ۔ گہ ۔ ز دست بباید دیگر
شیری ۔ اگر ابلیس ۔ بہشت ۔ گر ۔ کہ پیش ۔ پا ۔ بر د ۔ تو مرد در دہان اژدرہا
اگر زمین ۔ بہشت ۔ اگر ۔ چہ ۔ خویش بار

گرمردی + گرد کله تو تیای چشم گرگ + گردن شتر کمانی ست که برای قربانی ساخته‌اند + گردن نیم طمع بلند بود + گرگ گوسپند نما + گرگ باران دیده + گرگ از یوسف علیه السلام جبر بر خرد و ی دم دروغ حاصل نشود + گرگ و میش با هم آب میخورند + گر گذشت رسد ز خلق مرنج + که نه راحت رسد ز خلق نه رنج + گر نویسی قلمی می شکند + گر نبودی چوب تر فرمان نبردی گاو خر + گریه بیند به ز شیر چشم چشم آفتاب بیگناه + گریه بر باد میرند + گریه بوقت به از خنده بی وقت + گریه گو زن به از خنده شیر گریه را هم دل خوشی باید + **گزی** نگوزی نمی ارزد + **گستاخی** به از نافرمانی + **گفتن** همین بس ست که اسپ من ابلق است + گفته گفته شیش جابر گو + از شما یک تن تنشده ازو **گل** بود بسبزه نیز آراسته شد + گل بی عیب است + گل در بیسان گوهر در سنگ + گل کاغذی بو نمیده گل کاغذی را بلبل چه کار + گل با هم دیده را آشنا کام است + گله از دوستان خیزد + گله از دوستان عیب است + گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه + به آب زمزم و کوثر سپید نتوان کرد + **گناه** کنندگان رئیس دو ده + ناوان + گناهی بکنی باری کبیره + گناهی که کفاره نیست گناهش نتوان گفت + **گواه** عاشق صادق در آستین باشد + گور جدا خانه جدا + گوز پیش در گوز مده عود مسوز + گوساله بر میخ میجهد + گوساله بروز کار گاوی گردد + گوساله من پیر شد و گاو نشد گوساله ما پیر شد و عقل نیافت + گوشت خر دندان سگ + گوشت پر شده الاغ ست آبروی ما نیست گوشت خواهی ره بدگان قصاب + گوش ده انری دارد + گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش گوه میخورد و نطیفه می‌سپارد + گوه میخورد و از او بتر سد + گوهر در کان بی قیمت است و در بازار قیمت + گوهر کم شد از گوهر

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

گاڑی دیکهه پاؤن بهولی + گال الاجهتی بال الاهاری + گانا رونا کسکو نهین آتا + گانا نه بجانا پادیا دکی بهانا + گاؤن بجا دگوڑی نباچو + گاؤن کی گنویری سونهه چکنا پیٹ مین قیسلی + گاؤن

گنڈا باگھ مارے ہتوں ۔ گاؤں کا جوگی ان گاؤں کا سِدھ ۔ گاؤں بھاگی پگھسا لاگی ۔ گاؤں کی کوا مینگی

سینگ ہمارے نہیں ہیں ۔ گائی بنا آدمی بچھری لاگ ۔ **گٹھیا** گھند بیٹھا پارس ۔ **گدڑ سینگی**

ہی لی ہی آتھیں شیخ جی کی لادی ۔ گدا گر اپنا سے مرغی کی کان ٹوٹی ۔ گدہے کو لی کھسین

گھوڑی ہوئی ہیں ۔ گدہے کا کھیت کھایا پاپ نہ پن ۔ گدہے کو نجگا دیکھی کو ہیرا دیکھوا ۔ گدہے کو

زعفران دی اسنی کہا یہ کیا نکمہ ہوتی ۔ گدہے چوتی چلیں تو جل کا ۔ گدہے کو سیاہیں گدہے کی

جوانی میں بھی علوم دیتی ہی **گدڑ گٹی** گدران کا بلاجہ ۔ گدہا کیا سیانا پ گر گیا ۔ گدہا ہو کر ٹو

گرجا سو برسا کیا ۔ گر گدیا سے عقا ۔ گرگٹ کی دوڑ بیسی تک ۔ گرو جی چلی جہت سہوی ہیں کہا

سہو کی مرین کی آپ ہی چلی جاویں کی ۔ گردگڑ ہی ہی تو پہلا شکر ہو گیا ۔ گرہ میں ٹکا ہیں ۔ بڑا کی

گرہ کا دیجی پیچھے عقل ہیچی ۔ **گلگھری** پر ارتو ۔ **گنجی** کبوتری ادر محل میں ڈیرا ۔

گنیجی سیہاری گو کا اٹھ ۔ اگندی ہوتی ۔ گندہ شور با ۔ گندی کا جینا تھوڑی میں بھلا ۔ گنگا

کی کھندالی ہی ۔ گنگا کی ڈبکی ادر شہزادہ پورکی ہیشہ ۔ گنوار گون کا بلا ۔ گنی ولی نا پا شوربا ۔

گوجھا چھوڑ پیٹ کی آس ۔ گوڑ کا کھایا کہ دمین نہین رہتا ۔ گوریجا بچی جھنکی پا ۔ ای ۔

گوڑ کھا ئیں گلگلوں سی پرہیز ۔ گوڑ کھا ئیں لوچی میں ہیں چھیدین ۔ گوچا اٹر پاپ ۔ گو چا اٹر پا ۔

گوڑ نہ دے پر گوڑ سی باتیں نگلنی ۔ گوشت ناخن سی کولی جدا ہوتا ہی ۔ گولا بارود کھین جانی

طلب نیینی کی کام ۔ گو لی آتی بیاتت ۔ گلی گاس گو دیکھیں ہی گو دین گو ۔ ہی کا گو

گو دین کوٹھی گری ۔ دستو نسی دسالین ۔ گوہ کا پوت نوسا ۔ گوہ کا کیڑا گوہ ہی میں راضی

گیٹھ ۔ ہچی ۔ کہن وہی کرم کی ہچن ۔ گیٹی پچاری ۔ زری ہی ایک کرمس

گنجینہ سوم و امثال حرف گھا

گھاس میں گیا سانپ نہیں ہچہرتا ۔ گھاس کی تیری گوئی نہیں ۔ گھٹنی ہیٹ ہی

کو نیوتین گھر آئی ناگ نہ پوجیا باشی پوجن جای + گھر آئی گتی کو نہیں مارتی + گھر آیا بیری نماریی + گھر بار
کی پوت بہتاری کی + گھر بار بنہار اکو ٹہی گتہلی کو ہاتہ نلگاوے + گھر تنگ بہو زبر جنگ + گھر پھو ر خضیر اقام
گھر سکھہ تو باہر چیپ + گھر سی بین آئی ستہ لیا تو دی + گھر سی باہر بہلا + گھر کاج بہو کنڈن کو + گھر کا آ
بہو پیلوین + گھر کی سر فہ نکو ملیدہ + گھر کی جالی لیتی پہرتی ہین + گھر کی مرغی دال ابر + گھر کے
دال مرغی برابر + گھر کی بلی بن ہو گا + گھر کی بیٹی اور باسی ساگ + گھر کی جاب
بن گئی بن مین لاگی آگ + بن مین بچار الیا کری جو گھر سون لاگی آگ + گھر کا جوگی جوگنا باہر کا جوگی
سدہ + گھر کا بہیدی لنکا ڈہائی + گھر گھر ستہر بال سر + گھر کھوتی اپنی ہن بہت + گھر گوڑ
تو باہر کاہی + گھر گھر مٹیاری چولہی + گھر گھر ایک ہی لیکہا + گھر پیٹ پیچہی تو گاؤں گاؤں تو
کیچہی + گھر کہوڑ گھوڑ انجان بہول + گھر نہین جو پی اور باہر کہین بی + گھر مین نہیں تا گا
البیلا مانگی باگا + گھر مین بہوتی بہانگ نہیں + گھر نہ بار سیاں محلی دار + گھر رودی اڑہی
چرا + **گھڑی** گھر جلی سات گھڑی بہدرہ + گھڑی مین گھڑیال + گھڑی مین تولہ گھڑی مین ماشہ +
گھڑی دو مین مر لیا جی گی + **گھن** لگ گیا + **گھوڑی** پر لتی بی نہین قیا تو نکا ڈون
پایدین + گھوڑی کی دم بڑہی گی تو اپنی ہی مکہی ہلائی گا + گھوڑی بیچ کر سوتی ہین + گھبونگی کا
پیکا پاس مین کہا پاہ + **گھی** سنواری سالنا اور بڑہی بہو کا ناؤن + گھی کی کیپی جالگا
گھی کہان گیا کہچڑی مین + **خزینہ بست و ششم و مثلہای حرف لام تمام شد**

گنجینہ اول امثال عربیہ

لا أتيك ما أطت الإبل + لا آتيك ألوة بن هبيرة + لا أتيك هبيرة
نخواہم آمد ترا تا وقت نالیدن شتر ۳ نخواہم آمد ترا آگاہی ف ۱ نخواہم آمد ترا آگاہی
بن سعد + لا آتيك أو يؤوب القارظ العنزي + لا أتيك معزى
نخواہم آمد ترا تا آنکہ باز آید چینندہ برگ سلم عنزی ف ۴ نخواہم آمد ترا تا آنکہ

الفقر + لا إسراف في الخير + لا أصل له ولا فصل + لا غرس إلا بأيدي

فقر + نیست اسراف در نیکی + نیست بیخ مر او را و نه شاخ + نمی نشاند درخت نشاندن

في أرض الأعادي + لا أهمله ما أرزمت أم حائل + لا أفعل ذاك

در زمین دشمنان + نگذارم آنرا تا فریاد کند مادر بچه شتر + نکنم آن را

ما حنّت النيب + لا إيمان لمن لا أمانة له + لا بد للمصدور أن

تا فریاد کند ماده شتر کلان سال + نیست ایمان کامل برای کسیکه نیست مر او را امانت + ناچار است برای سینه دردمند

ينفث + لا بد للجواد من كبوة + لا يبس جلد الله + لا تقنطوا من رحمة

بدمد + ضروریست برای اسب از بسر افتادن + [illegible] + [illegible] از رحمت

الله + لا تتحرك ذرة إلا بإذن الله + لا تضع سرّك عند من

خدا + حرکت نمیکند ذره مگر بحکم خدا + منه راز خود را نزد کسیکه

لا سرّ له عندك + لا تأمن الهرّة عن اللحم والكلب عن العظم +

نیست راز او نزد تو + ایمن مشو گربه را از گوشت و سگ را از استخوان

لا تزر وازرة وزر أخرى + لا تكن أشعب فتتعب + لا تكن

نمی بردارد بردارنده بار دیگری + مشو اشعب پس مانده شوی + مشو

حلوا فتسترط ولا مرّا فتلفظ + لا تقرع له العصا ولا يلين بطريق الحصا

شیرین پس فرو خورده شوی و تلخ پس [illegible] + [illegible] برای وی عصا [illegible]

لا تقل في غير تفكير ولا تعمل بغير تدبير + لا تطرحها

مگو بدون فکر کردن و عمل مکن بدون تدبیر + میفکنید

الدر في أفواه الكلاب + لا تأمن من الأحمق وبيده السيف +

مروارید را در دهنهای سگها + ایمن مشو از احمق و حال آنکه در دستش شمشیر است

لا تأکل خبزك علی ما کره غیرك + لا یلد الحیة الا الحیة لا تحمل

نان خود را بر آنچه ناپسند کند غیر تو + نمی زاید مار مگر ماررا + حمل مکن

عملا فی السر تستحیی ان یذکر فی العلانیة + لا تعظینی وتتعظعظ

عملی را در نهان که شرم داری که ذکر شود در آشکارا + وصیت مکن مرا و وصیت کن ذات

لا تنقش الشوکة [illegible] فان ضلعها معها + لا ینبت البقلة الا

نقش مکن خار را بخار [illegible] میلانش با او + نمی روید تره را مگر

الحقلة + لا تکثر او تکن النجوم + لا تدخل بین العصا ولحائها

زمین جو [illegible] مشمر اورا تا اینکه شمار کنی ستاره ها را + داخل مشو میان عصا و پوستش

لا تعدم الحسناء [illegible] اما + لا تعرف بما لا تعرف لا تجعل جروا

نیست نمیکند زن خوب صورت عیب را + بسیار ستایش کن بانچه نمی شناسی + بچه مگیر بچه سگ را

من کلب سوء + لا تدع کلبك ینهب الناس لا ترد ولا تصدق

از سگ بد + مگذار سگ خود را که باشنه مردم خواهد گوشت [illegible] مکن و صدقه مده

لا تصحب من لا یری لك من الحق مثل ما تری له + لا تنقح

مصاحبت مکن کسی را که نمی بیند برای تو از حق مانند آنچه که می بینی برای او + مکشا

بابا یعییك سده ولا ترم سهما یعجزك رده + لا جدید لمن

دری را که عاجز کند ترا بند کردنش و میفگن تیری را که عاجز کند ترا باز آوردنش + نیست نو برای کسیکه

لا خلق له + لا جدید لمن لا یلبس الخلق + لا حرمة للفاسق

نیست کهنه برای او + نیست نو برای کسیکه نمی پوشد کهنه را + نیست بزرگی برای فاسق

لا حرك نقیت ولا ماءك ابقیت + لا حتی یرجع نشیط من

نه گرمی خود را دور کردی و نه آب خود را باقی داشتی + نه تا اینکه باز گردد نشیط از

مروّة + لا حياءَ لحريصٍ + لا خيرَ في عبدٍ + لا خيرَ لمن لا يُضيفُ

مروه + نیست شرم برای حریص + نیست نیکی در بنده + نیست نیکی برای کسی که مهمانی ...

لا خيرَ في الإسراف + لا خيرَ في رأي المتفرّد + لا خيرَ

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در فکر تنها + نیست نیکی

في كفٍّ غير بنانٍ + لا خيرَ في ... فيها + لا دينَ لمن لا

در پنجه جز سرهای انگشتان + نیست نیکی ... + نیست دین برای

امانةَ له + لا مردَّ لما كُتب + لا راحةَ للملوك + لا راحةَ لحسودٍ

امانت مر او را + نه بازگردیدن نوشته + نیست آرام برای پادشاهان + نیست ... برای

لا رهبانيّةَ في الإسلام + لا عقلَ الّا بالمشورة + لا رأيَ لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر مشوره + نیست عقل ...

لا يُطاعُ + لا سرورَ الّا مع الأمن + لا صوابَ مع ترك المشورة

... نیست خوشی مگر با امن + نیست صواب با ترک مشوره

لا طلبَ بعد وجود البغية + لا طاعةَ لمخلوقٍ في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلب + نیست فرمان برداری مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمةَ الّا بتوفيق الله + لا عدلَ الّا بالسياسة + لا عمى

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست نابینائی

كالشكّ + لا غنى لمن لا فضلَ له + لا [illegible] للقانع + لا [illegible]

[illegible]

في [illegible] + لا فقرَ للعاقل + لا [illegible] للفاحش + لا [illegible] مع [illegible]

[illegible]

ولا بُعْدَ مع المحبة + لا قوماً أرضيتَ ولا صيدها أحرزتَ +

ونه دوری با دوستی + نه گروه آنرا خوشنود کردی ونه شکار آنرا نگاه داشتی +

لا كرامة للكاذب + لا كل سوداء تمرة ولا كل بيضاء شحمة +

نیست بزرگی برای دروغگو + نه هر سیاه خرماست ونه هر سپید پیه است +

لا لذة إلا مع الأمن + لم يحفن حواقنك بذواقنك + لا أمرَ

نیست لذة مگر با عافیت + هرچه خواهی رسانید حاقنه های ترا بذواقن + نیست فرمان برای کسی

لمن لا يسود + لا مُلكَ إلا بالعدل + لا ملك إلا بالرجال ولا رجال

مهتر نشود + نیست ملک مگر بانصاف + نیست ملک مگر بمردان ونیست مردان

إلا بالمال + لا مخبأ بعد بؤس + لا ماءك أبقيت ولا درنك

مگر بمال + نیست پنهان شدن بعد سختی + نه آب خود را باقی داشتی ونه چرک خود را

أنقيت + لا مال إلا ما أحرزته العياب + لا منزل خير من بيت

پاک کردی + نیست مال مگر آنچه فراهم کرد آنرا کیسه ها + نیست جائی بهتر از خانه

لا نظير له تحت فلك الأفلاك + لا وفاء للمرأة +

نیست مانند مر او را زیر فلک فلکها + نیست وفا برای زن +

لا يأكل العسل إلا من صبر على إبرة النحل + لا تؤخر عمل

نمی خورد شهد را مگر هر که صبر کرد بر سوزن مگس شهد + تاخیر کرده نشود کار

اليوم لغد + لا يتراجع العنكبوت من أكل الذباب +

امروز برای فردا + باز نمی گردد عنکبوت از خوردن مگس +

لا يجليها لوقتها إلا هو + لا يحب العطر بعد العروس +

ظاهر نمیکند قیامت را برای وقتش مگر او + محبت نمیشود عطر بعد عروس +

لا يُجمَلُ عطاياكُم الّا مطاياكُم + لا يحسنُ التعريضُ الّا ثَلْباً + لا يكاد المرءُ

نمی بردارد بخششهای شما را مگر سواریهای شما + خوب نمیشود تعریض مگر سب بد خالی نمیشود مرد

من مادٍ يَمدّهُ وعدوٍّ يَقدحُهُ + لا يذهبُ العرفُ بين الله والنّاس

از روشنی که ستوده شود و دشمنی که قدح کند + نمی برود نکوئی میان خدا و مردمان

لا يراكَ الله الّا مُحسناً + لا يُسترُ ... + لا يستوي الخبيثُ

نمی بیند ترا خدا مگر نکوئی کننده + شاد نمیکند ترا هر کسی فریبنده + برابر نمیشود پلید

والطّيّبُ + لا يستوي الأعمى والبصيرُ + لا يُحمى الاسدُ من جيفةِ

و پاک + برابر نمی شود نابینا و بینا + شرم نمیکند شیر از بیش

الجدي + لا يشبعُ العينُ من نظرٍ و لا السمعُ من خبرٍ و لا الارضُ

بزغاله + سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه شنوائی از خبر و نه زمین

من مطرٍ + لا يشقى بقعقاعٍ بن شورٍ + لا يصلُ الى الكُلِّ الّا من انقطعَ

از باران + بدبخت نمیشود بقعقاع بن شور + نمی رسد بسوی کل مگر کسیکه بریده شد

عن الكُلِّ + لا يضرُّ الحوارَ ما وطئتهُ امُّهُ + لا يطمعُ بكلِّ ما يستمعُ + لا يطاعُ

از کل + ضرر نمی رساند بچه ناقه را آنچه پایمال کند او را مادرش + طمع نمیکند بهر چه شنود + فرمان

لقصيرٍ امرٌ + لا يحجزُ مسكُ السّوءِ عن عرفِ السّوءِ + لا يعلمُ

برای کوتاه امری + حاجز نمیشود پوست بد از بوی بد + نمی داند

ما في الخُفِّ الّا الكلبُ والاسكافُ + لا يعلمُ جنودَ ربِّكَ الّا هو + لا يتّقى

چه چیز را که در موزه است مگر سگ و کفشگر + نمیداند لشکرهای پروردگار ترا مگر او + نیست

الحوارُ من امِّه حنّةً + لا يفتى ومالكٌ في المدينةِ + لا يضرُّ السّحابَ

بچه ناقه از مادر خود نالاند + فتوی داده نشود و مالک امام مالک ساکن است در مدینه + ضرر نمیکند ابر

نُباحُ الکلابِ + لا یُقَعْقَعُ لی بالشِّنانِ + لا یَقرأُ اِلّا آیةَ العذابِ +

بآواز سگان + جنبانیده نمیشود برای من مشکهای کهنه + نمیخواند مگر آیهٔ عذاب را +

لا تَقَدَّمُ الحَزَّةُ علی + لا یَکذِبُ الرّائدُ اَهلَهُ + لا یکونُ المؤمنُ

پیش نمیشود جز قفای ... + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طَعّاناً ولا لَعّاناً + لا یُکلِّفُ اللهُ نَفساً اِلّا وُسعَها + لا یُلدَغُ

طعن کننده و نه لعن کننده + تکلیف نمیدهد خدا نفسی را مگر موافق گنجایش او + گزیده نمیشود

المؤمنُ مِن جُحرٍ واحدٍ مرّتَینِ + یُنَبِّئُکَ مِثلُ خَبیرٍ + لا یَنتَطِحُ

مومن از یک سوراخ دوبار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمی زنند

فیها عَنزانِ + لا یولَدُ مِنَ اللَّیلةِ الحُبلی اِلّا عَینُ الضِّیاءِ + لَحمٌ

دران دو ماده بز + زائیده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + خصومت کرده ...

لحمٌ علی وَضَمٍ + لذّةُ الدّنیا للاَنامِ کذَوقِ الاحتلامِ فی المنامِ + لِسانُ

گوشت بر تخته است + لذت دنیا برای خلائق مانند مزهٔ احتلام است در خواب + زبان

العاقلِ فی قلبِه + لسانُ العاقلِ وراءَ قلبِه + لِسانٌ مِن رُطَبٍ و یَدٌ مِن

دانا در دل اوست + زبان دانا پیش دل اوست + زبان از خرما است و دست از

خَشَبٍ + لِسانٌ یُسَبِّحُ وقلبٌ یَذبَحُ + لسانُ الجاهلِ مِفتاحُ حَتفِه +

چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ اوست

اللسانُ سیفٌ قاطعٌ لا یُؤمَنُ حَدُّه والکلامُ سَهمٌ نافِذٌ

زبان شمشیریست برنده بی بیم کرده نمیشود تیزی او و سخن تیریست رونده

لا یُملَکُ رَدُّه + اللسانُ تَرجُمانُ القلوبِ + لَعَلَّ لَه عُذراً واَنتَ تَلومُ

مالک کرده نمیشود بازگردانیدن او + زبان بیان کننده دلهاست + شاید که مراورا عذری و حال آنکه ...

لعن الرحمن من كفر النعم + لقاء الوديد بعد البعاد كماء الحياة

نفرین کرد رحمن کسی که کفران نعمتها کرد + ملاقات دوست بعد دوری مانند آب حیات است

لظمآن الوداد + لقد ذل من بالت عليه الثعالب + كقوة

برای تشنه دوستی + هر آینه تحقیق خوار شد کسی که پیشاب کرد بر وی روباهها + مادر ...

صادفت قبيسا + لقيت منها عرق القربة + [illegible] العسى بار لارضت

یافت قبیس را + ملاقات کرد ... نزدیکی ... [illegible]

لكل اجل كتاب + لكل جديد لذة + لكل داء دواء

برای هر اجل نوشته است + برای هر نو لذتی است ... + برای هر بیماری دوا است

لكل داخل دهشة + لكل دهر رجال + لكل الدنيا [illegible] + لكل ساقطة لاقطة

برای هر در آینده ترس است + برای هر زمانه مردانند + برای هر ... + برای هر افتاده گیرنده

لكل صعود هبوط + لكل صارم نبوة ولكل جواد كبوة + لكل عمل

برای هر بالا رفتن فرود آمدن است + برای هر تیغ ... + برای هر اسب ... + برای هر کاری

رجال + لكل عمل جزاء + لكل عداوة دواء الا عداوة الحسود +

مردانند + برای هر کاری پاداش است + برای هر دشمنی دوا است مگر دشمنی حاسد +

لكل غد طعام + لكل غم فرح + لكل فرعون موسى + لكل قلب هوى

برای هر فردا طعام است + برای هر اندوه خوشی است + برای هر فرعون موسی است + برای هر دل عشق

كما ان لكل داء دواء + لكل كمال زوال + لكل ليل نهار + لكل مقام

چنانکه تحقیق برای هر بیماری دوا است + برای هر کمال نقصان است + برای هر شب روز است + برای هر جای

مقال + لكل مورد بعوضة + لكل نبأ مستقر + لكن ينفعني [illegible]

سخنی + برای هر ... + برای هر خبر قرار است + لیکن ...

جُدُودًا + لِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا + لِلْأَرْضِ مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ

مادهٔ خر فربه + برای هریکی جهتی است که او روی آورنده است آن جهت را + برای زمین از پیالهٔ جوانمردان

نَصِيبٌ + لِلْبَاطِلِ جَوْلَةٌ ثُمَّ يَضْمَحِلُّ + لِلْجُنُونِ فُنُونٌ + لِلسَّائِلِ

حصه ایست + برای دروغ جولانیست پس نیست میشود + برای دیوانگی اقسام است + برای خواهنده

حَقٌّ وَلَوْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ + لَمْ يُحْرَمْ مَنْ فُصِدَ لَهُ + لَمْ يُرِدِ اللهُ

حقی است اگرچه بیاید بر اسپ + محروم نکرده شد آنکه فصد کرده شد او را + نخواسته است خدا

بِالنَّمْلَةِ صَلَاحًا حِينَ أَنْبَتَ لَهَا جَنَاحًا + لَمْ يَلْتَفِتِ الشَّمْسُ

بمورچه نیکی را وقتیکه رویانید برای او پر + متوجه نشد آفتاب

إِلَى تَمَلُّقِ الْحِرْبَاءِ + لَمْ يُؤَخَّرْ شُغْلُ يَوْمٍ لِغَدٍ + لَنْ

بسوی چاپلوسی کردن آفتاب‌پرست + موخر نکرده شود کار امروز برای فردا + هرگز

تُغَالَبَ امْرَأَةٌ إِلَّا غَلَبَتْ + لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ +

غلبه جسته شد زنی مگر آنکه چیره شد زن + البته نخواهید رسید بنکوئی تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست دارید

لَنْ يَحْصُلَ صَبْرُ أَيُّوبَ مِنْ كُلِّ كَرِيمٍ + لَنْ يَهْلِكَ امْرُؤٌ عَرَفَ قَدْرَهُ + لَوْ لَمْ

هرگز حاصل نشود صبر ایوب از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشود مردیکه شناخت اندازهٔ خود را + اگر نخورم

عَسَلًا عَضَّ إِصْبَعِي + لَوْ بَلَغَ رَأْسُهُ السَّمَاءَ مَا زَادَ + لَوْ تُرِكَ الْقَطَا

از شهد بگزد انگشت مرا + اگر برسد سرش بر آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

لَيْلًا لَنَامَ + لَوْ تَسَاوَى النَّاسُ لَهَلَكُوا جَمِيعًا + لَوْ ذَاتُ سِوَارٍ لَطَمَتْنِي

در شب البته بخسپد + اگر برابر شوند مردم هرآئینه هلاک شوند همه + کاش زن صاحب [illegible] طپانچه زدی مرا

لَوْ كَانَ الْمِزَاحُ فَحْلًا لَمْ يُنْتِجْ إِلَّا شَرًّا + لَوْ كَانَ فِي الْبُومِ خَيْرٌ مَا فَاتَ

اگر بود خوش‌طبعی نر نزاید مگر بدی را + اگر بودی در جغد سعادتی نه درگذشتی

عَنِ الصَّیّادِ + لَوْ کَانَ ذَا حِیلَةٍ تَحَوَّلَ + لَوْ کَانَ عِنْدَهُ کَنْزٌ لَتَلَطَّفَ

از صیاد + اگر بودی خداوند حیله گردیدی + اگر بودی نزد او خزانه البته مهربانی کردی

مَا عَدَاهُ + لَوْ کَانَ اللِّسَانُ مَخْزُونًا لَمْ یَکُنِ الْقَلْبُ مَحْزُونًا + لَوْ کَانُوا

غیر خود را + اگر باشد زبان محفوظ نباشد دل غمگین + اگر بودندی

مِنَ الطَّیْرِ لَکَانُوا رَخَمًا وَ لَوْ کَانُوا مِنَ الدَّوَابِّ لَکَانُوا حَمِیرًا + لَوْ کَرِهَتِ

از پرندگان هر آینه بودندی رخم و اگر بودندی از چارپایان هر آینه بودندی خران + اگر کراهت داشتی

یَدِی مَا صَحِبَتْنِی + لَوْ لَا الْعِبَارَاتُ لَبَطَلَتِ الْحِکْمَةُ + لَوْ لَا التُّقَی لَقُلْتُ

دست من نه یار بودی مرا + اگر نبودی عبارتها هر آینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جَلَّتْ قُدْرَتُهُ + لَوْ لَا الْحُمْقُ لَخَرِبَتِ الدُّنْیَا + لَوْ لَا الْمَرْءُ لَمْ یَتِمَّ + لَوْ لَا الْوِئَامُ

بزرگ است مرتبهٔ او + اگر نبودی نادانی هر آینه ویران شدی دنیا + اگر نبودی مرد تمام نشدی + اگر نبودی

لَهَلَکَ الْأَنَامُ + لَوْ لَا مُقَارَنَةُ الْقَمَرِ الشَّمْسَ مَا انْکَسَفَ + لَوْ لَا أَنْ یُضِیمَ

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه با آفتاب نگرفتی + اگر نبودی

الْفِتْیَانُ الذِّمَمَ تَحَرُّجًا مَا بَاتَ الْإِبِلُ فِی الرِّمَّةِ + لَوْ لَمْ یَکُنْ ذَنْبٌ

جوانمردان ... هر آینه ... + اگر نبودی گناه

لَمَا عُرِفَ الْعَفْوُ + لَوْ هَمَّ الْفَلَکُ بِرِفْعَةِ مَاجِدٍ فِی الْأَبَدِ لَمَا تَقَدَّمَ النُّورُ

هر آینه شناخته نشدی عفو + اگر قصد کردی آسمان به بلندی بزرگی همیشه پیش نشدی نور

فِی الْمَنَازِلِ عَلَی الْأَسَدِ + لَوْ یَبْقَی الْحَیٰوةُ بُرْجِیَ الْمُلَاقَاةُ + لَوْ یَرَی الْعَبْدُ

در منزلها بر اسد + اگر باقی ماندی زندگی امید داشته شدی ملاقات + اگر بیند بنده

الْأَجَلَ وَ مُرُورَهُ یَقْصُرُ الْأَمَلُ وَ غُرُورُهُ + لَهُ الْغِنَی وَ لِلذُّلِّ یُمْیِیَا

اجل را و گذشتن او کوته کند امید را و فریب او + او راست توانگری ...

لیت النمل لم تطر + لیت حظی من أبی کرب أن یسد عنی خیره خبله

کاش مورچه پرواز نکردی + کاش نصیب من از ابو کرب آنکه سد کند از من نیکی او دیوانگی

لیس أقرع أقرع + لیس الأکابر کالأصاغر + لیس الخبر کالمعاینة + لیس الری عن التشاف

نیست کچل تمام مو گریزان تر + نیست بزرگان مانند خردان + نیست خبر مانند دیدن + نیست سیر شدن از خوردن

لیس الشهرة من الرعونة + لیس الشیب من الکبر + لیس الصدیق

نیست شهرت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من إذا رآک قام بل من لو أقعدک الحظ أقام + لیس المتعلق

هرکه چون ببیند ترا بایستد بلکه هرکه اگر بنشاند ترا بخت ایستاده کند + نیست شکیبا چیز اندک

کالمتأنق + لیس المرعی کالراعی + لیس النائحة الثکلی کالمستأجرة +

مانند خورنده برگزیده + نیست نگاهداشته شده مانند حاکم + نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن مزدخواهنده

لیس الهناء بالدس + لیس بین الموت والفراق فرق + لیس بعد الأوم

نیست هنا مالیدن وی بر شتر + نیست میان مرگ وجدائی فرق + نیست بعد گرگ

برد + لیس بعشک فادرجی + لیست حفصة من رجال +

سرما + نیست خانهٔ تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان +

لیست المحبة من تعلیم الخلق + لیس ذل کذل السؤال +

نیست دوستی از آموزانیدن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال +

لیس شیء خیراً من المعروف والشکر أحسن منه + لیس علی الخراب

نیست چیزی نیکوتر از نیکوئی و شکر خوب‌تر است از آن + نیست بر ویران

خراج + لیس فی البیت سوی البیت + لیس فی الحب مشاورة +

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در محبت مشوره

لَیْسَ الْقَطَا مِثْلَ قُطَیٍّ + لَیْسَ لِمَخْضُوبِ الْبَنَانِ یَمِیْنٌ + لَیْسَ

نیست سنگخوار مانند قطی + نیست برای رنگ کرده شده سرانگشت سوگند + نیست

لِسُلْطَانِ الْعِلْمِ زَوَالٌ + لَیْسَ لِلْحَسُوْدِ رَاحَةٌ + لَیْسَ لِلْاِنْسَانِ

برای بادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای انسان

اِلَّا مَا سَعٰی + لَیْسَ لِمُعْجَبٍ رَاْیٌ + لَیْسَ لَهَا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ کَاشِفَةٌ

مگر آنچه کوشش کرده + نیست برای متکبر عقل + نیست مر آن مصیبت را جز خدا دورکننده

لَیْسَ مَنْ یَّحْتَشِمُ بِمُصَاحِبٍ + لَیْسَ مِنْ عَادَةِ الْکِرَامِ سُرْعَةُ

نیست هرکه بخشم آرد آشنا یاری + نیست از خوی جوانمردان شتابی

الْاِنْتِقَامِ + لَیْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَذْلِ + لَیْسَ مَرَضٌ اَدْاٰ

انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بدتر

مِنَ الْجَهْلِ + لَیْسَ مَحَلُّ الْحَجَرِ فِی الشَّجَرِ + لَیْسَ مُشْتَرِی الْاَمْلَاکِ

از جهالت + نیست جای سنگ در شاخ درخت + نیست خریدکننده ملکها

کَمُشْتَرِی الْاَفْلَاکِ + اَللَّیْلُ اَخْفٰی وَالنَّهَارُ اَفْضَحُ + لِیْنُ قَلْبِکَ

مانند خریدکننده آسمانها + شب پنهان‌کننده است و روز رسواکننده + نرمی دل تو

مُحَبَّبٌ + لِیْنُ الْکَلَامِ قَیْدُ الْقُلُوْبِ +

محبوب شئ + نرمی سخن قید دلهاست

گنجینهٔ دوصد مثلهای فارسی

الفاظ اقوال زرین

لا الٰه اگر شب ها پیشه کنی لذت تن را از کین برسید لعنت بکار شیطان است

لعنت بیهوده لفظ را بین و معنی بین انچه را خدا لعنت کرده آن لعنت است

آموختن چیزے بود که لکد بر گور حاتم زند لنگ بجز گور بجز سر مخز که لنگی زیر و لنگی بالا فی خم فرد
فی خم کالا که لیلی را بچشم مجنون باید دید

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

لاتوں کی بہوت باتوں سی نہیں مانتی لاتوں کی لی باتوں کا کیا لاٹھی مارا پانی نہیں جدا ہوتا
لادو لدا دی ہانکن والا ساتھ دی لاڈ کا نام لادو بہنسا خانوں لادین آئی لگڑی ابل لچ جاکی
کو الاگ کی تب لاج کہاں لاج کہن بناس لاگی کو داراتو کہاں گی داری نلائی گا دارا تو
پڑینگی خواری لٹیا ڈوبا نگا نام باپ دادا کا دریا کو لڑائی میں لڈو نہیں بٹتی لڑائی کا گھر ہانسی
روگ کا گھر کہانسی لڑتی تو نہیں مونہی مارتی ہیں لڑتو کی چھی یہ پہاگنتو کی آگی لڑکی کی پاؤں
پالنی میں پہچانی جاتی ہیں لڑکی کو جب بھیڑیا لی گیا تب ٹٹی باندہی لڑکا جیسی بی بی اوڑھنی
باندہی میں میاں لڑکا روی بالو نکو نانی رووی سنڈائی کو لڑکونکا کھیل چڑیا کا مرن لڑے
نہ بھڑی زرہ پہنی پہری لڑین نہ بھڑین ترکش باندہی پہرین لکڑی کا ہل بکلی ہاتھی
لکیر فقیر لکھو بندہ پانی پان اور گئی چنا گئی کان لکھے لوڑہا پڑی پتھر لکھے موسی پڑہی خدا
لکھی نہ پڑہی نام محمد فاضل لگا تو تیر نہیں تو تکہ لگا سو بھگا لگم لگا سب لگانی نہیں جاتی
لگی تو لی بستوں لنگی لنکا میں چھوٹا سو باون گز کا لنگڑی کی چہرا دو پوسیان اندی
لنگڑی میں بہاگ کہیلتی میں لنگی کی پاٹوری تو ملی کی ماہوڑی لوٹ کا مال
لوٹ پہو کی گھاٹ کا گنوایا کا لوہاری کو جائیں تو شیر کا سامان کی لوہا لیکا یا رسوا کا اوٹ
لونڈی ہو کر کما نا بی بی بن کر کھانا لونڈی کو لونڈی کہا رو دیا بی بی کو لونڈی کہا ہنس دیا لوہا
جاتی لوہا جانی دہنکنی والی کی بلا جانی لوہی کی منڈی میں ماہی مار لوہی لگا شہیدوں میں
ملیا لیپا پہر دیا ماتہ ہی کا لیں لیسا ہی کر دیتا لی کچی تیری او ر لوٹا باقی کیا رہا بین

اور گھوڑا ہے لی دی آنا گٹھو تی ہین ہ لینا نہ دینا کاری ہ شلغ ہ لینا نہ دینا کاٹر ہی پہرجی ہ نہ لینا ہ لینا ایک نہ دینا دو لینی کی ہ ڈیڑھ پڑی

خزینهٔ بست و هفتم در مثلهای حرف میم مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مَا اُبَالِي مَا نُهِيَ مِنْ ضَبِّكَ + مَا اَخَافُ اِلَّا مِنْ سَيْلٍ تَلْعَتِي + مَا اَدْرِي

باک ندارم آنچه بیجوش شد از سوسمار تو + نمی ترسم مگر از سیلابی که بگیرد مرا + نمی دانم که

اَيُّ الْجَرَادِ عَارَهُ + مَا اَدْرِي اَيُّ الْجَرَادِ اَمْ ذِيبٌ + مَا اشْتَارَ الْعَسَلَ

کدام ملخ برد او را + نمی دانم که آیا گرگ است یا کفتار + جمع نکرد شهد را

مَنْ اخْتَارَ الْكَسَلَ + مَا اَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ + مَا اَصَابَ هَلَّةً

کسیکه اختیار کرد کاهلی + مشابه نشد امشب بشب گذشته + نیافت چراغ پایه را

وَلَا بَلَّةً + مَا اَفْعَلُ ذَلِكَ مَا حَنَّتِ النِّيبُ + مَا اَقْبَحَ بِالْعَرُوسِ ضَرَبَ

و نه تری را + نخواهم کرد آنرا تا آواز کنند شتر مادهٔ کلان سال + چه زشت شد بعروس زدن

الدُّفِّ بِيَدِهَا + مَا اَقْرَبَ مَحْسَاهُ مِنْ مَفْسَاهُ + مَا الْاِنْسَانُ لَوْلَا اللِّسَانُ

دف بخود دست خود + نزدیک نشد دهن او از کون او + نیست انسان اگر نباشد

الْمَاءُ لِمَنْ طَلَبَ + مَا اَنْصَفَ الشَّيْبُ مِنْ سَتْرٍ وَقَارِهِ فَسَوَّدَ وَجْهَهُ

آب از آن کسی که طلب کند + انصاف نکرد پیری از پوشیدن وقار خود پس سیاه کرد روی او

وَاَطْفَعَ اَنْوَارَهُ + مَاءٌ وَلَا كَصَدَّاءِ + مَا بِالدَّارِ سَفَرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِيبٌ

و اطفا کرده نورهای او + آب هست و نیست مثل صدا + نیست در خانه کسی + نیست در خانه کسی

مَا بِالْعَيْرِ مِنْ قَمَاصٍ + مَا بَلَّ مَاءُ الْبَحْرِ عَلَى نَحْرِ الْبَطِّ +

نیست بخر از جستن + نرسید آب دریا بر سینهٔ بط

مَا بِهَا نَافِخُ ضَرَمَةٍ + مَاتَ حَتْفَ أَنْفِهِ + مَا تَرَى الرَّاحَةَ فِي يَدِ مَقْبُورٍ +

نیست در خانه دمنده آتش + مرد از مرگ بینی خود + نمی بینی آسایش را در دست قبضه

مَا تَنْدَى صَفَاتُهُ + مَا تَوَالُدُ الْأَسْبَابِ إِلَّا بِمُبَاشَرَةِ الْأَسْبَابِ +

فراهم نمی کند وصفهای او را + نیست پیدا شدن اسباب مگر بفراهم کردن اسباب +

مَا جَدَعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ + مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلُ ظُفُرِي + مَا خَلَقَ اللَّهُ خَلْقًا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نسود پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَ الْعَقْلِ + مَا دَارَتِ الْهَالَةُ حَوْلَ الْهِلَالِ + مَا دَخَلَ تَحْتَ

بزرگتر بروی از عقل + نگردید هاله گرد ماه نو + داخل نشد زیر

السَّيْفِ إِلَّا صَاحِبُ الْجُنَّةِ + مَا ذَاقَ عَبَكَةً وَلَا لَبَكَةً + مَا بِهِ لَا حَفَاءُ

شمشیر مگر صاحب سپر + نچشید چربش را و نه لقمه را + حاجت نبود با

الْمَاضِي لَا يُذْكَرُ + مَا عَزَّ مَنْ ذَلَّ جِيرَانُهُ + مَا عَقَدَ الْعُيُونَ إِلَّا النِّيَامُ

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها را مگر خوابندگان

مَا عَلَاكَ فَهُوَ سَمَاؤُكَ + مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ +

آنچه بلند شد ترا پس وی آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکارا +

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ + مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَمَيْرٌ + مَا كَسَفَ حُوتٌ

نیست بر نکوئی کنندگان از راهی + نیست نزدش نیکی و خوردنی اندک + پاره نکرد ماهی

السَّمَاءَ إِلَّا تِمْسَاحُ الْبَيْدَاءِ + مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ + الْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

آسمان مگر نهنگ بیابان را + آنچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه او + مال سایه است دور شونده +

مَا لِلْغَرِيبِ سِوَى الْغَرِيبِ أَنِيسٌ + مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْأَرْبَابِ + الْمَالُ

نیست برای مسافر جز مسافر مونسی + چیست بر خاک سوگند بپروردگار پروردگاران + مال

والبنون زينة الحيوة الدنيا + المال والبنون فتنة + ماله سعنة

و پسران زیبایش زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مر اورا اندک

ولا معنة + ماله هارب ولا قارب + ماله راغية ولا ثاغية +

و نه چیزی اندک + نیست مر اورا گریزنده و نزدیک شونده + نیست مر اورا ماده شتر و نه گوسپند +

ماله سارحة ولا رائحة + ماله سبد ولا لبد + ماله ضد

نیست مر اورا چرنده و نه بوی + نیست مر اورا موی و نه صوف + نیست مر اورا مخالف

ولا نقيض + ماله حاف ولا راف + ماله حانة ولا آنة +

و نه ضد + نیست مر اورا ... و نه ... + نیست مر اورا ماده شتر و نه گوسپند

ماله أل ولا عل + ماله هادقة + ما لي ذنب الا ذنب صحر +

نیست مر اورا ... + نیست مر اورا ... + نیست مرا گناهی مگر گناه صحر +

ما منا الا رجل به امة يجمعها الظفر غير الرجلين + المامور

نیست از ما مگر مردیکه ... + ... + حکم کرده شده

معذور + المأمول خير من المأكول + ما ندم من سكت +

معذور است + امید داشته شده بهتر است از خورده شده + شرمنده نشد هر که خاموش ماند

ما وزن في ميزان الفلك الا الريح + ما هلك امرؤ عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی آسمان مگر باد + هلاک نشد مردیکه شناخت قدر خود

ما يبض حجره + ما يجعل قدك الى اديمك + ما يعرف هرا

آب نمیدهد سنگ او + ... + نمی شناسد گربه را

من بر + ما يعرف الحي من اللي + ما يعقل الا العاقلون + ما يقعقع له

از ... + نمی شناسد ... از باطل + نمی فهمند آنرا مگر عاقلان + جنبیده نمیشود

بِاللِّسَانِ + مَا يَوْمُ حَلِيمَةَ بِسِرٍّ + مَتٰى كَانَ حُكْمُ اللّٰهِ فِي كَرَبِ النَّخْلِ +

بزبان + نیست روز حلیمه راز + کدام وقت باشد حکم خدا در گرفتن بیخ شاخ خرما +

مُنْقَلٍ اُسْتُعَانَ بِذَقَنِهِ + مِثْلُ الْبُرْغُوثِ دَمُهُ دَمٌ + مِثْلُ

بار برداشته شده یاری جست از زنخ خود + مانند کیک و با غش خون اوست + مانند

النَّعَامَةِ لَا طَيْرٌ وَلَا جَمَلٌ + مِثْلُ مَا كَانَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ + الْمَثَلُ

شترمرغ نه پرنده و نه شتر + مانند آنچه بود آن وقت + مثل

فِي الْكَلَامِ كَالسِّكْبَاجِ فِي الْاِدَامِ + اَلْمَجَازُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ +

در کلام مانند سکباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقیقت است +

اَلْمُحَاجَزَةُ قَبْلَ الْمُنَاجَزَةِ + اَلْمَجَالِسُ بِالْاَمَانَةِ + مَجْلِسُ الْكِرَامِ حِصْنُ

از جنگ باز داشتن پیش از مقاتله کردن + مجلسها بامانت است + مجلس جوانمردان قلعهٔ

الْكَلَامِ + مَجْلِسُ الْعِلْمِ رَوْضَةُ الْجَنَّةِ + اَلْمُحِبُّ يُحْيِي الْمَحَبَّةَ +

کلام است + مجلس علم باغ بهشت است + دوست زنده میکند دوستی را +

اَلْمُحِبُّ مُحِيٌّ فِي حُكْمِ الْمَحْبُوبِ + اَلْمَحَبَّةُ لَا تَزِيدُ بِالْوَفَاءِ

دوست محو است در حکم معشوق + دوستی افزون نمیشود بسبب وفا

وَلَا تَنْقُصُ بِالْجَفَاءِ + اَلْمَحَبَّةُ مُوَافَقَةُ الْمَحْبُوبِ فِي مَحْبُوبِهِ وَمَكْرُوهِهِ +

و کم نمیشود بسبب ستم + دوستی موافقت معشوق است در مرضی او و نامرضی او +

مُحْتَرِسٌ مِنْ مِثْلِهِ + مُحْسِنَةٌ فَهِيلِي + مُخَالَفَةُ الْمُلُوكِ عَارٌ فِي الْعَاجِلِ

نگاه دارنده است از مانند خود + زن نکویی کننده است پس بریز + مخالفت پادشاهان ننگ است در دنیا

وَنَارٌ فِي الْآجِلِ + تَخْرِيبٌ لِبِنَاءٍ + اَلْمُدَارَاتُ تُخْرِجُ الْحَيَّةَ

و آتش است در آخرت + خرد مرو افگنندهٔ بنا است + نرمی کردن بیرون می آرد مار را

مَن نحرها + المذبح الذبیح + مُذَبذَبِینَ بَینَ ذٰلِکَ لَا اِلیٰ هٰؤُلَاءِ

از سو زخش + ستودن گفتار زیست + مذبذب اند میان آن نه سوی آن گروه

وَلَا اِلیٰ هٰؤُلَاءِ + المرءُ علیٰ دینِ خلیله + المرءُ عاقلٌ بحالته + المرء

نه سوی این گروه + مرد بر دین دوست خود است + مرد زیرک است بحال خود + مرد

فی طیّ لسانه لا فی طیلسانه + المرءُ کثیرٌ باخیه + المرءُ لا یزال

در پیچیدگی زبان خود است نه در چادر خود + مرد بسیار است به برادر خود + مرد همیشه

عدوًّا لما جهل + المرءُ مع من احبّ + المرءُ بسعی رجله + المرء

دشمن است بانچه نادان شد + مرد با کسی است که دوست داشت + مرد با پای خود است + مرد

مخفیّ تحت لسانه + المرءُ مخبوءٌ لدیٰ طیّ اللسان + المرءُ یقیس

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزدیک پیچیدگی زبان + مرد قیاس میکند

علیٰ نفسه + المرءُ یطیر بهمّته والطیر یطیر بجناحیه + المرء

بر ذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرنده پرواز میکند بدو بازوی خود + مرد

یُعرَفُ عند المعاملة + مرعیً ولا کسعدان + المزاح اوّله

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه است نه مانند سعدان + خوش طبعی اولش

فرحٌ وآخره ترحٌ + المزاح یورث الضغائن + المزاحة تذهب

شادمانی است و آخرش اندوه + خوش طبعی پیدا میکند کینها را + خوش طبعی میبرد

المهابة + المستشار مؤتمن + المستسلم احرم من المستسلم +

هیبت را + مصلحت کرده شده اعتماد کرده شده است + گردن نهنده حرام تر است از صلح جوینده ها

المستمع شریک القائل + المسلم مرآة المسلم + مشاهدة الابرار

شنونده شریک گوینده است + مسلمانان آینه مسلمانان اند + دیدن نیکوکاران

صح المثل | صح المرء | صح المزاح | صح المسلم

بَيْنَ التَّجَلِّي وَالْاِسْتِتَارِ الْمُشَاهَدَةُ مِيرَاثُ الْمُجَاهَدَةِ +

میان آشکارا و پوشیده است + مشاهده میراث مجاهده است

الْمَشْوَرَةُ حِصْنٌ مِنَ النَّدَامَةِ وَأَمْنٌ مِنَ الْمَلَامَةِ مُصَاحَبَةُ

مشوره پناه است از شرمندگی و بی‌بیمی است از ملامت + مصاحبت

الْأَشْرَارِ رُكُوبُ الْبَحْرِ + مَصَائِبُ قَوْمٍ عِنْدَ قَوْمٍ فَوَائِدُ

بدان سوار شدن دریاست + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فایده‌هاست

يَضُرُّ بِالطِّحَالِ مَا يَنْفَعُ الْكَبِدَ + مَضَلُّ الْمَرْءِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

گزند میکند سپرز را آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان هر دو زنخ اوست

مَضَى مَا مَضَى مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ + مَطْلٌ كَنُعَاسِ الْكَلْبِ + مُعَاوَدَةٌ

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم است + درنگ کردن مانند خواب سگ است + عود کردن

الْوَطَنِ تُعْقِرُ الْفِطَنَ + مُعَاتَبَةُ الْإِخْوَانِ خَيْرٌ مِنْ فَقْدِهِمْ +

وطن خسته میکند زیرکیها را + خشم کردن برادران بهتر است از گم کردن آنان +

مَعَ الْخَوَاطِئِ سَهْمٌ صَائِبٌ + مَعَ الْحَاجَةِ تُلْفَى الْحَاجَةُ + الْمَعْرِفَةُ

با خطا کنندگان تیری است بصواب رسنده با دشمنی می‌یابی مطلب را + شناسائی

تَنْفَعُ وَلَوْ بِالْكَلْبِ الْعَقُورِ + الْمَعْنَى فِي بَطْنِ الشَّاعِرِ + الْمُعَرِّي

سود میکند اگرچه باشد بسگ گزنده + معنی در شکم شاعر است + برهنه

يَبْهَى وَلَا يَبْنِي + الْمُفْلِسُ فِي أَمَانِ اللهِ + الْمُقَابَلَةُ خَيْرٌ مِنَ الْقَفَا

تباهی میکند و خانه نمیسازد + مفلس در زینهار خداست + رو برو بهتر است از پس گردن

مُقَابَلَةُ مَنْ لَا تُقَاوِمُ حُمْقٌ + مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

جنگ کردن با کسی که برابری کردن نتوانی او را نادانی است + جای کشتن مرد میان هر دو زنخ اوست

الْمَكْتُوبُ نِصْفُ الْمُلَاقَاةِ + الْمِكْثَارُ مِهْذَارٌ + الْمِكْثَارُ كَحَاطِبِ

نوشته نیم ملاقات است + بسیار سخن گوی بیهوده گوی است + بسیار سخن گوی مانند

لَيْلٍ + مُلَازَمَةُ الْمُلُوكِ حُسْنُ السُّلُوكِ + مَلِكٌ غَشُومٌ

هیزم کش شب + ملازمت پادشاهان نیک روش است + پادشاه ظالم

خَيْرٌ مِنْ فِتْنَةٍ تَدُومُ + الْمُلْكُ لِمَنْ غَلَبَ + الْمُلْكُ عَقِيمٌ +

بهتر است از فتنه که همیشه ماند + ملک برای کسی است که غالب شد + ملک نازاینده است +

الْمُلْكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَلَا يَبْقَى مَعَ الظُّلْمِ + الْمُلْكُ وَالدِّينُ

ملک باقی میماند با کفر و باقی نمیماند با ستم + ملک و دین

تَوْأَمَانِ + الْمُمْتَحِنُ مَلْعُونٌ + مَنِ ابْتُلِيَ بِبَلِيَّتَيْنِ فَقَدِ اخْتَارَ

دو همزاد اند + آزمایش کننده ملعون است + هر که گرفتار شد بدو بلا پس تحقیق اختیار کرد

أَهْوَنَهُمَا + مَنِ اتَّكَلَ عَلَى زَادِ غَيْرِهِ طَالَ جُوعُهُ + مَنِ اجْتَرَأَ

سبکتر هردو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشهٔ غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

عَلَى سُلْطَانِهِ قُتِلَ + مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا أَكْثَرَ ذِكْرَهُ + مَنْ أَحَبَّ قَوْمًا حُشِرَ

بر پادشاه خود کشته شود + کسیکه دوست دارد چیزی را بسیار کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد گروهی را محشور شود

مَعَهُمْ + مَنْ أَخْطَأَتْ فِرَاسَتُهُ أَبْطَأَتْ رِيَاسَتُهُ + مَنْ أَخَّرَ

با ایشان + کسیکه خطا کند فراستش دیر کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النَّوْمَ طَابَ مَنَامُهُ + مَنْ أَخَذَ مَالَ النَّاسِ لَا بُدَّ أَنْ يُؤْخَذَ

خواب خود خوش شد خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان ناچار است از اینکه گرفته شود

مَالُهُ + مَنْ ذَرَعَ الْفِكْرَ فِي الْعَوَاقِبِ أَمِنَ مِنْ سِهَامِ النَّدَمِ

مال او + هرکه زره کرد فکر را در انجام کارها ایمن شد از تیرهای شرمندگی

من ادمن قرع الباب یوشک ان یفتح له + من ادمن طلب شیء ظفر ببعضه +

کسیکه همیشه کرد کوفتن در را نزدیک است که کشاده شود برای او + کسیکه همیشه کرد جستن چیزی پیروز شود ببعض او

من ارتحل کریما یتنعم فی ریاض الرضوان کریم + من استخف اخوانه

کسیکه کوچ کرد خوشحال آنکه جوانمرد است بیچمود در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خذلک + من اساء ادبه ضاع نسبه + من استزاد علی الاکل والشرب

رسوا کرد شما را + هرکه بدی کرد ادب او خراب شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لن یشبع الا بالتراب + من استغضب ولم یغضب فهو حمار + من استرعی

هرگز سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شد و خشم نکرد پس او خرست + هرکه نگاهبان

الذئب للغنم فقد ظلم + من اسرع فی الجواب ابطأ فی الصواب + من ا

از گرگ برای گوسپند پس بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب درنگ کرد در صواب + هرکه مانا شد

اباه فما ظلم + من اصلح فاسده ارغم حاسده + من اطلع علی جاره

پدر خود را پس ستم نکرد + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را و خاک انداخت حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه خود

اهتکت حجب استاره + من اطاع غضبه اضاع ادبه + من اعطی

دریده شد حجابهای پرده های او + هرکه فرمان بردار کرد خشم خود را ضائع کرد ادب خود را + هرکه داده شد

ثمرا اعطی ثمرا + من اعجب بعمله حبط اجره + من اعتاد شیئا حرص

خرما را داده شد بار را + هرکه شگفت آمد بعمل خود باطل شد مزد او + هرکه خو کرد چیزی را حریص شد

علیه + من اعجبته اراؤه غلبته اعداؤه + من عمر انجا + من اعتصم

بر وی + هرکه شگفت آورد او را فکر او غالب شود او را دشمنهای او + هرکه نیکو شد نجات یابد + هرکه چنگ زد

بالله فقد نجا + من اعمل اجتهاده بلغ مراده + من اعتمد علی شرف

بخدا پس بتحقیق نجات یافت + هرکه در کار آورد توانائی خود را رسید مقصود خود را + هرکه اعتماد کرد بر بزرگی

آبائه فقد عقهم + من اعظم الذنوب تحسین العیوب + من افشی

پدران خود این تحقیق بی فرزندشد از بزرگترین گناهان است نیکو کردن عیبها + کسیکه پیدا کرد

سرّک افسد امرک + من اوّط کمن فرّط + من اکثر سؤاله حرم +

راز ترا تباه کرد کار ترا + هر که از حد درگذشت مانند کسی است که تقصیر کرد + هر که بسیار شد سوال محروم شد +

من الشناعات یتولد الآفات + من الماء کل شیء حی + من امارات

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آب است هر چیز زنده + از نشانهای

الخذلان معاداة الاخوان + من امات شهوته احیی مروته +

رسوائی است دشمن داشتن برادران + هر که میرانید خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من انصف فقد استظرف + من انکر حسن الصنیعة استوجب

هر که انصاف کرد پس بتحقیق خوش کرد + هر که انکار کرد خوبی نیکوئی را سزاوار شد

سوء القطیعة + المنبت لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقی + من بخل بماله

زشتی جدائی را + نبت نه زمینی را برید ونه پشت را باقی گذاشت + هر که بخل کرد بمال

علی نفسه جاد به علی عرسه + من بسط نشط + من بسط یده علی

بر جان خود سخاوت کرد بوی بر زن خود + هر که فراخی کرد نشاط شد + هر که دراز کرد دست خود را بر

الانعام صارت نعمته علی الدوام + من بلغ اربعین ولم یاخذ

نعمت دادن گردید نعمت او همیشه + هر که رسید بچهل سال و نگرفت

العصا فقد عصی + من تأنّی ادرک ما تمنّی + من تجرّد وحده

چوب را پس بتحقیق نافرمانی کرد + هر که توقف کرد دریافت چیزی را که آرزو داشت + هر که تجرید اختیار کرد

اکله + من تشبّه بقوم فهو منهم + من تقدم خطوتین فقد وصل + من تکبّر علی الناس ذلّ

[illegible]

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَنْ تَهَاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضَّرِّ + مَنْ ثَبَتَ جُودُهُ

هر که فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هر که سبک شمرد بدی را بیفتاد در گزند + کسی که ثابت شد سخاوت او

ثَبَتَ وُجُودُهُ + مَنْ جَالَ نَالَ + مَنْ جَاوَرَ الْكِرَامَ أَمِنَ مِنَ الْإِعْدَامِ

ثابت شد هستی او + هر که جولانی کرد رسید + هر که همسایگی کرد کریمان را بی بیم شد از درویشی

مَنْ جَاعَ اتَّخَمَ + مَنْ جَادَ بِمَالِهِ جَلَّ وَمَنْ جَادَ بِعِرْضِهِ ذَلَّ + مَنْ جَادَ سَادَ

هر که گرسنه شد فراخان نیکی شد + هر که سخاوت کرد به مال خود بزرگ شد و هر که سخاوت کرد به آبروی خود خوار شد + هر که سخاوت کرد مهتر شد

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا + مَنْ جَدَّ وَجَدَ + مَنْ جَرَّبَ

هر که آمد به یک نیکی پس مر او راده مثلهای اوست + هر که کوشش کرد یافت + هر که آزمود

الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ + مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ + مَنْ جَهِلَ زَمَانَهُ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هر که دلیری کرد توانگر شد + هر که نادان است زمانه خود را

عَدَا الْخُمُولُ زَمَانَهُ + مَنْ حَسُنَ صَفَاؤُهُ وَجَبَ اصْطِفَاؤُهُ +

درگذشت گمنامی زمانه او را + هر که خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او +

مَنْ حَسُنَتْ خِصَالُهُ طَابَ وِصَالُهُ + مَنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

هر که خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است گذاشتن

مَا لَا يَعْنِيهِ + مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِأَخِيهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيهِ + مَنْ حَفَرَ مَهْوَاةً

چیزی را که او را نمیکند لشرا + هر که بکند چاهی برای برادر خود پس بتحقیق بیفتاد در آن + هر که بکند مغاکی را

وَقَعَ فِيهَا + مَنْ حَفِظَنَا أَوْ رَفَقَنَا فَلْيَقْتَصِدْ + مَنْ حَلُمَ سَادَ + مَنْ خَافَ

بیفتاد در آن + هر که خدمت کرد ما را یا احاطه کرد ما را پس باید که اعتدال کند + هر که بردباری کرد سردار شد + هر که ترسید

صَوْتَكَ تَمَنَّى مَوْتَكَ + مَنْ خَافَ وَجْهَ الصَّبَاحِ ذَبَحَ + مَنْ خَدَمَ خُدِمَ

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هر که ترسید روی صبح را پست کرد شب را + هر که خدمت کرد

مَنْ خَشِيَ الذِّئْبَ أَعَدَّ كَلْبًا + مَنْ خَصَمَهُ الْقَاضِي إِلَى مَنْ يَشْتَكِي +

هرکه ترسید از گرگ مهیا کرد سگ را + هرکه خصومت کرد او را قاضی بسوی کدام کس شکوه کند +

مَنْ دَامَ كَسَلُهُ خَابَ أَمَلُهُ + مَنْ دَخَلَ مَقَارَّ تُهَمٍ + مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هرکه همیشه شد کاهلی او نا امید شد امید او + هرکه درآمد بغار تهمت [illegible] + هرکه خوشنود کرد ذات

بِالْإِسَاءَةِ شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ بِالرَّدَاءَةِ + مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللهِ لَمْ يَسْخَطْهُ

او بدی گواه شد بر ذات خود بهلاکت + هرکه راضی شد بحکم خدا خشم نگیرد او را

أَحَدٌ + مَنْ رَقِيَ فِي دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظُمَ فِي عُيُونِ الْأُمَمِ + مَنْ رَكِبَ

کسی + هرکه بالا رفت در مرتبه‌های همتها بزرگ شد در چشمهای امتها + هرکه سوار شد

جِدَّهُ غَلَبَ ضِدَّهُ + مَنْ رَكِبَ الْعَجَلَ أَدْرَكَ الزَّلَلَ + مَنْ زَادَ

برکوشش خود غالب شد بر خود + هرکه سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها را + هرکه فزون شد

خَبَرُهُ بَادَ خَيْرُهُ + مَنْزِلَةُ الْأَبْرَارِ فِي صَوْنِ الْأَسْرَارِ + مَنْ سَالَمَ سَلِمَ +

خبر او هلاک شد خیر او + مرتبهٔ نیکوکاران در نگاه داشتن رازهاست + هرکه صلح کرد سالم ماند +

مَنْ سَاءَ عَزْمُهُ رَجَعَ إِلَيْهِ سَهْمُهُ + مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ + مَنْ سَاءَتْ

هرکه بد شد قصد او بازگشت بسوی او تیر او + هرکه بد شد خلق او تنگ شد روزی او + هرکه بد شد

أَخْلَاقُهُ طَابَ فِرَاقُهُ + [illegible] فَقَدْ [illegible] مِنْ سَعَادَةِ جَدِّكَ

خلقهای او خوب شد جدائی او + [illegible] از نیکبختی بخت

وُقُوفُكَ عِنْدَ حَدِّكَ + مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عَاقِلًا +

ایستادن تو نزد مرتبهٔ خود + از نیکبختی مردست بودن دشمن او دانا

مَنْ سَقَى مَكْرَهُ بَاءَ بِثَمَرِهِ + مَنْ سَكَتَ سَلِمَ + مَنْ سَلِمَ نَجَا + مَنْ سَلَّ

هرکه آب داد حیلهٔ خود [illegible] + هرکه خاموش شد سالم شد + هرکه سالم شد نجات یافت + هرکه کشید

سَیْفُ الْعَدَاوَةِ غَمَدَ فِیْهِ رَاْسَه + مَنْ سَلَكَ الْجَدَدَ اَمِنَ الْعِثَارَ + مَنْ شَاوَرَ

شمشیر دشمنی را نیام کرد در آن سر خود + هر که رفت در زمین هموار در بی خوف شد از لغزش + هر که مشوره

اَهْلَ النَّصِیْحَةِ اَمِنَ مِنَ الْفَضِیْحَةِ + مَنْ شَرِّ مَا طَرَحَكَ اَهْلُكَ +

از صاحبان نصیحت بی بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اہل تست +

مَنْ صَانَعَ بِالْمَالِ لَمْ یَحْتَشِمْ مِنْ طَلَبِ الْحَاجَةِ + مَنْ صَدَقَ تَوَسُّمُه

هر که رشوت داد مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هر که راست شد نشان او

طَالَ تَبَسُّمُه + مَنْ صَدَقَ فِیْ مَقَالِه زَادَ فِیْ جَمَالِه + مَنْ صَنَّفَ

دراز شد تبسم او + هر که راست شد در سخن خود فزون شد در خوبی خود + هر که تصنیف کرد

فَقَدِ اسْتَهْدَفَ + مَنْ ضَحِكَ ضُحِكَ + مَنْ ضَعُفَتْ آرَاؤُه قَوِیَتْ

بتحقیق نشانه تیر شد + هر که خندید خنده کرده شد بروی + هر که ضعیف شد فکرهای او قوی شدند

اَعْدَاؤُه + مَنْ طَابَ اَصْلُه زَكٰی فَرْعُه + مَنْ طَالَ تَعَدِّیْهِ كَثُرَ اَعَادِیْهِ

دشمنان او + هر که پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هر که دراز شد در گذشتن او از حد بسیار شدند

مَنْ طَلَبَ جَلَبَ + مَنْ طَلَبَ شَیْئًا وَجَدَّ وَجَدَ + مَنْ طَلَبَ شَیْئًا نَالَه اَوْ بَعْضَه

هر که طلب کرد بکشید + هر که طلب کرد چیزی را و کوشش کرد یافت + هر که طلب کرد چیزی را یافت در را یا

مَنْ طَلَبَ مَا لَا یَكُوْنُ طَالَ تَعَبُه + مَنْ عَتَبَ عَلَی الدَّهْرِ طَالَ عَتَبُه +

هر که طلب کرد چیزی را که نمی شود دراز شد تعب او + هر که خشم کرد بر زمانه دراز شد خشم او

مَنْ عَجَّلَ اُمُوْرَه یُصِیْبُه مِنَ النَّدَمِ + مَنْ عَلِمَ مَا عَدِمَ + مَنْ عَدَلَ مَلَكَ وَ مَنْ ظَلَمَ

هر که شتاب کرد کارهای خود را برسد او را از شرمندگی + هر که انصاف کرد و تجاوز کرد و شد نکسیکه انصاف کرد

هَلَكَ + مَنْ عَرَفَ لِشَیْءٍ نُسِبَ اِلَیْهِ + مَنْ عَرَفَ التَّجَارِبَ طَابَتْ لَه الْمَشَارِبُ + مَنْ عَمَّ

هلاک شد + کسیکه شناخت چیزی را نسبت کرده شود بسوی او + کسیکه شناخت تجربه‌ها را پاکیزه شود در پانی جائی آبها هر که مقتنا گشت

نفسه فقد عرف ربه + من عزّ بزّ + من عقد عينا حبّ نظره + من

نفس خود را بتحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع را + هرکه ببست چشم را باز داشت نظر خود را + هرکه

دماغه في الصيف غلى قدره في الشتاء + من علت همته طال

دماغش در گرما بجوشید دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

همومه + من علم حرفا فهو مولاه + من عمل صالحا فلنفسه

غمهای او + کسیکه آموخت او را حرفی پس او مولای او ست + هرکه عمل کرد شایسته پس برای نفس خود

ومن اساء فعليها + من غشنا فليس منا + من غلب اخذ السلب

و هرکه بدی کرد پس بر او ست + کسیکه فریب داد ما را پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع را

من فعل الردى يلقاه + من فعل ما شاء لقي ما ساء +

کسیکه کرد هلاکت ملاقات شد آنرا + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کرد چیزی را که بد باشد

منقبة المرء تحت لسانه + من قبض قبض + من قدّم الخير [illegible]

بزرگی مرد زیر زبان او ست + هرکه قبضه کرد [illegible]

من وقى عينا بعينه نفعه + من قرب الارب ولج + من قسط [illegible]

[illegible]

من قصر عن السياسة قصر عن الرياسة + من قلّ ديناره

هرکه کوتاهی کرد از سیاست کوتاهی کرد از ریاست + کسیکه کم شد دینار او

ذلّ مقداره + من قلّ لبه زاد عجبه + من قلّ سروره كان

خوار شد مقدار او + هرکه کم شد عقل او زیاد شد عجب او + هرکه کم شد خوشی او باشد

الموت اخف عليه + من قلّت فضائله ضعفت وسائله + من قنع شبع +

مرگ آسانتر بر او + کسیکه کم شد فضیلتهای او سست شد وسیلهای او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنِعَ بِعَطاءِ اللهِ لَمْ يَدْخُلْ حَسَدٌ + مَنْ كانَ دَلِيلَهُ الغُرابُ

هرکه قانع شد بخشش خدا در نیاید او را رشک + هرکه باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الخَرابِ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ مَلامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هرکه بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هرکه بیشتر شد برای او

الدَّراهِمُ مالَ كَثُرَ لَهُ الدَّنانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ +

درمها بیشتر شد برای او دینارها + هرکه بسیار شد خنده او کم شد بزرگی او +

مَنْ كَثُرَ خِيانَتُهُ كَثُرَ إِخْوانُهُ + مَنْ كَثُرَ اِبْتِهاجُهُ بِالمَواهِبِ اِشْتَدَّ

هرکه بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هرکه بسیار شد خوشی او بخششها سخت شد

اِنْزِعاجُهُ لِلمَصائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ واعْتِداؤُهُ قَرُبَ هَلاكُهُ

بیقراری او برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او از حد نزدیک شد هلاکت او

وَفَناؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اِعْتِبارُهُ قَلَّ عِثارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ خَطاؤُهُ

و فنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هرکه بسیار شد سخن او بسیار شد خطای او

مَنْ كَثُرَتْ عَوارِفُهُ كَثُرَتْ مَعارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مِنْكَ يُصْلِحُ

هرکه بسیار شد نیکی های او بسیار شد شناسای او + کسیکه بسیار کرد سواد گروهی پس وی از ایشان است از تست

وَاِنْ كانَ سَمّاراً + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لانَ قَلْبُهُ + مَنْ كَلا جانِبَيْكَ

اگرچه باشد شریف + هرکه بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + از هر دو جانب تو

لا لَبَّيْكَ + مَنْ لاحاكَ فَقَدْ عاداكَ + مَنْ لا يَنْفَعُكَ صَداقَتُهُ

نه حاضر در خدمت تو + هرکه دشنام داد ترا پس بتحقیق دشمنی کرد ترا + هرکه سود نکند ترا دوستی او

لا يَضُرُّكَ عَداوَتُهُ + مَنْ لا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرّاحَةَ + مَنْ لا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هرکه نیست گناه مر او را امید دارد آسایش را کسیکه نیست گناه

لَهُ لَا يُخَافُ عَلَيْهِ + مَنْ لَا يَكْفِيهِ الْيَسِيرُ لَا يَكْفِيهِ الْكَثِيرُ + مَنْ لَا أَمَانَةَ

مر اورا ترسیده نمی‌شود بر وی + هر که کفایت نمیکند اورا اندک کفایت نمیکند اورا بسیار + کسیکه نیست امانت

لَهُ لَا دِينَ لَهُ + مَنْ لَزِمَ الطَّمَعَ عَدِمَ الْوَرَعَ + مَنْ لَزِمَ الرُّقَادَ عَدِمَ

مر او نیست دین مر اورا + هر که لازم گرفت طمع را نیست کرد پرهیزگاری + هر که لازم گرفت خواب را نیست کرد

الْمُرَادَ + مَنْ لَمْ يَأْسَ عَلَى مَا فَاتَهُ أَرَاحَ نَفْسَهُ + مَنْ لَمْ يَسْمَعِ النُّصْحَ

مقصود را + هر که اندوهگین نشد بر آنچه فوت شد اورا آسایش داد نفس خود را + هر که نشنید نصیحت

فَإِنَّهُ يَزِيدُ سَمَاعَ الْمَلَامَةِ + مَنْ لَمْ يَعْرِفْ لِلتَّلْوِيحِ لَمْ يَعْرِفِ التَّصْرِيحَ

پس البته او زیاده میکند شنیدن ملامت را + هر که نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

مَنْ لَمْ تَسُرَّ حَيَاتُهُ لَمْ تَغُمَّ وَفَاتُهُ + مَنْ لَمْ يَنْظُرْ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ

هر که خوش نشد زندگی او اندوهگین نشد مرگ او + هر که نگاه نیست در آخرهای امور

وَقَعَ فِي الْحَذَرِ + مَنْ لَمْ يَقْبَلِ التَّوْبَةَ عَظُمَتْ خَطِيئَتُهُ + مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ

بیفتاد در خوف + هر که قبول نکند توبه را بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد اورا

الْأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ + مَنْ لَمْ يَقْبَلِ الْعَثْرَةَ سُلِبَ الْقُدْرَةَ + مَنْ لَمْ

پدر و مادر ادب داد اورا زمانه + هر که نبخشید لغزش را دور کرده شود توانائی از او + هر که

يَرْحَمْ لَمْ يُرْحَمْ + مَنْ لَهُ الْمَوْلَى فَلَهُ الْكُلُّ + مَنْ بُلِيَ بِالشَّامِخِ بَعْدَ

رحم نکند رحم کرده نشود + هر که مر اوراست مولی پس مر اوراست همه + کسیکه مبتلا شد به بلند پس از

الْبَاذِخِ + مَنْ لَيْسَ مَعَ الْمُجْتَهِدِينَ مُجْتَهِدًا فَهُوَ مِنَ الشَّقَاوَةِ +

شامخ + کسیکه نیست با مجتهدین مجتهد پس او از شقاوت است

مَنْ لَيْسَ لَهُ تَقْوِيمُ النَّفْسِ فَهُوَ نَقْصُ نَفْسِهِ + مَنْ مَاتَ بَرًّا عَاشَ

هر که نیست اورا راست کردن نفس پس او کم کننده نفس خود است + هر که مرد نیکوکار زندگی

فِي العَفوِ + مَن مَاتَ غَرِيبًا مَاتَ شَهِيدًا + مَن مَالَ إِلَى المَالِ

در عفو + هرکه مرد مسافر مرد شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مَاتَ فِي المَالِ + مَن مَلَكَ نَفسَهُ فَهُوَ مَلَكَ بِنَفسِهِ + مَن مَنَّ

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خودرا پس وی مالک شد بذات خود + هرکه احسان

بِمَعرُوفِهِ سَقَطَ شُكرُهُ + مَن بَغَى فِي الدِّينِ يَصلَفُ + مَن نَظَرَ

بنکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فِي العَوَاقِبِ سَلِمَ مِنَ النَّوَائِبِ + مَن نَمَّ إِلَيكَ نَمَّ عَلَيكَ +

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کرد بر تو +

مَن هَابَ خَابَ + مَن هَانَ عَلَيهِ المَالُ تَوَجَّهَت إِلَيهِ

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه سبک شد بروی مال متوجه شد سوی وی

الآمَالُ + مَن يَأتِ الحَكَمَ وَحدَهُ يَفلُجُ + مَن يَتَوَكَّل عَلَى اللهِ

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فَهُوَ حَسبُهُ + المَنِيَّةُ تَضحَكُ الأُمنِيَّةَ + مَن يَجمَع يَتَقَعقَع

پس الله بس است اورا + مرگ می خندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد جنبید

عُمُدُهُ + مَن يَزرَعِ السُّوءَ يَحصُدِ النَّدَامَةَ + مَن يَزرَعِ

ستونهای وی + هرکه کشت میکند بدیرا درو میکند شرمندگی را + کسی که کشت میکند

الشَّرَّ يَحصُدِ النَّدَامَةَ + مَن يَزرَعِ الشَّوكَ لَم يَحصُد بِهِ عِنَبًا +

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بوی انگور را +

مَن يَسمَع يَخِل + مَن يَطُل هَنُ أَبِيهِ يَنتَطِق بِهِ + مَن يَطُل

هرکه می شنود لاغر میشود + هرکه دراز شود شرمگاه پدرش کمر می بندد بوی + هرکه دراز شود

ذیله ینطق به + من یعمل السوء یجد عقوبته + من یعط

دامن وی گر بندد بوی او گوید + هر که عمل بد کند بیابد عذاب او را + هر که دهد

بالید القصیرة یعط بالید الطویلة + من ینك العیر ینیك

دست کوتاه داده شود دست دراز + هر که گاد خر را گاد

نیاکا + مواعید عرقوب + الموت حق + موت الاغنیاء

نیاک را + وعده است عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حسرة وموت العلماء ثلمة وموت الفقراء راحة +

حسرت است و مرگ عالمان رخنه است و مرگ محتاجان آسایش است

الموت فی طلب الثار خیر من الحیوة فی العار + موت

مرگ در طلب آتش بهتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فی دولة وعز خیر من حیوة فی ذل وعجز + موتوا

در دولت و عزت بهتر است از زندگانی در خواری و عاجزی + بمیرید

قبل ان تموتوا + الموجود شفاء + المودة افضل القرابة

پیش از مردن شما + موجود شفا است + دوستی بهترین نزدیکی است

المؤمن مرآة المؤمن + المؤمن من سلم المسلمون من

مسلمان آینه مسلمان است + مسلمان آن است که محفوظ باشند مسلمانان از

یده ولسانه + المؤمن قلیل المؤنة + مهلکة المرء عجلته

دستش و زبانش + مسلمان کم مشقت است + هلاکت مرد تیزی است

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ما بخیر و شما بسلامت + ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال + کاری که خدا کند فلک را چه مجال +
مادیان گم کرده دنبال اخته میگردد + ماده بعضو ضعیف می ریزد + مار از این گیاه ضعیف
این گمان نبود + ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت + ما را نجبا باید که ازین کس بسر آید + مار
تو که هر کرا بینی بزنی + یا بوم که هر کجا نشینی بکنی + مار بدست دیگران باید کوفت + مار گزیده از
ریسمان می ترسد + مار مرده نمی گزد + مار از بی پائی پیش آن دود که گوش خرک با هزار پای
ما ز یاران چشم یاری داشتیم + خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم + مال مفت و دل بیرحم + مال
هر سیبی پیش عقرب + مال مرده نصیب مرده + مال حرام بود ببراه حرام رفت + مال نثار جان است
و جان نثار آبرو + ما هم خدائی داریم + ماهی را ماهی بخورد و ماهی خوار هر دو را + ماهی از سر
گنده گردد نی ز دم + ماهی بخواهی دمش بگیر + **مباش** در پی آزار و هر چه خواهی کن +
مبر نام فردا که فردا که دید + **متواضع** خاکست که کف پای شاه و گدا یکسان بوسد + **مثل**
معروف سرایند زبانها **مجالست** که هنرمندان بهر بزد ولی هنران جای ایشان گیرند +
محبت ستمگر دل را نشاید آرام + وگر نه کیست که آسودگی نمی خواهد + محتسب در بازار است
نه در خانه + محتسب گر می خورد معذور دارد مست را + محتسب را درون خانه چکار + محمد علیه السلام
بمعراج بلند است نه بنجامه + محنت بر باد گنه لازم + محنت بنیاد مست و سیه برابر دوی کور +
محنت قرب ز بعد افزون است + **مدعی** سست و گواه چست + **مرا** بخیر تو امید نیست
شر مرسان + مرا همت بلند و دست کوتاه + مرا افسوس می آید پر پیاده و مسکین پیاده + مرا گدای تو
بودن ز سلطنت بهتر + مرا نان ده و کفش بر سر بزن + مرا با مرد دیگر با تو دارا + مرا د اینجا
با عقد است + مرغ بی بال و پر با تجور + مرده بدست زنده + مرده هر چند عزیز است نگه نتوان داشت
مرده هرگز نمی گوزد + مردن بنام به که بود زندگی به ننگ + مردن حق است لیکن اول
همسایه را + مردن بعلت به که زندگانی بذلت + مرده آنست که نامش به نکوئی نبرند +

مرده سخن نمیگوید ✦ مرده گر خاک بیند پستان ✦ مردن ملا شیخ نمیکند خوبست که بابا بمیرد ✦
مرد بیت بیا زنامی و انگه زن کن ✦ مرد پا بپا آنهم عوضا مرد پا در هوا ✦ مرد آخر بین مبارک
بنده ایست ✦ مردی پی سنگ ره لرزنی نباشد ✦ مرد که شش باید پی پرده باش ✦ مردی نبود فتاده
را پای زدن ✦ مردی باید که قدر مردی داند ✦ مرغ که از بیشه دو نفس تنگ بیگیرد ✦ مرغ آتش خواره
کی لذت شناسد دانه را ✦ مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش ✦ مرگ انبوه جشنی دارد ✦ مرگ به از
رسوائی ✦ مزد رود رخوشحال که بیش میکند ✦ مزد بآفتاب درجلیست ✦ مزد آن گرفت جان برادر
که کار کرد ✦ مزن فال بد کار در حال بد ✦ **مستوفی** سند بیند و قاضی گواه ✦ مسجد جای گوز نیست
مسکین خدا رحیمی تیز نیست ✦ مسلمان چون بار بیند عزیز است ✦ مسلمان در گوریست مسلمانی در کتاب
مشت بعد از جنگ باید بکله خود باید زد ✦ مشتی نمونه از خرواری ✦ مشت ناخورده مشت خورد
نمی یابد ✦ مشت زدن دیگریست ✦ تیغ زدن دیگر ✦ مشت و مخمل خود ✦ از تیغ بلا بیست ✦ مشت بسته
مقفل مشتیست ✦ انگشت گشاده بالا چیست ✦ مشک آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید ✦
مصلای را باید گرفت و به چه راه پاک کند ✦ مصلا را بسته کی ابر دارد ✦ بیش از آن گفت
مطالب سعدی دیگر است ✦ **معزول** شیخ شیخ معزول شود ✦ معیار دوستان دغل
روز حاجت است ✦ **مفت** یک گفت مفت که ... منشی نوشت ✦ هر چه گفتی **مقام**
عیش ... ✦ ... مقامات از کتاب ... است ناخوانده حریری ✦ **ملک**
... دنیا ... گشت
... انسان ... ✦ **ملازم** نو
... ✦ ... خانه خالی
برخوان ... عقل باور نکند ... ✦ **من** آنم که من دانم
... آسمان ... ✦ ... گرسنگی

از مردمی باید کشید + من چه گویم طنبورهٔ من چه میگوید + من چه پشمم که برادر کلان من پشمست
من سود کنم تو از زیانی نرسد + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بد نام جهانم چه صلاح اندیشم +
من میگویم مونث دار دارد او میگوید بکن + من مرده جهان مرده + من زنده جهان زنده + من مرغی را ز
هردو آنچنان مفلوک + که هردو را دو مرغی خوب می باید + من همان احمد پارینه که بودم هستم +
مو از زبانش برآمده + مو در بدنش راست شده + مودت اهل صفا چه در رو و چه در قفا +
مو بجان بکند باشد پیشش + موی را سپیدی دست هنر نیست نه عیب + موش زنده به از
گربه مرده + موش بسوراخ نمی رفت جاروب بدم بست + موش را گفتند از بنیاد کندن
تو چه گفت بنیاد تو را هم بکنم + موشک میدواند + **مهربانی** دشمن اعتبار را نشاید + مهمان تا به تکلف
چه رسد + مهمان حبیب دشمن خدا است + مهمان کفر میکند تعظیم صاحب خانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خودیم لیک در خانهٔ تو + مهمان مهمان را نتواند دید و صاحب خانه
هردو را + مهمان بی وقت پهلوی خود میخورد + مهمان را بافضولی چه کار + مهمان ناخوانده بجای
نشیند بجای عقرب کور + **میان** عاشق و معشوق رمز نیست + کرام کاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو دختر آرد میخواهد + میان دو سنگ آرد میخواهم
میوهٔ بخشند گاهی گناهی نشود + میخش واقمست + میراث پدر خواهی علم پدر آموز + میراث گرگ
بکفتار رسید + مینو و شد گنبد و چرخ مناره میکند + می کشد زهر اگر اندک و ار بسیار است + می گوزد
و هر سو می بوید + می گوزد و واپس نگاه می کند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

مات کا مات بگڑا ہی + مار بیسی پیدا یا پہلا آ + ماری ماری دہو راوشانی + مار پیچھی سوار
مار کی آگ بہوت بہاگتا ہی + مار نی والی سی جلانی والا بادا ناہی + مار مار کہی جاتی سچ

دادا آگیا ہی ۔ مارون تیر اُنیوا اور ڈولی خیر آباد ۔ مار دن گھٹنا پہوٹی آنکہہ ۔ مار اُسند طباق سا

لگی دوپہر انہ کہائی ۔ مارتی کا ہاتھ پکڑا جاتا ہی کہنی والی کی زبان نہین پکڑی جاتی ۔ مایا تجکو بان

کہایا کیسی ہین ۔ ماسو کی کان مین پیٹھی بہا بھی آٹھی آٹھ پہری ۔ مان نہ مان مین تیرا مہمان

مان کا پان بہلا ۔ مانگی تانگی کا میر چلی تو بیاہ کرتی بلا ۔ مانگی پہ تانگا اور تنبیا کی برات ۔ مانگ

جانچ کی کہینی جہاجا مانگ لینی تو لاگی لاجا ۔ مانگنا کی ہوچھی ۔ مان کا پیٹ کمہار کا آوا ۔ مان

اپنی باپ تیلی بیٹا شیخ زعفران ۔ مان چھوڑ موتی کی فراق ۔ مان نہ ماتھ جانا سبھی لوگ

پرایا ۔ مان مری موسی جیی ۔ مان روی تلوار کی گھاوسی باپ روی تیر کی کہاری ۔ مان

نانگی باپ کولا بیٹا روشن الدولہ ۔ مان پنہاری باپ کنجر بیٹا مرزا سنجر ۔ مان پنہاری بہلی

اور باپ ہفت ہزاری ۔ بہلا نصیب ۔ مان پنہاری پوت چھتر دھاری ۔ [illegible] کا تھیلا

مان جنی مین فلان خان ۔ مانس کی پہچان کو معاملہ کسوٹی ہی ۔ ماد بلا اپل باڑے

پہو کسن گوڑی کا [illegible] ۔ مانی مانی سب مین ناواہ کوئی نہین [illegible] مت کر پاس پرائی

تیری آگی ہی جانی ۔ مجکو کوئی ماری تو مین سکہاؤن ۔ مجھی کہان چہینکا

مجھی کی [illegible] کون [illegible] نہین کہ جاوی کی ۔ مچھلی مین آئی بات پر [illegible]

[illegible] ۔ مخادعہ خان کی سالی ۔ مدعی [illegible] شاہد [illegible] جانین

مرچ [illegible] ۔ مردکی [illegible] اور [illegible] جہوکر ۔ مرد

[illegible] کام

مرد کو [illegible] ۔ مرد کو [illegible] ۔ مرد [illegible] نامرد [illegible] کو ۔ مرد کا

[illegible] کا کیا اعتبار

مرغی کی خواب مین دانہ ہی دانہ ۔ مرغی اپنی جان سی گئی [illegible] ۔ مرغی کو

تکلی ہی کا گھاو بس ہی ۔ [illegible] سے کی سانچی

مرین شکلیوت کہ بیٹہین گٹین + مری نہ بانجہادی + مسلمانی آبادانی + مسنیت ڈہی گئی
محراب رہ گئی + مسی کا جل کسکو میان چلی ہس کو + مشعلچی آہی اندہا + مفلسی مین آٹا گیلا
مفلسی اور فالسی کا شربت + مفلس سی سوال حرام ہی + مقدور کی مان گوڑی سے
رگڑتی ہی + مکہ چکر کی گہانی آدہا تیل اور آدہا پانی + مکی مین رہتی ہین پر حج نہین کیا + مگی گئے
نہ مدینی گئی بیچ ہی بیچ پیمبر ہہئی + ملا نہوگا توکیا مسجد مین اذان نہوگی + ملا جی کیا کہین
آخون جی آگی ہی سمجہی ہوئی ہین + ملا کی دوڑ مسیت تلک + ملا جی کی ملاحی وہی بانس کے
بلّون کہاتی + ملکی کیا جانی پرائی دل کی + من بہائی موڈی ہلاہی + من بہائی تو ڈہلا بہی سہارے
من بہر کا سر ہلاتی ہین پیسا بہر کی جیب نہین ہلاتی + من چلتا ٹٹو نہین چلتا + من چنگا تو کہوتی
گنگا + منڈ ویکی آئی ہین شرط کیا + من من گاتی ٹس ٹس روئی + منہ پر خصم کر سکہ سی سوئی +
من مین شیخ فرید بغلمین اینٹین + من بانی گہر جانی + من موتیون بیاہ من چاولون بیاہ + موت
کو نکی پیتوتب کو راضی ہووی + موت بہلی کہ جان کندن + موت سر پر کہیلتی ہی + موتین گی اور
سو بہین گی + موذیکا جنگل + مور کہ کی ساری رین چتر کی ایک گہڑی + موری کی اینٹ چوبارے
چڑہی + موزینکا گہاو میان جانین یا پاؤن + موکو نہ تو کوئی جولہی مین جہوکو + مولی تاتہ ڑاسیان
جس چاہی تس دی + مولی اپنی ہی پاپون بہاری + مول سی بیاج پیارا ہوتا ہی + موم کی ناک
موم کی مریم موم کی پاپی او بہہ مریم تیری وگہڑی آئی + منہ مانگی موت نہین ملتی + منہ کالا کاہت
اوجالا + منہ مین آنت نہ پیٹ مین دانت + منہ مانگا پایا + منہ ہی منہ ماری لور تو بہ توبہ بیکار
منہ پر لی لوٹی تو کیا کریگا کوئی + منہ دیکہی سب کہین خدا لگتی کوئی نکہی + منہ سی لام کاف
مت نکالو + منہ پر ہوائیان اوڑنی لگین + منہ سی رال ٹپکی پڑتی ہی + منہ کو کالک لگ گئی +
منہ پر خاک ملی ہی + منہ لگنی ڈوگن پیٹ مین + منہ ملی سنگر بلا ٹالی + منہ نور پیٹ صور
موڈلی سر پر پانی ڈہل گیا + موہی گن موہی گن چل رنڈی توہی کہن گئی + موئی باپ کے

الم حرف قاف تینتالیس سین نون واو

بڑی بڑی آنکھین + موئی پیسوڑی + موئی پہ کوئی کسیکی کا قسمین آتا + موئی کی قبر او تیبی کا گھر + موئی شیری جتیی بلی بہلی + موئی کیون کہ سانس نہ آئی + موئی بچھیا باہمن کی ناون + موئی بالی ٹوٹی سگائی + موئی جون + مہری پیاد و نکہین + مہری محبت گئی کی نان اور پان تھی سی منہ چھلس کی بیداکیا ہمان + میان سا زور توبہی پہ کہین خندی کیا کرتی ہی میان کی ٹوٹی سب گہری کہوئی + میٹہا میٹہا بپ بپ کڑوا کڑوا تہو تہو + میٹہا اور کٹہوتی بہر + میٹہی میٹہی بتیان + ویانت کہین ہاتہ کڑی لیی رہین + میٹہی چہری + میرا باپ بیجی تہا پرانی پہ وی آزاد کرتا تہا + میرا باپ تہا بہی چینکا تہا + میری آپ بولی سیری و بولی میری گنگی شاست بولی + میری بنی سوراجہ کی نہیں اور راجہ امنگتا + میری گدہی آگے تانی فرمانم بہستہ + میران کو برابر + میں ہو رن تاکی لیی رہو مری والی لیی + میں بولی لیہنہ + میں کان میری جلائی تو کہ میری آنکھین جلائی + میں کوچہری ہی جہاں جی + میں بسہ تسلا + کیا + ہشیار کو بھی نکاح سوا + خزینهٔ بست و ششم و مثلهای حرف نون متمم گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

اَلنَّادِرُ کَالْمَعْدُوْمِ + اَلنَّادِرَةُ لَا تُرَدُّ + نَارُ الْفُرْقَةِ اَحَرُّ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ +

نادر مانند معدوم است + نادره رد نمیشود + آتش جدائی بسیار گرم تر است از آتش دوزخ

نَارُ الْحُبَاحِبِ لَا تَقْدَحُ لِلْخُبْزِ اِحْرَاقُهَا + اَلنَّارُ تَاْكُلُ نَفْسَهَا اِنْ لَمْ تَجِدْ مَا تَاْكُلُهُ +

آتش ریزه + نمی‌زند آتش برای پختن نان سوختن آن + آتش میخورد خود را اگر نیابد چیزی را که بخورد آن را

اَلنَّارُ كَثِيْرُ الرَّمَادِ لَا هَا تَصْعَدُ الْعَبَادُ + اَلنَّاسُ اَتْبَاعٌ لِمَنْ غَلَبَ +

آتش بسیار خاکستر است چه البته از شجر الخ بند کان + مردمان تابع اند برای کسیکه غالب شد +

اَلنَّاسُ اِخْوَانٌ وَشَتّٰى فِى الشِّيَمِ + اَلنَّاسُ عَلٰى دِيْنِ مُلُوْكِهِمْ + اَلنَّاسُ

مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتها + مردمان بر دین بادشاهان خود اند + مردمان

كأسنان المشط + الناس مجزيون بأعمالهم + الناس مع اللباس +

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شوند بعملهای خود + مردمان با پوشاک اند +

الناس موتى وأهل العلم أحياء + الناس يخبرون ما شاهدوا +

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زبان میکنند چیزی را که تماشا کردند

ناوص الجرة ثم سالمها + النبع يقرع بعضه بعضا + النبيذ ... صاع

گرفت دام را باز مصالحه کرد او را + نبع میکوبد بعض او بعضی را + آب افشره شیر دادن

الإخوان ... + ... القصاء ... السماء + الندم توبة

برادر نیست + رنگ شتر اصل است ستاره تقدیر نیست مانند ستاره ... + شرمندگی توبه است

ندمت ندامة الكسعي + نزو الفرار استجهل الفرار + النساء

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + برجستن بچه نر نادان شمرد بره را + زنان

شقائق الأقوام + نسيان الموت صدأ القلب + نصح البليد عناء

نیمه های گروه ها اند + فراموش کردن مرگ زنگ دل است + نصیحت کردن کودن رنجی

لا يفيد + نصرة الحق شرف ونصرة الباطل سرف + النص

که فائده نمیکند + یاری کردن حق بزرگی است + یاری کردن باطل خیرگی ... است + تحقیق علم

سلاح جهاد الشيطان + النصيب يصيب + النصيحة بين الملا

ساز جهاد شیطان است + نصیب میرسد + نصیحت میان گروه

تقريع + نظر الشحيح إلى الغريم المفلس + النعل ...

سرزنش کردن است + نگریستن بخیل سوی مقروض محتاج + ...

نعمة الجاهل كروضة في مزابل + النعمة مجهولة ما دامت موصولة

نعمت نادان مانند باغ است در جایهای پلید + نعمت مجهول است تا وقتیکه موجود است

فاذا فقدت عرفت + النعمة اذا فقدت عرفت + نعم الختن

پس چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود + بهتر داماد

القبر + نعم الشي الهدية امام الحاجة + نعم صون معية الرجل بيته +

گور است + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر نگاهگاه مرد خانه او است

نعوذ بالله من الحور بعد الكور + نعوذ بالله من غضب الحليم +

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه میگیریم بخدا از خشم بردبار +

نعوذ بالله من ذلك + نعم الكلب بؤس اهله + النفاد يتطير

پناه میگیریم بخدا از ان + نعمت سگ سختی اهل بیت است + [illegible]

الجلب + نفس عصام سودت عصاما + النفس مولعة بحب

[illegible] نفس عصام سیاه کرد عصام را + نفس حریص است بدوستی

العاجل + النفس معدن كل شر + نفض القصاب الوذام +

عاجل + نفس جای بدیست + افشاندن قصاب رودها را +

نقاط القرآن خيلان الرحمة والغفران + النقد عند الحافرة +

نقطهای قرآن نقطهای بخشش و آمرزش است + نقد نزدیک اول تحریر است

نقص البدر من عين الكمال + نفع التراب لاخلاء نفع للعين كحل

کم شدن ماه چهارده از ذرة کمال است + خاک دبستان نفع است برای چشم مانند سرمه

الضياء + النقود تحل العقود النكاح يفسد الحب + نور على نور +

روشنی + نقدها بگشاید گرهها را از نکاح تباه میکند دوستی را + روشنی بر روشنی

النوم اخو الموت + نوم الظالم احسن من يقظته + نية المرء خير من عمله +

خواب برادر مرگ است + خواب ستمگر نیکوتر است از بیداری او + نیت مرد بهتر است از عمل او

گنجینهٔ دوم در امثال فارسی

نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود + ناخوانده بجائی رفتن استخوان رفت + ناخن ندارد که پشت خود را بخارد
نادان سخن گوید دانا قیاس کند + ناز بران کن که خریدار تست + ناسوده بکار رود که آسوده شود
ناکس به تربیت نشود ای حکیم کس + ناکرده کار چون کار کند خود را رسوا نماید + ناکرده ارمان
و کرده پشیمان + ناکشته را قصاص نتوان کرد + ناو آب از ناهمواری زمین است + نامرد زند
همیشه لاف مردی + نام مرد به از مرد + نام بلند به از بام بلند + نام رستم به از رستم + نامش کلان
و دهش ویران + نان یکروزه چه در پشت و چه در شکم + نان بده نام برآر + نان نمی‌گوید بجان
سید هاشمی نگریه به تیر سید و زرد + نانی بده جانی بخر + نانم انبان نمی‌خواهد + نانش در روغن افتاده
ناودان کعبه سید زر دود و باران رحمت طمع میدارد + نشتر در زخم را تیغ تیز + نبود خیر در آنجا
که عصمت نبود + نتوان مرد بسختی که من اینجا زادم + نخورده بخنی ست + نخود همه آش
ست + ندیده نقد را نسیه کسی + نرخ متاعی که فراوان بود + گر شتر بجان بود از زنان
بود + نردبانی زر باختن زن خود گاو است + نرم چوب را کرم میخورد + نرود میخ آهنین
در سنگ + نزدیکان را بیش بود حیرانی + نزدیک آتش پرست دوزخ به از بهشت
نزدیکان بی‌بصر دور و دوران باخبر در حضور + نزد کم حوصله کفش زر دوزی به از گوشواره زر
نشاط عمر باشد تا بسی سال + چو چل آمد فرو ریزد پر و بال + نشود رنگ حنا دیگر ز نشاق
بدست + نفس برآمد و کار از تو نمی‌آید + نقاش نقش ثانی بهتر کشد ز اول + نقد را
و خسیده + نقش بر آب بنشیند + نقل کفر کفر نباشد + نقل عیش به از عیش + نکشد دوست زیر بار
از دوست + نکوئی کن و در آب انداز + نکوئی با بدان کردن خیانست + که بد کردن بجای
نیکمردان + نکوگوی گر دیر گوئی چه غم + نگاه درویش چون سوال است + نگون شدن آسمان

برای چیدن آدمیان بست نمار ستون پا بن است و قامت بر کستون نماید + نماید ستمگار
به روزگار نه بماند بر لعنت پاید + نه دوار کرکس به آسمان [illegible] نشتر از کند پیشه
بر زمین [illegible] + نمک میخورد و نمکدان می شکند + نیش [illegible] حاصل نشود + نوکر قاضی [illegible]
نوشته نیست + نویسنده داند که در نامه چیست + نهادن کی ماند آن [illegible] سازند
[illegible] + نه از [illegible] + نه خود خوری نه بکس دهی گنده کنی [illegible]
درخت نه در زمین [illegible] + نه در [illegible] کردن [illegible] + [illegible] بزرگان [illegible]
نه روی ماندن نه رای رفتن + نه روی [illegible] نه [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] در دل عاشق تاب [illegible] + [illegible]
[illegible] شراب [illegible] + [illegible] سلطان [illegible]
نه دان گندمی [illegible] + [illegible] + [illegible] هیچ [illegible] یکسان [illegible]
[illegible] تا [illegible] + [illegible] دل [illegible]
نیاید [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] کرده
نیکی نیک [illegible] + [illegible] +

گنجینه سوم در امثال [illegible]

نا [illegible] + [illegible] + [illegible] + نادان [illegible]
[illegible] + نادان کی دوستی [illegible] + نادان دوست [illegible] دانا دشمن [illegible]
نازک [illegible] + [illegible] + [illegible] سلامت + [illegible]

نہ جیتے بہتر کر ڈالا ہی + ناک تو کٹی پہ وہ پوچھی مرلی + نامی ساہ کما کہاوی نامی چور مارا جاوے +
نام کیوری پادپی بس + نام بڑا اور درسن تھوڑا + نانی خصم کرے نواسا چٹی بھرے + نانی آگے
ننھیال کی باتیں + نائی کی برات میں سبھی ٹھاکر + نائی نائی بال کتنے ججمان جی آگے ہی آتے ہیں +
نہائیں سب کی پاؤں دہوئے اپنی دہوتی بچائے ندی ناؤ سنجوگ کت او دہوکت لوگ + ندی تیرین
گہراتی ہی کہ میں پاؤں ہی نہیں کہتا + ندی کناری روکھڑا جب تب ہوی بناس + نرک
ہو میں ٹھیلا ٹھیلی + نرہی بانس نہ بجی بانسری + دنیا فانی + نظر میں نخرا کیا + نقاری
باج دمامی باج گئی + نکاحی نہ بیاہی منڈ و بہو کہاں سی آئی + نکٹا جیا بری احوالوں + نکٹی کی
ناک کٹی سوا ہاتھ اور بڑہی + نکٹی نی باپ دا اہر گہر بھاگا + نکٹی مینا پانی پلا پوتا انہیں گنوں سی
نکہار بیٹھا نون چبینا + نکھٹو گئی ہاٹ منگائی تراز و لائی باٹ + نل کا مارا نلوا لوٹی + نماز بخشوانے
گئے روزی گلے پڑے + نند بھجلی بسنت + نند کا نندوئی گلی لاگ لاگ روئی + ننگوں کو بہو کون نی لوٹ لیا +
ننگ دہڑنگ + نوکری نت نئی + نوکری ارنڈ کی جڑ ہی + نوکری بڑی کیمیا ہی + نوکر
لاٹ کپور کی بھینسہ ملیں جو لین + نو کوڑی ہی اور دس بنگی + نو من تل کہائے پھر تلیر کا تلیر +
نون والی کانون گرا او سنی اوٹھا لیا گہی والی کا گہی گرا او سنی کیا او ٹھایا + نہ ایک ہنستا بھلا
نہ ایک روتا بھلا + نہ باسی بچے نہ کتا کہاے + نہ بولی نہ بولی بولی تو ایک پتہر کھینچ مارا + نہ بکی
نہ پیر بھگا بیر + نہ سانپ مری نہ لاٹھی ٹوٹی + نہ کتا دیکھی گا نہ بھونکی گا + نہ گاڑی بھری آئے گی
نہ جو بہر ناتا + نہ گائیں کی تہن نہ گسائیں کی بہاڑی + نہ گوہ میں ڈھیلا ڈالیے نہ چھینٹیں کہائے +
نہ میں چلاؤں تیری نہ تو چلا میری + نہ ماری مری نہ کائی کٹی + نہ نو من تیل ہوگا نہ رادہا ناچے گی +
نہ نگلیں نہ راہ چھوڑیں + نیا بسنی او راز پیکا بہیل + نیا نو دن پرانا سو دن + نیا نوکر شیر مارے +
نیا ہتیت پیڑو پرا لا ہو + نیہو نچوڑ + نئی جوانی اور ماںجھا ڈہیلا + نئی سرسی جنم پایا ہی +
نئی سرسی پائی جوی + آدہی رات بہر اون ہوئی + نیستی اور نابر خورداری + نئی فوجدار سے

اور مرغی پر نقارہ + نیکی کر خدا سے پا + نیکی بدی رہ جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ پوچھ + نیل کا ماٹ بگڑا ہے + [illegible]

خزینہ بست و نہم در مثلہای حرف واو مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ عَنْهُ اِلَّا الْوَاحِدُ + اَلْوَاحِدُ شَيْطَانٌ وَالْاِثْنَانِ

واحد صادر نمی شود ازاو مگر یکی + واحد یک شیطان است و دو

شَيْطَانَانِ وَالثَّلٰثَةُ رَكْبٌ + وَارْضِ فَاِنَّ خَيْرَكَ فِي الرِّبَاطِ +

دو شیطان و سہ جماعت اند + [illegible]

وَآسَاكَ مَنْ تَغَافَلَ عَنْكَ + وَآسَافَ حَتّٰى مَا يَشْتَكِي السَّوَافَ +

[illegible]

وَافَقَ شَنٌّ طَبَقَةَ + اَلْوَاقِيَةُ خَيْرٌ مِنَ الرَّاقِيَةِ + وَالٰاكَ مَنْ لَمْ

موافقت کرد شن طبقہ را + [illegible]

يُعَادِكَ + وَاِنْ تُصِبْكَ سَيِّئَةٌ [illegible] + وَاِنَّ كَثِيْرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ

[illegible]

لَيَبْغِيْ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ + وَاِنَّمَا لِكُلِّ امْرِءٍ مَا نَوٰى + وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ

[illegible]

لَوْ تَعْلَمُوْنَ عَظِيْمٌ + وَجَدْتُ النَّاسَ اَخْبِرْ تَقْلِهِ + وُجُوْبُ

[illegible] + واجب

اَلْمُلَاحَظَةُ كَهَاءِ الْمُحَافَظَةِ + وَجْهُ الْحَجَرِ وَجْهٌ + وَجْهُ الْمُبْلِغ

ملاحظہ برابر محافظت است + [illegible] + روی رسانندہ

اَقبَحُ + وَجهُ المُحَرِّشِ قَبیحٌ + اَلوَحدَةُ خَیرٌ مِن جَلیسِ السُّوءِ +

زشت ترست × روی برخلانندهٔ زشت است × تنهائی بهترست از همنشین بد ×

وَحمیٰ وَلا حَبَلَ + وَحِیلَ بَینَهُم وَبَینَ مَا یَشتَهُونَ + وَدَقَ

زن آرزومند ست بخوردن چیزی و نیست حمل × وحیلولت کرده شد میان ایشان و میان چیزی که خواهش میکنند × نزدیک شد

العَیرُ اِلَی المَاءِ + وَرِثَ فُلانٌ هٰذا قَبلَ اَن یَمَسَّ فُلانٌ +

گور خر سوی آب ولد × وارث شد فلان این را پیش از بخیل کردن فلان بچیزی ×

وِمُ صَدَقَةِ المَنّانِ اَکبَرُ مِن اَجرِهِ + وَصفُ العَیشِ

بار صدقه نعمت نهنده بزرگترست از ثواب او × بیان کردن عیش

نِصفُ العَیشِ + وَضعُ الاِحسانِ فی غَیرِ مَوضِعِهِ ظُلمٌ +

نصف عیش ست + نهادن احسان در غیر محلش ستم ست ×

وَضَعَ فُلانٌ عَلیٰ یَدَی عَدلٍ + اَلوَطَنُ اُمُّ الثّانی + وَعدُ

نهاد فلان بر هر دو دست عادل + وطن مادر ثانی ست + وعده

الکَریمِ اَلزَمُ مِن دَینِ الغَریمِ + وَعَینُ الرِّضاءِ مِن کُلِّ عَیبٍ

چون مرد لازم ترست از قرضهٔ قرض خواه × و چشم خوشنودی از هر عیب

کَلیلَةٌ + اَلوَقتُ سَیفٌ قاطِعٌ + وَقِّر نَفسَکَ تُهَب +

مانده است × زمانه شمشیر برنده است × توقیر کن نفس خود را بخشیده شوی

وَقَعَت عَلَیهِ رَحمَةٌ + وَقَعَ الرَّبیعُ عَلیٰ اَربُعٍ + وَقَعَ فی عاشُورٍ

واقع شد بروی رحمت × واقع شد بهار بر سراپای × بیفتاد در جای

شَرٍّ + وَقَعَ فی رَوضَةٍ وَغَدیرٍ + وَقَعَ فی حَیصَ بَیصَ +

بدی × واقع شد در باغ و چشمه × واقع شد در سختی و تنگی ×

وقع القوم في سلا جمل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در بلای سخت + وقف ملک کرده نمی شود + و بود میان آن

قواما + ولاية الأحمق سريع الزوال + ولتعلمن نبأه بعد

راستی + حکومت نادان زود می رود + و هر آینه بدانید خبر او را بعد

حين + ولد الجارية أعجب + الولد سر لأبيه + الولد يشبه

وقتی + فرزند کنیز عجیب تر است + پسر راز است برای پدر خود + پسر مشابه شود

بالخال + الولد الحر يقتدي بآبائه الغر + الولد الرشيد يقتدي

به خال + پسر آزاد پیروی می کند پدران مشهور خود را + پسر رشید پیروی می کند

بأبيه الحميد + وللناس فيما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

پدر ستوده خود را + و برای مردمان در چیزی که عاشق می شوند راه هاست + و هرگز شایسته نگردد

العطار ما أفسده الدهر + ولعادوا لما نهوا عنه وإنهم

طبیب آنچه را تباه کرد زمانه + [illegible] البته ایشان

لكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم + وللطفل مرزوق +

دروغ گویانند + [illegible] + کودک روزی داده شده است

[illegible] خرط القتاد + ومن غصب ما ليس له [illegible] + وهل ينهض

[illegible] + و آیا می جنبد

البازي بغير جناح + ويل أهون من ويلين + ويلك أمك البضاع

باز بدون پر + یک وای سهل تر است از دو وای + [illegible]

وطرك الارضاع + ويل للحسود من حسده + ويل للشجي من الخلي

[illegible] + وای برای حاسد است از حسدش + وای برای اندوهگین است از بی غم

وَیلٌ لِمَن ساءَ خُلقُهُ وَقَبُحَ خَلقُهُ + وَیلٌ لِمَن وَقَّرَ الاَحرارَ +

یعنی هست برای کسی که بد شد خلق او و زشت شد صورت او × هلاکت است برای کسی که توقیر کرد آزادگان را +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

وا کن کیسه بخور بر نسیه × وامانده گاو را بخر بایند واو × وامانده به که درمانده × وای بر قدر سخن گر بسخندان نرسند × وای نه یکبار که صد بار وای × وای گر در پس امروز بود فردائی × وای بران خورده که تنها خوری × وای گر تنها گره در رشته چیزی دیگر است + وظیفه گر طلبی رو هنر بدست آور × وفای عهد نکو باشد ار بیاموزی وقت ضرورت چو نماند گریز دست بگیرد سر شمشیر تیز × وقت خوش چو از دست رفت باز بدست نیاید × وقت را بده ساعت را سلطان ولی را ولی می شناسد

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

وا چهڑی کلیان × وا همه خلاق هی وقت پڑی پر جانیی که بیری کو میت ولی کی گهر مین شیطان × ولی کو ولی هی پهچانتا هی وهان تک هنسی جو رو ندی × وه بس یه چهائی ہل وہ تو خاک اوڑائی × وه بهی پاتر ین جو میتلین وه دن ڈوبیا جهان گهوڑی چڑهیا کبیا وہ دن گئی جو خلیل خان فاخته مارتی تهی × وه دن گئی جو بیس بکڑی بکتی تهی × وه وڑیا هی جلا دیا × وه کسلی هی جاتی رهی جسمین تل مند هتی تهی × وه گور نهین جو جیونا کهای × وه منڈهی هی جاتی رهی جهان ثیت رهتی تهی × وه هم کی دارو هی نهین × وه هی مکل جو

وهی ساشهده وهی تین بیع وهی اثنا چهار ... خزینه ... امثال ...

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

هَاتِ مَا عِندَكَ نُعَرِّق بِهِ × هَانَ عَلَى الأَمْلَسِ مَا لَاقَى الدَّبِرُ

بیار آنچه نزد تست شناخته شوی بوی × سبک شد بر درست پشت آنچه ملاقات کرد ریش

هَانَ عَلَى النُّظَّارِ مَا يَمُرُّ بِظُهُورِ المَجْلُودِ × هَبْ وَلَا تَمُنَّ

سبک شد بر بینندگان آنچه میگذرد بر پشت مجلود × ببخش و منت منه

الهَدَايَا مُشتَرَكَةٌ × هَذَا أَصعَبُ مِن خَرطِ القَتَادِ × هَذَا

هدیه ها مشترک است × این دشوارتر است از ... خار

أَجَلٌ مِنَ الحُرشِ × هَذَا أَوَانُ الحَربِ فَاشتَدِّي زِيَم

بزرگ است از شکار ... این وقت جنگ است ... این سوسمار ... شتاب کن ای زیم

هَذَا جَزَاءُ مَن زَرَعَ شَوكًا وَطَلَبَ مِنهُ ثَمَرًا × هَذَا

این پاداش کسیست که کشت خار را و طلب کرد از آن بار را × این

عَلَى طَرَفِ الثُّمَامِ × هَذَا كَنَقشٍ فِي حَجَرٍ × هَذَا مِن بَرَكَةِ

بر کنار گیاه است × این مانند نقش سنگ است × این از برکت

البَرَامِكَةِ × هَذَا يَضرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ × هَذِهِ بِتِلكَ

برامکه است × این میزند در آهن سرد × این عوض آنست

وَالبَادِي أَظلَمُ × هَارِبُكَ مِن نَفسِكَ أَنفَعُ مِن هَارِبِكَ

و آغاز کننده ستمکارتر است × گریختن تو از نفس خود سودمندتر است از گریختن

مع الواو والشين × مع الصاد والدال

مِن بَاهٍ سَدِ × اَلهَزْلُ فِي الْكَلَامِ كَالْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ هَشِيمٌ

از شیر × بیهودگی در سخن مانند نمک ست در طعام شکستن

الثَّرِيدُ غَيرُ اَكْلِهِ × هَضْمًا لِنَفْسِهِ هَلَاكُ الْمَرْءِ فِي الْعُجْبِ

ثرید جز خوردن اوست × شکستن برای نفس خود هلاکی مرد در تکبر ست

هَلْ بِالرَّمْلِ اَوْشَالٌ × هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ

آیا در ریگ ست آبهای اندک × نیست پاداش احسان مگر احسان

هَلَكَ الْحَرِيصُ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ × هَلْ يَحْسُنُ الْعَفْوُ اِلَّا

هلاک شد حریص وحال آنکه او نمیداند × خوب میشود عفو مگر

عِنْدَ الذَّنْبِ × هُمَا صِرْعَانِ × هُمَا قَيْضَانِ × هَمُّ السَّعِيدِ

نزدیک گناه × هردو دو حریف اند × هردو برابراند × اندوه نیکبخت

آخِرَتُهُ وَهَمُّ الشَّقِيِّ دُنْيَاهُ × هَمَّ فِي شَيْءٍ لَا يُطِيقُ غَرَابُهُ

آخرت اوست واندوه بدبخت دنیای اوست × قصد کرد در چیزی که پرواز نمیکند زاغ او

مع النون

اَلْهَمُّ نِصْفُ الْهَرَمِ × هُمُومُ الْمَرْءِ بِقَدَرِ هِمَّتِهِ × هَنِيئًا

اندوه نیمهٔ پیری ست × اندوههای مرد باندازهٔ همتهای اوست × گوارنده

مع الواو

مَرِيئًا غَيْرَ دَاءٍ مُخَامِرٍ × هُوَ ابْنُ بِي وَبَا × هُوَ اَبْيَضُ الْكَبِدِ

گوارنده نه بیماری مست کننده × او پسر بی باست یعنی مجهول النسب × او سپید جگر ست

هُوَ اَجْرَءُ مِنْ مَاشِي بِتَرْجٍ × هُوَ اَجْرَءُ مِنْ خَاصِي خِصَافٍ

او دلیرترست از رونده پیاده در ترج × او دلیرترست از برارندهٔ خصیهٔ اسپ

هُوَ اَحْمَقُ مِنْ رِجْلَةٍ × هُوَ اَحْمَقُ مِنْ صَاحِبِ ضَانٍ

او نادان ترست از خرفه × او نادان ترست از صاحب میش نر

ثمانين × هو اذلّ من البعير × هو اذلّ من بيضة البلد

کہ ہشتاد بیست × او خوار تر است از پشک × او خوار تر است از بیضهٔ شهر

هو اسود الكبد × هو اسمع من الذئب الازل × هو

او سیاه جگر ست × او شنوا تر ست از گرگ سبک سرین × او

اشدّ من الدلم × هو اشدّ من النمر × هو اصرد من عنز

سخت تر ست از دلم × او سخت تر ست از پلنگ × او خنک تر ست از ماده

جرباء × هو اصنع من سرفة × هو اطوع من ثواب

بز گرگین × او کارگر تر ست از سرفه × او فرمانبردار تر ست از ثواب

هو اطمع من اشعب × هو اغزل من امرئ القيس × هو اغزى

او طامع تر ست از اشعب × او عشقبازتر ست از امرء القیس × او برجنده تر ست

من المغزل × هو اكذب من الاخيذ الصيحان × هو اكسى

از دوک × او دروغگوتر ست از چه سالار شیر نوشیده با مداد × او پوشنده تر ست

من بصل × هو الوم لك من شعر قصبك × هو اصحّ من

از پیاز × او ملامت کننده تر ست ترا از موی پیشانی تو × او درست تر ست از

لحم الحوار × هو امنع من لبدة الاسد × هو انوم

گوشت بچه شتر × او بازدارنده تر ست از موی گردن شیر × او خوابنده تر ست

من فهد × هو الاول هو الآخر × هو الشمس لا تخفى

از یوز × او اول ست و آخر ست × او روشن تر ست که پنهان نشود

هو الشمس لا تخفى هو بيضة البلد × هو المسك ما كررته

او آفتاب ست که پنهان نمی شود × او بیضهٔ شهر ست × او مشک ست هر قدر که تکرار کنی

يتضوّع × هو وعيص هذا الأمر × هو ضلّ بن ضلّ × هو على

خوشبو میدهد × او دعیص این کار ست × او بلا کی پسر بلا کی ست ق ۲ او بر

حبل ذراعك × هو في شيء لا يطير غرابه × هو كداء البطن

رسن آرنج تست × او در چیزیست که پرواز نمیکند زاغ او × او مانند بیماری شکم ست

هو كطالب القرن قطعت أذنه × هو من خير قويس سهما

او مانند جوینده گوشواره ایست که بریده شد گوش او ق ۲ او از بهترین کمان ست از روی تیر

هو يدب الضراء × هو يشوب ويروب × الهوى مطية

او نرم میراند سختی را ق ۶ او آمیزش میکند و مختلط می شود ق خواهش سواری

الفتنة × ههنا تسكب العبرات × هي أذنتك من الطل

فتنه است × اینجا ریخته می شود اشکها × آن آگاه کرد ترا از شبنم

فلولا ذلك لأصبحت صاحيا × هي الخمر تكنى الطلاء

و اگر نبود آن هر گینه میکردی هشیار × آن شراب ست که کنیت کرده می شود طلاء

كالذئب يكنى أبا جعدة × هبّا وهيّا عن جمال وعوعة

مانند گرگ که کنیت کرده می شود ابو جعده را × آماده شد آماده شد از خوبی و غوغا ×

هيّان بن بيّان × هي بن بي × الهيبة خيبة × هيهات

هیان پسر بیان × هی پسر بی × ترسیدن نا امیدیست × دور شد

أين الشمس من الهيهات × هيهات ذهب كما ذهب أمس الدابر

کجاست آفتاب و ذره ها × دور شد رفت چنانکه رفت دی گذشته

هيهات منك قعيقعان × هيهات من نصيحة العدو

دور شد از تو قعیقعان × دور شد از نصیحت دشمن

گنجینه دوم مثلهای فارسی

هر آن امر که [illegible] هر آنچه حاکم عادل
کند همان داد است [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ترک این سودا کنم × گفت چون فردا شود امروز را فردا کنم × هر شبی را روزی در پیست ×
هر شبنمی درین ره صد بحر آتشینست × هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد ×
هر عیب که سلطان بپسندد هنر است × هر فرعونی را موسائیست × هر کاری
و هر مردی × هر کجا در جهان فلک زده ایست × بکار او شاعری و رسوائیست × هر کجا
چشمه بود شیرین مردم و مرغ و مور گرد آیند × هر کجا درد نیست درمانش مقرر کرده اند
هر گروه را جزائیست × هر کرا پنج روز نوبت اوست × هر کرا دل زنده است نفس تازه است ×
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش × هر کرا آب دهن نیست لب خشک ماند × هر کرا صبر نیست
حکمت نیست × هر کرا درد رسد ناچار گوید وای را × هر کرا طاوس باید قصد
هندستان کند × هر کسی را قرار در پیشست × هر کسی را بهر کاری ساختند × مهر او را
در دلش انداختند × هر کسی را فرزند خویش خوش نماید × هر کسی مصلحت خویش نکو میداند
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت × هر کس بقدر خویش گرفتار محنت است × هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته × هر کس بخیال خویش خبطی دارد × هر کس و کار هر کس ×
هر کمالی را زوالی × هر که او روی بهبود نداشت × دیدن روی نبی سود نداشت
هر که آمد بجهان ز اهل فنا خواهد بود × آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود × هر که آتش
مزاج باشد نی آب نزید × هر که از خدا نترسد از او باید ترسید × هر که آید گو بیا و هر که خواهد
گو برو × هر که آمد بجهان برگ و بری پیدا کرد × سبز شد دانه چو با خاک سری پیدا کرد
هر که آمد عمارت نو ساخت × رفت و منزل بدیگری پرداخت × هر که با نوح نشیند
چه غم از طوفانش × هر که با بدان نشیند نیکی نبیند × هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد × هر که بر گردد خر گردد × هر که بر کشد دم دست شفقت فرو دارد
خدا بیند × هر که باز دارد سر دارد سر باز دارد × هر که بدی کند بد بار شود × هر که تهی

کیسه تر آسوده تر × هر که شانه مردم بکاود خاک بر سرش انگیزد × هر که خود را بیند خدا را
نبیند × هر که خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد × هر که در جنگ پشت نماید روی خوش
نبود × هر که زندگی ندارد مرده است × هر که سلطان مرید او باشد گر همه بد کند نکو باشد
هر که شیر گرم خورده تا آب پف نکند نخورد × هر که شمشیر زند سکه به نامش خوانند × هر که کم خورد
نور چشم ماست × هر که عیب دگران پیش تو آورد [illegible] عیب تو پیش دگران
خواهد برد × هر که گریزد ز خراجات شاه بار کش غول بیابان شود × هر که مال نخورد
پشیمان شود × هر که نان از عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد × هرگاه فلک به چشم
شغال سیخ کند × هر گنده [illegible] × هر کس که
[illegible] گردد × [illegible] × هر [illegible] نیست × هر فردی را
[illegible] × هزار جوان
[illegible] خواب [illegible]
[illegible] الاغ [illegible] دست مردان
مرد [illegible] دست کار [illegible] سلیمان شود
[illegible] × همه کار
[illegible] × هم [illegible]
[illegible] × همه جا خانه
[illegible] آب [illegible]
[illegible]
[illegible] × همین
[illegible]

کو و خر ست × ہنر بہتر از ملک و مالِ پدر × ہنوز مردہ من زندہ ترا با رست × ہنوز ہمان آتش در کاسہ است × ہنوز دو نیم قرط باقی دارد × ہنوز بچہ خفتہ نشدہ کہ کوے بر ورش نشست × ہیچ کارہ و ہمہ کارہ × ہیچ ما و ہیچ تو ×

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

ہاتھ دیکھن کو آرسی کیا × ہاتھ نہ مٹھی ہلبلاتی اوٹھی × ہاتھ پاس کی کالے ورنہ مین موچھین جائین × ہاتھ کو ہاتھ پہچانی × ہاتھ کشیدہ آسمان دیدہ × ہاتھ لیا کاتسا تو پیٹ کا کیا سانسا × ہاتھ کی انگلیرن کہین مٹی ہین × ہاتھ نہ لگی ناک مین پیانہ کی ڈلی × ہاتھ پاؤن بچاپئی سو دیکھو سر کاپئی × ہاتھ کا دیا ساتھ کہاں لگا × ہاتھ کا دیا آڑی آئی × ہاتھون مہندی پاؤن مہندی اپنی پچھن اور دوں دیندی × ہاتھی گئی کھائن × ہاتھی کی پاؤن مین سب کا پاؤن × ہاتھی پہری گاؤن گاؤن جسکا ہاتھی اوسکا ناؤن × ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی × ہاتھی اپنی ہتھیالی آپ کہتا ہی آدمی بہنگا ہی × ہار مین ہار نہ گہر مین کہتی × ہای ری جوانی ہتھیلی پر سرسون جماتی ہین ہتھیلی کا پہپولا ہتھیلی پر رکہی پہرتی ہی ہر ایک بات کی آخر کچھ انتہا ہی ہی × ہر جیسی کو تیسا × ہر داؤن گوڑ بینک پیتا × ہر کوئی سو کا ہوئی × ہری بہری بل گئی جلیبی وقت ٹل گئی × ہڑ کہا پاین گیا ہی ہزار ہاتھی لٹا تو بہی سوا لاکہہ ٹکی کا × ہزار ہاتھی لوٹی گہر بار کی پاس تو ٹنکو بہت ہی × ہزار نعمت اور ایک تندرستی ہزار آنکہیں ہین ایک دل لگا نہین × ہزار برس کا رہیرہ اور نہی ناؤن × ہزار جتن مارون اور ایک گنون × ہزار گہری پانی کی پڑ گئی ہنگا × گہر کہا × ہنگا نہی لڑکی کی نتہی پہچانی جاتی ہین × ہگتی گئی پادتی آئی × ہو لی جہنی نہ گالا لائی × ہنگتا

تھوڑا اور چپٹ پٹ بہت × نگیں اور آنکھیں عجب سیر ہیں ہلاؤ نہ بہلاؤ مجھی مٹھی ہی کہلاؤ × ہلکا پھلکا پھوڑی اور اڑ جائے × ہل تشکوں میں میری تو بجری ہماری تو نثون کو بھی خبر نہیں × ہم تنگ کی دوڑ × ہم کیا انگلی چو سیں × ہم کیا گھاس کہودا کیے ہیں × ہم تو ہوں بہاؤ کے تھے ہیں × ہم نے کیا گدھے چرائے ہیں × ہمیں ہی تمہاری ہی آنکھیں دیکھیں ہیں × ہمیشہ دل کی ہمشہ [illegible] ہیں آکہ بستی ہیں بہت کیا ہو تو شکر کہا لاؤ × ہنس کہیلی [illegible] بال × ہنسی [illegible] یادی تیوری لاگی × ہنسیا دور کرے پڑوسن کی ناک × ہنوز دلی دور ہے × ہوا کے گھوڑے پر سوار ہیں × ہوائی دیدہ × ہوتا ہی کل بینی کتا دی شیر × ہونٹ چوٹ نہائی کی سر ہو ساک پڑ بیا پیا بیکا انگے × ہو نہار بروا کے چکنے چکنے پات × ہونٹوں سی لپی [illegible] کی بو نہیں گئی × ہچھڑی کی گھٹیا ہوا ہوں × ہیں ہیں × ہینگ لگی نہ پھٹکری × ہی توبات لگائی لگائی [illegible] گنجینہ پنجشی دیگر مشتمل برحرف [illegible] گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

یأبی الحقین العذرۃ × یأتیک ما قدر لک × یأخذ الامارۃ
[illegible] ف [illegible] بر سرداری
ولو علی الحجارۃ × الیأس احدی الراحتین × الیأس حر والرجاء عبد
اگر چہ باشد بر سنگ × ناامیدی [illegible] ناامیدی آزادست وامید بندہ
الیأس خیر من التضرع الی الناس × یأس القلب راحۃ النفس
ناامیدی بہتر است [illegible] ناامیدی دل آسایش نفس ست
یأکل خبزہ بلحوم الناس × یأکل الفیل ویقص البقۃ × یألت
[illegible] ابی کا [illegible]

يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ × يَأْمَنُ الْخَائِفُ

میان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بودی پس بد نزدیک است × ایمن می شود ترسنده

إِذَا وَصَلَ مَا خَافَهُ × يُبْصِرُ الْعَاقِلُ بِقَلْبِهِ مَا لَا يُبْصِرُ الْجَاهِلُ بِعَيْنِهِ

وقتیکه برسد چیزی را که می ترسید از آن × می بیند دانا بدل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

يَبْلُغُ الْخَضْمُ بِالْقَضْمِ × يُتَدَاوَى الْجُرْحُ بِالْجُرْحِ × يُجَارِي بُلَيْقٌ وَيُذَمُّ

سیر شدن بخوردن نان میشود ... دارو کرده می شود ریش بریش × بیش میرود بلیق و نکوهیده می شود

يَجُوزُ لِلشَّاعِرِ مَا لَا يَجُوزُ لِغَيْرِهِ × يُحَاقُ عَلَيْهِ الْأَيَّامُ × يَحْسِبُ

جائز میشود مر شاعر را آنچه جائز نمی شود مر غیر او را × می گاید بروی روزها ... گمان میکند

كُلُّ أَحَدٍ عَقْلُهُ ذُو كَمَالٍ وَوَلَدُهُ صَاحِبُ جَمَالٍ × يَحْمِلُ شَنًّا وَ

هر یک عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب خوبی × می دارد مشک و

... × يَحْمِلُ الشَّيْخُ الْكَبِيرُ جِنَازَةَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ × يَجِيءُ

... بر میدارد پیر کلان جنازه بچه خورد سال را × ...

بِغَيْرِ مَجْهُولِهِ مِرَّاتُهُ × يَدُ اللهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ × يَدُ اللهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ

از ... آمده است × دست خدا بالای دستهای ایشان است × دست خدا بر جماعت است

يَدَاكَ أَوْكَتَا وَفُوكَ نَفَخَ × الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى

هر دو دست تو بر بستند و دهن تو دمید × دست بالا بهتر است از دست زیرین ×

يَدُ الْمُلُوكِ ... الْبَازِي × يَدٌ تَشُجُّ وَأُخْرَى ... مِنْكَ كَأْسُو

دست پادشاهان دست باز است × یک دست شکسته میکند و دست دیگر ... میکند

يَدٌ شَلَّاءُ وَأَمْرٌ لَا يَتِمُّ × يَدُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَتْ شَلَّاءَ

دست شل است و کار تمام نمی شود × دست تو از تست اگر چه باشد شل ...

مربطا ويربض مجراة × يركب الصعب من لا ذلول له

ما في القلب الصافي كالماء في الزجاج يزيد الصدقة

في العمر [illegible] في [illegible] يسود المرء قومه بالاحسان

الحر يشكو الى المضمت [illegible] يصبر [illegible] الصبور [illegible] ×

يطلبك الرزق كما تطلبه يعلم من حيث توكل [illegible]

يفعل الله ما يشاء ويحكم ما يريد يقول [illegible]

يحسبني [illegible] يقضي الله ما هو قاض × يكسو

الناس [illegible] يكفي من القلادة ما احاط بالرقبة

[illegible] [illegible] يملك [illegible]

لقي يوسف [illegible] يعقوب × [illegible] يوما اطول

من ظل القناة × یوم قصیر کابهام القطاة × یوم کیوم الخفض

از سایهٔ نیزه × روز کوتاه تر به انگشت سنگخوار × روز مانند روز پیست

المجوس × الیوم خمر وغداً امر × یوم السفر نصف السفر

ستم کرده شده × امروز شراب ست و فردا کار ست × روز سفر نیمه دوزخ ست

یوم قد قدر لا یغنی الحذر × یوم لا یقدّر لا یاتی القضاء

روزی که بتحقیق اندازه کرده شده نفع نمیکند ترسیدن × روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

یؤتی الحذر من مأمنه × یوم یرفع یغیب مع کل ریح

میدرد پوست را دلی دوز × بخشد با هر باد

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

یا با این شوری یا با این بی نمکی × یا خانه جای رخت است یا جای … یا خدا … یاد دل گر نبود ذکر زبان بیهوده است × یا دوش بخیر × یا در بهر دوست کن … در کنار × یا موج روزی انگشت … مرده برکنار × یار شاطرم نه بار خاطر … بر باده × یار در خانه و من گرد جهان میگردم × آب در کوزه و من تشنه لبان میگردم × یار غاری باید که زخم ماری کشد × یار بد از مار بد بدتر بود × یار کار افتاده را یابی هم از یاران رسد × یار من نیکوست لیکن … جهست … زنده بهتر از شوهر مرده × یار باقی صحبت باقی × یاران یاران را شناسند × یار من یاران را فروشند × یخ بسیار آب کرد تا فلان چنین صورت گرفت × یک انار و صد بیمار × یک آهو و صد سگ × یک انگور صد زنبور × یک بام و دو هوا × یک بینی و دو گوش × یک بز گر همه بزهای گله را گر کند

یک توبه صد گناه را کافیست × یک تیر و دو نشانه × یک جان در دو قالب × یک [illegible]
که گفتیم از مستی در تنخنه پرستی × یک حمایت بصد شکایت × یک خطا و خطا ندیده [illegible]
و دو خطا × یک دانه بهشت و باقی همه کاه × یک ده آباد به که صد ده ویران
یک در گیر و محکم گیر × یک رعایت [illegible] گواه × یک شاهد [illegible] × یک شهر [illegible]
سودا × یک شمع [illegible] هزار پروانه گشته × یک [illegible] × یک [illegible]
عفو [illegible] کافیست × یک گره [illegible] × یک [illegible] ماهی
یک لقمه [illegible] صد لقمه [illegible] × یک [illegible] × یک [illegible]
یک لفظ و [illegible] × یک [illegible] × یک یوسف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

گنجینۂ امثال ہند

[illegible]

بیتی نہین پڑہی × یہ پوست ہی جو جاتین گیہون دیکی تکا جر کہاتین × یہ توکیہی کہہ گئی ہین × یہ جوالی مجہی نہ بہاو سینگہہ ڈولاوی چنسی آوی × یہ کئی فاقہ نہین سیکہی تہی × یہ کوا ہتہسنے کی چال ہی × یہ منہہ اور گاجرین × یہ منہہ اور لوچونگی لاسا × یہ منہہ اور پہولوریان × یہ منہہ اور مسور کی دال × یہ وا ہوتین کٹہن × یہ وہ گوڑ نہین جو چیونٹا کہاوی × یہی گو اور یہی میدان × یہی لچہن پاریہ کہالی کی ہین ×

خاتمه بحمد الله که باوجود حوادث انگیزیہای فلک خلل انداز تفرقه پرداز این بحر زخار و محیط ناپیداکنار که به تخیل سیاحت عقل بالادست غواصان قلزم همه دانی لطمه خور بیخه امواج حیرانیست بنابر حسن نیت طالبان در سنه یکهزار و دو صد و پانزده هجری نبوی ۱۲۱۵ گرداب وار و گوهر کردار یکجا و در یک صدف قرار گرفت اکنون رجای واثق از جناب ایزدی عزّ اسمه آنکه این نسخه بی مثل که در لوح انتشال فوائد مانند مشتری خورشید ضرب المثل اہل دانش و بینش ست همواره از صرصر اعتراض تیره دلان و ظلمت جهل محفوظ بوده نور افزای چشم روشن سوادان روزگار باشد و هرگاه که لطافت فصاحت و فصحای بلاغت آیات از امثال بمثالش لذتی برگیرند و شیرین مقالان بذله گو و نمکین کلامان لطیفه جو فوائد پذیرند این بی نصیب را از دعای خیر بی نصیب نگذارند و چون درین خزینهٔ عامره نقود امثال عربیه فارسیه و هندیه بنا بر تسهیل دیباچه‌اش در سال سنه حسن اتمام پذیرفت و بعد اختتام خامهٔ دو زبان انشعار تاریخش بر سر زبان گفت

قطعه

خلق گفت هذا النسخه مشتغلنا و فی المتعال ❊ سال تاریخ خواستم که کنم ❊ همزبانش عیان برایل کمال ❊ که خفی بی جو جوساتہم صد دو لا لا گفت خزینة الامثال ❊

۱۲۱۵

خاتمة الطبع

هزاران هزار شکر واهب العطایا که ذاتش منزه از شبه و مثال است و گوناگون سپاس خالق البرایا
که مقدس از تشبیهات و امثال است که درین ایام میمنت فرجام یعنی تاریخ ۲۵ محرم سنه [illegible] هجری
مفید ظرفای عالی طبیعت نافع منشیان صافی قریحت مرغوب اطفال علم پسند محبوب پیران
رشادت پیوند نشاط بخش جوانان بذله سنج مرکب از انواع امثله و درج پسندیده علمای یگانگی
یعنی خزینة الامثال که اوصافش [illegible] مرقوم السعد بزیب اندراج یافته
افضل بنی نوع انسان عبد الرحمن خان ابن [illegible] محمد روشن خان [illegible] فیض علیه الرحمة
والرضوان در مطبع مصطفائی جناب [illegible] محمد مصطفی خان واقع شهر
لکهنؤ [illegible] محله [illegible] بزیب انطباع یافت چون کتاب مذکور [illegible] زبان یعنی امثال
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

اشتهار

[illegible]
[illegible]

صحتنامہ خزینۃ الامثال

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳	۱۷	ساطعۃ	ساطعۃ کے					۱۱۰	۲	رانہ	ازنہ
[illegible]	[illegible]	نو	نوا	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	//	۱۷	ہضمر	ہضم
۶	۶	کتی	کتی	۳۷	۲۲	مامہ	مار	۱۱۳	۸	توبئی	توری
//	۱۰	گرگ	یاگرگ	۳۸	۲	بہلی	بہلی	۱۱۵	۱۳	لکیسن	لکیسن
//	۱۳	القاصۃ	الطّاعۃ	۳۹	۱۷	ابھی	آبھی	۱۲۱	۶	بیدا	پیدا
//	۱۵	الوعاء	الرّجاء	۴۵	۱	رُطَب	رُطَب	۱۲۲	۱۰	جود	خود
۷	۱۹	ابتع	اتبع	۴	//	صَوۃٌ	صَوتٌ	//	۱۴	پیوبد	پیوند
۹	۲۰	سیت	سیست	۴۶	۳	المطاعم	المطاعمُ	۱۲۳	۱۵	صدرگشتہ	صدگشتہ
//	۱۰	نکولی	نکولی	۴۷	۶	بخت گر	بخت گر	//	۱۶	گریہ	گریہ
//	۱۲	کنندہ	کنندہ	۵۱	۲	بوڑہی	بوڑہی	۱۲۴	۲	دل و فرخ	اول بلوفرخ
۱۲	۴	نقع	نفع	//	۱۱	کیسی	کیسی	۱۳۱	۲	برفع	رقع
//	۱۸	برسد	برسی	۵۶	۳	انت	انت	//	[illegible]	النعمر	النعم
۱۵	۱۶	برای	برای ہر	//	۱۶	وہی را	وہی	۱۳۲	۱۰	مال	حال
۱۷	[illegible]	البوم	البوم	۵۸	//	تمامی	تمامی	۱۴۰	۱۲	خبر	[illegible]
//	۵	اعلم	اعلم	۵۹	۶۰	وارند	وارید	۱۴۱	۱۵	احتمال	احتمال
//	۱۵	فوق	فوق	۶۳	۱۱	لابراخ	لابراخ	۱۴۴	۱۳	قوب	قوب
۱۸	۱۹	الحیوان	الحیوان	۶۴	۶	چک	جک	۱۴۵	۲	میگرو بید	میگردید
۱۹	۱۰	کرہ شود	کردہ شود	۶۱	۳	جودۃ	جودۃ	//	۴	وودریاست	وریاست
۲۲	۱۱	امرء	امرء	۸۵	۷	الظمان	الظمان	۱۴۶	۱۶	مروات	مروات
۲۵	۱۰	ن	کن	۸۹	۱۳	گیرو	گیرد	۱۴۸	۳	آئی	آمی
//	۱۵	فوق	فوق	۹۰	//	بردل	پردل	//	۱۱	سخی	سخی
۲۷	۶	فاسارہ	فواراہ	//	۱۸	اوبہنایا	اوریہنایا	۱۴۹	۲	برہ	نرہ
۳۲	۸	شاعتر	[illegible]	//	//	پہروسا	بہروسا	//	۴	کیش	کبش
۳۴	۲۰	ابل	ابیل	۹۱	۵	لائق	لائین	۱۵۱	//	بیشد	بیشد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۵۴	۲۰	پاک	باک	۱۸۰	۱۸	کرده	کرده شود	۲۱۵	۱۲	کہتی	کہتی
۱۵۶	۱۳	نگاه	وکاه	۱۸۹	۵	تحی	تحی	//	۹	نہسی	[illegible]
۱۵۷	۲۰	کشی	کشتی	۱۹۱	۱۳	یتقشقه	یتقعقع	۲۱۶	۶	بست	بنست
۱۶۱	۸	بوست	پوست	۱۹۲	۱۹	تنک	تبک	//	//	بہبر	پہوبر
۱۶۵	۵	تلبث	تلبّث	۱۹۰	۱۸	یاقوت	یاقوت	//	۱۳	الامارۃ	الامارۃ
۱۶۶	—	بالخشو	بالخشوع	//	//	صوم	صوم	۲۱۶	۱۸	مرد	مردم
۱۶۸	۲۰	مست	[illegible]	۲۰۳	۲	داوه	[illegible]	۲۱۹	۱۳	باره	پاره
//	//	مدینه	مدینه‌ست	۲۱۳	۹	کرده	کردو	۲۲۰	//	بیتها	[illegible]
۱۶۹	—	تحجر	تحجّر	۲۱۴	—	تیره	تیره	//	۱۹	[illegible]	[illegible]
۱۷۱	۱۳	اینات	[illegible]	//	۱۲	پیشه	پیشه	۲۲۰	[illegible]	گبیری	ابیری
[illegible]	۲۰	[illegible]	[illegible]	۲۱۵	۹	[illegible]	[illegible]	تمت			
۱۷۲	۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۹	[illegible]	[illegible]				

بقیه حاشیه متعلقه صفحه هشتم

۱۱۱ بدانکه ابن اعرابی گفته که چون عصا شکسته ساخته شود از وی عصا جوید یعنی چوبکی که [illegible]
سگ ببندند تا از سوراخ باغ اندرون آمدن نتواند برای خوردن انگور و چون [illegible]
شکسته شود ساخته شود از آن عصا و هرگاه عصا شکسته بیار کرده شود از آن چوب
بینی شتران و چون سر شکسته شود بسازند از آن چوبهای کرسیان [illegible]
بندند تا شیری جمع شود و تقیه اعرابیه گفته پسر خود را [illegible]
و اصلش آنکه [illegible] بیابی [illegible] از زبان [illegible] بود [illegible]
[illegible] جنگ کرد [illegible]
جوان گرفت [illegible] شد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۱۱۲ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] منتهی الارب

۱۱۳ بدانکه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۱۱۴ [illegible] منتهی الارب
۱۱۵ [illegible]

بقیه حاشیه متعلقه صفحه یازدهم

۹۴ خلاف مستمین [illegible] بین ۱۲ ص
۹۵ بدانکه [illegible] بن [illegible] بن [illegible]
اهل [illegible] و عده [illegible] کرد [illegible]
چیزی [illegible] گفت چون [illegible]
[illegible] گفت [illegible] صاحب [illegible] گفت [illegible]
شد [illegible] گفت چون طلب [illegible] طلب شد گفت
[illegible] المنتهی

۹۶ [illegible] منتهی الارب
۹۷ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۹۸ [illegible]
[illegible]
۹۹ [illegible]
[illegible]
۱۰۰ [illegible] ص
۱۰۱ [illegible]
[illegible]
۱۰۲ [illegible] ص
۱۰۳ [illegible] ص

حاشیهٔ متعلقهٔ صفحهٔ بیست و هشتم

۱۲ بدانکه حیقعه نام مردیست از بنی عقیله او نشان داده بود کثیف بن عمرو و تغلیم و اصحاب او را بنی زبان ذهلی برای سمتی که از عمرو بن زبان با نها رسیده بود پس آمدند در حالیکه بنی زبان بر طعام چاشت نشسته بودند پس عمرو گفت که میان ما و شما آتش جنگ افروخته نشود کثیف گفت که چنین نخواهد شد بلکه ترا و برادرانت را خواهم کشت گفت اگر چنین خواهی کرد دیگر این چند مردم را که شریک جنگ نبوده اند از پیشان جدا باشند که طالب ترا اند از من یعنی پدران ایشان پس کشت کثیف نها را و سرهای نها را در توبره گذاشته بگردن ناقه ای که هتیمه نام داشت آویخته مطلق العنان ساخت اما قوم زبان که بر در خانه خود نشسته بود آمده و نشست کنیز کی آن توبره را تحسس نمود و گفت که اشتر ببیض النعام ای یافتند پسران تو بیضهای شترمرغ را پس آن کنیز دست خود را در توبره انداخته سر عمرو را بر آورد و پس از آن سرهای برادرانش را بر آورد و پس گذاشت آن سرها را نشسته در سپری نهاد و گفت آخر البز علی القلوص یعنی آخر دیار بس است که انها را الفدا ان نخواهم دید [illegible] ین جمله شل شده و آتش جنگ میان زبان و عقیله افروخته شد تا هلاک کرد انها را کذا فی تاج اللغات ۱۲

۱۳ بدانکه طویس مخنثی بود در مدینهٔ طیبه و کنیتش ابو عبد النعیم و نام آن طاوس هرگاه وی مخنث شد طویس نامیدند واو اول تغنی کرد در اسلام و وی میگفت که یاد مردم در زنان انصار سخن چینی میکرد و پیدا شدم در شبیکه وفات کرد رسول خدا صلی الله علیه وسلم گذاشتم شیر را روزیکه وفات کرد ابوبکر رضی الله عنه و بالغ شدم روزیکه شهید عمر رضی الله عنه و نکاح کردم روزیکه شهید شد عثمان رضی الله عنه و پیدا شد پسرم روزیکه شهید شد علی رضی الله عنه پس کیست مانند من او می گفت در نغمهٔ خود یا عبد النعیم یا طاوس الجحیم انا اشأم من یمشی علی ظهر الحطیم یعنی ای بندهٔ نعیم ای طاوس دوزخ ام من نحس ترم از کسیکه رفتار خواهد کرد به پشت دوزخ کذا فی منتهی الارب ۱۲

۱۴ بسوس بروزن عبوس نام زنی شوم که شوهرش اسم دعای مستجاب بخشیدند او گفت دعای کن تا مرا حق تعالی خوبتر از زنان بنی اسرائیل گرداند آ نه ماکرده دعا او در بدی اجابت رسید زن او روی گرشت از وی گناه نکنه بد دعای بدکرد تا زن سگ ماده بسیار آواز کننده مسخ گردید

گرد غایت و زیدن
اسپان همه پرتاب تیر
و مد شدیاق شدن
اسپ چهل شب بغیر
حو... و پس قیس اسپ دو...
و احسن غبرا را در میدان
انداخت و حذیفه دو...
یعنی خطار چنقاو را...
از گروه حذیفه در راه
بکمین نشستند و غبرا
که سبقت میکرد رد کرد
و طیا پیچان زدند پس جنگ
میان قیبان و عبس جنگ
چهل سال ۱۲

۱۵ شقر از نام اسپ شیطان بن لاطم مرئیست که کشته شد و تا کس پس گفته شد مثل بکو یا نام اسپ عزیز بن خشم که لگدزد کودکی او در سید آن لگا برکرد آن کشته گرد و بید کذا فی ... ۱۲

۱۶ گفته میشود این مثل در ... کشتا شند

بقیهٔ حاشیهٔ صفحهٔ بست و هشتم

۱۳ خرط بالفتح دست فرو مالیدن بر شاخ تا برگ او فرو ریزد ۱۲ صراح

۱۴ قتاد درخت خار ناک ۱۲ ص

۱۵ شق بالفتح و التشدید کفتگی یقال فی یده و رجله شقوق ۱۲ منتهی الارب

۱۶ حرص بالفتح و دخلن ۱۲ منتهی الارب

Date	No.	Date	No.